

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAKK MECMÛALARINDA
HÜCCETLERİN ELE ALINIŞI
-TUHFETÜ'S-SUKÛK ÖRNEĞİ-

BÜŞRA DOĞAN

EKİM – 2020

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SAKK MECMÛALARINDA
HÜCCETLERİN ELE ALINIŞI
-TUHFETÜ'S-SUKÛK ÖRNEĞİ-**

BÜŞRA DOĞAN

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi EMİNE ARSLAN

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde bizzat elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada özgün olmayan tüm kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Büşra DOĞAN

15/10/2020

ÖZ

SAKK MECMÛALARINDA HÜCCETLERİN ELE ALINIŞI -*TUHFETÜ'S-SUKÛK* ÖRNEĞİ-

Doğan, Büşra

Yüksek Lisans, İslam Hukuku

Tez yöneticisi: Dr. Emine Arslan

Ekim 2020

Osmanlı mahkemelerinde verilen kararların ve tutulan kayıtların toplandığı defterler olarak bilinen şer'iyeye sicilleri, bu dönemi çalışan araştırmacılar için en önemli kaynaklar arasındadır. Osmanlı Devleti'nde şer'iyeye sicillerinin imlâ ve üslûp kâidelerini gösteren birçok sakk mecmûasının kaleme alındığı görülmektedir. Bu mecmûalar arasında -ilk matbu sakk mecmûası olması hasebiyle- Debbağzâde Nu'man Efendi'nin *Tuhfetü's-Sukûk*'u ayrı bir önemi hâizdir.

Bu tez çalışmasında XVIII. yüzyılın sonlarında yazılmış olan, dönemin önemli sakk mecmûalarından olup, birçok baskısı bulunan *Tuhfetu's-Sukûk* isimli eserin hüccet bölümünün transkripsiyon ve değerlendirmesi yapılacaktır.

Tez giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında şer'iyeye sicilleri ve sakk mecmûaları hakkında kısa bir tarihi süreç ve kavramsal çerçeve bilgisi verilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde müellifin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiş, ikinci bölümde ise eserin hüccet kısmı incelenerek müellifin faydalandığı kaynaklar değerlendirilmiştir. Eserin hüccetler kısmının transkripsiyonu ise tezin üçüncü ve son bölümünde yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şer'iyeye Sicilleri, Sakk, Hüccet, Debbağzâde Numan Efendi, *Tuhfetü's-Sukûk*.

ABSTRACT

DEALING THE HÜCCET İN SAKK JOURNALS THE EXAMPLE OF *TUHFETÜ'S-SUKÛK*

Doğan, Büşra

Master Of Arts, İslamic Law

Supervisor: Dr. Emine Arslan

October, 2020

“Court Records” known as notebooks and records were gathered at Ottoman courts are one of the most fundamental resources for the researchers studying on this period. It is seen that a lot of Sakk journals that show orthography and style rules of court records at Ottoman Empire were written. Among these journals, *Tuhfetü's-Sukûk* by Debbagzade Efendi has a particular importance in consequence of being the first printed journal.

In this thesis, the evaluation and latinization of the hüccet part of the work '*Tuhfetü's-Sukûk*' which was written at the end of 18th century will be done. Besides this work was one of the most important sakk journals and it has many editions.

The thesis composes of the introduction part and three sections. In the introduction part, information about the conceptual framework and the historical process of court records and sakk journals was given.

In the first section, the information about the writer's life and his works was given. In the second section, the hüccet part of the work was examined and the resources that the writer used were evaluated. The transcription of the hüccet part was made at the third and the last section.

Key Words: *Court Records, Sakk, Hüccet, Debbagzâde Numan Efendi, Tuhfetü's-Sukûk.*

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım bu çalışmada 19. yüzyıl kadılarından Debbagzâde Nu‘man Efendi’ye ait h.1214/m.1799 yılında derlenen *Tuhfetü’s-Sukûk* adlı sakk mecmûasının hüccet bölümünün transkripsiyon ve incelemesi yapılmıştır.

Sakk mecmûalarının, belgeler arasından özenle seçilip davaların biraraya getirilmesiyle oluşturulması ve dolayısıyla tecrübeli kadıların birikiminden faydalanılarak acemi kadı ve kâtiplere klavuzluk etmesi, bu mecmûaları önemli kılan bir etmendir. Çalıştığımız mecmûa, Osmanlı Dönemi içerisinde basımı yapıp birçok nüshası olan kıymetli bir eserdir. Nüsha sayısı pek çok olup dönem içerisinde yaygın bir şekilde kullanılan bu mecmûanın İslâm hukuk tarihi açısından önemli bir kaynak olmasına rağmen mecmûa hakkında müstakil bir çalışma yapılmaması bu eseri ele almamızdaki temel sebep olmuştur.

Bu çalışmanın hazırlanmasında fikir, bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösteren ve tezi büyük bir sabırla okuyan tez danışmanım saygıdeğer Dr. Emine ARSLAN başta olmak üzere, transkripsiyon çalışmasının kontrolünde bana yardımcı olan Başbakanlık Osmanlı Arşivi uzmanı Dr. Mustafa KÜÇÜK Bey’e ve maddî manevî yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen fedâkarlıkları ile bugüne gelmemi sağlayan, tez süresince her yönden sabırla bana destek olan aileme çok teşekkür ederim.

Büşra DOĞAN

15/10/2020

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	iii
ÖZ.....	v
ABSTRACT.....	vii
ÖNSÖZ.....	ix
KISALTMALAR	xv
GİRİŞ	1
A. Tezin Konusu ve Amacı	1
A.1. Tezin Konusu	1
A.2. Tezin Amacı.....	2
B. Şer‘iyye Sicilleri.....	2
B.1. Şer‘iyye Sicilleri’nin Fizikî Özellikleri.....	3
B.2. Şer‘iyye Sicilleri’nin İçerik Özellikleri.....	3
C. Sakk Mecmûaları	5
C.1. Sakk Mecmûaları’nın Özellikleri.....	6
C.2. Sakk Mecmûaları’nın İçerik Özellikleri.....	7
D. Şer‘î Sicil ve Sakk Mecmûaları’nın Oluşum Süreçleri.....	10
E. Şer‘iyye Sicilleri’nin Hukuk Tarihi Açısından Değeri	15

I. BÖLÜM

DEBBAĞZÂDE NU‘MAN EFENDİ’NİN HAYATI VE ESERLERİ

1. 1. Debbagzâde Nu‘man Efendi	18
1.1.1. Debbagzâde Nu‘man Efendi’nin Nesebi	18
1.1.2. Debbagzâde Nu‘man Efendi’nin Hayatı.....	23
1.2. Debbagzâde Nu‘man Efendi’nin Eserleri.....	24
1.2.1. <i>Fetâvâ-yı Nu‘mâniye</i>	24
1.2.2. <i>Tuhfetü’s-Sukûk</i> veya <i>Câmi‘u’s-Sakk</i>	26
1.2.2.1. <i>Tuhfetü’s-Sukûk</i> ’un Kütüphane Katolog Kayıtları	26
1.2.2.2. <i>Tuhfetü’s-Sukûk</i> ’un Özellikleri	31

1.2.2.3. <i>Tuhfetü's-Sukûk</i> 'un Kaynakları	33
1.2.2.4. <i>Tuhfetü's-Sukûk</i> 'un Muhtevâsı	33

II. BÖLÜM

***TUHFETÜ'S-SUKÛK*'UN HÜCCET BÖLÜMÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ VE MECMÛADA FAYDALANILAN KAYNAKLARIN TESPİTİ**

2. <i>Tuhfetü's-Sukûk</i> 'un Hüccet Bölümünün Değerlendirilmesi ve Mecmûada Faydalanılan Kaynakların Tespiti	36
2.1. Hüccetlerin Fetvalardan Farkı	36
2.2. <i>Tuhfetü's-Sukûk</i> Hüccetlerindeki Kalıp İfadeler	37
2.3. <i>Tuhfetü's-Sukûk</i> 'ta Yer Alan Hüccetlerin Muhtevâ Özellikleri	39
2.4. <i>Tuhfetü's-Sukûk</i> 'un Nükûlünde Kullanılan Kaynaklar	42
2.4.1. Nükûllerde En Fazla Kullanılan On Kitabın Kısa Tanıtları	44

III. BÖLÜM

***TUHFETÜ'S-SUKÛK*'UN HÜCCET BÖLÜMÜ TRANSKRİPSİYONU**

3. <i>Tuhfetü's-Sukûk</i> 'un Hüccet Bölümünün Transkripsiyonu	50
Mukaddime	50
el-Bâbü'l-evvelu fî envâi'l-huceci ve'l-vakfiyyât.	51
3.1. Faslun fî huceci'n-nikâh	51
3.2. Faslun fî huceci't-talâk	55
3.3. Faslun fî huceci'l-muhâla'a	62
3.4. Faslun fî hucec-i feshi'n-nikâh	67
3.5. Faslun fî huceci'l-mihr	74
3.6. Faslun fî huceci'n-nafakât	76
3.7. Faslun fî huceci'l-hidâne	88
3.8. Faslun fî hucec-i vasiyyi'l-hâkim	91
3.9. Faslun fî hucec-i vasiyyi'l-muhtâr	96
3.10. Faslun fî hucec-i isbâti'l-verâse	102
3.11. Faslun huceci'l-'itâk	104

3.12. Faslun fî huçeci't-tedbîr.....	111
3.13. Faslun fî huçeci'l-kitâbe	112
3.14. Faslun fî huçec-i isbâti'l-hürriye.....	114
3.15. Faslun fî huçeci'l-izni's-şer'î.....	123
3.16. Faslun fî huçeci'l-büyû'	127
3.17. Faslun fî huçeci bey'î'l-vefâ.....	152
3.18. Faslun fî huçeci'l-bey'î bi-tarîki'l-istiğlâl	155
3.19. Faslun fî huçec-i hıyârî'r-ru'yeti ve'l-ayb.....	156
3.20. Faslun fî huçeci's-şuf'a.....	158
3.21. Faslun fî huçeci'l-hibe	160
3.22. Faslun fî huçeci'l-vedî'a	165
3.23. Faslun fî huçeci'r-rehin.....	166
3.24. Faslun fî huçeci'l-istihkâk	168
3.25. Faslun fî huçeci ikrârî'd-deyni ve mâ yete'alleku bihî.....	172
3.26. Faslun fî huçeci's-şehâde.....	175
3.27. Faslun fî huçeci'l-kefâle	180
3.28. Faslun fî huçeci'l-havâle.....	183
3.29. Faslun fî huçeci's-şerike	185
3.30. Faslun fî huçeci'l-mudârabe	187
3.31. Faslun fî huçeci'l-icâre	189
3.32. Faslun fî huçeci'l-vekâle.....	191
3.33. Faslun fî huçeci keşfi'l-ebniye ve'l-maktûl.....	194
3.34. Faslun fî huçeci'l-kısâs	197
3.35. Faslun fî huçeci'd-diyât	200
3.36. Faslun fî huçeci's-sulh	204
3.37. Faslun fî huçeci'l-ibrâ.....	208
3.38. Faslun fî huçeci'l-müteferrika	213
3.39. Faslun fî suveri'l-vakfiyyâti ve mâ yete'allaku bih	224
Hâtimetü'l-kitâb li'l-câmi'	256
Terceme-i Câmi'u's-Sak Debbagzâde Nu'man Efendi.....	257
SONUÇ.....	259
KAYNAKÇA	261

EKLER.....	265
Ek 1: Yüzyıllara Göre Sakk Mecmûaları.....	265
Ek 2: Neseş Tablosu	267
Ek 3: <i>Tuhfetü's-Sukûk</i> 'un Bölümleri ve Ayrıntılı Fihristi	268
Ek 4: Hücşetlerin İncelemesi.....	273
Ek 5: <i>Tuhfetü's-Sukûk</i> 'un Nükûllerinde Atıf Yapılan Eşerler ve Müellifleri ile Kaynakların Kullanım Yoğunluğuna İlişkin Tablo.....	414

KISALTMALAR

AÜDTCF	: Ankara Üniversitesi Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi
DEÜİFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
OTAM	: Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi
TALİD	: Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
bkz	: Bakınız
C.	: Cilt
d.	: Doğumu
h.	: Hicrî
m.	: Milâdi
md.	: Madde
no.	: Numara
nr.	: Koleksiyon numarası
ö.	: Ölümü
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
vb.	: ve benzerleri
vr.	: Varak
yy	: Yayın yeri

GİRİŞ

A. Tezin Konusu ve Amacı

A.1. Tezin Konusu

Çalışmada XIX. yüzyıl kadılarından Debbağzâde Nu‘man Efendi’nin hayatı, nesebi, şer‘iyye sicilleri ve sakk mecmûaları hakkında bilgi verilerek, Osmanlı hukukunun nasıl uygulandığına ilişkin gerçek dava ve çözümlenmelerini barındırması sebebiyle önemli bir derleme olarak değerlendirilen *Tuhfetü’s-Sukûk* isimli eserin “hüccet” bölümündeki iki yüz elli adet davanın transkripsiyon ve incelemesi yapılmıştır.

Giriş bölümünde şer‘iyye sicilleri, sakk mecmûaları ve bu belgelerin fizikî özellikleri, muhtevâları, tarihî süreci ve gelişimleri gibi konular incelenmiştir. Birinci bölümde müellifin hayatı, nesebi ve eserlerinin yanında, teze konu olan eserin, şekil ve muhteva yönünden tanıtımı yapılmış ayrıca kütüphane kataloglarında yer alan nüsha bilgileri verilmiştir.

İkinci bölümde “*Tuhfetü’s-Sukûk*’un Hüccet Bölümünün Değerlendirilmesi ve Mecmûada Faydalanılan Kaynakların Tespiti” başlığı altında hüccetlerin fetvalardan farkı açıklanmış, hüccetlerin unsurları kalıp ifadelerle tanıtılmış ve mecmûaki hüccetler muhtevâ özelliklerine göre değerlendirilmiştir. Mecmûada kullanılan kaynaklar kullanım yoğunluğuna göre listelenerek ek kısmında tablo halinde verilmiş ve bu eserlerden yoğunluk sırasına göre ilk on tanesinin kısa tanıtımları yapılmıştır. Bu bölümün eki olarak verdiğimiz tabloda mecmûa içindeki hüccetler; davacı-davalı-şühûdü’l-hal, davanın geçtiği yer, dava özeti, davada alınan karar ve davanın nükûl olarak alındığı kaynak bilgileri açısından belirtilmiştir.

Üçüncü ve son bölümde ise eserin 417 sayfası içerisinde 223 sayfalık alana sahip olan hüccet bölümünün transkripsiyonu yapılmıştır. Transkripsiyon işlemi mümkün mertebe kadı sicilleri esas alınmıştır. Kadı sicillerinde bulunamayan diğer kelimeler için ise bu tür belgeler üzerine yapılmış farklı çalışmalara başvurulmuştur.

A.2. Tezin Amacı

Üzerinde çalıştığımız *Tuhfetü's-Sukûk* adlı eser, hukukî belgelerin yazılış usulünü göstermesi bakımından “sakk mecmûası” türünün en önemli örneklerindedir. Eser, ilk matbû sakk mecmûası olma özelliğini taşımaktadır ve h.1248/m.1832 yılında Osmanlı'nın ilk resmi devlet matbaası olarak bilinen Matbâ-i Âmire'de ilk kez basılmıştır. *Tuhfetü's-Sukûk*, basımı yapılan dört sakk mecmûasından biri olması açısından da önem arz etmektedir.

Eserin birden fazla yazma ve matbû nüshası bulunmaktadır.¹ Araştırmalarımız sonucunda kütüphanelerde eserin on adet yazma ve yirmi bir adet matbû olmak üzere toplamda 31 nüshasının bulunduğunu tespit ettik. Bu durum bize eserin yaygın olarak kullanılan bir kaynak olduğunu göstermektedir. *Tuhfetü's-Sukûk*'un önemini arttıran diğer bir husus, eserde faydalanılan sakk mecmûalarının sahiplerinin uzun yıllar mahkemelerde görev yapmış ilim ehli kimseler olması ve yine mecmûaların genellikle üst rütbeye sahip şeyhülislâm, kazasker gibi ilmiye mensupları tarafından tashih edilmesidir.

Çalışmada bu eseri merkeze almamızın sebebi ise, İslâm hukuk tarihi açısından kıymetli bir kaynak olan bu mecmûa hakkında müstakil bir çalışma yapılmamış olmasıdır. Bu sebeple tezimizin amacı, eserin hüccetler kısmını ilim câmiasının istifâdesine sunmak; bu alanda yapılacak başka çalışmalara da kaynak sağlamaktır.

B. Şer'iyeye Sicilleri

Sicil; kadıların verdikleri i'lâm, hüccet gibi vesîkaların aktarıldığı defterler için kullanılan bir tâbirdir. Bunun yerine yalnız “sicillât” da denildiği olurdu.² Bu bağlamda şer'iyeye sicilleri için; İslâm yargılama usûl ve ahkâmına göre hüküm veren şer'î mahkemelerin hukukî kayıtlarıdır

¹ Mecmûa nüshalarının katalog bilgileri tezin birinci bölümünde verilecektir.

² Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1972, C. 3, s. 210.

denebilir. Şer‘î mahkemelerde ortaya çıkan bu tür belgelerin kaydedildiği defterler için “*sicillât-ı şer‘iyye*”, “*defâtir-i şer‘iyye*”, “*kadı sicilleri*”, “*kadı divânı*”, “*zabt-ı vakâyî*”, “*zabt-ı dava cerîdeleri*” ve “*sicillât-ı mahkeme*” olarak çeşitli adlar kullanılmış olmasına rağmen “şer‘iyye sicilleri” daha yaygın şekilde kullanılmıştır.³

B.1. Şer‘iyye Sicilleri’nin Fizikî Özellikleri

Siciller genel itibariyle dar ve uzun defterler olup hacimleri ait oldukları şehir veya kazaya göre değişkenlik gösterebilmektedir. Defterler ortalama 100 sayfa civarında olup bir defter 400-500 sicil kaydını içerebilmektedir. XV. ve XVI. yüzyıllarda şer‘iyye sicillerinin önemli bir kısmı Arapça olarak kaleme alınmıştır. XVI. yüzyıldan itibaren Arap coğrafyası dışındaki defterler çoğunlukla Osmanlı Türkçesi ile yazılmış olsa da her iki dildeki kayıtlarda benzer olaylar için kullanılan hukukî terminolojinin örtüştüğü görülmektedir. Sicil kayıtları daha çok rik‘a, ta‘lik veya divanî hatla yazılmakta olup, kayıtlarda kronolojik sıralamaya ise her zaman dikkat edilmediği gözlenmektedir.⁴

B.2. Şer‘iyye Sicilleri’nin İçerik Özellikleri

Osmanlı Devleti’nde kadıların görev ve yetkilerini günümüz yargı mensuplarıyla kıyasladığımızda kadıların daha kapsamlı yetkilere sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Şer‘iyye sicilleri; bir bölgedeki hukukî olayları, kadıların verdikleri karar sûretlerini, yargıyı ilgilendiren dava kayıtlarını ve hüccetlerin yanı sıra⁵ esnaf teşkilatının nizamı, satılan eşyalar için belirlenen standartlar, bâc, damga, cizye ve avarız gibi vergiler, kıtlık ve salgın

³ Yunus Uğur, “Şer‘iyye Sicilleri”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 39, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010, s. 8-11.; Ayhan Işık, “İstanbul Müftülüğü Şer‘iyye Sicilleri Arşivi”, *Din ve Hayat*, S. 24 (Şubat 2015), s. 71.

⁴ Yunus Uğur, “Şer‘iyye Sicilleri”, s. 8-11.

⁵ Hatice Sevinci, *54 Numaralı Konya Şer‘iyye Sicili’nin (1-190) Değerlendirme ve Transkripsiyonu* (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2011, s. 1.

hastalıklar, tahrir ve nüfus kayıtları, yer isimleri, merkezî yönetimden gönderilen bölgeyi ilgilendiren ferman ve emirler, sefere çıkan ordunun lojistik desteği için yapılan hazırlıklar, o bölgede yapılan imar faaliyetleri, göçler, yerleşim sorunları, muhacirlere ait kayıtlar, ticarî şirketler ile ilgili hususlar gibi iktisâdî, sosyal, idârî ve hukûkî birçok işlem hakkında bilgi ve belgeleri⁶ ihtiva etmektedir.

Şer‘iyye sicillerinde yer alan belgeleri incelendiğimizde, birçok konuyla ilgili bilgi ve belgeye ulaşmak mümkündür. Sicillerde devlet adamları, müderris, âlim, şâir, sanatkâr ve mimarların isimlerine de rastlanmaktadır. Siciller sayesinde bu kişilerin özgeçmişleri hakkında bilgi elde etmenin yanı sıra bu kişiler hakkında hâlihazırda yazılmış olan bilgilerin doğru olup olmadığı da tespit edilebilmektedir. Osmanlı sınırları içerisinde inşa edilmiş, günümüze ulaşan veya ulaşmayan tüm sanatsal yapılara ilişkin en kesin mâlumata da sicillerde yer alan bilgilerden ulaşabilmekteyiz.⁷

Siciller, askerî tarih açısından da büyük önem arz etmektedir. Osmanlı ordusu sefere çıktığı zaman sefer hangi yöne ise o bölgenin kazaskeri çeşitli konak yerlerinde erzak, asker vb. ihtiyaçlarını gidermekle ilgilenir ve o bölgede görev yapan kadılara da bu konuda emirler gönderirdi. Gönderilen bu emirlerde savaşın ne sebeple ortaya çıktığı bildirilirdi. Bu durum ise, harp tarihimize ait pek çok husûsu bu sicillerde bulabilme imkânı sunmaktadır.⁸

Ayrıca şer‘iyye sicillerinde esirler, köle ve cariye alım satımı, memleketin idarî ve mülkî teşkilatı, emlak ve arazi tasarrufu, müslüman ve gayrimüslim halkın kılık kıyafeti, gıda maddelerine konacak fiyatlar, yabancı devletlerle yapılan antlaşmalar, askerî ve ilmî sınıfın pâyeleri ve elkâbı ile ilgili bilgilere de ulaşmak mümkündür.⁹

⁶ Işık, “Şer‘iyye Sicilleri Arşivi”, s. 71-72.

⁷ Halis Adnan Arslantaş, “Tarihsel Sosyoloji Araştırmaları İçin Önemli Bir Kaynak: Şer‘iyye Sicilleri”, *Hikmet Yurdu*, S. 3 (2009), s. 249.

⁸ Arslantaş, “Tarihsel Sosyoloji”, s. 244.

⁹ Işık, “Şer‘iyye Sicilleri Arşivi”, s.72.

C. Sakk Mecmûaları

Sakk; “kadı tarafından dava konusu olan hadiseye ve bu husustaki hükmüne dair düzenlenen belge”dir.¹⁰ Şer‘î mahkemelerde sicil defterlerine kaydedilip taraflara verilen “hüccet”¹¹, “i‘lâm”¹², “temessük”¹³ vb. belgelerin yazılış yöntemi “sakk-i şer‘î” diye bilinir.¹⁴

Sakk teknik anlamda; mahkemelerde nâibler tarafından yazılıp hâkimin tasdik yazısını içermeyen belge olarak da ifade edilebilir. Bu belgelerin bir araya getirilmesiyle derlenmiş olan sakk mecmûaları, mahkemelerde belge düzenlemek isteyenler için kılavuz görevi görmektedir. Hacibzâde (ö.1100/1689), sakk mecmûalarındaki belgeleri ve bu mecmûaların yazılma usûlünü konu edinen sakk ilmine dair detaylı bilgi verdiği *Bidâ‘atü’l-hükkâm* adlı eserinin mukaddimesinin birinci faslında bu ilmin gayesini “en güzel terkiplerle yazmayı öğretme”, konusunu da “mahzar ve sicillere yazılan şeylerden bahsetme” olarak belirtir. Hacibzâde (ö.1100/1689) yine aynı eserin mukaddimesinin ikinci faslında bu ilmin “kitâb”, “vesîka”, “hüccet”, “sakk”, “şürût”, “zıkr” gibi çeşitli adlarını da zikreder.¹⁵

Süleyman Kaya sakk mecmûaları ile ilgili bir makalesinde belli başlı sakk mecmûalarını yüzyıllara göre tasnif etmiştir.¹⁶ Büyük çoğunluğu

¹⁰ Süleyman Kaya, “Sak”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 35, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2008, s. 586-587.

¹¹ “Hüccet: Şer‘î mahkemelerde düzenlenen hukukî belgedir.” Daha fazla bilgi için bakınız: Mustafa Oğuz, “Hüccet”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 18, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998, s. 446-450.

¹² “İ‘lâm: Mahkemece verilen şer‘î hükmün kaydedildiği yazılı belge.” Daha fazla bilgi için bkz: Akgündüz, “İ‘lâm”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 22, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000, s. 72-73.

¹³ “Temessük; mirî arazide ve gayr-ı sahih vakıflarda, tasarruf hakkı sahiplerine, yetkili makam veya şahıslar tarafından verilen belgelerdir. Tasarruf vesîkası demek olur ki, sonraları tapu tabiri bunun yerine geçmiştir.” Daha fazla bilgi için bkz: Ahmed Akgündüz, “İslam Hukukunun Osmanlı Devleti’nde Tatbiki: Şer‘iyye Mahkemeleri ve Şer‘iyye Sicilleri”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, S. 14 (2009), s. 14.

¹⁴ Kaya, “Sak”, s. 586-587.

¹⁵ *Bidâ‘atü’l-hükkâm*, Amasya Beyazıt İl Halk Kütüphanesi, no: 05 Ba 1666, vr. 1b-2a.

¹⁶ Bu mecmûaların bilgisi Ek 1’de verilmiştir.

yazma halinde olan bu eserlerden yalnızca dördü Osmanlı Dönemi'nde basılmış olup basım tarihine göre bu eserler, *Tuhfetü's-sukûk* (h.1248), *Dürrü's-sukûk* (h.1277), *Câmiu envâri's-sukûk ve lâmiu'z-ziyâi li- zevi's-şükûk* (h.1284) ve *Bedâiyu's-sukûk* (h.1284) adlı eserlerdir.¹⁷

C.1. Sakk Mecmûaları'nın Özellikleri

Mahkemelerde kayda geçirilecek belgelerin önce kâtip tarafından müsveddesinin yazıldığı, sonrasında yazılmış olan bu müsveddenin hâkimin onayına sunulduğu ve bu belgenin hâkim tarafından onaylandıktan sonra temize çekildiği bilinmektedir. Sakk müelliflerinin yapmış olduğu açıklamalara bakıldığında müsveddelerin nâib, kâtip ve kadılar tarafından biraraya getirildiği anlaşılmaktadır. Bu müsveddeleri bir araya getiren kimseler daha sonra müsveddeler arasından seçtikleri belgeleri temize çekerek sakk ilmi usûlüne uygun bir şekilde mecmûalarını oluşturmuşlardır.¹⁸ Ümit Ekin bu konuda: “Sakk mecmûaları daha ziyade tecrübeli kadılar tarafından acemi kadılar ya da kâtiplere yol göstermek amacıyla kaleme alınmıştır”¹⁹ demektedir.

Kadıların mahkemedeki yazışma ve diğer hukukî işlemlerinin şekli “sicill-i sakk”, “sakk-i şer'î” denen kurallarla ve örneklerle belirlenmiştir. Ancak bu tür defterler içinde “hüccet”, “i'lâm” ve “fetva” örneklerinin yanı sıra şiirler, hatta ilâç tariflerine de rastlamak mümkündür. Bu sebeple mecmûada yer alan bilgilerin resmî bir kaydı ifade etmeyip kadı'nın şahsî kayıtları özelliğini taşıdıkları açıktır.²⁰

Yukarıda da zikrettiğimiz üzere Osmanlı Devleti'nde XVI. yüzyılın başlarına kadar sakk mecmûaları çoğunlukla Arapça olarak kaleme

¹⁷ Kaya, “Mahkeme Kayıtlarının Klavuzu”, s. 410-414.

¹⁸ Süleyman Kaya, “Mahkeme Kayıtlarının Klavuzu: Sakk Mecmuaları”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 3, S. 5 (2005), s. 382.

¹⁹ Ümit Ekin, “Sakk Mecmualarının Tarih Araştırmalarında Kaynak Olarak Kullanılması Üzerine Bir Deneme”, *Bilig*, S. 53 (2010), s. 115.

²⁰ İlber Ortaylı, “Kadı”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 24, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001, s. 69-73.

alınmıştır. Bu tarihten sonraki belgelerin yazım dili Türkçe'ye doğru değişim göstermeye başlamıştır. Belli bir süreden sonra ise belgeler bütünüyle Türkçe yazılmaya başlanmıştır. Tarihi gelişim seyri açısından şer'iyeye sicillerinin dili ile sakk mecmûalarının dili arasında bir paralellik olduğu söylenebilir.²¹

C.2. Sakk Mecmûaları'nın İçerik Özellikleri

Şer'iyeye sicillerinde yer alan belgeler olayların mahkemeye intikal tarihine göre kronolojik olarak sıralanmıştır. Sakk mecmûalarında yer alan belgeler ise önceleri karışık olarak tasnif edilirken sonraki dönemlerde fıkıh kitaplarının konu tasnifine uygun bir şekilde düzenlenmişlerdir.

Sakk mecmûalarında dikkat çeken bir diğer husus, mevcut belgelerdeki ifadelerin XVI. yüzyıldan itibaren uzatılmasıdır. Süleyman Kaya ilk uzatmanın Arapça'dan Türkçe'ye geçişte ortaya çıktığını, zamanla Türkçe hukuk dilinde de değişimler olduğunu, yeni kavram ve terkiplerin ilâve edildiğini, buna paralel olarak belgelerin biraz daha uzadığını söylemektedir.²²

XVI. yüzyılda düzenlenen mecmûaların büyük bir bölümü hüccetlerden oluşmakla birlikte bu mecmûaların i'lâm ve nakilleri de ihtiva ettiği görülmektedir. XVII. yüzyılın başlarından itibaren ise bu belgelerin yanı sıra "mürâsele"²³, "mahzar"²⁴, "mâ'ruz"²⁵, "tezkire"²⁶, "tevcîh-i cihât"²⁷ gibi

²¹ Hadi Sofuoğlu, "İlm-i Sakk ve Debbağ-zâde Nu'man Efendi (1224/1809)'nin "Tuhfetü's-Sukûk"ü", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 35 (2012), s. 202.

²² Kaya, "Sak", s. 586-587.

²³ "Mürâsele; Arapça "haberleşmek", "mektuplaşmak" demektir. Anadolu ve Rumeli kazaskerleri tarafından kadı ve naiplere ve onlar cânibinden nâhiye naiplerine tayinleriyle yetkilerini açıklayıcı olarak yazılan resmî emirler hakkında kullanılır bir tâbirdir. Kadılar tarafından bir husus hakkında yazılan resmî kâğıtlara da mürâsele denilirdi." Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1972, C. 2, s. 621.

²⁴ "Mahzar; Resmî makamlara şikâyet, talep, teşekkür vb. hususlar için sunulan çok imzalı arzuhal demek olup fıkıh literatüründe "tarafklar ve şahitlerinin hâkim huzurunda dava ile ilgili olarak sundukları bilgi ve delillerin, ikrar, yemin veya inkârın kaydedildiği belge ve

belgelere de mecmûalarda rastlanmaktadır. Aslında bir belge çeşidi olmayıp belgelerin içinde yer alan kısımlardan olan “elkâb”, “dîbâce” ve “imza”lara da bazı mecmûalarda müstakil olarak yer verilmiştir. XVI. yüzyılda çoğunluğunu kısa hüccetlerin oluşturduğu eserler, XVII. yüzyılda yerlerini büyük oranda uzun i’lâmlardan oluşmuş eserlere bırakmıştır. Bu yüzyıldan sonra sakk mecmûalarında genellikle i’lâmların daha fazla bulunduğu gözlenmektedir.²⁸ *Tuhfetü’s-Sukûk* adlı eser ise i’lâm ve hüccetler arasında dengenin sağlandığı eserlere örnek verilebilir.

Hüccet, “şer’î mahkemelerde düzenlenen hukukî belge” demektir. “Osmanlı hukuk terminolojisinde hüccet kelimesi iki manada kullanılmıştır. Birinci mana şahitlik, ikrâr, yemin ve yeminden nükûl gibi bir davayı ispata yarayan hukukî delillerdir. Mecelle’de yer alan 1676 numaralı madde olan “Beyyine hüccet-i kaviyye demektir” maddesi bu anlama gelmektedir. İkincisi kadı huzurunda taraflardan birinin ikrârını, diğerinin bu ikrârı tasdikini içeren ve bir hükmü ihtiva etmeyen hususlara dair düzenlenmiş belgelere verilen addır. Bu tür belgelerin üst tarafında hâkimin imzası ve mührü bulunur. Hüccet, bu tür belgeler için terim olarak kullanılmıştır.

defter” mânasında kullanılmıştır.” Daha fazla bilgi için bkz: Mehmet İpşirli, “Mahzar”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 27, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003, s. 398-401.

²⁵ “Mâ’ruz; “Arzedilen”, “sunulan”, “verilen” anlamına gelmektedir. Sicillerde ise belde ahalisinin mahkemelere pek çok konuda yaptıkları şikayetler, hâkimin görevlendirdiği kişilerin yaptığı keşif, tahkikat raporları, kadı nâiblerinin yürüttükleri soruşturmalar, kadıların bir üst makamlarına arz ettikleri konular anlamında kullanılır.” Daha fazla bilgi için bkz: Ekrem Tak, *Diplomatik Bilimi Bakımından xvi.-xvii. Yüzyıl Kadı Sicilleri ve Bu Sicillerin İhtiva Ettiği Belge Türlerinin Form Özellikleri ve Tanımlanması* (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2009, s.139.

²⁶ Tezkîre; Nüfusa ve esnâf-ı sâireye verilen resmî kağıt. Devlet kademesinde yer alan görevlilerin birbirleriyle yapmış oldukları resmi yazışmalara denir. Şemseddin Sâmî, “Tezkire”, *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul: İdeal Kültür&Yayıncılık, 2012, s.308.

²⁷ “Teveçih-i cihât; Vakıfların çeşitli dinî, sosyal ve kültürel hizmetlerini sürdürebilmeleri için tahsis edilmiş olan görevlere verilen addır.” Daha fazla bilgi için bkz: Mehmet İpşirli, “Cihet”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 7, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993, s. 446-450.

²⁸ Kaya, “Mahkeme Kayıtlarının Klavuzu”, s. 389.

Genellikle her iki anlamı ifade eden belgelere de gerektiğinde bir hakkı ispat edici delil olarak kullanılabilmesi dolayısıyla “hüccet” denilmiştir.”²⁹ Hüccetlerin sonunda mahkeme kaydının sicile işlendiği ve hüccetin taraflara teslim edildiği ifadesi bulunmaktadır. Tezin üçüncü bölümü hüccetlere dair çokça örnek ihtiva ettiği için burada ayrıca örnek zikrine ihtiyaç duyulmamıştır.

Tuhfetü's-Sukûk'ta hüccetten sonra en çok i'lâm davalarına yer verilmiştir. İ'lâmlar, mecmûada neredeyse hüccetlere denk sayılabilecek hacme sahiptir. İ'lâm; şer'î bir hüküm ve bu hükmün altında kararı veren hâkimin mühür ve imzasını taşıyan yazılı belge demektir. Daha ziyade “İ'lâmât-ı şer'iyeye” olarak kullanılır. Her i'lâm belgesi davacının iddiasını, davalının cevabını, dayandığı delilleri, verilen hükmün gerekçelerini ve nasıl karar verildiğine dair kayıtları ihtiva eder. İ'lâmları diğer sicil kayıtlarından ayıran en önemli özellik hâkimin verdiği kararda ihtiva etmesidir. Bu bakımdan “mâruz”, “hüccet” vb. belgelerden farklı olduğu söylenebilir.³⁰

Mahkemenin verdiği kararların “i'lâm” diye ifade edilmesinin sebebi muhatabın hükmü uygulayacak merci olmasıdır. Yargı görevini ifâ eden mahkemeler verdikleri kararları bu mercilere bildirmek (i'lâm etmek) mecburiyetindedir. Osmanlı şer'iyeye mahkemelerinde kadılar verdikleri kararları, icrânın başı olan padişaha veya onun mutlak vekili sayılan sadrazama yahut da onun yetkili kıldığı ehl-i örf denilen mülkî âmire i'lâm etmek mecburiyetindedir. Bu sebeple bilhassa XVII. yüzyıldan itibaren i'lâmların karar kısmında, “Huzûr-ı âlîlerine i'lâm olundu”, “Tembih olunduğu huzûr-ı düstûrânelerine i'lâm olundu ...” ifadeleri kullanılmaya başlanmıştır.³¹

Tuhfetü's-Sukûk'dan bir i'lâm örneği:

Ma'rûz-ı dâî-i devlet-i aliyyeleridir ki Galata muzâfâtından İstinye nahiyesine tâbi' Uskumru karyesi ahâlîsinden cemm-i gafir-i meclis-i şer'-i

²⁹ Oğuz, “Hüccet”, s. 446-450.

³⁰ Akgündüz, “İ'lâm”, s. 72-73.

³¹ Akgündüz, “İ'lâm”, s. 72-73.

hatîre gelip karye-i merkûme ahâlisinden Çukadâr İbrahim ibn-i Filan nâm kimesne hâzır olduğu halde şöyle takrîr-i kelâm ederler ki merkûm İbrahim mecnûn olup her birimize hurûb ve şütûm ve âlet-i harble üzerimize hücum edip hatta bundan akdem Süleymâniye Daru'ş-şifâsına vaz' olunmuş iken ber takrîb hurûc ve yine karyemize gelmekle evvelkinden ziyade üzerimize musallat olup ve'l-hâsıl kendûden bir türlü râhat ve emniyetimiz olmamakla aklı tamâm gelinceye kadar yine Süleymâniye Dâru'ş-şifâsına vaz' olunması bâbında emr-i âlî niyâz ederiz deyü istirhâm eyledikleri Yeniköy mahkemesinden huzûr-ı âlîlerine i'lâm olundu.³²

Özetle hüccet şer'î mahkemelerde kayda geçen ve kadı karşısında iki tarafın karşılıklı olarak anlaşmaya vardığı davayı hâkimin onayladığı belgedir. İ'lâmın hüccetten farkı hâkimin karar belirtmesi ve bu kararı icra makamlarına bildirmesidir. Netice olarak i'lâmda kadı kararı bulunurken hüccetde kadı huzurunda yapılan işlemin kayda geçirilmesi söz konusudur.

D. Şer'î Sicil ve Sakk Mecmûaları'nın Oluşum Süreçleri

İlk dönem İslam tarihi kaynaklarında şer'î sicillerin zikredilmemesi ve bu dönemden günümüze sicil defterlerinin ulaşmaması sebebiyle bu defterlerin sistematik biçimde sadece Osmanlı döneminde tutulduğu kaynaklarda ifade edilmektedir.³³ Osmanlı öncesinde "sakk" kelimesi yerine genellikle "şurût" tabirinin kullanıldığını söyleyebiliriz. Zira Hacıpîzâde'nin (ö. 1100/1689)³⁴ *Bidâ'atü'l-hükkâm*'da yer alan ifadesine göre Osmanlı

³² Debbagzâde Nu'man Efendi, *Tuhfetü's-Sukûk*, s. 326.

³³ Memlûkler dönemine ait (1390'lar) Kudüs'te bulunan yirmi altı adet mahkeme kaydı ve pek çok terekenin ayrıntıları bilinmekte, ancak sicil ifadesi bu kayıtlarda geçmemektedir. Benzer şekilde Selçuklu / İlhanlılar dönemine ait Amasya mahkemesinde tutulan bir mahkeme kaydı günümüze ulaşmıştır. Daha fazla bilgi için bkz: Uğur, "Şer'iyye Sicilleri", s. 8-11.

³⁴ Hâcibzâde Mehmed b.Mustafa b.Mahmud el-İstanbulî: Üsküdar Mollahığına kadar yükselen, önemli bir alimdir. Hâcibzâde h. 1064-1081 yılları arasında biraraya getirdiği müsveddeleri, 1090 yılında vazifesinden ayrıldıktan sonra 1092'ye kadar, temize çekmiş ve "*Bidâ'atü'l-hükkâm fi ihkâmî'l-ahkâm*" (Sakk-i Hacıbzade, Sakk-i Revî) adlı

öncesinde kullanılan “eş-şurût” terimi ile “es-sakk” kavramı aynı anlama gelmektedir. Bu da farklı isimlerle zikredilse de mezkûr ilmin Osmanlı öncesinde de var olduğunu göstermektedir.³⁵

Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in ilk tayin ettiği memurlardan birisi kadı olmuştur. Adlî teşkilatın temel taşı olan kadılar; vazifeli buldukları beldenin pek çok konuda idaresinden sorumlu olan makam idi. Kadı'nın görev yaptığı mahkemelere “Şer'iyeye Mahkemeleri” adı verilmekteydi. Tanzimat dönemine kadar şer'iyeye mahkemelerinin belli bir makam binası yoktu fakat bu belirli bir mekanın kullanılmadığı anlamına gelmemekteydi. Tarafların kendilerini her an bulabilecekleri ve kadıların yargı işlerini yürüttükleri muayyen bir yerleri vardı. Burası, cami, kadı'nın evi, medreseler, mescid veya mahkeme için tahsis edilmiş mekânlar idi. Kadılar Cuma ve bayram günleri hariç yargı görevini yerine getirirlerdi.³⁶

Sicil tutma geleneğinin Osmanlı Devleti'nde tam olarak ne zaman başladığı net olarak bilinmemekle birlikte günümüze ulaşan en eski sicilin Fâtih dönemine (h.860-900/m.1455-95) ait A.199/808 nolu sicil olduğu ifade edilmektedir.³⁷ Osmanlı Devleti'nde şer'iyeye sicillerinin en erken tarihli örneklerine Bursa'da rastlanmaktadır. 1455 tarihli bu defterler, XIX. yüzyılın ikinci yarısında yeni mahkemelerin kurulması sebebiyle içerdiği konular açısından bir daralmaya uğramışsa da XX. yüzyıl başlarına kadar düzenli biçimde tutulmuştur.³⁸

Kadılar tarafından tutulan sicil defterleri Osmanlı iktisadî, siyasî, hukukî, askerî ve içtimaî hayatının aydınlatılmasında önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Bu defterler Osmanlı Devleti'nin teşkilat yapısında zaman içinde meydana gelen değişime paralel olarak içerik ve diplomatik açıdan

mecmûayı oluşturmuştur. Daha fazla bilgi için bkz: Kaya, “Mahkeme Kayıtlarının Klavuzu”, s. 403.

³⁵ *Bidâ 'atü'l-hükkâm*, Amasya Beyazıt İl Halk Kütüphanesi, no: 05 Ba 1666, vr. 2a.

³⁶ Akgündüz, “İslam Hukukunun Osmanlı”, s. 14.

³⁷ Halil İnalçık, “Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve İnkişafı Devrinde Türkiye'nin İktisadi Vaziyeti Üzerinde Bir Tetkik Münasebetiyle”, *Belleten*, C. XV, S. 6 (1951), s. 636.

³⁸ Uğur, “Şer'iyeye Sicilleri”, s. 8-11.

bazı değişikliklere uğramıştır. Tanzimat dönemi ile birçok kurum ve müessese ya revizyona uğramış ya da yeniden tanzim edilerek oluşturulmuştur. Bu sebeple Tanzimat devrinde kadıların pek çok yetkisi başka memurlar ve kurumlar tarafından paylaşılmıştır.³⁹ XVI. yüzyılın ilk yıllarından beri mahalli idare görevleri olan kadılar Tanzimat döneminden sonra Şeyhülislâmlık makamına bağlanmış, kadılık kurumu görev ve yetkileri sınırlandırılmıştır. Böylece şer‘iyye mahkemeleri yetkileri kısıtlanarak kontrol altına alınmak istenmiştir. “Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Nizâm-nâmesi” ile vakıf, miras, aile, şahsa karşı işlenen suçlar ve cezaları gibi hukuk-ı şahsiye davaları dışındaki hususlar, şer‘iyye mahkemelerinin yetki alanından çıkarıldı ve aynı tarihli “Şûray-ı Devlet Nizam-nâmesi” ile de şer‘iyye mahkemelerinin idarî yargı yetkileri tamamen ellerinden alındı.”⁴⁰ Özellikle, Osmanlı hukukunun yanında Batı usûlü hukukun benimsenmesi ve şer‘iyye mahkemelerinin yanı sıra Nizâmiyye mahkemelerinin vücut bulması klasik şer‘iyye sicillerinin içeriğinde ve belge türlerinde değişime sebep olmuştur.⁴¹

Tanzimat döneminde oluşan bir diğer değişiklik ise dava kayıtlarının Batı usulünde olduğu gibi celseli sûrette tutulmaya başlamasıdır. Mahkemenin belirli zamanlardaki oturumları celse celse kaydedilmiştir.⁴² Bu dönemde klasik dönemde uygulamada olmayan bir usul olarak imza uygulaması başlatılmıştır. Ayrıca Tanzimat döneminin diğer bir önemli uygulaması da belgelerde tarih kullanımına özellikle dikkat edilmesi olmuştur.⁴³

Osmanlı Devleti’nin ilk dönemlerinde başlayan sicil kayıtları Tanzimat dönemiyle değişim süreci içine girmiş ve aşama aşama gelişen yeni kurumsal yapının mirasçısı olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ne de intikal

³⁹ Muhammed Ceyhan, “Tanzimat Dönemi Sonrası Şer‘iyye Sicil Defterlerinin Muhteva ve Diplomatik Açıdan Tahlili”, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, S. 29 (2011), s. 49.

⁴⁰ Akgündüz, “İslam Hukukunun Osmanlı”, s. 17.

⁴¹ Ceyhan, “Tanzimat Dönemi Sonrası”, s. 49.

⁴² Ceyhan, “Tanzimat Dönemi Sonrası”, s. 70.

⁴³ Ceyhan, “Tanzimat Dönemi Sonrası”, s. 62.

etmiştir. Osmanlı Devleti dönemine ait birçok meselenin gün yüzüne çıkarılması anlamında hazine değeri taşıyan bu sicil kayıtları, yakın tarihlere kadar şehirlerin müzelerinde, kütüphanelerinde araştırmacıların erişimine kapalı olarak muhafaza edilmekteydi. Ancak siciller şu an Başbakanlık Osmanlı Arşivleri'nde toplanmış durumdadır. Ayrıca toplanan bu siciller elektronik ortama aktarılarak hem korunmaları sağlanmış hem de erişimi kolaylaştırılarak araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.⁴⁴

Birkaç çalışma dışında bugüne kadar sakk mecmûaları literatürü üzerinde ayrıntılı araştırmalar yapılmamıştır. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, İlber Ortaylı ve Ahmet Akgündüz gibi yazarlar bu mecmûalara genel olarak değinmişlerse de bunların dışında da çalışmalara ihtiyaç olduğu aşikardır. Süleyman Kaya'nın sakk mecmûalarına dair makalesi ise hayli zengin bir literatüre dayanılarak hazırlanmıştır.⁴⁵ Ekrem Tak'a ait sicil ve ihtiva ettikleri belgeleri tanıtan doktora tezinin⁴⁶ de bu alanda yapılmış az sayıdaki kapsamlı çalışmadan biri olduğu söylenebilir.

Şer'iyeye sicillerine ve sakk mecmûalarına ulaşım imkanlarının son yıllarda kolaylaştırılmış olması ve bu alanda var olan boşluğun farkedilmesi gibi sebeplerle birçok üniversitede lisans, yüksek lisans ve doktora tezleri çalışmaları ile bu belgeler gün yüzüne çıkarılmıştır. Şer'iyeye sicilleri alanında yapılan çalışmaların sayı bakımından fazla olması sebebiyle burada yalnızca sakk mecmûaları alanında yapılan çalışmalardan bazılarını zikretmekle yetineceğiz:

- Süleyman Kaya: *Mahkeme Kayıtlarının Klavuzu: Sak Mecmûaları*⁴⁷

⁴⁴ Abubekir Sıddık Yücel, "Sivas Şer'iyeye Sicilleri Toplu Kataloğu Üzerine", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, C. 22, S. 2, 2018, s. 1063.

⁴⁵ Ekin, "Sakk Mecmualarının Tarih", s. 116.

⁴⁶ Ekrem Tak, *Diplomatik Bilimi Bakımından XVI.-XVII. Yüzyıl Kadı Sicilleri ve Bu Sicillerin İhtiva Ettiği Belge Türlerinin Form Özellikleri ve Tanımlanması* (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, Türkiye Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2009.

⁴⁷ Süleyman Kaya, "Mahkeme Kayıtlarının Klavuzu: Sakk Mecmuaları", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 3, S. 5 (2005).

- Halit Ünal: *Şurût-Sukûk İslam Hukukunda Belge Tanzimi*⁴⁸
- Muharrem Kılıç: *Muhakeme Hukukunun Biçimsel Rasyonalitesi Bağlamında Osmanlı Hukukunda Belge Tanzimi: Kadı Ebussuûd'un Sak Risalesi*⁴⁹
- Hadi Sofuoğlu: *İlm-i Sakk ve Debbağzâde Nu'mân Efendi (1224/1809)'nin "Tuhfetü's-Sukûk"ü*⁵⁰
- Ümit Ekin: *Kadı Buyurdu Katip Yazdı: Tokat'a Dair Bir Sakk Mecmûası*⁵¹
- Hesna Aktaş: *Baldırzâde Mehmed Efendi'nin Sakk-ı Baldırzâde Adlı Eserinin Tahkik ve Tahlili*⁵²
- Ayşe Aktaş: *Osmanlılar'da Şurût İlmi: Ali Haydar Efendi Örneği*⁵³
- Hacer Kontbay: *Endülüs'te Şurut (Belgeleme) İlmi*⁵⁴

⁴⁸ Halit Ünal, "Şurût-Sukûk İslam Hukukunda Belge Tanzimi", *Diyanet Dergisi*, C. 22, S. 3 (1986).

⁴⁹ Muharrem Kılıç, "Muhakeme Hukukunun Biçimsel Rasyonalitesi Bağlamında Osmanlı Hukukunda Belge Tanzimi: Kadı Ebussuûd'un Sak Risalesi", *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*, S. 5 (2008).

⁵⁰ Hadi Sofuoğlu, "İlm-i Sakk ve Debbağ-zâde Nu'man Efendi (1224/1809)'nin "Tuhfetü's-Sukûk"ü", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 35 (2012).

⁵¹ Ümit Ekin, *Kadı Buyurdu Katip Yazdı: Tokat'a Dair Bir Sakk Mecmûası*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2010.

⁵² Hesna Aktaş, *Baldırzâde Mehmed Efendi'nin Sakk-ı Baldırzâde Adlı Eserinin Tahkik ve Tahlili* (Devam eden Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

⁵³ Ayşe Aktaş, *Osmanlılar'da Şurût İlmi: Ali Haydar Efendi Örneği* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.

⁵⁴ Hacer Kontbay, *Endülüs'te Şurut (Belgeleme) İlmi* (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

E. Şer'iyeye Sicilleri'nin Hukuk Tarihi Açısından Değeri

Siciller, Osmanlı idârî teşkilatlanmasının birçok kısmının gün yüzüne çıkarılması bakımından son derece önemlidir. Özellikle “eyalet taksimi”, “kaza”, “beylerbeyliği”, “sancak”, “sancak beyliği”, “voyvodalık”, “kethüdalık”, gibi idârî yapıların, “kadılık”, “nâiblik”, “mübâşirlik”, “bostancıbaşılık”, “muhtarlık”, “subaşılık” gibi adli müesseselerin idârî yapıları ve yerine getirdikleri görevler araştırılmak istenirse, bu sicillere başvurmak gerekecektir.⁵⁵

Sicillerin araştırmacılar için önemli bir kaynak olmasının bir diğer nedeni de bu kayıtların hüccet, i'lâm, berat, ferman, tereke, mektup (resmi yazı), her çeşit dava zabıtları, esnaf teftişleri ve narhları içermesi ve bu içeriklerin de günü gününe tutulmuş olmasıdır.⁵⁶

Siciller bir mıntukanın tarihî-iktisâdî şahsiyetini, bütünlüğünü meydana çıkarmak vazifesini üzerine alan, bizi geçmişin bütün canlılıklarıyla yakından temasa getiren bir nevi tarihçilik vazifesini üstlenen belgeler niteliğindedir.⁵⁷

Şer'iyeye sicillerinde işlenen ortak konular, sosyal, idari, ekonomik ilişkilere konu olan insanların sosyal hayat içerisindeki yaşam tarzlarını objektif olarak yansıtan en önemli kaynaklardır. Sosyal hayatın bir parçası olarak yer alan alacak-borç ilişkilerini, alış-veriş çeşitlerini, toplumda kaydın tutulduğu dönemde hangi suçların işlendiğini ve bu suçların sebeplerinin neler olduğunu kronolojik ve ayrıntılı olarak şer'iyeye sicillerinde bulmak mümkündür. Sicillerin ait olduğu bölge hakkında, aile yaşantısı, ailenin toplum içindeki statüsü, aile fertlerinin sayısı, toplum içerisinde kadının sahip olduğu yer, insanların kullandıkları evlerin nitelikleri, insanların giyim ve yaşam tarzları ile kullandıkları eşyalar, müslim-gayrimüslim ilişkileri, ticarî, sanayi ve tarım hayatı, kuru ve yaş olarak tüketilen yiyecek maddeleri, eşyaların ekonomik değerleri, yıllar

⁵⁵ Arslantaş, “Tarihsel Sosyoloji”, s. 244.

⁵⁶ Arslantaş, “Tarihsel Sosyoloji”, s. 244-245.

⁵⁷ Halil İnalçık, “Osmanlı Tarihi Hakkında Mühim Bir Kaynak”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 2 (1943), s. 89.

içerisinde paranın değerinin nasıl bir seyir izlediği gibi pek çok konuda bilgilere ulaşmak mümkündür. Sosyal ve ekonomik hayatla ilgili olarak belirttiğimiz bu konulardan başka, kurumların işleyişi, askerî konularda yapılan her türlü çalışma, devlet teşkilat yapısı bu defterlerden elde edilecek olan verilerle aydınlanabilmektedir.⁵⁸

Hukuk tarihimizi incelerken İslâm hukukunun uygulamada nasıl gerçekleştiğini, varsa değişimleri, hukuki sorunlara karşı yaklaşım ve çözüm yollarını öncelikle bu sicillere bakarak görebiliriz. Aynı şekilde eski hukukumuz ile ilgili yapılan yorum ve eleştirilerin gerçeklik taşıyıp taşımadığını da hukukun uygulamasını yansıtan kadı sicillerine bakarak öğrenebiliriz. Osmanlı döneminde İslam hukukunun uygulanışını ve bu hukukun şer'î hukukla olan bağı, yalnızca “kanunnameler”e bakarak değerlendirmek doğru değildir. Bu konularda doğru yorumlarda bulunabilmek için uygulama kaynakları olan siciller gözardı edilemez nitelikte kaynaklardır.⁵⁹

⁵⁸ Sevici, “54 Numaralı”, s.1-2.

⁵⁹ Fethi Gedikli, “Osmanlı Hukuk Tarihi Kaynağı Olarak Şer'iyeye Sicilleri”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 3, S. 5 (2005), s. 191.

I. BÖLÜM
DEBBAĞZÂDE NU‘MAN EFENDİ’NİN
HAYATI VE ESERLERİ

1. 1. Debbâğzâde Nu‘man Efendi

1.1.1. Debbâğzâde Nu‘man Efendi’nin Nesebi

Kaynaklarda Debbâğzâde Nu‘man Efendi’nin hayatına dair ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. Ancak mecmûanın baş kısmında yürüttüğü resmî vazifeler ve mecmûaları kısaca zikredilmiştir. Mecmûanın baş tarafında Debbâğzâde Nu‘man Efendi’nin nesebi hakkında şöyle bilgi verilmektedir:

“Sâhibü’t-târîh Şeyhülislâm Hoca Sâdeddin Efendi’nin oğlu Hasan Cân’ın oğlu Cemâlledin et-Tebrîzî merhûmun oğlu Şeyhülislâm Esad Efendi’nin oğlu Şeyhülislâm Ebûsaid Efendi’nin kerîmesi (kızı) ve İzzetî Efendi’nin halîlesi (eşi) Rukiyye Hanım’ın duhteri (kızı) ve Şeyhülislâm Debbâğzâde Mehmed Efendi’nin halîlesi (eşi) Sâfiye Hanım’dan mütevellid Yahyâ Efendi’nin kızı ve Bükâizâde Abdullah Efendi’nin hemserî (eşi) olan Râbi‘a Hanım’dan mütevellid olup Medîne-i Münevvere kâdısı iken vefât eden Bükâizâde Ahmed Efendi’nin oğludur.”⁶⁰

Debbâğzâde Nu‘man Efendi’nin neseb kaydından edindiğimiz bilgiye göre büyük dedelerinden dört tanesi Osmanlı Devleti’ne şeyhülislâmlık hizmeti vermiş kimselerdir. Bu şeyhülislâmlar ve eserleri hakkında kısa bilgiler vermek müellifimizin nasıl bir ilmi birikime doğduğuna dair fikir verecektir.

1.1.1.1. Şeyhülislâm Hoca Sâdeddin Efendi (ö. h.1008/m.1599):

Babası Yavuz Sultan Selim’in (ö.h.926/m.1520) yakınında tuttuğu, sevdiği kişilerden olan Hasan Can Çelebi (ö.h.974/m.1567)’dir. Hasan Can’ın Yavuz Sultan Selim ile yakınlığı hasebiyle saray çevresinde etkin bir yere sahip olması, oğlu Sâdeddin Efendi’nin daha küçük yaşta iken iyi bir tahsil görmesini sağlamıştır; Sâdeddin Efendi, sahn müderrisi Karamânî Mehmed Efendi’den (ö.h.993/m.1585) ve devrin ileri gelen âlimlerinden ders almıştır. Daha sonra Şeyhülislâm Ebüssuûd Efendi’den (ö.h.982/m.1574) mülâzemetle h.963/m.1556’da İstanbul’daki Murad Paşa Medresesi müderrisliğine atanmıştır. Adının “Hoca” ve “Hoca Efendi” diye

⁶⁰ Ek 2’de tablo halinde ayrıca verilmiştir.

şöhret bulmasının sebebi Şehzade Murad'ın (ö.h.1003/m.1595) muallimi olmasıdır.⁶¹

Hoca Sâdeddin Efendi, uzun bir süre ilmiye mesleği yanında siyasî ve idarî meselelerde de etkin rol oynamıştır. Yaşadığı dönemin önemli siyasî olaylarında söz sahibi olması muhaliflerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu muhalifleri Hoca Sâdeddin Efendi'yi bazı suistimallere mahal vermesi, oğullarını ve yakınlarını önemli mevkilere getirmesi konularında itham etmiş ve ilmiye sınıfındaki bozulmanın sebebi olarak göstermişlerdir. Bu durum aynı zamanda büyük ulemâ ailelerinin doğuşunun da sebebi olarak görülür. Hoca Sâdeddin Efendi, sağlığında oğullarını Anadolu ve Rumeli kazaskerliklerine getirtmiş, böylece Hoca Sâdeddin ailesi ulemâ arasında nüfuzlu bir yer kazanmış ve bu aile etkisini sonraki asırlarda da devam ettirmiştir. Hoca Sâdeddin'in beş oğlu da ilmiye sınıfına dahil olmuş, ilk ikisi Mehmed Efendi (ö.h.1024/m.1615) ve Esad Efendi (ö.h.1034/m.1625) şeyhülislâmlığa, Abdülaziz Efendi ve Sâlih Efendi kazaskerliğe kadar yükselmiştir. Torunlarından Ebûsâid Mehmed Efendi (ö.h.1072/m.1662), Bahâî Mehmed Efendi (ö.h.1064/m.1654) ve Ebûsâid'in oğlu Feyzullah Efendi (ö.h.1110/m.1698) de şeyhülislâmlık yapmışlardır.⁶²

Hoca Sâdeddin Efendi'ye bir tarihçi olarak büyük şöhret kazandıran eseri "*Tâcü't-tevârih*"dir. Hoca Sâdeddin Efendi Abdülkerîm el-Kuşeyrî'nin (ö.h.465/m.1072) "*er-Risâle*"sini, Şattanûfi'nin (ö.h.713/m.1314) Abdülkâdir-i Geylânî'nin (ö.h.561/m.1165-66) menâkıbına dair yazdığı "*Behcetü'l-esrâr*"ını ve Muslihuddîn-i Lârî'nin Farsça yazılmış "*Mir'âtü'l-edvâr*"ını Türkçe'ye çevirmiştir. Ayrıca Ūşî'nin (ö.h.575/m.1179) Mâtürîdiyye akâidine dair "*el-Emâlî*" adlı eserini tercüme etmiş, Kemal Edip Kürkçüoğlu, "*Lâmiyye-i Kelâmiyye*" başlığı altında kütüphanesindeki bir yazma mecmûa içinde yer alan bu tercümeyi neşretmiştir. İçinde, Gazi Giray'ın (ö.h.1016/m.1607) Hoca Sâdeddin'e gönderdiği mektuplarla diğer

⁶¹ Şerafettin Turan, "Hoca Sâdeddin Efendi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 18, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998, s. 196-198.

⁶² Turan, "Hoca Sâdeddin Efendi", s. 196-198.

bazı mektupların bulunduğu “*Mekâtîb-i Sultânî*” adlı bir mecmûanında onun tarafından derlendiği ifade edilir.⁶³

1.1.1.2. Şeyhülislâm Esad Efendi (ö.h.1034/m.1625):

Şeyhülislâm Hoca Sâdeddin Efendi'nin ikinci oğlu olan Mehmed Esad İstanbul'da 10 Muharrem 978 (14 Haziran 1570) tarihinde doğmuştur. Eğitimini babasından ve Molla Tevfik Gîlânî'den aldığı derslerle tamamlamış daha sonra mülâzım olmuş ve Haziran 1588'de Haseki pâyesini almıştır. Ardından m.1590'da Süleymaniye medreselerine daha sonra ise 1593'te Dârülhadis'e tayin edilmiştir. Bundan sonra kadılık görevine geçerek 1596'da Edirne kadısı olmuştur. Babasının nüfuzu sayesinde hızla yükselmiştir. H.1012/m.1603 yılında İstanbul kadılığına tayin edildiyse de muhalifleri yüzünden bu makamını muhafaza edememiş; ancak babasının padişah üzerindeki saygınlığı vesilesiyle Anadolu kazaskerliği pâyesini elde etmiş, iki yıl sonra da İstanbul kadısı olmuştur. Normal görev süresi sonuna kadar bu vazifede kalmıştır. Ağabeyi Hocaşâde Mehmed Efendi'nin (Çelebi Müftü) (ö.h.1024/m.1615) şeyhülislâmlığı döneminde Anadolu kazaskeri olduysa da onun görevinden ayrılması üzerine (6 Ocak 1603) azledilmiştir.⁶⁴

Esad Efendi, 5 Cemâziyelâhir 1024'te (2 Temmuz 1615)-10 Receb 1031 (21 Mayıs 1622) tarihleri arasında şeyhülislâmlık yapmış bir takım siyasi olaylar sebebi ile istifa ettiği bu ilk şeyhülislâmlık görevi yedi yıldan biraz fazla sürmüştür. Esad Efendi gerek mensup olduğu aile gerekse şahsî meziyetleriyle devrinin en tanınmış simaları arasına girmiş ve devlet işlerinde çok etkin rol oynamıştır. Dönemin Padişahı II. Osman (ö.h.1031/m.1622), Şeyhülislâm Esad Efendi'nin kızı Âkile Hanım ile evlenmiş ve Esad Efendi'nin damadı olmuştur. Esad Efendi ilk şeyhülislâmlık görevinden istifasından bir yıl sonra Zilhicce 1032'de (Ekim

⁶³ Turan, “Hoca Sâdeddin Efendi”, s. 196-198.

⁶⁴ M. Münir Aktepe, “Esad Efendi Hocaşâde”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 11, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995, s. 340-341.

1623) tekrar şeyhülislâmlığa getirilmiştir. Bir yıl yedi ay süren bu görevi sırasında 14 Şâban 1034'te (22 Mayıs 1625) vefat etmiştir.⁶⁵

“*Divan*”, “*Gül-i Handân*” , “*Kaşîdetü'l-bürde Tahmîsi*”, “*Tâcü't-tevârih*”e yazdığı zeyil (Hoca Sâdeddin Efendi'ye nispet edilse de büyük oğlu Esad Efendi tarafından kaleme alındığı anlaşılmaktadır), “*Fezâil-i Cum'a*” ve “*Manzum Şemâil Tercümesi*” adlı eserleri bulunmaktadır.⁶⁶

1.1.1.3. Şeyhülislâm Ebûsaid Efendi (ö. 1072/1662):

Hoca Sâdeddin Efendizâde Şeyhülislâm Esad Efendi'nin oğlu Ebûsaid Efendi h.1003'te (1593-94) İstanbul'da doğmuştur. Medrese tahsilini tamamladıktan sonra amcası Şeyhülislâm Hoca Sâdeddin Mehmed Efendi'den (Çelebi Müftü) (ö.h.1024/m.1615) mülâzemet almıştır. 1613-1621 yılları arasında İstanbul'un çeşitli medreselerinde müderrislik yapmıştır. Bundan sonra kadılığa geçerek 1621'de Şam, 1623'te Bursa ve Galata kadılıklarına, daha sonra 1624 ve 1627'deyse iki defa İstanbul kadılığına tayin edilmiştir. 1629'da Anadolu kazaskeri olmuş, ardından 1630'daysa Rumeli kazaskeri olmuştur. 1631'de kendisine Gümölcine arpalığı verilerek kazaskerlikten azledildiği de 1640'ta yeniden Rumeli kazaskeri olmuştur.⁶⁷

Ebûsaid Efendi, Şeyhülislâm Zekeriyâyâde Yahyâ Efendi'nin (ö.h.1053/m.1644) ölümü üzerine 18 Zilhicce 1053'te (27 Şubat 1644) meşihat makamına getirilmiştir. Ebûsaid Efendi, iki yıl kadar bu görevde kaldıktan sonra 29 Zilkade 1055 (16 Ocak 1646) tarihinde azledilmiştir. Ebûsaid Efendi 17 Ramazan 1061'de (3 Eylül 1651) ikinci defa şeyhülislâm olmuştur. Bu sırada Bâlîzâde Mustafa Efendi'nin (ö.h.1073/m.1662) Anadolu kazaskerliğine getirilmesi üzerine, İstanbul Kadısı Esad Efendi'nin bu makamın kendisinin hakkı olduğunu ileri sürerek Ebûsaid Efendi'ye karşı çıkması, sert bir mizaca sahip olan Ebûsaid Efendi'yi kızdırmış ve Esad Efendi'yi tartaklamasına yol açmıştır. Bu davranışı ilmiye mesleğine

⁶⁵ Aktepe, “Esad Efendi Hoca Sâdeddin”, s. 340-341.

⁶⁶ Aktepe, “Esad Efendi Hoca Sâdeddin”, s. 340-341.

⁶⁷ Mehmet İpşirli, “Ebûsaid Mehmed Efendi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 10, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994, s. 231.

karşı bir hakaret olarak gören ulemâ tepki göstermiştir. Ebûsaid Efendi bu olay üzerine 11 Ramazan 1062'de (16 Ağustos 1652) görevden alındıysa da iki yıl sonra 12 Safer 1064 (2 Ocak 1654) tarihinde üçüncü kez şeyhülislâm olmuştur. Ebûsaid Efendi, bir yıl dört ay kadar kaldığı bu görevi sırasında sadâretin Derviş Paşa'dan (ö.h.1015/m.1606) alınması ve onun yerine daha uygun bir vezîriâzam bulunması çalışmalarına giriştiği gibi bu makama İpşir Mustafa Paşa'nın (ö.h.1065/m.1655) getirilmesinde de faal rol oynamıştır. Ancak bu faaliyetleri onun azline yol açmıştır. Şeyhülislâmlık süresi toplamı dört yıl iki aydan biraz fazla olan Ebûsaid Efendi'nin "Saîd" mahlası ile yazdığı manzûmeleri bulunmaktadır.⁶⁸

1.1.1.4. Şeyhülislâm Debbâğzâde Mehmed Efendi (ö. h.1114/m.1702):

Yedikule debbâğları şeyhi Mahmud Efendi'nin oğludur. Debbâğzâde Mehmed Efendi, Şeyhülislâm Ebûsaid Efendi'nin damadı olan Osmanlı kazaskeri ve şair İzzetî Mehmed Efendi'nin (ö.h.1092/m.1681) damadıdır. Devrin tanınmış âlimlerinden Cerrah Şeyh Mehmed Efendi, Uzun Hasan Efendi ve Tarsusî Efendi'den (ö.h.1145/m.1732) ders okuduktan sonra 1057'de (1647) Karaçelebizâde Mahmud Efendi'den (ö.h.1063/m.1653) mülâzemet almıştır. Birçok medresede müderrislik, bir ara Haremeyn evkafı müfettişliği ve nihayet Süleymaniye Dârülhadisi müderrisliğinde bulunmuştur.⁶⁹

Bundan sonra kadılığa geçerek 1667'de Şam, üç sene sonra Edirne, 1675'te İstanbul kadısı, 1679'da Anadolu kazaskeri olmuştur. 1683 yılında Rumeli pâyesini aldıktan sonra 1687'de bilfiil Rumeli kazaskerliğine, ardından da 26 Zilhicce 1098 (2 Kasım 1687) tarihinde Ankaravî Mehmed Emin Efendi'nin (ö.h.1098/m.1687) yerine şeyhülislâmlığa getirilmiştir.

⁶⁸ İpşirli, "Ebûsaid Mehmed Efendi", s. 231.

⁶⁹ Mehmet İpşirli, "Debbâğzâde Mehmed Efendi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 9, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994, s. 62-63.

Ancak Debbağzâde'nin bu görevi çok uzun sürmemiş, yeniçeri ve sipahi zorbaları ile olan anlaşmazlığı azline sebep olmuştur.⁷⁰

Debbağzâde Mehmed Efendi daha sonra 2 Mart 1688'de ikinci defa şeyhülislâmlığa getirilmiştir. Fakat ilmiye ricâlinin değişik görevlerle çeşitli yerleri tanınması için tayinleri sıklaştırıp ulemâ arasında değişiklikler yapması sebebiyle 25 Haziran 1690'da bu ikinci şeyhülislâmlığından da azledilmiştir. 15 Receb 1114'te (5 Aralık 1702) vefat eden Debbağzâde, Sultan Selim Camii karşısında kendi yaptırdığı Debbağzâde Medresesi avlusuna defnedilmiştir.⁷¹

Debbağzâde'nin, Süleymaniye Kütüphanesi'nde çeşitli yazmaları mevcut olan ve sahih hadisleri ihtiva eden “*Reşhatü'n-nasîh mine'l-hadîssi's-sahîh*” ile nahve dair “*et-Tertîbü'l-cemîl fi şerhi't-Terkîbi'l-celîl*” adlı eserleri dışında çeşitli kitaplara yazdığı şerh ve hâşiyeleri bulunduğu kaynaklarda zikredilmektedir.⁷²

1.1.2. Debbağzâde Nu'man Efendi'nin Hayatı

Debbağzâde Nu'man Efendi, m.1687-1690 yılları arasında Şeyhülislâmlık yapmış olan Debbağzâde Mehmed Efendi'nin (ö. h.1114/m.1702) torunu (Hafîd-i Debbâğzâde) olarak tanınmaktadır. Nu'man Efendi'nin dedesi Bükâizâde Abdullah Efendi (ö.h.1139/m.1727) Debbağzâde Mehmed Efendi'nin damadı (torununun eşi) olduğundan “Debbağzâde” olarak da anılmaktadır. Bükâizâde Abdullah Efendi'nin oğlu ve müellifin babası olan “Bükâizâde Ahmed Efendi ise müderristir ve Zilka'de 1181'de (Mart-Nisan 1768) Selânik mollası olmuş daha sonra da vefat etmiştir.”⁷³ III. Selim dönemi (m.1789-1807) ulemâsından olan Debbağzâde Nu'man Efendi'nin Şerif Mehmed Efendi (Debbağzâde) adında

⁷⁰ İpşirli, “Debbağzâde Mehmed Efendi”, s. 62-63.

⁷¹ İpşirli, “Debbağzâde Mehmed Efendi”, s. 62-63.

⁷² İpşirli, “Debbağzâde Mehmed Efendi”, s. 62-63.

⁷³ Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniye*, çev. Seyit Ali Kahraman, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996, C. 1, s. 262.

bir oğlu vardır. “Şerif Mehmed Efendi devriye mollası ⁷⁴ olup h.1256/m.1840’da Bosna mollası olmuş, h.1260/m.1844 tarihinden sonra da vefat etmiştir.”⁷⁵

Askerî, ilmî, ekonomi ve birçok sahada devleti yenilemeyi ve geliştirmeyi arzulayan Sultan Selim döneminde, hem iç hem dış siyasette önemli gelişmeler yaşanmıştır. Debbâğzâde Nu‘man Efendi Osmanlı Devleti’nin gerek iç isyanlar gerekse savaşlar sebebiyle zor şartlar altında bulunduğu bu dönemde Bağdat, Mısır, Filibe ve Üsküdar gibi bölgelerde görevini yapmıştır.

Debbâğzâde Nu‘man Efendi h.1203/m.1788 yılında Bağdat Mollalığına, h.1206/m.1791 senesinde de Filibe Mevleviyetine yükselmiştir. H.1210/m.1795’de Filibe kâdılığına getirilen Debbâğzâde’ye h.1214/m.1799’da Mahrec pâyesi verilmiştir. Mısır’ın yeniden fethedilmesiyle Mısır Mollalığına yükselen Debbâğzâde buradan görev süresinin (müddet-i örfiyyesinin) dolmasına iki ay kala İstanbul’a dönmüştür. Nihayetinde 1224/1809 yılında Üsküdar kâdısı iken azledilmiş ve aynı yıl vefat etmiştir.⁷⁶

1.2. Debbâğzâde Nu‘man Efendi’nin Eserleri

1.2.1. *Fetâvâ-yı Nu‘mâniye*

Debbâğzâde Nu‘man Efendi’nin üzerinde çalıştığımız “*Tuhfetü’s-Sukûk*” isimli eserinden başka birde “*Fetâvâ-yı Nu‘mâniye*” isimli bir fetva

⁷⁴ Osmanlı ilmiye teşkilâtında yüksek dereceli kadılıklar için kullanılan bir terimdir. Mevleviyet ismi ile de tabir edilir. Daha fazla bilgi için bkz.: Fahri Unan, “Mevleviyet”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 29, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2004, s. 467-468.

⁷⁵ Süreyyâ, *Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniye*, s. 1587.

⁷⁶ Bursalı Mehmed Tahir; fetva mecmûaları listesini sıraladığı yerde, vefatını 1114 ve unvanını da şeyhülislâm olarak vermekteyse de biyografisinde, Hoca Sâdeddin Efendi’nin torunu Ebûsâid Efendi’nin kızının oğlu olup Mısır kadılığına atandığını zikretmektedir. Bursalı Mehmed Tâhir Efendi, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul: Meral Yayınevi, 1915, C. 1, s. 300.

mecmûası bulunmaktadır. Müellif eserini Üsküdar'da kadılık yaptığı dönemde 7 Rebülevvel 1215 (29.7.1800) tarihinde kaleme almıştır. Debbâğzade Nu'man Efendi'nin "*Fetâvâ-yı Nu'mâniye*" adlı eserinin, biri Esad Efendi Kütüphanesi'nde diğeri Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde olmak üzere iki yazma nüshası mevcuttur.

Esad Efendi Kütüphanesi 1080 numarada bulunan nüsha müellif nüshası olup aynı kütüphanede 409 numaralı mikrofilmedir. Bu nüsha diğeri nüshaya kıyasla çok daha fazla üstü çizilmiş-karalanmış kelime veya cümlelerden oluşmaktadır. Şükrü Özen "Osmanlı Döneminde Fetva Literatürü" adlı makalesinde müellif nüshası hakkında şunları söylemektedir:

"Eserin baş kısmında bulunan üzerleri karalanmış veya düzeltmeler yapılmış olan mukaddime denemeleri ve kitabın içinde yer alan karalamalar; bu nüshanın, Nu'man Efendi'nin temize çekilmemiş müsvedde nüshası olduğunu göstermektedir. Müellif; bu eserde zikrettiği fetvaları, kadı ve müftülere yardımcı bir eser olmak üzere 'ulemâ arasında mütedavil olan' kitaplardan derlediğini belirtir. Osmanlı şeyhülislâmlarının Türkçe ve nadiren Arapça fetvalarına, fıkıh bâblarına göre yer verilmekte; mes'ele başlığı konmaksızın zikredilen meselenin ilk kelimesinin üzeri çizilerek cevaplar "el-Cevâb" kelimesinden sonra kaydedilmekte ve fetva sonlarına alınan kaynak kitap yahut şeyhülislâm ismi veya her ikisi birden verilerek zikredilmektedir. Sayfa kenarlarında Arapça kaynaklardan nakiller bulunmaktadır. Bu derlemede ağırlıklı olarak *Fetâvâ-yı Ali Efendi* (Çatalcalı), *Fetâvâ-yı Feyziyye* (Feyzullah Efendi), *Behcetü'l-Fetâvâ*, *Fetâvâ-yı Atâiyye*'nin dikkate alındığı görülmektedir. Mecmûada bu eserlerin yanında Ebussuûd Efendi, Abdürrahim Efendi, Zekeriyya Efendi, Minkârîzâde Yahya Efendi, Ebü'l-Hayr Ahmed Efendi gibi şeyhülislâmların fetvalarından ve *Bahru'l-fetâvâ* ve *Surretü'l-fetâvâ* adlı eserlerden de fetva nakilleri bulunmaktadır."⁷⁷

Mecmûanın Çorum İl Halk Kütüphanesi 1685 numarada bulunan nüshasının müstensihisi Mahmud b. Mehmed'dir. Müstensih bu nüshayı 3 Zilkâ'de 1280 (10 Nisan 1864) tarihinde istinsâh etmiştir. Bu nüsha içinde Ahmet Feyzi'ye ait vakıf mührü vardır. Eser yaklaşık 250 varaktan müteşekkil olup tertibi, fıkıh kitaplarının geleneksel bâb sırasına göredir. Bu nüshada nükûle yer verildiği görülmektedir.

⁷⁷ Şükrü Özen, "Osmanlı Döneminde Fetva Literatürü", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 3, S. 5 (2005), s. 268.

1.2.2. *Tuhfetü's-Sukûk* veya *Câmi'u's-Sakk*

Tuhfetü's-Sukûk h.1214/m.1799 yılında Debbâğzâde Nu'man Efendi tarafından yazılmıştır.⁷⁸ Süleymaniye Kütüphanesi'nde 03344 koleksiyon numarası ile kayıtlı, 169 varaktan müteşekkil nüshanın müellif nüshası olduğu belirtilmekle beraber mezkûr nüshanın vr. 89a'da bulunan "İşbu zamm ve vakfiye sûret-i sakiyye dahi sehv üzerine tahrîr olunmuştur, Debbâğzâde merhûmun tecemmuâtından değildir." şeklindeki not, bu nüshanın müellif nüshası olduğu konusunda bir tereddüt oluşturmaktadır.⁷⁹ Mecmûanın h.1214/m.1799 yılına ait müellif nüshasının yanında aynı yıla ait iki nüshası daha mevcuttur. Mecmûanın h.1221, h.1237, h.1239, h.1242, h.1247 yıllarına ait yazma nüshaları kütüphanelerde bulunmaktadır. Eserin h.1248'den sonra ise basımı yapılmıştır. Böylece *Tuhfetü's-Sukûk* basılan ilk sakk mecmûası olmuştur.

Mecmûa h.1248/m.1832 yılında Matbaa-i Âmire'de, Kâine Matbaası'nda ve İstanbul'da ismi belirtilmemiş matbaalarda birden fazla kere basılmıştır. Daha sonra h.1248/m.1832 baskısındaki aynı dizgi ile h.1843/m.1259'da Dâru't-Tıbbâ'ati'l-Âliye'de basılmıştır. Mecmûanın Türkiye kütüphanelerinde tespit edebildiğimiz 10 adet yazma, 21 adet matbu olmak üzere toplam 31 nüshası mevcuttur. Bu nüshalar ve kütüphane kayıtları şu şekildedir:

1.2.2.1. *Tuhfetü's-Sukûk*'un Kütüphane Katolog Kayıtları

A. Türkiye Kütüphanelerindeki *Tuhfetü's-Sukûk* Nüshaları:

A.1. Yazma Nüshalar:

1. Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, nr. 03344, Müstensih: Debbâğzâde Nu'man Efendi (Müellif hattı), İstinsah tarihi: h.1214, 169 vr.

⁷⁸ Eser, Bursalı Mehmed Tahir Efendi'nin Osmanlı Müellifleri adlı eserinin 1. cilt 300. sayfasında yanlışlıkla müellifin dedesi Şeyhülislâm Debbâğzâde Mehmed Efendi'ye nispet edilmiştir.

⁷⁹ Bu not çalıştığımız nüshada bulunmamaktadır. Burada bahsedilenin, müellifin kendisi mi yoksa dedesi Debbâğzâde Mehmed Efendi mi olduğu konusunda ise herhangi bir açıklık bulunmamaktadır.

2. Beyazıt Kütüphanesi, Beyazıt, nr. B9053, Müstensih: Ahmed b. Hasan, İstinsah tarihi: h.1214/m.1799, 220 vr.⁸⁰
3. Beyazıt Kütüphanesi, Beyazıt, nr. B9052, İstinsah tarihi: h.1214/m.1799, 173 vr.
4. Milli Kütüphane, nr. Yz. A 3484, Müstensih: Üryanîzâde Mehmed Saîd, İstinsah tarihi: h.1221/m.1806, 197 vr.
5. Süleymaniye Kütüphanesi, Hafid Efendi, nr. 00112, Müstensih: Ahmed Reşid b. Seyyid İsmail, İstinsah tarihi: h.1237/m.1821, 241 vr.
6. Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, nr. 07490-001, 81 vr.
7. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, Yazmalar Koleksiyonu, nr: YZ0113, Müstensih: Seyyid İbrahim Hamdi b. Mustafa, İstinsah tarihi: h.1242/m.1826, 162 vr.
8. Kütahya Vahid Paşa Kütüphanesi, Vahid Paşa, nr. 3052, İstinsah tarihi: h.1247/m.1831, 148 vr.
9. Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, nr. 1763, Müstensih: Sahhaflar Şeyhizâde Seyyid Mehmed Esad, İstinsah tarihi: h.1248/m.1832, 374 vr.
10. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kütüphanesi, Nadir Eser Koleksiyonu, nr: HFK0073113, Müstensih: Vehbi İsmail b. İsmail, İstinsah tarihi: h.1249/m.1833, 274 vr.

A.2. Matbû Nüshalar:⁸¹

1. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, nr. 00802, 448 s.⁸²
2. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, nr. 00803, 448 s.
3. Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü, Bölge Yazma Eserler Basma, nr. BB0000000474, Matbaa-i Âmire, 417 s.
4. Süleymaniye Kütüphanesi, Pertev Paşa, nr. 00160, 417 s.

⁸⁰ Nüshanın dijital kaydı yayımlanmamaktadır.

⁸¹ Bu kısımda yer alan bilgiler kütüphanelerin web kataloglarındaki bilgilere dayanılarak verilmiştir. Dolayısıyla künyelerinde bazı eksiklikler mevcuttur.

⁸² Bu başlık altındaki ilk on üç nüshanın basım tarihi h.1248/m.1832 yılına aittir. Sonraki nüshalar ise h.1259/m.1843 tarihinde basılmıştır.

5. Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih, nr. 02280, Matbaa-i Âmire, 417 s.
6. Süleymaniye Kütüphanesi, Hüsrev Paşa, nr. 00111, 449 s.
7. Atıf Efendi Kütüphanesi, Atıf Efendi Eki, nr. 00978, Matbaa-i Âmire, 417 s.
8. Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü, Bölge Yazma Eserler Basma, nr. BB0000007774, 448 s.
9. Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü, Bölge Yazma Eserler Basma, nr. BB0000022751, 449 s.
10. Sivas Ziya Bey Kütüphanesi, Sivas Basma, nr. 4333, Kâine Matbaası, 449 s.
11. Sivas Ziya Bey Kütüphanesi, Sivas Basma, nr. 8778, Kâine Matbaası, 449 s.
12. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kütüphanesi, Nadir Eser Koleksiyonu, nr: HFK0070989, 448 s.⁸³
13. Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi, Nadir Koleksiyon, nr. KBP144.D43 1832, Darü't-Tıbâatü'l-Kâine, 449 s.
14. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, Nadir Eserler Koleksiyonu, nr: 00235/001046, Dâru't-Tıbâ'ati'l-Âmire, 449 s.
15. Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü, Bölge Yazma Eserler Basma, nr. BB0000013880, 32 s.
16. Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü, Bölge Yazma Eserler Basma, nr. BB0000005062, Dâru't-Tıbâ'ati'l-Âliye, 417 s.
17. Süleymaniye Kütüphanesi, Serez, nr. 00878, 417 s.
18. Sivas Ziya Bey Kütüphanesi, Sivas Basma, nr. 13418, Dâru't-Tıbâ'ati'l-Âliye, 417 s.
19. Beyazıt Kütüphanesi, Veliyyüddin Efendi, nr. VM3574-29, 417 s.
20. Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa, nr. 00245, Müstensih: Yesârîzâde Mustafa İzzet, Matbaa-i Âmire, 417 s.
21. Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi, Nadir Koleksiyon, nr. KBP144.D43 1823, İstinsah tarihi: h.1239/m.1823 Darü't-Tabatü'l-Aliyye, 449 s.

⁸³ Eserde son sayfa eksik olduğundan müstensih bilgisine ulaşılamamaktadır.

B. Türkiye Dışındaki Kütüphanelerdeki *Tuhfetü's-Sukûk* Nüshaları:

Tuhfetü's-Sukûk nüshaları bugün dünya çapında birçok kütüphanede yer almaktadır. Yapmış olduğumuz web taraması sonucu eserin 28 nüshasını tespit etmiş bulunmaktayız. Bu nüshalar 1248/1832 ve 1259/1843 yılı basımları olup matbû nüshalardır. İnternet erişimli olan bu nüshaların çoğuna kütüphaneler, HathiTrust Dijital Kütüphanesi aracılığı ile erişim sağlamaktadır. Bu nüshaların basım yılına göre buldukları kütüphanelerin katalog kayıtları aşağıdaki şekildedir.

B.1. *Tufetü's-Sukûk*'un h.1248/m.1832 tarihli matbû nüshasının bulunduğu kütüphanelerin web katalog kayıtları:

1. Stanford University Libraries/ Stanford, Katalog no: MSS CODEX 1084.
2. Stanford University Libraries/ Stanford, Katalog no: MSS CODEX 1075.
3. Staatsbibliothek zu Berlin - Preußischer Kulturbesitz/ Berlin: 10785 Germany.
4. Staats- und Universitätsbibliothek Hamburg Carl von Ossietzky/ Hamburg, 20146 Germany (Prusya Devlet Kütüphanesi-1940.413).
5. The British Library, St. Pancras/ London: NW1 2DB United Kingdom, Katalog no: 018357905.
6. The British Library, St. Pancras/ London: NW1 2DB United Kingdom, Katalog no: 012843765.
7. Avusturya Ulusal Kütüphanesi/ Avusturya: Dijital ortama 6 Şubat 2013 tarihinde aktarılmış, katalog kaydı belirtilmemiştir.
8. Orient-Institut Istanbul/ Cihangir/İstanbul: 34433 Turkey, Katalog no: ISr 11.
9. Princeton University Library/ Princeton: NJ 08544 United States, Katalog no: 27801608.

B.2. Tufetü's-Sukûk'un h.1259/m.1843 tarihli matbû nüshasının bulunduğu kütüphanelerin web katalog kayıtları:

1. Biblioteca de la Universidad Complutense de Madrid/ Madrid: 28040 Spain, Katalog no: 682843052.
2. IE Library/ Madrid: 28006 Spain, Katalog no: 27801608.
3. McGill University Library/ Montreal: QC H3A 0C9 Canada, Katalog no: 682843052.
4. Plymouth State University/ Plymouth: NH 03264 United States, Katalog no: 682843052.
5. Columbia University in the City of New York - Columbia University Libraries/ New York: NY 10027 United States.
6. New York University - Elmer Holmes Bobst Library/ New York: NY 10012 United States, Katalog no: 27801608.
7. Library of Congress/ Washington: DC 20540 United States, Katalog no: 2014371885.
8. University of Maryland Libraries - UMD Libraries/ College Park: MD 20742 United States.
9. HathiTrust Digital Library/ Ann Arbor: MI 48104 United States.
10. Virginia Tech - Newman Library/ Blacksburg: VA 24061 United States.
11. Concordia College Library - Carl B. Ylvisaker Library/ Moorhead: MN 56562 United States, Katalog no: 27801608.
12. Morningside College/ Sioux City: IA 51106 United States, Katalog no: 27801608.
13. Tabor College Library/ Hillsboro: KS 67063 United States, Katalog no: 682843052.
14. University of Washington Libraries/ Seattle: WA 98195 United States, Katalog no: 27801608.
15. Dallas Theological Seminary - Turpin Library/ Dallas: TX 75204 United States, Katalog no: 682843052.
16. Pepperdine University Libraries - Payson Library/ Malibu: CA 90263 United States, Katalog no: 682843052.

17. Keep@Downsview - Univ of Toronto at Downsview/ Toronto: ON M3H 5T6 Canada, Katalog no: 1953185 (Tez çalışmamızda bu nüsha temel kaynağımız olmuştur.).

Ayrıca erişim engeli bulunduğu için basım yılı tespit edilemeyen iki nüsha daha bulunmaktadır. Bunların kayıtları:

1. American University of Sharjah/ Sharjah, United Arab Emirates.
2. Universiteitsbibliotheek Leiden - Leiden University Library/ Leiden: 2311 BG Netherlands, Katalog no: 849249160 şeklindedir.

1.2.2.2. *Tuhfetü's-Sukûk*'un Özellikleri

Müellifin kim olduğu ve eserin adı mecmûanın mukaddimesinde açıkça yer almaktadır. Üzerinde çalıştığımız nüsha şu an Toronto Üniversitesi Kütüphanesi'nde "ON M3H 5T6" katalog numarası ile kayıtlı olup, Sultan Abdülmecid (d.m.1823/ö.m.1861) dönemi olan h.1259/m.1843 senesinde Dâru't-Tıbbâ'ati'l-Âliye'de basılmıştır.⁸⁴ Yesârizâde Mustafa İzzet (ö. h.1265/m.1849) *Tuhfetü's-Sukûk*'u bu matbaanın idaresini yürütürken neşretmiştir.⁸⁵

Bütün bu bilgilere eserin ferağ kaydında yer alan şu cümleler ile ulaşmaktayız:

قد وقع الفراغ من تسويد هذا الكتاب بحول الله الملك الوهاب بقلم جامعته الفقير نعمان حفيد شيخ
الاسلام دباغزاده القاضي بمدينة فلبه موقتا باعتبار القدس الشريف في اليوم الثالث عشر من شوال
المكرم لسنة اربع عشر و مائتين و الف من هجرة من له العز و الشرف

قد كمل طبع هذه النسخة المنقولة من النسخ المطبوعة المصححة حسب الامكان مع المقابلة من
اصلها في ظل دولة سلطاننا الاعظم و خاقاننا المعظم ممدوح الفعال كريم الخصال السلطان بن
السلطان (السلطان عبد المجيد خان) ادام المولى قباب دولته مرفوعة العماد و اعلام نصرته مؤيدة

⁸⁴ Nüsha erişim adresi:

https://search.library.utoronto.ca/search?N=0&Nr=p_oclc_id:976610212

⁸⁵ Yesârizâde Mustafa İzzet hakkındaki fazla bilgi için bkz. M. Uğur Derman, "Yesârizâde Mustafa İzzet", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 31, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006, s. 307-309.

بين العباد * ما صكت الاعلامات الشرعية و نشرت المنشورات السنوية * و تيسر ختامه بدار
الطباعة العلية فى مقر الخلافة المحمية * بمعرفة ناظرها المحتاج الى عواطف الالهية البهيه *
التي شملت موائدها البرية و عمت * يسارى زاده مصطفى عزت * فى او اخزر بيع الاول لسنة
تسع و خمسين و مائتين و الف

Ferağ kaydının tercümesi şu şekildedir:

“Bu kitabın yazımı Melik ve Vehhâb olan Allah’ın kudreti ile Kudüs-i Şerîf pâyesiyle muvakkaten Filibe kâdısı olan -Şeyhülislâm Debbagzâde torunu- fakîr Nu‘man Efendi’nin eliyle hicrî 13 Şevvâl-i Mükerrerem 1214 tarihinde tamamlanmıştır.

İmkan olduğu kadar aslıyla mukâbele edilerek tashih edilmiş matbû nüshadan menkûl olan bu nüsha yüce sultan büyük hakan Sultan Abdülmecid Han zamanında (Allah onun devletini pâyidâr etsin, zafer sancaklarını indirmesin) basıldı. Şer‘î i‘lâmlar verildi ve değerli fermanlar yayımlandı. Bu eser hilâfetin merkezinde (İstanbul’da) Dâru’t-Tibâ‘ati’l-Âliye’de bu matbaanın idarecisi (Allah’ın lütfuna muhtaç olan) Yesârîzâde Mustafa İzzet’in marifetiyle 1259’da Rebi‘ü’l-evvel ayının sonlarında basıldı.”

Tuhfetü’s-Sukûk’un incelediğimiz hüccet bölümünün, müellif nüshasına kıyasen üç ayrı faslında eksik davalar olup bu eksik davalar Süleymaniye Kütüphanesi’nde 03344 koleksiyon numaralı müellif nüshası ile tamamlanmıştır.⁸⁶ Üzerinde çalıştığımız nüshada 35-38, 86-87, 108-109. sayfalar eksik olmakla birlikte bu eksik olan sayfalar Süleymaniye Kütüphanesi’nde 00802 koleksiyon numarada bulunan 1248 tarihli matbû nüshadan tedârik edilerek transkripsiyonu yapılmıştır. Bu eksik olan sayfalarda metinlerin manasının doğru anlaşılmasını sağlayacak farklılıklar ise müellif nüshasından eklenmiştir. Ayrıca çalıştığımız nüshanın i‘lâm bölümünde de 278-279. sayfalar bulunmamaktadır.

Mecmûada dava başlıklarının hepsi aynı dilde ifade edilmemiş olup çoğunluğu Türkçe başlık olmak üzere bazı davaların başlıkları ise Arapça olarak verilmiştir. Çalıştığımız nüsha müellif nüshasıyla bazı küçük

⁸⁶ Eksik olan bölümler transkripsiyon kısmında belirtilecektir.

farklılıklar içermektedir. Manayı değiştirmeyecek şekilde farklı veya ziyade kelimeler ile yapılmış olan bu değişiklikler, başlıklarda karşımıza çıktığı gibi metinlerde de görülmektedir.

1.2.2.3. *Tuhfetü's-Sukûk*'un Kaynakları

Bu kitabın cemedilmesi ile ilgili olarak hâtîme kısmında müellif, Hacibzâde (ö.1100/1689), Hızırzâde (ö.1232/1817), Musâzâde (ö.1197/1782) ve Şanizâde (ö.1232/1817) sakleri başta olmak üzere çeşitli sakk mecmûalarından faydalanmış olduğunu, ismini zikretmediği bazı dostlarının mecmûalarından da dava sûretlerine yer verdiğini ifade etmiştir. Aynı zamanda müellif bu mecmûayı kendi kadılık yaptığı dönemde yazılan bazı müsveddelerle ve temize çekilen sicillerden seçtikleriyle oluşturduğunu, Cenâb-ı hakkın inâyeti ile düzenli bir şekilde cemedilmiş olduğunu belirtmiş ve çalışmanın sehven yapılmış hatası var ise affolunması temennisinde bulunmuştur.

Ayrıca fihristin son bölümünde müellif, verdiği nükûllerin kaynaklarına yer vermiş ve bu eserler müelliflerinin ismi anılmaksızın meşhur isimleri ile zikredilmişlerdir.⁸⁷

1.2.2.4. *Tuhfetü's-Sukûk*'un Muhtevâsı

Eser başlıca beş bâbdan/bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler çeşitli alt başlıklara (fasıllara) ayrılmıştır. Eserin fasıl başlıklarının dili Arapça'dır. Fasılların altında her bir belgenin başlığı yer almaktadır. Belge başlıkları ise genellikle Türkçe yazılmıştır. Müellif eserin dibâcesinde de belirttiği üzere dava kayıtlarını beş bölümde toplamıştır.⁸⁸

Birinci bölüm: el-Bâbü'l-evvel fi envâi'l-huceci ve'l-vakfiyyât (Hüccet Nevîleri ve Vakfiyeler)⁸⁹: Nikah, talâk, muhâla'a, nikahın feshi, mehir,

⁸⁷ Bu nükûl kaydı II. Bölümün "*Tuhfetü's-Sukûk*'un Nükûlünde Kullanılan Kaynaklar" başlığı altında verilmiştir.

⁸⁸ Ayrıntılı fihrist Ek 3'de verilmiştir.

⁸⁹ Tezin ana konusu olan bu bölüm 39 fasıldır ve bu fasıllar içerisinde toplamda 250 davayı içermektedir.

nafaka, hidâne, nasb-ı vasî, isbât-ı verâset, i'tâk, tedbîr, kitâbet, isbât-ı hürriyet, izn-i şer'î, büyü', şuf'a, hibe, vedî'a, rehin, istihkâk, ikrâr-ı deyn, şehâdet, kefâlet, havâle, şirket, mudârebe, icâre, vekâlet, keşif, kısâs, diyet, sulh, ibrâ, müteferrik hüccetler, vakfiye sûretleri.

İkinci bölüm: el-Bâbü's-sânî fî envâi'l-i'lâmât (*İ'lâm Nevîleri*): İkrâr-ı deyn, isbât-ı deyn, tahlîf, te'cîl, kefâlet, havâle, istihkâk, muhayyerlikler, isbât-ı hürriyet, tazmîn, icâre, vakıf, ta'zir, hudûd, sû-i hâl, keşf-i binâ, keşf-i maktûl, diyet, kısâs, İslâm'a girme, irtidâd, sulh, Ramazan'ın başlaması, müteferrik i'lâmlar.

Üçüncü bölüm: el-Bâbü's-sâlis fî envâi'l-ma'rûzât (*Ma'rûz Nevîleri*): Hüsn-i hâl, sû-i hâl, cihâd-ı mahlûle, cihâd-ı mefrûğa, cihâd-ı merfû'a, ihbâr-ı vusûl-ı evâmir, ma'rûzâtü'l-ulemâi li-ecli'l-mülâzimîn, müteferrik ma'rûzlar.

Dördüncü bölüm: el-Bâbü'r-râbi' fî envâi'l-mürâselât (*Mürâselât Nevîleri*): Mahkemeye davete dair, emir ve temessüklerin gereğinin yapılmasına dair, niyâbet, müteferrik.

Beşinci bölüm: el-Bâbü'l-hâmis fî envâi'l-izmâ ve'd-dîbâcât (*İmza ve Dibâce Nevîleri*): Hüccetlerde yer alan imzalar, vakfiyelerde yer alan imzalar, sicillerde yer alan dibâceler, defterlerde yer alan dibâceler, mahzarlarda yer alan dibâceler.

II. BÖLÜM

TUHFETÜ'S-SUKÛK'UN HÜCCET BÖLÜMÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ VE MECMÛADA FAYDALANILAN KAYNAKLARIN TESPİTİ

2. *Tuhfetü's-Sukûk*'un Hüccet Bölümünün Değerlendirilmesi ve Mecmûada Faydalanılan Kaynakların Tespiti

2.1. Hüccetlerin Fetvalardan Farkı

Tuhfetü's-Sukûk da dâhil olmak üzere mecmûalardaki hüccetlerde genel olarak davacı, davalı ve bu iki taraf arasında dava konusu olan mesele olarak üç ana unsur bulunur.⁹⁰ Ancak mahkemelerde, kadılar tarafından ele alınan her tür hukûkî mesele ve davaları ispat edici olan belgeler de hüccet kapsamında değerlendirilmiştir.

Fetva kitaplarının en bariz özelliği ise soru-cevap yöntemiyle tedvin edilmiş olmalarıdır. Bazı fetva mecmûalarında soru zikredilmeyip, Osmanlı toplumunda sık görülen fikhî sorunların cevapları direk müftüler veya şeyhülislâmlar tarafından verilmiş olabildiği gibi; müftü ve kadılara yardımcı el kitabı biçiminde mezhep literatüründen tedvin edilmiş konulardan oluştukları da görülmektedir.⁹¹

Hüccetlerde olayın geçtiği belde ve kişiler gerçek isimleri ile belirtilir. Fetva kitaplarındaki meselelerde ise genellikle yer bildirilmezken, erkekler için Zeyd, Amr, Velid, Halid, Bekir; kadınlar için ise Hind, Zeynep, Rabia, Hatice, Ümmü Gülsüm gibi temsili adlar kullanılır.

Fetva kitaplarında fıkıh kitaplarındaki tertibe riayet edilip; tahâret, salât, şehâdet, zekât, savm, hac, nikâh, talâk, radâ gibi bir tasnif bulunurken, hüccetlerde nikâh, talâk, muhala'a, mehr, nafaka gibi mahkemeye konu olabilecek meseleler yer almaktadır.

⁹⁰ Mustafa Oğuz-Ahmet Akgündüz, "Hüccet", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 18, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998, s. 446-450.

⁹¹ Seda Örsten, "Osmanlı Hukuk Tarihi Kaynağı Olarak Fetvâ Mecmuaları", *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S.4 (2007), s.31-32.

2.2. *Tuhfetü's-Sukûk* Hücetlerindeki Kalıp İfadeler

Sakk mecmûalarındaki hüccet belgeleri bazı benzer kalıp ifadeleri ihtiva etmektedir. Pek çok mecmûada olduğu gibi *Tuhfetü's-Sukûk*'un hüccetlerinin büyük çoğunluğu da birinci tarafın ikamet ettiği şehrin ismi ile başlamakta olup bu şehir isimleri “mahmiye, medîne veya mahrûse” kelimeleriyle zikredilmektedir. Bu ifadelerin peşi sıra davacının ikamet ettiği şehrin ve mahallenin ismi de belirtilir.

Dava konusundan önce tarafların kimlik tanıtları yapılarak kişinin kendi ismi-babasının ismi ile birlikte zikredilirken çoğu zaman lakabı da zikredilir. Kadınların isminden önce genellikle “zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rifleriyle mu'arrafe” cümlesi yer alır. Davacının “nâm kimesne” ibâresiyle tamamlanan kimlik tespitinden sonra mahkeme makamına atıf yapılır.

Mahkeme kelimesi yerine “meclis-i şer” (şer'-i şerîf-i enver, şer'-i enver, şer'-i şerîf), “meclis-i şer'-i hatîr” (münîr-i vacîbu't-tevkîr, hatîr-i lâzîmü't-tevkîr, kavîm-i lâzîmü't-ta'zim, kavîm-i lâzîmü't-tekrîm, şerîf-i lâzîmü't-teşrîf, kavîm-i şâmi hü'l-erkân) vb. ifadeler yer alır.

Mahkemeye yapılan atıftan sonra davalı tarafın kimlik tespiti yapılır. Davalının kimlik tespiti yapılırken “işbu” ifadesiyle başlayan, şahıs adlarından önce çoğunlukla “sâhibü'l-kitâb, bâ'isü'l-kitâb, râfi'ü'l-vesîka, sâhibü'l-vesîka, râfi'atü'r-rakîm, râfi'ü'l-kitâb” ibâreleri bulunur. Bu ifadelerle hüccetin sahibi olan kişi kastedilir.

Davalı tarafın kimlik tespitinin ardından “muvâcehesinde” veya “mahzarında” ifadesi kullanılır. Bu kayıt davacı ve davalının mahkeme huzurunda birlikte bulduklarını belirtir. Bunun devamında ise “şöyle beyânda (açıklamada) bulunmaktadır” manasına gelen bazı ifade kalıpları yer alır: “bi'l-vesâye ikrâr ve takrîr-i kelâm edip, ikrâr-ı tâm ve tasvîr-i merâm edip, takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip, ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip, bi't-tav'î's-sâf ikrâr ve itirâf edip, bi-tav'ihî ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip, ikrâr-ı sahîh-i şer'î ve îtirâf-ı sarîh-i mer'î buyurup, hükm-i sahîh-i şer'î ve kazâ-i sarîh-i mer'î etmeğîn”.

Yapılan beyan hüccetin esas bölümünü teşkil etmekte olup hüccetin hangi meseleyi ihtiva ettiğini bildiren kısımdır. Hüccetin konusunu oluşturan meselenin tümü burada izah edilmektedir. Bu kısım davacının beyân ve ikrârını ifade etmektedir. Davacının bu beyânının ardından davalının beyânına geçilmeden “ber-vech-i muharrer (yazıldığı üzere), ber-vech-i mübeyyen (açıklandığı üzere)” ifadeleri bulunur.

Davalının beyânı kısmı ise; hüccetlerin çoğunluğunda davalının davacı olan şahsın ikrar ve beyânını teyit ya da inkâr ettiği şeklindedir. Bu teyit “gıbbe’t-tasdîk” veya gıbbe’t-tasdîki’ş-şer’î” ifadeleriyle görülürken inkâr edilen beyânlar için davalıya sorulan soru “gıbbe’s-suâl” ifadesiyle kullanılır. Davalı tarafından inkâr edilen mesele için kadı huzurunda davacının lehine şahitlik edecek kimseler “adil müslümanlardan” anlamına gelen “udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimîn” ifadesi ile kullanılır ve sonrasında bu kimselerin şهادetleri yer alır.

Davacının lehine yapılan bu şهادet, “biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahî ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer’iyye etdikde” cümlesiyle ifade edilir. Şahitlerin bu ifadesi genellikle “ba‘de’t-ta‘dîl ve’t-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın” veya “ba‘de ri‘âyeti şerâiti’l-kabûl” diye ifade edilen ibareler ile kabul edilir.

Hüccetlerin sonunda ise tarih bilgisinden önce mahkemenin kaydedildiğini bildiren ifadeler yer alır. Bu ifadeler davacının ikrarından sonra veya inkâr durumunda şâhitlerin şهادetlerinden sonra gelir. Mahkemenin davada belirtilen konuları onayladığını belirten “gıbbe’t-tasdîki’ş-şer’î” ibaresinden sonra davanın kaydedildiğini belirten cümlelerle devam edilir. Bu kayıt ifadeleri; “mâ hüve’l-vâki‘ bi’t-taleb ketb olundu”; “mâ vaka‘a bi’l-ibtigâ ketb (ve imla) olundu”; “mâ hüve’l-vâki‘ bi’l-iltimâs ketb olundu”; “mâ vaka‘a hıfzen li’l-makâl ketb olundu”; “mâ vaka‘a bi’l-ibtigâ sebt ve imlâ olundu” şeklindedir.

Mahkemenin görüldüğü tarih bilgisi sicil kayıtları ve başka sakk mecmûalarında belirtilirken, *Tuhfetü’s-Sukûk*’ta ise yalnızca birkaç hüccette verilmiştir. Bu tür mecmûalarda hüccetlerin en alt kısmında yer alan

“şühûdü'l-hâl” olarak geçen, davaya şahitlik edenlerin isminin bildirildiği bölüm ise mecmûada hiçbir hüccette geçmemektedir.

Hüccet metinlerinde hâkime yapılan dua kalıpları da görülmektedir. Bu kalıp ifadeler: “hâkim-i muvakkı‘ a‘le‘l-kitâb -rafe‘a kadrahü mevlâhü‘l-vehhab-“; “hâkim-i muvakkı‘ sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb-“; “hâkim-i muvakkı‘ a‘le‘l-vesîka -dâme muvaffakan- fi sadri‘ş-şeri‘a” şeklindedir.

2.3. *Tuhfetü’s-Sukûk’ta Yer Alan Hüccetlerin Muhtevâ Özellikleri*

Hüccetler kadılar tarafından vuku bulmuş her türlü davanın kaydedildiği belgelerdir. Bu sebeple konu çeşitliliği tarafların birbiri üzerinde etki ettiği nikah, boşanma, velâyet, miras, alışveriş, borç, emanet, icâre vb. birçok meselede görülmektedir. Hüccetler arasında sık sık vakfiyelere de rastlanır. Bu mecmûanın hüccet bölümünün son faslında da aynı şekilde çeşitli vakfiye örnekleri yer almaktadır.

Bunların yanı sıra mecmûadaki hüccetler arasında şeklen diğerlerinden daha farklı nitelikte belgeler de bulunmaktadır. Bunlar tasdik beyânları, emirler, bildiriler vb. olup “hüccet-i zahriye” diye de ifade edilen hüccetlerdir. Örneğin mecmûada yer alan: “Edirne’de eşkiyalık yapan kimselerin yakalanmaları ve yaptıkları zorbalıklardan ötürü katledilmelerine hüküm verilmesi”⁹² hücceti bu türe bir örnek olarak verilebilir.

Mecmûanın hüccet bölümündeki davaları incelediğimizde dava kayıtlarının tek bir bölge ile sınırlandırılmadığını, Osmanlı Devleti toprakları dâhilindeki birçok yerde görülen davaların ve pekçok farklı konudaki belgelerin biraraya getirildiğini söyleyebiliriz. Mecmûada dava yoğunluğuna göre sırasıyla İstanbul, Erzurum, Bağdad, Filibe ve Saraybosna’ya ait dava örnekleri bulunmaktadır.

⁹² Debbagzâde Nu‘man Efendi, *Tuhfetü’s-Sukûk*, s. 164.

Tuhfetü's-Sukûk'ta konu çeşitliliğine rağmen davalar karışık olarak verilmemiş, belgeler fıkıh kitaplarındaki düzene göre tasnif edilmiştir. Mecmûada konu fihristinin olması da belirli bir konu ile ilgili inceleme yapmak isteyenlere kolaylık sağlamaktadır.

Tuhfetü's-Sukûk, nikahla ilgili meseleler, mehir, talak, nafaka, vasî, köle azadı, alış-veriş, rehin, kira ve satış akidleri, şهادet, kefalet, vekalet, ortaklık, kısas, diyet ve sulh gibi suçlar ve çözümlenmeleri, vakfiyye gibi sosyal hayata yönelik birçok davayı ihtiva etmektedir. Bu dava örnekleri ise bize alacak-borç ilişkileri, ödeme şekilleri, toplumda hangi suçların işlendiği ve bu suçlara verilen cezaları, aile yaşantısı, geçim şartları, toplum içerisinde kadının sahip olduğu konum, dönemin giyim-kuşam özellikleri, müslim-gayrimüslim arası sosyal ve ticari ilişkiler ve onlara uygulanan ahkâm hakkında da bize bilgiler vermektedir.

Hüccetler arasında klasik dava sorunları çoğunlukta olmakla beraber farklı olduğunu düşündüğümüz dava örnekleri de yer almaktadır. Bunlar nikah bahsinde; daha önce yapılmış olan nişandan vazgeçildiğinin mahkemeye bildirilmesi⁹³; talak bahsinde; Hıristiyan olarak evlenen kimsenin Müslüman olduktan sonra -eşinin İslâm'ı kabul etmemesi gerekçesiyle- ehl-i İslâm tatlıkiyle boşanmaları⁹⁴; nikahın feshi konusunda; eşinin gâib olması sebebiyle başka birisiyle nikahlanan kadının önceki eşinin çıkıp gelmesiyle ikinci nikahının geçersiz sayılması⁹⁵ gibi dava hükümler karşımıza çıkmaktadır. Bunların yanında icâre faslında; kızının nafakasını karşılayamayacak durumda olan annenin kızını aylık bedel karşılığında icâreten verdiğini bildiren dava⁹⁶, yine icâre konusunda; fitık ameliyatı olacak kimsenin doktoru kiralaması, şayet ameliyatta masada kalırsa bundan doktorun sorumlu tutulmamasını bildirdiği dava⁹⁷ ve sulh faslında; iki yıl önce evini değerinin altında sattığını düşünen kimsenin iki yıl sonra evin asıl bedelini alıcıdan talep ettiği⁹⁸ dava da kayda değerdir.

⁹³ Debbagzâde Nu'man Efendi, *Tuhfetü's-Sukûk*, s. 7.

⁹⁴ Debbagzâde Nu'man Efendi, *Tuhfetü's-Sukûk*, s. 26.

⁹⁵ Debbagzâde Nu'man Efendi, *Tuhfetü's-Sukûk*, s. 25.

⁹⁶ Debbagzâde Nu'man Efendi, *Tuhfetü's-Sukûk*, s. 153.

⁹⁷ Debbagzâde Nu'man Efendi, *Tuhfetü's-Sukûk*, s. 154.

⁹⁸ Debbagzâde Nu'man Efendi, *Tuhfetü's-Sukûk*, s. 172.

Mecmûada karşımıza çıkan ve farklı bir belge olduğunu düşündüğümüz bir başka dava örneği ise emekli maaşının belirli bir bedel mukabelesinde takas yapılabildiğini bildiren hüccettir. Emekli maaşının günlük altmış akçe olduğu ve bunun bin kuruş ile takas yapıldığı dava⁹⁹, bizlere böyle bir imkanın mevcudiyeti ve döneme ait emekli maaşlarının miktarları konusunda fikir vermektedir.

Mecmûada dikkati çeken bir diğer husus da müzâyede ile yapılan satışları bildiren hüccetlerdir. Büyü' hüccetleri faslında vefat eden kimsenin vârisinin olmaması hasebiyle devlet hazinesine kalan evinin müzâyede ile satıldığı¹⁰⁰ ve bu usulün satış yöntemi olarak kullanıldığı görülmektedir. Müzâyede satışının çarşı, pazar veya insanların toplu olduğu yerlerde ilân edildiği, bu ilânlara iki ay kadar devam edilebildiği ve en çok meblağı veren kişide karar kılındığı gibi, genel ifadeyle müzâyede satışlarının nasıl gerçekleştiği konusunda bu belgeler bize somut örnekler vermektedir.

Hüccetler arasında ilgi çekici bir konu da rüşvet yoluyla verilen paranın ibrâ edilmesidir. Filanca kişinin bir işi halletmesi için rüşvet olarak verdiği bin beş yüz kuruştan, rüşvet verdiği kişiyi -söz konusu işi artık hallolduğu için- ibrâ ettiği hüccettir.¹⁰¹ Bu belge rüşvet ile ilgili bir anlaşmazlığın mahkemede dava konusu olabildiğini göstermesi açısından enteresandır.

Bina, ev, mescit gibi tamir edilecek veya satışı yapılacak yapılar için mimarların; katl davalarında olayı incelemek üzere bir memurun; hastalığın tespiti için hekimlerin devlet tarafından keşif yapmak üzere bilirkişi olarak gönderildikleri de belgelerden elde ettiğimiz bilgiler arasındadır.

Eserde geçen davalar döneme ait evlerin mimari yapısı ve nitelikleri hakkında da önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Dava örneklerinde evlerin odalarının genişliği büyük veya küçük kelimeleri ile ifade edilmekle beraber birçok sade sayabileceğimiz evin yanı sıra sofa, dehliz, cihannüma¹⁰², fırın, kiler, su mahzeni, su kuyusu, ahır, samanlık, şadırvan ihtiva eden ve

⁹⁹ Debbagzâde Nu'man Efendi, *Tuhfetü's-Sukûk*, s. 112.

¹⁰⁰ Debbagzâde Nu'man Efendi, *Tuhfetü's-Sukûk*, s. 93.

¹⁰¹ Debbagzâde Nu'man Efendi, *Tuhfetü's-Sukûk*, s. 173.

¹⁰² Cihannüma: Her tarafın görülebileceği biçimde yapılmış, camlı çatı katına denir.

meyveli-meyvesiz bahçeli olduğu ifade edilen evlerin varlığı da anlaşılmaktadır.

Mecmûada ayrıca davaların ait olduğu dönemde gerçekleşen boşanmaların sebepleri, nikahın sonlandırılmasında ne tür hükümlerin verildiği, şahitlerin davalarda üstlendiği rolün geçerliliği, satış akidlerinde hüccetlerin tapu kaydı vazifesi gördüğü gibi verilerin yanı sıra, Sadrazam ve Beylerbeyi gibi büyük devlet adamları ve kızlarının hukûkî muamelelerini nasıl yaptıklarına dair bilgileri de elde edebilmekteyiz. Bütün bunlarla birlikte mecmûa, muhâkeme usulü/ hüküm yazım teknikleri bilgisini ihtiva etmenin ötesinde fikhın teorisi ile pratiğini karşılaştırma imkanını da vermektedir.

Nükûllerde ara ara mecmûayı tab edenin notlarına da rastlanmaktadır. Örneğin “İsbât ile olan kısâs sûreti” adlı davada: “İşbu yazdığımız *Muhtâr* nükûlüne binâen halen zikrolunan Ali Efendi fetvâsıyla iftâ olunmaz fetebessar (li’t-tabi’)” notu, tab edenin koyduğu bir şerhtir. Bazı vakfiye davalarında da mecmûayı tab edenin mecmûada yer alan hükmü tashih ettiği ve müellifin görüşüne iltifat edilmediğini bildirdiği kayıtlar bulunmaktadır. Bunun bir örneğini “Sûretü vakfiyyeti akâr bi-tarîki’l-ihbâr” başlıklı vakfiye örneğindeki tâbi’in: “*fîhi tashîhun felâ yültefetü ilâ nüshati’l-câmi’i (li’t-tâbi’)*”¹⁰³ şeklindeki notunda görmekteyiz.

Mecmûa içerisinde geçen hüccetler; hüccetin başlığı, davacı-davalı-şühûdü’l-hâl, davanın yeri, davanın konu özeti, davaya verilen hüküm ve davanın nükûl bilgisi olmak üzere tablo haline getirilmiş ve Ek 4’te sunulmuştur.

2.4. *Tuhfetü’s-Sukûk’un Nükûlünde Kullanılan Kaynaklar*

Yukarıda Debbağzâde Nu’mân Efendi’nin mecmûayı düzenlerken dava örnekleri için pek çok kaynaktan nakil aldığını ve bunları eserin hamisine eklediğini ifade etmiştik. Müellif kullanmış olduğu bu kaynakları da fihristin son bölümünde liste halinde zikretmiştir. Debbağzâde, eserin

¹⁰³ Debbağzâde Nu’mân Efendi, *Tuhfetü’s-Sukûk*, s.205.

nükûlünde kullandığı kaynakları müellif isimlerini anmadan yalnızca meşhur isimleri ile bildirmiştir. Müellifin bildirdiği eserler şu şekildedir:

İşbu sakk-ı mu‘teberde olan suver-i senedât-ı şer‘iyyenin hâmişlerinde muharrer nükûlün me‘hazleridir

Mülteka’l-ebhur, Dürer Gurer, el-Eşbâh ve’n-nezâir, Edebü’l-evsiyâ, Vikâye, Hizânetü’l-fıkh, Kudûri, Bahru’r-râik, Nihâye, Tenvîru’l-ebşâr, Kenz, Münyetü’l-müftî, Hâvî, Kâdihân, Hudûd-i Musannifek, Sadru’ş-şerî‘a, Ahkâm-ı sığâr, Tâtârhanîyye, Lisânü’l-hükkâm, Enfe‘u’l-vesâil, İhtiyâr, Hulâsa, Bezzâziyye, Hizânetü’l-müftîn, Mebsût, Câmi‘u’r-rumûz, Muhît-i Radavî, Kunye, Kâriu’l-hidâye, Bedâyi‘, Fusûleyn, Minehu’l-ğaffâr, Ferâidü şerh-i Mültekâ, el-Câmi‘u’s-sağîr fi’l-fıkh, ‘Îmâdiye, Fevâidü’z-zeyniyye li-İbni Nuceym, Füsûl-i Üstrûşenî, Nükâye, Velvâliciyye, Kuhistânî, Bidâye, Nütef, Tercîhu’l-Beyyinât li-Ğanâimi’l-Bağdâdi, Şerhu Edebi’l-Kâdî, İs‘âf, Hassâf, Şerhu’s-Siyer li’s-Serahsî, Feyz-ı Kerekî, Zeyla‘î, Şerhu’l-Kudûrî li’z-Zâhidî, Islâh ve İzâh li-İbni Kemâl Paşa, Vecîz, Cevâhiru Kirmânî, Fethu’l-Kadîr, Vâkı‘ât-ı Hüsâmiyye, Teshîl, Nehr, Muhtârât li-sâhibi’l-Hidâye, Ekmel ‘ale’l-Hidâye, Surratü’l-fetâvâ, Mu‘înü’l-müftî, Vecîzü’l-fetâvâ, Fetâvâ-yı Ankaravî, Zübdetü’l-fetâvâ, Muhâdarât, Fetâvâ-yı Zahîriyye, Mecma‘u’l-fetâvâ, Hizânetü’l-fetâvâ, Nakdî’l-fetâvâ, Bahru’l-fetâvâ, Umdetü’l-fetâvâ, Fetâvâ-yı Adliyye, Fetâvâ li-Hayreddîn er-Remlî, Fetâvâ el-müsemma bi-‘akdi’n-nefîs

Mu‘teberât-ı Fetâvâ-yı Türkiyye

Fetâvâ-yı Ali Efendi, Behcetü’l-Fetâvâ, Fetâvâ-yı Feyziyye, Netîcetü’l-Fetâvâ, Fetâvâ-yı Atâiyye, Fetâvâ-yı Ebu’s-Suûd, Fetâvâ-yı Zekerîyyâ Efendi, Kanunnâme

Kütübü’l-luğa

Kâmûs, Ahterî, Vankulu, Ta‘rîfât li’s-Seyyid eş-Şerîf

“Zikr olunan nükûl kable’t-tab‘ me‘haz-i mezkûreye mürâcaat olunarak cümlesi mahallerinde bulunmuş ve bu vecihle dahi tashîh olunmuştur.”

Kaynak eserlerin ismi zikredildikten sonra eseri neşredenler tarafından altına “not” düşülerek esas aldığımız matbû nüshanın yazma nüshanın tashih edilmiş versiyonu olduğu belirtilmiştir.

Mecmûanın “hüccet” kısmının nükûllerini incelediğimizde müellifin kullanmış olduğu kaynakların tamamı ve bu kaynakların kullanım yoğunluğu Ek 5’de gösterilmiştir.

2.4.1. Nükûllerde En Fazla Kullanılan On Kitabın Kısa Tanıtımları

Müellifin mecmûada faydalandığı kaynakların tamamını incelemek tezin amacı dışına çıkacağından bu başlık altında -kaynakların kullanım yoğunluğunu baz alarak- ilk on eserin bilgisini vermekle yetineceğiz.

2.4.1.1. Fetâvâ-yı Ali Efendi:

Şeyhülislâm Çatalcalı Ali Efendi’nin (ö. 1103/1692) fetvâlarını bir araya getiren eserdir. XI. (XVII.) yüzyıl Osmanlı Devleti’nde günlük hayatta karşılaşılan veya tartışılan konularla ilgili 4412 fetvâyı ihtiva eden eser devrin din anlayışını, toplum yapısı ve sosyokültürel değerlerini yansıtması bakımından önemlidir. Bu eser, Osmanlı Fetvâhânesi’nin en muteber kabul ettiği dört fetvâ kitabından biridir.¹⁰⁴

2.4.1.2. Dürer Gurer:

Dürer-ül Hükkam fi Şerhi Gureri’l-Ahkâm (Dürer ve Gurer) kitabının musannıfı Muhammed b. Ferâmuz b. Ali er-Rûmî-Molla Hüsrev (885/1480)’dir. Hanefî mezhebi fıkıh âlimi ve üçüncü Osmanlı şeyhülislâmıdır. Eseri Molla Hüsrev 1477 yılında Fâtih Sultan Mehmed Han’a takdim etmiştir. Asırlarca *Mülteka’l-ebhur* ile birlikte Osmanlı Devleti’nin yarı resmî hukuk külliyyatı olarak kabul edilen Dürer ve Gurer, III. Mehmed zamanında (1595-1603) Süleyman b. Velî el-Ankaravî ve

¹⁰⁴ Cengiz Kallek, “Fetâvâ-yı Ali Efendi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.12, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995, s. 438.

ayrıca Şam Kadısı Gelibolulu Osman (ö. 1136/1723) tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir.¹⁰⁵

2.4.1.3. *Fetâvâ-yı Kâdihân:*

Ebü'l-Mehâsin Fahreddin Hasen b. Mansûr b. Mahmûd el-Özcendî el-Fergânî (ö. 592/1196)'nin "*Fetâvâ-yı Kâdihân*" adlı eseridir. Kaynaklarda "*el-Fetâva'l-Hâniyye*" veya kısaca "*el-Hâniyye*" olarak da anılan eser, Hanefî mezhebinde yazılan en muteber kabul edilen ve yaygın olan fetvâ kitaplarından biridir.¹⁰⁶

2.4.1.4. *Surratü'l-fetâvâ:*

Sadık Mehmed b. Ali es-Sakızı er-Rûmî (ö. 1059/1649'dan sonra)'ye ait eserdir. "*Surretü'l-fetâvâ*" Hanefî fıkıh kitaplarından derlenen, fıkıh meselelerinin nakilleriyle birlikte aktarıldığı bir fetvâ mecmûasıdır.¹⁰⁷

2.4.1.5. *Behcetü'l-Fetâvâ:*

Lâle Devri'nin meşhur şeyhülislâmı Yenişehirli Abdullah Efendi'nin (ö. 1156/1743) fetvâlarının -kendî hayattayken- toplanarak bir kitap haline getirildiği eserdir. Abdullah Efendi'nin hizmetinde bulunmuş olan Fetvâ Emîni Mehmed Fikhî el-Aynî öncesinde düzensiz olarak derlenen fetvâları tertip etmiş ve Abdullah Efendi'nin daha sonra vermiş olduğu fetvâlarında ekleyerek esere "*Behcetü'l-Fetâvâ*" ismini vermiştir. Osmanlılar'ın en önemli fetvâ mecmûalarından biri olan eser tek cilt halinde "*Behcetü'l-fetâvâ maa'n-nukûl*" adıyla iki defa basılmıştır.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Ahmet Akgündüz, "Dürerü'l-Hükkâm", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 10, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994, s.27-28.

¹⁰⁶ Ahmet Özel, "Kâdihân", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.24, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001, s. 121-123.

¹⁰⁷ Tahsin Özcan, "Sâdık Mehmed Efendi, Sakızı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 35, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2008, s. 395-396.

¹⁰⁸ Ahmet Özel, "Behcetü'l-Fetâvâ", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 5, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992, s.346.

2.4.1.6. *Fetâvâ-yı Feyziyye:*

Şeyhülislâm Seyyid Feyzullah Efendi'nin (ö. 1115/1703) fetvâlarını bir araya getiren eserdir. XII. (XVIII.) yüzyıl Osmanlı toplumunda ortaya çıkan meselelere dair Feyzullah Efendi'nin verdiği fetvalardan oluşur. Mecmûa Fetvahâne'nin en muteber saydığı dört fetva kitabından biridir.¹⁰⁹

2.4.1.7. *Eşbâh ve'n-Nezâir:*

Zeynüddin İbn Nüceym (ö. 970/1563)'in Hanefî İslâm hukukundaki küllî kaideleri ve benzer meselelerin tâbi olduğu ortak veya farklı hükümleri konu alan eseridir.¹¹⁰

2.4.1.8. *Fusûleyn:*

Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Mahmud (ö. 823/1420)'un İslâm hukukuna dair “*Câmi'u'l-Fusûleyn*” adlı Arapça eseridir. Şeyh Bedreddin Osmanlı ulemasından olup önemli bir ihtilâl ve isyan hareketinin de önderidir. *Câmi'u'l-Fusûleyn*, “*el-Fusûlü'l-İmâdî*” adlı eser ile “*Fusûlü'l-ihkâm fî usûli'l-ahkâm*” adlı eserin bir araya getirilmesi suretiyle oluşturulmuştur. Hem yargılama hukuku hem de muamelâtla ilgili mühim konuları içeren “*Câmi'u'l-Fusûleyn*”, bilhassa kazâ ve fetvâ ile ilgili meseleleri ele alması hasebiyle uzun süre kadı ve müftülerin başvurduğu bir kitap olmuş, Mecelle'nin de kaynakları arasında yer almıştır.¹¹¹

2.4.1.9. *Mülteka'l-Ebhur:*

İbrâhim b. Muhammed el-Halebî'nin (ö. 956/1549) Hanefî fihhına dair eseri. Osmanlı coğrafyasında kapsam ve muhteva bakımından uygulamaya esas kabul edilecek hükümlerin sınırlarının nihaî şekilde tesbitine yönelik

¹⁰⁹ Salim Ögüt, “Fetâvâ-yı Feyziyye”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 12, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995, s.443.

¹¹⁰ Mustafa Bakır, “Eşbâh ve Nezâir”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 11, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995, s. 456-457.

¹¹¹ Ali Bardakoğlu, “Câmiu'l-Fusûleyn”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 7, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993, s. 108-109.

giderek artan ihtiyaç neticesinde kaleme alınmıştır.¹¹² Sayısı elliyi aşan şerhleri bulunmaktadır

2.4.1.10. Bezzâziyye:

Hâfızüddîn Muhammed b. Muhammed b. Şihâb el-Kerderî el-Hârizmî el-Bezzâzî (ö. 827/1424)'nin “*el-Fetâva'l-Bezzâziyye*” adlı eseridir. Bezzâzî'nin bu eserinin asıl adı “*el-Câmi'u'l-vecîz*” olup “*Fetâva'l-Kerderî*” diye de bilinen meşhur bir eserdir. Eserde ilk Hanefî imamlarının görüşleriyle daha sonraki devirlerde Hanefî âlimler tarafından verilen fetvalar muteber kitaplardan özetlenerek derlenmiştir. Eserin bir başka özelliği de bazı fakihlere sorulan sorulara onların verdikleri cevaplar yanında Bezzâzî'nin kendi zamanında meydana gelen bazı meselelere verilen fetvaların da yer yer kaydedilmesidir.¹¹³

Müellifin kullandığı kaynakları bildirmesine rağmen nükûlleri incelediğimizde, mezkûr nükûl kaydında ismi zikretmeyip dava kenarlarında rastladığımız bazı kitap isimleri de bulunmaktadır. Bu eserler şu şekildedir:

*Dürrü'l-Muhtâr*¹¹⁴ , *Şerhü'l-Manzûme*, *Attâbiyye*, *Fetâvâ-yı Minkarîzâde*, *Tahâviyye ve Şerhi*, *Risâle-i İbn Nüceym*, *Mi'râcü'd-Dirâye*, *Şerhü'l-Münâvî*, *Şerhu'l-Mecmu'*, *Şürûnbülâlî ani'l-Mevâhib*, *Esad [Fetâvâ-yı Esad Efendi ?]*

¹¹² Şükrü Selim Has, “Mülteka'l-Ebhur”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 31, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006, s. 549-552.

¹¹³ Ahmet Özel, *Hanefî Fıkıh Âlimleri*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2018, s.172.

¹¹⁴ Zikrettiğimiz eserler nükûllerde birer kere kullanılırken *Dürrü'l-muhtâr* adlı eser beş ayrı yerde kullanılmıştır.

III. BÖLÜM
TUHFETÜ'S-SUKÛK'UN
HÜCCET BÖLÜMÜ TRANSKRİPSİYONU

3. *Tuhfetü's-Sukûk*'un Hücet Bölümünün Transkripsiyonu

[s. 2]¹¹⁵

Mukaddime

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الرازق عباده كيف ما يشاء * و قدر ارازق القضاة فى ضمن الوثائق والامضاء *
والصلوة و السلام على خاتم صك النبوة محمد و آله الشرفاء * و اصحابه الفقهاء و من تبعهم
بالاحسان الى يوم الجزاء * و بعد فيقول العبد الفقير الى كرم واهب السعاده * نعمان الشهير بحفيد
شيخ الاسلام دباغزاده * اردت ان اجمع كتابا جميلا من الكتاب الصكية * تبركا لمن اشتغل بالقضاء
و الكتابة الشرعية * و رتبته على خمسة ابواب منقسمة على الفصول * و حررت مسائل سنداته
بحذائها حتى تتلقى بالقبول * و سميته يتحفة الصكوك مستمدا من فيوضات الله المنزه عن الشكوك و
المرجو من كرم الخلان * ان يصلحوا ما وقع فيه من الخطأ والنقصان * لان الانسان لا يخلو عن
السهو و النسيان * والله المستعان و عليه التكلان

(Fihrist-i icmâlî)

el-bâbü'l-evvelü fi envâ'i'l-huceci ve'l-vakfiyyât
el-bâbü's-sânî fi envâ'i'l-i'lâmât
el-bâbü's-sâlisü fi envâ'i'l-ma'rûzât
el-bâbü'r-râbi'u fi envâ'i'l-murâselât
el-bâbü'l-hâmisü fi envâ'i'l-imzâ-i ve'd-dîbâcât

¹¹⁵ Transkripsiyon çalışmamızda yer alan meseleye nüshada kolay erişilmesi için her sayfa, nüsha numarasına göre bu şekilde belirtilmiştir.

[s. 3]

el-Bâbü'l-evvelu fî envâi'l-huceci ve'l-vakfiyyât.

3.1. Faslun fî huceci'n-nikâh¹¹⁶

3.1.1. Saġireyi babasının bi'l-velâye akd-i nikâhı sûreti

Mahrûse-i Bağdâd-ı behişt-âbâd civârında vâki' İmâm-ı A'zam ve hümâm-ı ekrem hazretleri kasabası ahâlîsinden Mehmed Efendi ibn-i İdris meclis-i şer'î hatîr-i lâzîmü't-tevkîrde bâ'isü hâze'l-kitâb Ahmed Aġa ibn-i Cercîs mahzarında bi'l-velâye takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip mezbûr Ahmed Aġa velî-yi mücbiri olduğum sulbiye-i saġire kızım Hanîfe'yi tezevvüce tâlib ve râġıb olmakla ben dahi kırk altun mihr-i mu'accel makbûz ve yirmi altun mihr-i müeccel tesmiyesiyle lede's-şühûd kızım saġire-i mezbûre Hanîfe'yi mezbûr Ahmed Aġa'ya bi'l-velâye akd ve tezvîc eyledim dedikte mezbûr Ahmed Aġa dahi ber-vech-i muharrer tezevvüc ve kabûl etmeġin mâ vaka'a bi'l-ibtîgâ ketb ve imlâ olundu. Fi'l-yevmi'l-hâdî aşara min Şevvâli'l-mükerremi li-seneti selâse ve mieteyni ve elf.

3.1.2. Saġireyi anasının velâyet-i akd-i nikâhı sûreti

Mahrûse-i Bağdâd-ı dârü's-selâmda Hazreti Şeyh Abdülkadir Geylânî - kuddise sirruhu's-sâmi- Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden tüccârdan el-Hâc Selîm Aġa ibn-i İbrâhîm bin Abdurrahîm'in sulbiye-i saġire kızı Nâile'nin vâlidesi olup zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rifleriyle mu'arrafe olan Ayşe bint-i Ali meclis-i şer'î münîr-i vacîbu't-tevkîrde işbu râfi'ü'l-vesîka Hasan Aġa ibn-i Abdalbâkî muvâcehesinde bi'l-velâye takrîr-i kelâm ve tasvîr-i merâm edip veliyy-i akrebi olduğum kızım saġire-i mezbûre Nâile'yi yüz elli kuruş mihr-i müeccel ve bir elmas yüzük ve bir mücevher altun kuşak ve bir sîm ayna ve bir semmûr kürk ve bir şâl entâri mihr-i mu'accel üzerine lede's-şühûd velâyet-i mahkiyem hasebiyle merkûm Hasan Aġa'ya akd ve tezvîc eyledim

¹¹⁶ Nûshada fasıl ve dava başlıkları numaralı olmayıp başlık numaraları taramayı kolaylaştırmak için konulmuştur.

dedikde merkûm Hasan Ağa dahi ber-vech-i mübeyyen tezvîc ve kabûl etmekle mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 4]

3.1.3. Velîsi olmayan sağîreyi kâdının velâyet-i akd-i nikâhî sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Kâdı Hüsameddin Mahallesi ahâlîsinden iken bundan akdem tarîk-i hacc-ı şerîfde vefât eden Muhammed Ağa ibn-i Ahmed ibn-i Abdussamed'in sulbiye sağîre kızı Affe'yi işbu bâ'isü'l-kitâb Osman Ağa ibn-i Abdulvahab nâm kimesne tezevvüce tâlib ve râgıb olup lâkin sağîre-i mezbûrenin evliyâsından tezvîce kâdir kimesnesi olmadığı zeyl-i kitâbda mektûbü'l-esâmî müslimîn ihbârlarıyla mütehakkık olmağın hâkim-i muvakkı' sadr-ı küttâb -tûbâ lehû hüsnü meâb- efendi hazretleri sağîre-i mezbûre Affe'yi mihr-i misli olan altı bin akçe mihr-i müeccel üzerine velâyet-i âmmesi hasebiyle lede'ş-şühûd küfüvvü olan merkûm Osman Ağa'ya akd ve tezvîc ettikde ol dahi ber-vech-i muharrer tezevvüc ve kabûl etmeğın mâ vaka'a bi'l-iltimâs ketb olundu.

3.1.4. Zevce tarafından vekâlet ile olan akd-i nikâh sûreti

Mahrûse-i Erzurum-ı behcet-mersûmda Yakûtiye Mahallesi'nde sâkine Şerîfe Fatma bint-i Abdulazîz bin Abdullah nâm bîkr-i bâliğa tarafından zîkr-i âtî nikâhda vekîl olduğu zât-ı mezbûreyi bi'l-ma'rifeti'ş-şer'iyye ârifân Hasan Ağa ibn-i Hüseyin ve Muhammed Ağa ibn-i Ahmed nâm kimesneler şehâdetleriyle ber-nehc-i şer'î sâbit ve sübût-ı vekâletine hükm-i şer'î lâhik olan Hâfız Osman Efendi ibn-i Süleyman meclis-i şer'î kavîm-i lâzımü't-ta'zimde sâhib-i hâze'l-kitâb Mustafa Ağa ibn-i Pervîz mahzarında bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip müvekkilem mezbûre Şerîfe Fatma'yı seksen kuruş mihr-i mu'accel makbûz ve kırk kuruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle lede'ş-şühûd merkûm Mustafa Ağa'ya bi'l-vekâye akd ve tezvîc eyledim dedikde ol dahi ber-vech-i muharrer tezevvüc ve kabûl etmeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 5]

3.1.5. Sûretü mâ yüktebü fî nikâhi'l-ahras

Medîne-i Filibe'de Tatarân Mahallesi'nde sâkine ve zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe Zeyneb bint-i Mahmud nâm hatun meclis-i şer'-i şerîf-i lâzımü't-teşrîfde işâret-i ma'hûdesi nutk makâmına kâim olan işbu bâisü'l-vesîka bî-zebân Abdullah Ağa ibn-i Davud nâm kimesne mahzarında bi-tav'ihâ ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Abdullah Ağa beni mihr-i müeccel tesmiyesiyle tezevvüce tâlib olmakla ben dahi on beş kuruş mihr-i müeccel üzerine vech-i şer'î üzere nefsimi mezbûr Abdullah Ağa'ya akd ve tezvîc eylediğimde ol dahi ber-vech-i mübeyyen tezevvüc ve kabûl eyledi dedikde mezbûr bî-zebân Abdullah Ağa dahi tercümânı es-Seyyid Alî bin Yûsuf delâletiyile ba'de't-tasdîk mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.1.6. Sûretün uhrâ

Medîne-i Saraybosna'da Tercüman Ali Mahallesi'nde sâkine ve zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe olup işâret-i ma'hûdesi nutk makâmına kâime olan bî-zebân Kezban bint-i Sinan nâm hatun meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde işbu tâlib-i bâ'isü'l-kitâb Osman Ağa ibn-i Süfyân mahzarında işâret-i ma'hûdesiyle olan takrîrini tercüme ve tefhîm eden Hasan Ağa ibn-i Ali ve Hüseyin Ağa ibn-i Fazlı nâm mu'arrifler hâzırân oldukları halde mezbûr Osman Ağa mihr-i müeccel tesmiyesiyle beni tezevvüce tâlib olmakla ben dahi kırk kuruş mihr-i müeccel üzerine nefsimi lede's-şühûd mezbûr Osman Ağa'ya akd ve tezvîc eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer tezevvüc ve kabûl eyledi dediğini mu'arrifân-ı mezbûrân tercüme ve ber-vech-i mübeyyen takrîrini her biri alâ tarîki's-şehâde haber vermeğin mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 6]

3.1.7. Müslim olan kimesnenin nasrâniyyeyi tezevvücü sûreti

Medîne-i Filibe'de Çukacı Sinân Mahallesi'nde temekküne ve şahsı mu'arrafe Yuvane bint-i Yorgi nâm nasrâniyye meclis-i şer'-i şerîf-i

lâzımü't-teşrîfde tâlibi işbu râfî'ü'l-kitâb Muhammed ibn-i Abdullah muvâcehesinde bi-tav'ihâ ikrâr ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Muhammed mihr-i müeccel tesmiyesiyle beni tezevvüce tâlib ve râgıb olmakla ben dahi yirmi kuruş mihr-i müeccel üzerine nefsimi mezbûr Muhammed'e akd ve tezvîc eylediğimde ol dahi ber-minvâl-i muharrer tezevvüc ve kabûl etmeğın beynimizde akd-i nikâh mün'akide olmuştur dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

3.1.8. Fî sübût-i akdi'n-nikâh

Mahmiye-i İstanbul'da Hobyâr Mahallesi'nde sâkin işbu râfî'ü'l-vesîka Şaban Ağa ibn-i Ramazan meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mahalle-i mezbûrede sâkine Râziye bint-i Ramazân nâm hatun muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûre Râziye târih-i vesîkadan bir ay mukaddem yirmi beş kuruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle nefsinı lede's-şühûd bana tezvîc ben dahi tezevvüc ve kabûl etmiş iken hâlen nefsinı bana teslîmden imtinâ eder suâl olunup bana inkıyâda tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl ve akîbe'l-inkâr müdde'î-i merkûmdan ber-vech-i muharrer müdde'âsına mutâbıka beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve mahalle-i mezbûre ahâlîsinden zât-ı mezbûreyi bi'l-ma'rifeti's-şer'iyye ârifân Ömer Ağa ibn-i Muharrem ve Cafer Çelebî ibn-i Rüstem nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup iştişhâd olunduklarında fi'l-hakîka mezbûre Râziye Hatun târih-i vesîkadan bir ay mukaddem mahalle-i mezbûrede yirmi beş kuruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle nefsinı bizim huzûrumuzda müdde'î-i merkûm Şaban Ağa'ya tezvîc edip ol dahi ber-vech-i muharrer tezevvüc ve kabûl eyledi biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyye ettikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mûcebiyle ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ vaka'a bi'l-ibtigâ ketb ve imlâ olundu.

[s. 7]

3.1.9. Nâmzedlisinden fâriğ olduğunu ikrâr sûreti

Fi'l-asl vilâyet-i Anadolu'da Kastamonu sancağında Boyalı kazâsına tabi' filan karye ahâlîsinden olup mahmiye-i İstanbul'da Cafer Subaşı Mahallesi'nde sâkin Kayıkçı Hasan ibn-i Muhammed işbu bâ'isetü'l-vesîka karye-i merkûmede sâkine Zarîfe bint-i Ahmed nâm bîkr-i bâliğa tarafından zikr-i âtî husûsda tasdîka vekîl olduğu ber-nehc-i şer'î sâbit olan Himmet Ağa ibn-i Abdullah mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip bundan akdem müvekkile-i mezbûre Zarîfe nefsinî bana tezvîc etmek üzere nâmzed olup lâkin beynimizde akd-i nikâh vâki' olmamış idi el-hâletü hâzihi ben müvekkile-i mezbûre Zarîfe'yi tezvîcden fâriğ olup husûs-ı mezbûra müte'allika kat'an ve kâtibeten da'vâ ve nizâ'im olmamakla ba'de'l-yevm müvekkile-i mezbûre Zarîfe nefsinî dilediği kimesneye tezvîc ve inkâh eylesin dedikde gıbbe't-tasdîki'l-mu'teber mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.2. Faslun fî huçeci't-talâk

3.2.1. Ba'de'd-duhûl olan tatlık sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Avcıbey Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i kitâbda muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rifleriyle mu'arrafe Nâile bint-i Nu'man nâm hatun meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde zevc-i mutallık işbu râfi'ü'l-kitâb Muhammed Ağa ibn-i Abdurrahman mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Muhammed zevc-i dâhilim olup işbu meclis-i şer'de beni bâyinen tatlık etmekle zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun aleyh olan elli kuruş mihr-i müeccel hakkım ile nafaka-i iddet-i ma'lûmem meûnet-i süknâm için dahi bi't-terâzi ta'yîn olunan on kuruşuna cem'an altmış kuruşu mezbûr Muhammed Ağa yedinden tamâmen ahz ü kabz edip hukûk-ı zevciyyete müte'allika âmme-i da'vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ ve ıskât ve yine her birimiz âharın ibrâsını bermînval-i muharrer kabûl eyledik dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 8]

3.2.2. Kable'd-dühûl olan tatlık sûreti

Medîne-i Saraybosna'da Hünkâriye Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i sahîfede mektûbü'l-esâmî müslimîn ta'rifleriyle mu'arrafe Hatice bint-i Ali nâm bîkr-i bâliğa meclis-i şer'-i hatîr-i vâcibü't-tevkîrde bâ'isü hâze'l-kitâb kudâtdan Ali Efendi ibn-i Hasan mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip merkûm Ali Efendi târih-i kitâbdan on beş gün mukaddem kırk kuruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle lede'ş-şühûd beni tezevvüc ve kable'd-dühûl ve'l-halvet işbu meclis-i şer'-de beni bâyinen tatlık etmekle ben medhûlün bihâ olmadığım ecilden mihr-i müsemma-yı mezkûrumun nısfı olan yirmi kuruşu merkûm Alî Efendi bana def' ve teslîm ben dahi yedinden ahz ü kabz edip husûs-ı mezbûre müte'allıka da'vâdan merkûm Alî Efendi'nin zimmetini ibrâ ve ıskât eylediğimde ol dahi ibrâ-i mezkûru kabûl eyledi dedikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.2.3. Vekâlet ile olan tatlık sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Canbâziye Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada merkûmü'l-esâmî muvahhidîn ta'rifleriyle mu'arrafe Şerîfe Ayşe ibnetü's-Seyyid İsmail nâm hatun meclis-i şer'î şerîf-i enverde zevc-i dâhili bâisü'l-vesîka Mustafa Ağa ibn-i Halil ibn-i Abdulcelîl tarafından zikr-i âfî husûsda vekîl olduğu İmâm Muhammed Efendi ibn-i Muhammed ve müezzin Molla Ahmed ibn-i Ahmed nâm kimesneler şehâdetleriyle bernehc-i şer'î sâbit ve sübût-ı vekâletine hükm-i şer'î lâhik olan Hasan Efendi ibn-i Osman mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Hasan Efendi vekâlet-i mahkiyesi hasebiyle işbu meclis-i şer'-de beni bâyinen tatlık etmekle müvekkil-i merkûm Mustafa Ağa zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun aleyh olan otuz beş kuruş mihr-i müeccel ile nafaka-i iddet-i ma'lûmem ve meûnet-i süknâm için dahi bi't-terâzi ta'yîn olunân beş kuruşuna cem'an kırk kuruşu vekîl-i mezbûr Hasan Efendi yedinden tamâmen ahz ü kabz edip hukûk-ı zevciyyete müte'allıka âmme-i da'vâdan her birimiz asâleten ve vekâleten âharın zimmetini ibrâ ve ıskât edip ve yine her birimiz asâleten ve vekâleten âharın ibrâsını ber-minvâl-i muharrer

kabûl eyledik dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 9]

3.2.4. Ehl-i İslâm nikâhıyla menkûha olan nasrâniyyenin tatlık sûreti

Medîne-i Filibe'de Haraççı Üveys Mahallesi'nde mütemekkinine ve şahsı zeyl-i hüccetde merkûmü'l-esâmî kimesneler ta'rifleriyle mu'arrafe Satlina bint-i Arakel nâm nasrâniyye meclis-i şer'-i münîr-i vâcibü't-tevkîrde zevc-i mutallıkı işbu râfî'u's-sefer Terzi Karabet veled-i Gabriel nâm zımmî mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mesfûr Karabet zevc-i dâhilim olup işbu meclis-i şer'de beni bâyinlen tatlık etmekle zimmetinde mutekarrir ve ma'kûdun aleyh olan yirmi beş kuruş mihr-i müeccel hakkımı yedinden tamâmen ahz ü kabz edip hukûk-ı zevciyyete müte'allika âmme-i da'vâdan her birimiz âharın zimmetini ba'de'l-ibrâ-i ve'l-ıskât yine her birimiz âharın ibrâsını ber-minvâl-i muharrer kabûl eyledik dedikde gıbbe't-tasdîki'l-mu'teber mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 10]

3.2.5. Kefere nikâhıyla menkûha olan nasrâniyyenin vekîli muvâcehesinde tatlık sûreti

Fi'l-asl vilâyet-i Anadolu'da iken kazâsı ahâlîsinden olup İslambul'da Balat Kapısı kurbunda mütemekkin İstefan veled-i Markar nâm zımmî meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde işbu bâ'isetü'r-rakîm kazâ-i mezbûrda mütemekkinine zevce-i medhûlün bihâsı Guher bint-i Bogos nâm nasrâniyye tarafından zıkr-i âtî tatlıkde tasdîka vekîl olduğu şahs-ı mersûmeyi ârifân Toros veled-i Karabet ve Bedros veled-i Hazros nâm zımmîler şehâdetleriyle sâbit olan Ayvaz veled-i Kapriyel nâm zımmî mahzarında ikrâr-ı tâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip müvekkile-i mersûme Guher nasrâniyye âyîn-i kefere üzere bilâ tesmiyeti'l-mihir zevce-i medhûlün bihâm olup beynimizde münâferet vukû'una binâen zevcem mersûme Guher nasrâniyyeyi tatlık etmemle hukûk-ı zevciyyete müte'allika âmme-i da'vâdan her birimiz asâleten ve vekâleten âharın zimmetini ibrâ ve

ıskât ve yine her birimiz âharın ibrâsını ber-vech-i muharrer kabûl eyledik dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.2.6. Fî sübûti talâki'l-bâyin

Mahme-i¹¹⁷ İstanbul'da Molla Aşkî Mahallesi'nde sâkine işbu râfi'atü'l-vesîka Halime bint-i Abdulhalim meclis-i şer'-i şerîf-i enverde İbrahim Efendi ibn-i Abdürrahim mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûr İbrahim Efendi zevc-i dâhilim olup târih-i vesîkadan on beş gün mukaddem beni bâyinen tatlık etmekle zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun aleyh olan kırk kuruş mihr-i müeccel hakkım ile nafaka-i iddet-i ma'lûme ve meûnet-i süknâmı talep ederim suâl olunup bana edâya tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl mezbûr İbrahim Efendi cevâbında müdde'îye-i mezbûre Halime mihr-i mezkûr ile zevce-i medhûlün bihâsı olduğunu ikrâr lâkin tatlıkini inkâr etmekle müdde'îye-i mezbûreden ber-vech-i muharrer müdde'âsına mutâbık beyyine talep olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimîn ve mahalle-i mezbûre ahâlîsinden zâtı mezbûreyi bi'l-ma'rifeti'ş-şer'îyye-i ârifân Ali Efendi ibn-i Abdülkadir ve Abdi Ağa ibn-i Tâhir nâm kimesneler li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka mezbûr İbrahim Efendi târih-i vesîkadan on beş gün mukaddem zevcesi müdde'îye-i mezbûre Halime Hatun'u bizim huzûrumuzda bâyinen tatlık eyledi biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'îyye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûl olmağın mûcebiyle vukû'u talâka ba'de'l-hükm müdde'îye-i mezbûre Halime Hatun'un mihr-i müeccel-i mezkûru ile nafaka-i iddet-i ma'lûme ve meûnet-i süknâsını edâ etmek üzere mezbûr İbrâhim Efendi'ye tenbîh olunmağın mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

¹¹⁷ Mahmiyye kelimesi olup nüshada "ye" harfinin noktaları olmadığı için yazıldığı şekliyle okumayı uygun görmekteyiz.

[s. 11]

3.2.7. Fî sübûti tefvîzi't-talâk

Mahmiye-i İstanbul'da Alî Paşa-yı Atîk Mahallesi'nde sâkine olup zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rifleriyle mu'arrafe olan râfi'atü'l-vesîka Rukiye bint-i İshak nâm hatun meclis-i şer'-i hatîr-i lâzîmü't-tevkîrde zevci Hasan Ağa ibn-i Abdurrezzak muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Hasan Ağa zevc-i dâhilim olup târih-i vesîkadan sekiz gün mukaddem beynimizde şikâk vâki' olmağın ol esnâda mezbûr Hasan Ağa talâk niyeti ile ihtiyârın elinde olsun deyü talâkım emrini bana tefvîz etdikde ben dahi ol meclisden nefsimi bâyin talâk ile tefrîk-i ihtiyâr ve işhâd edip hâlen mezbûr Hasan Ağa'dan mutallıka olmamla zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun aleyh olan otuz kuruş mihr-i müeccelim ile nafaka-i iddet-i ma'lûmem ve meûnet-i süknâmı talep ederim suâl olunup bana edâsına tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde gibbe's-suâl mezbûr Hasan Ağa cevâbında müdde'iyeye-i merkûme mihr-i mezkûr ile zevce-i medhûlün bihâsı olduğunu ikrâr lâkin vech-i meşrûh üzere olan müdde'âsını inkâr edicek müdde'iyeye-i merkûmeden ber-vech-i muharrer müdde'âsına mutâbıka beyyine talep olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve mahalle-i mezbûr ahâlîsinden olup zât-ı mezbûreyi bi'l-ma'rifeti's-şer'iyeye ârifân Ahmed Efendi ibn-i Bâyezid ve Mehmed Çelebi ibn-i Abdulmecîd nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka müdde'iyeye-i merkûmenin zevci mezbûr Hasan Ağa târih-i vesîkadan sekiz gün mukaddem beynlerinde şikâk vâki' olmağın ol esnâda mezbûr Hasan Ağa zevcesi merkûme Rukiye Hatûn'a talâk niyeti ile ihtiyârın elinde olsun deyü bizim huzûrumuzda talâkı emrini yedine tefvîz etmekle merkûm Rukiye Hatun dahi ol meclisde bâyin talâk ile nefsinin tefrîk ihtiyâr edip bizi işhâd eyledi biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle vukû'-ı talâka ba'de'l-hükm mihr-i müeccel-i mezkûr otuz kuruş ile nafaka-i iddet-i ma'lûme ve meûnet-i süknâsı için dahi beş kuruşuna cem'an otuz beş kuruş müdde'iyeye-i merkûme Rukiye Hatun'a edâ etmek

üzere mezbûr Hasan Ağa'ya tenbîh olunmağın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 12]

3.2.8. Fi sübûti ta'likî't-talâk

Mahmiye-i İstanbul'da Davud Paşa İskeleyi kapısı dâhilinde Bâyezid-i Cedîd Mahallesi sâkinelerinden olup zâtı zeyl-i hüccetde mektûbü'l-esâmî muvahhidîn ta'rifleriyle mu'arrafe olan râfi'atü hâze'l-kitâb Hürrem bint-i Abdullah nâm hatun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i dâhilî Ali Ağa ibn-i Feyzullah mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip zevcim merkûm Ali Ağa bundan akdem eğer bir dahi şurb-i hamr edersem sen benden üç talâk boş ol deyü şart ve ta'lik etmişken târih-i hüccetden iki gün mukaddem amden şurb-i hamr etmekle ben merkûm Ali Ağa'dan hâlen talâk-ı selâse ile mutallıka olduğum ecilden zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun aleyh olan on beş kuruş mihr-i müeccelim ile nafaka-i iddet-i ma'lûmem ve meûnet-i süknâmı talep ederim suâl olunup bana edâsına tenbîh olunmak matlûbumdur dedikte gıbbe's-suâl merkûm Ali Ağa cevâbında müdde'iyeye-i mezbûre mihr-i mezkûr ile zevce-i medhûlün bihâsı olduğunu ikrâr lâkin ber-vech-i mübeyyen şart ve ta'lik ve şurb-i hamr eylediğini inkâr edicek müdde'iyeye-i mezbûre Hürrem Hatun'dan da'vâ-yı meşrûhasına mutâbıka beyyine talep olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve mahalle-i mezbûre ahâlisinden olup zât-ı mezbûreyi ma'rifet-i şer'iyeye ile ârifân Murat Efendi ibn-i Mesûd ve Ferhad Ağa ibn-i Mahmûd nâm kimesneler meclis-i şer'a hâzırân olup isra'l-istişhâd fi'l-vaki' merkûm Ali zevcesi müdde'iyeye-i mezbûre Hürrem Hatun'a eğer ben bir dahi şurb-i hamr edersem sen benden üç talâk ile boş ol deyü bundan akdem bizim huzûrumuzda şart ve ta'lik ve husûs-ı mezbûra bizi işhâd eyledikten sonra târih-i hüccetden iki gün mukaddem bizim huzûrumuzda amden şurb-i hamr eyledi hâlen şart-ı mezbûra binâen zevcesi müdde'iyeye-i mezbûre Hürrem Hatun merkûm Ali'den talâk-ı selâse ile mutallıkadır, biz bu husûsa bu vecih üzere şahidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın

mûcebiyle talâk-ı selâse vukû'una ba'de'l-hükm müdde'ıye-i mezbûrenin mihr-i müeccel-i mezkûru olan on beş kuruş ile nafaka-i iddet-i ma'lûme ve meûnet-i süknâsı için dahi bi't-terâzî ta'yîn olunan beş kuruşuna cem'an yirmi kuruşu müdde'ıye-i mezbûre Hürrem Hatun'a edâ etmek üzere merkûm Ali Ağa'ya tenbîh olunup mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 14]

3.2.9. Sûretü mâ yüktebü fi ihbâri't-talâk

Mahmiye-i İstanbul'da Hoca Kâsım Günânî Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rifleriyle mu'arrafe işbu râfi'atü'l-vesîka Nesîbe bint-i Feyzullah Efendi nâm hatundan ber-vech-i âtî istihbâr-ı şer'î sudûrundan sonra udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve bu esnâda Filibe kazâsından ma'zûlen Âsitâne-i aliyyeye gelen es-Seyyid Ali Efendi'nin etbâ'ından Osman Efendi ibn-i Süleyman ve Mehmed Ağa ibn-i Nu'mân nâm kimesneler li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istihbâr olunduklarında fi'l-hakîka işbu müstahbira-i mezbûre Nesîbe Hatun'un zevci dâhili gâib ani'l-beled Yusuf Ağa ibn-i Abdullah ibn-i Abdulmennan bin yüz doksan bir senesi Muharremü'l-harâmının on birinci günü vilâyet-i Rûmeli'de medîne-i Filibe'de bizim huzûrumuzda zevcesi işbu Nesîbe Hatun'u bâyinen tatlık edip bizi işhâd eyledi hâlen zevc-i gâib-i mezbûrdan mutallıktadır, biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü müstahbira-i mezbûre Nesîbe Hatun muvâcehesinde her biri alâ tarîki'ş-şehâde ihbâr ettikde ol dahi muhbirân-ı mezbûrânı cemî'-i kelimât-ı meşrûhalarında tasdik etmeğın vâki'-i hâl hıfzen li'l-makâl bi'l-ibtigâ ketb olundu.

3.2.10. Sûretün uhrâ

Mahmiye-i İstanbul'da Keçeci Pîrî Mahallesi sâkinelerinden olup zâtı zeyl-i hüccetde muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rifleriyle mu'arrafe olan bâ'isetü'l-vesîka Nefise bint-i Abdulgaffar nâm hatundan ber-vech-i âtî istihbâr-ı şer'î sudûrundan sonra udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden İstanbul'da müsâferet vechi üzere sâkinler olan Hasan Ağa ibn-i Filan ve

Musrafa Ağa ibn-i filan nâm kimesneler li-ecli'l-ihbâr meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-istihbâr fi'l-hakîka işbu müstahbira-i mezbûre Nefise Hatun'un zevci gâib ani'l-beled Çukadâr Süleyman Ağa ibn-i Mehmed bin Abdullah târih-i hüccetden üç ay mukaddem vilâyet-i Anadolu'da Darende kasabasında müftü efendi hânesinde zevcesi mezbûre Nefise Hatun'u bizim huzûrumuzda bâyin talak ile tatlîk edip tatlîkini hâvî bir kıt'a mu'anven ve mersûm mektup dahi irsâl edip bizi işhâd eyledi biz bu husûsa bu vecih üzere şahitleriz şehâdet dahi ederiz deyü müstahbira-i mezbûre Nefise Hatun muvâcehesinde her biri alâ tarîki'ş-şehâde ihbâr ettikde mezbûre Nefise Hatun dahi muhbîrân-ı mezbûrânı kelimât-ı meşrûhalarında vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğın mâ vaka'a hıfzen li'l-makâl ketb ve imlâ olundu.

[s. 15]

3.3. Faslun fî hucesi'l-muhâla'a

3.3.1. Medhûlün bihâ olan sağıreyi anasının bi'l-velâye muhâla'ası sûreti

Medîne-i Erzurum'da Tebriz kapısı civârında Hatûniye Mahallesi'nde sâkine ve zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe Âbide bint-i Pervîz nâm sağırenin veliyy-i akrebi ve vâlidesi olup zâtı kezâlik ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe olan Râziye bint-i Abdülaziz nâm hatun meclis-i şer'-i münîr-i vâcibü't-tevkîrde işbu râfi'ü'l-kitâb Mehmed Ağa ibn-i Abdulvahâb nâm kimesne mahzarında bi'l-velâye takrîr-i kelâm ve ta'bîr an'il-merâm edip mezbûr Mehmed Ağa kızım sağıre-i mezbûre Âbide'nin zevci dâhili olup lâkin beynlerinde münâferet vukû'una binaen zevci Mehmed Ağa zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun aleyh olan elli kuruş mihr-i müecceline ben dâmine olup nafaka-i iddet-i ma'lûme ve meûnet-i süknâsı dahi benim üzerime olmak üzere kızım sağıre-i mezbûre Âbide'yi zevci mezbûr Mehmed Ağa ile bi'l-velâye muhâla'a-i sahîha-i şer'iyye ile hul' eylediğimde ol dahi hul'-i mezbûru ber-vech-i muharrer kabûl etmeğın min ba'd her birimizin âhar ile da'vâ ve nizâ'ı kalmamıştır dedikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î ma vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 16]

3.3.2. Cüssesinin bulûğa tahammülü olan sağırenin ba‘de‘d-duhûl muhâla‘ası sûreti

Mahrûse-i Bağdad-ı behişt-âbâd‘da Şeyh Sirâceddin Hazretleri Mahallesi‘nde sâkine olup sinn ü cüssesinin bulûğa tahammülü olmakla bulûğunu mukirre ve mu‘terife olan Şerîfe Zübeyde bint-i es-Seyyid Ali zâtı ba‘de‘t-ta‘rîfi‘ş-şer‘î meclis-i şer‘-i şerîf-i lâzımü‘t-teşrifde işbu râfi‘ül-kitâb Abdülkâdir Efendi ibn-i Hattab mahzarında bi-tav‘iha ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Abdülkâdir Efendi zevc-i dâhilim olup beynimizde adem-i hüsn-i müâşeratden nâşi ben hul‘a tâlibe ve müfârakata râgibe olmamla mezbûrun zimmetinde mütekarrir ve ma‘kûdun aleyh olan elli kuruş mihr-i müeccelimden fâriğâ olup nafaka-i iddet-i ma‘lûmem ve meûnet-i süknâm dahi kendi üzerime olmak üzere zevcim mezbûr Abdülkâdir Efendi ile muhâla‘a-i sahiha-i şer‘iyye ile hul‘ olduğumda ol dahi hul‘i mezbûru ber-vech-i mübeyyen ba‘de‘l-kabûl hakûk-ı zevciyyete müte‘allika âmme-i da‘vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i âmm-i sahîh-i şer‘î ile ibrâ ve ıskât ve yine her birimiz âharın ibrâsını ber-minvâl-i muharrer kabûl eyledik dedikde gibbe‘t-tasdîki‘ş-şer‘î mâ hüve‘l-vâki‘ bi‘t-taleb ketb olundu.

3.3.3. Def‘a suret-i muhâla‘a ba‘de‘d-duhûl

Mahmiye-i İstanbul‘da Hayyât Ali Mahallesi‘nde sâkine olup zâtı ta‘rîf-i şer‘î ile muarrafe olan Zeynep bint-i Abdunnebî nâm hatun meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzımü‘t-tevkîrde bâ‘isü hâze‘l-vesîka Mahmûd Ağa ibn-i Abdulganî mahzarında bi-tav‘iha ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Mahmud Ağa zevc-i dâhilim olup beynimizde şıkâk vukû‘una binâen zimmetinde mütekarrir ve ma‘kûdun aleyh olan kırk kuruş mihr-i müeccelimden fâriğâ olup nafaka-i iddet-i ma‘lûmem ve meûnet-i süknâm dahi kendi üzerime olmak üzere mukaddemâ mu‘accel nâmıyla bana irsâl eylediği bir elmaslı çiçek ve bir şâl entâri ve bir sîm aynayı dahi kendüye red ve teslîm etmek üzere zevcim mezbûr Mahmud Ağa ile muhâla‘a-i sahiha-i şer‘iyye ile hul‘ olduğumda ol dahi hul‘-i mezbûru alâ vechi‘l-mezkûr kabûl eyledikten

sonra kendüye redd ü teslîm eylediğim eşyâ-i muharrere-i mezkûreyi yedimden kabz ü tesellüm edip hukûk-ı zevciyyete ve kendüye redd ü teslîm eylediğim eşyâ-i muharrere-i mezkûreye ve târih-i vesîkaya gelince beynimizde cereyân eden ahz ü i'tâ ve mu'âmelât-ı şettâ ve hukûk-ı ma'lûme ve meçhûleye muta'allıka âmme-i da'vâ ve mutâlebât ve kâffe-i ey mân muhâsamâtdan mezbûr Mahmud Ağa'nın zimmetini ibrâ-i âmm-ı sahîh-i şer'î ile ibrâ ve ıskât eylediğimde ol dahi hukûk-ı zevciyyete ve sâire müte'allıka âmme-i da'vâ ve mutâlebât ve kâffe-i ey mân ve muhâsamâtdan târih-i vesîkaya gelince kezâlik benim zimmetimi ibrâ-i âmm-ı sahîh-i şer'î ile ibrâ ve ıskât edip her birimiz âharın ibrâsını ber-minval-i muharrer ba'de'l-kabûl fimâ-ba'd her birimizin âhar ile vechen mine'l-vücûh ve sebeben mine'l-esbâb da'vâ ve niza' ve husûmetimiz kalmadı dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 17]

3.3.4. Sûretü'l-muhâla'ati kable'd-duhûl

Mahmiye-i İstanbul'da Cerrahpaşa Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i hüccetde muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rifleriyle mu'arrafe Emine bint-i Abbas nâm bîkr-i bâliğâ meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde zevci muhâli'-î işbu sâhibü'l-kitâb Cafer Ağa ibn-i İlyas muvâcehesinde bitav'ihâ takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l merâm edip mezbûr Cafer Ağa otuz kuruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle zevci gayr-ı dâhilim olup ademi hüsn-i muâşerat ihtimâline binaen mihr-i müeccelim olan meblağ-ı mezbûr otuz kuruşdan ben zevce-i gayr-ı medhûlün bihâ olduğum ecilden nısfı olan on beş kuruş üzerine zevcim mezbûr Cafer Ağa ile muhâla'a-i sahîha-i şer'iyeye ile hul' olduğumda ol dahi hul'-i mezbûru ba'de'l-kabûl hukûk-ı zevciyyete müte'allıka âmme-i da'vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ ve ıskât ve yine her birimiz âharın ibrâsını ber-minvâl-i muharrer kabûl eyledik dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 18]

3.3.5. Sûretü mâ yüktebü fi hul'î'l-hâmil

Mahmiye-i İstanbul'da Çerâği Hamza Mahallesi'nde sâkine ve ve zeyl-i sahîfe de mazbûtu'l-esâmî muvahhidîn ta'rifleriyle mu'arrafe Safiye bint-i Mehmed nâm hatun meclis-i şer'-i münîr-i lâzımü't-tevkîrde işbu râfi'ü'l-kitâb Salih Efendi ibn-i Ahmed nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Sâlih Efendi zevc-i dâhilim olup beynimizde münâferet vukû'una binâen zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun aleyh olan yirmi kuruş mihr-i müeccel hakkım ile mezbûr Sâlih Efendi'nin firâşından hâsıl ve hâlen batnımda mütebeyyin hamlim olmakla vaz'-ı haml ile inkizâ-i iddete değin nafaka-i iddetim üzerlerine ve meûnet-i süknâm dahi kendi üzerime olmak üzere zevcim mezbûr Salih Efendi ile muhâla'a-i sahîha-i şer'iyeye ile hul' olduğumda ol dahi hul'-i mezbûru ber-vech-i muharrer ba'de'l-kabûl hukûk-ı zevciyyete ve sâir hukûk-ı şer'iyeye müte'allıka âmme-i da'vâ ve mutâlebât ve kâffe-i eymân ve muhâsamâtdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i âmm-ı râfi'ü'l-hisâm ile ibrâ ve ıskât ve yine her birimiz âharın ibrâsını ber-minvâl-i muharrer kabûl edip ba'de'l-yevm her birimizin âhar ile vechen mine'l-vücûh da'vâ ve nizâ'ı kalmamıştır dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.3.6. Zevcenin veled-i sağîrini kendi infâk etmek üzere muhâla'ası sûreti

Mahrûse-i Bağdad-ı behişt-âbâd'da Mercâniye Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i hüccetde muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rifleriyle mu'arrafe Şirin bint-i Hârun nâm hatun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i muhâli'î Hüsrev bin Feridun nâm kimesne mahzarında takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip mezbûr Hüsrev zevc-i dâhilim olup hüsn-i zindegânemiz olmamakla zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun aleyh olan dört bin akçe mihr-i müeccel hakkım ile nafaka-i iddet-i ma'lûmem ve meûnet-i süknâm üzerlerine ve mezbûr Hüsrev'in firâşından hâsıl ve benden mütevellid sağîr oğlu Ahmed'i dahi yedi yaşına tekmîl edinceye değin kendi malımdan infâk ve iksâ edip eğer müddet-i mezkûre tamamından mukaddem sağîr-i mezbûr

vefât ederse nafaka-i bâkiye mutâlebesinden zimmetim berîe olmak üzere zevcim mezbûr Hüsrev ile muhâla‘a-i sahîha-i şer‘iyye ile hul‘ olduğumda ol dahi hul‘-i mezbûru ber-vech-i muharrer kabûl eyledikden sonra hukûk-ı zevciyyete müte‘allıka âmme-i da‘vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i âmm ile ibrâ ve ıskât ve yine her birimiz âharın ibrâsını ber-minvâl-i muharrer kabûl eyledik dedikde eseri’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ vaka‘a bi’l-ibtigâ ketb ve imlâ olundu.

[s. 19]

3.3.7. Sûretü mâ yüktebü fi hul‘i’l-vekîli

Medîne-i Filibe’de Hamza Bey Mahallesi’nde sâkine Ayşe bint-i Ebûbekir bin Abdullah nâm hatun tarafından zikr-i âtî husûsda vekîl olduğu zât-ı mezbûreyi bi’l-ma‘rifeti’ş-şer‘iyye ârifân Hasan Efendi ibn-i Filan ve Mustafa Efendi ibn-i Filan nâm kimesneler şehâdetleriyle ber-nehc-i şer‘î sâbit olan Derviş Ağa ibn-i İbrahim meclis-i şer‘-i kavîm-i lâzımü’t-tekrîmde işbu bâ‘isü’l-kitâb Abdullah Ağa ibn-i Abdülkerim mahzarında bi’l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip merkûm Abdullah Ağa müvekkilem mezbûre Ayşe Hatûn’un zevc-i dâhili olup beynlerinde hüsn-i muâşeratları olduğu ecilden mezbûrenin merkûm Abdullah Ağa zimmetinde mütekarrir ve ma‘kûdun aleyh olan yirmi beş kuruş mihr-i müeccel hakkı ile nafaka-i iddet-i ma‘lûme ve meûnet-i süknâsı üzerlerine zevc-i merkûm Abdullah Ağa ile bi’l-vekâle muhâla‘a-i sahîha-i şer‘iyye ile hul‘ eylediğimde ol dahi hul‘-i mezbûru ber-vech-i muharrer ba‘de’l-kabûl hukûk-ı zevciyyete müte‘allıka âmme-i da‘vâdan her birimiz asâleten ve vekâleten âharın zimmetini ibrâ ve ıskât edip ve yine her birimiz âharın ibrâsını ber-minvâl-i muharrer kabûl eyledik dedikde gıbbe’t-tasdîk mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 20]

3.4. Faslun fî hucec-i feshi'n-nikâh

3.4.1. Hıyâr-ı bulûğla kable'd-duhûl olan fesh-i nikâh sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Muhtesib İskender Mahallesi'nde sâkine ve sinn ü cüssesinin bulûğa tahammülü olmakla bulûğunu mukırre ve mu'terife olan işbu ba'isetü'l-vesîka Saliha bint-i Muhammed Salih Efendi nâm bikr-i bâliğa meclis-i şer'-i şerîf-i enverde li-ebeveyn ammi Mehmed Said Efendi ibn-i Abdullah muvâcehesinde mezbûr Said Efendi'nin sulbî sağır oğlu Abdürrahim hâzır olduğu halde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Said Efendi veliyy-i akrebim olmak hasebiyle hâl-i sabâvetimde beni sağır oğlu merkûm Abdurrahîm'e elli kuruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle velâyet-i inkâh ve tezvîc ve tezevvüc ve kabûl eylediğini âlime olduğum zamandan beri tezevvücün vakt-i bulûğumda nefsimi ihtiyârıyla fesh mülâhazasında iken târih-i vesîkadan iki gün mukaddem mahalle-i mezbûrede sâkine olduğum menzilde bâliğa olduğum anda nefsimi ihtiyâr ve akd-i mezbûrdan i'râz ve işhâd etmişidim mezbûr Said Efendi'ye suâl olunup akd-i mezbûrun feshiyle hüküm olunmak matlûbumdur dedikde gibbe-s'suâl mezbûr Said Efendi cevâbında müdde'iyeye-i merkûmeyi ber-vech-i muharrer velâyeten oğlu sağır-i mezbûr Abdurrahîm'e inkâh ve tezvîc ve tezevvüc ve kabûl eylediğini ikrâr lâkin vech-i meşrûh üzere olan müdde'âsı ma'lûmum değildir deyü inkâr edicek müdde'iyeye-i mezbûre Saliha'dan ber-minvâl-i muharrer müdde'âsını mübeyyin beyyine talep olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve mahalle-i mezbûre ahâlîsinden olup zât-ı mezbûreyi bi'l-ma'rifeti'ş-şer'iyeye ârifân İmâm Hâfız Ahmed Efendi ibn-i Mahmud ve Molla Muhammed bin Dâvud nâm kimesneler li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-vâki' müdde'iyeye-i mezbûre Sâliha târih-i mezkûrede bizi sâkine olduğu menzile çağırıp ben bu anda bâliğâ olmamla nefsimi ihtiyâr edip ammim Said Efendi'nin sağır oğlu Abdürrahim'e velâyet eylediği akiddin i'râz eyledim deyü bizi işhâd eyledi biz bu husûsa bu vecih üzere şâhitleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye ettikde gibbe't-ta'dîl ve't-tezkîye şehâdetleri hayyiz-i kabûlde vâkı'a olmağın müdde'iyeye-i mezbûre Sâliha hîn-i bulûğunda

ihtiyâr-ı firkat edip ba‘dehü kavlen ve fi‘len akd-i mezbûru mücîze olmadığına ba‘de’t-tahlîfi’ş-şer‘î mücebiyle akd-i mezbûrun feshiyle ba‘de’l-hükm mâ hüve’l-vâki‘ bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 21]

3.4.2. Sûretün uhrâ ba‘de’d-duhûl

Medîne-i Filibe’de İmâret Mahallesi’nde sâkine ve sinn ü cüssesinin bulûğa tahammül olmakla ru‘yet-i hayzla bulûğunu mu‘terife olan işbu râfi‘atü’l-vesîka Şerife Nefise bint-i es-Seyyid Muhammed nâm seyyib zâtı ba‘de’t-ta‘rîfi’ş-şer‘î meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzîmü’t-tevkîrde zevc-i dâhili Ali Ağa ibn-i Ahmed mahzarında üzerine da‘vâ ve takrîr-i kelâm edip veliyy-i akrebim olan vâlidem Şerife Rukiyye Hatun târih-i hüccetden dört sene mukaddem hâl-i sığarımda beni almış kuruş mihr-i müeccel ile merkûm Ali Ağa’ya bi’l-velâye akd ve tezvîc ol dahi tezevvüc ve kabûl ve üzerime duhûl etmişidi hâlen ben târih-i hüccetden beş gün mukaddem ru‘yet-i hayzla bâliğa olduğum anda fesh-i nikâh ile nefsimi ihtiyâr ve işhâd etmişidim husûs-ı mezbûr merkûm Ali Ağa’dan suâl olunup beynimizde kâim olan nikâh fesh ve tefrîk ve almış kuruş mihr-i müeccelim ile nafaka-i iddet-i ma‘lûmem ve meûnet-i süknâmın dahi edâsına tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe’s-suâl merkûm Ali Ağa cevâbında müdde‘iyye-i mezbûre ber-vech-i muharrer mihr-i mezkûr ile zevce-i menkûha-i medhûlün bihâsı olduğunu ikrâr lâkin vech-i meşrûh üzere hıyâr-ı bulûğla nefsinin ihtiyâr eylediği ma‘lûmum değildir deyü inkâr edicek müdde‘iyye-i mezbûreden ber-vech-i mübeyyen müdde‘âsına mutâbık beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve mahalle-i mezbûre ahâlîsinden olup zât-ı mezbûreyi ma‘rifeti şer‘iyye ile ârifân olan Hasan Efendi ibn-i Filan ve Abdullah Çelebi ibn-i Filan li-ecli’ş-şehâdeti meclis-i şer‘a hâzırân olup eseri’l-istişhâd fi’l-hakikat işbu müdde‘iyye-i mezbûre Şerife Nefise târih-i hüccetden beş gün mukaddem el-ân ru‘yet-i hayzla bâliğa oldum deyü bizim huzûrumuzda fesh-i nikâh ile nefsinin ihtiyâr edip bizi işhâd eyledi biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri müttefeku’l-lafzi ve’l-ma‘nâ edâ-i şehâdet-i şer‘iyye ettikde

ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri hayyiz-i kabûlde vâkı'a olduktan sonra müdde'iyeye-i mezbûre ba'de't-tahlîfi's-şer'î mücebiyle zevci-merkûm Ali Ağa ile beynlerinde kâim olan nikâhın fesh ve tefrîkiyle ba'de'l-hükm mihr-i mezkûr altmış kuruş ile nafaka-i iddet-i ma'lûme ve meûnet-i süknâsını dahi müdde'iyeye-i mezbûre Şerife Nefise'ye edâya merkûm Ali Ağa'ya tenbîh birle mâ vaka'a bi'l-ibtigâ ketb olundu.

[s. 22]

3.4.3. Zevci gâib olmakla fesh-i nikâhın te'hîri sûreti

Medîne-i Erzurum'da Lala Paşa Mahallesi'nde sâkine olup sinn ü cüssesinin bulûğa tahammülü olmakla bulûğunu mukırre ve mu'terife olan bâ'isetü'l-vesîka Habibe bint-i Ebûbekir nâm bîkr-i bâliğa zâtı ba'de't-ta'rîfi's-şer'î meclis-i şer'-i münîr-i vâcibü't-tevkîrde takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip işbu târih-i hüccetden beş sene mukaddem hâl-i sabâvetimden ammim olup bundan akdem vefât eden Cafer Ağa ibn-i Muzaffer beni mihr-i müeccel tesmiyesiyle gâib ani'l-beled Hasan Ağa ibn-i Hüseyin nâm kimesneye bi'l-velâye inkâh ve tezvîc ol dahi tezevvüc ve kabûl ve kable'd-duhûl diyâr-ı âhara gidip merkûm Cafer Ağa benim veliyy-i mücbirim olmadığı ecilden benim için hıyâr-ı bulûğla fesh-i nikâha mesâğ-ı şer'î olmakla hâlen ben târih-i hüccetden dört gün mukaddem ru'yet-i hayzla bâliğa olduğum hinde zevcim mezbûr Hasan Ağa'dan hıyâr-ı bulûğla nefsimi tefrîk ihtiyâr edip işbu hâzırûn bi'l-meclis İmâm Selim Efendi ibn-i Filan ve müezzin Molla İbrahim ibn-i Filanı fesh ve tefrîk-i ihtiyârıma işhâd etmemle fesh-i mezkûr için kazâ-i şer'î matlûbumdur dedikde kazâ ale'l-gâib müte'azzir olmakla tenfîz ve ba'de'l-bulûğ kavlen ve fi'len akd-i mezbûru mücîze olduğuna dahi zevci-gâib-i mezbûrun huzûruna muhtâc olmağın gâib-i mezbûr Hasan Ağa'nın muvâcehesinde hükm-i hâkim lühûkuna değın nefsinin âhara tezvîc etmemek üzere mezbûre Habibe'ye ba'de't-tenbîh mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 23]

3.4.4. Fî feshi'n-nikâhi ba'de'l-kefâeti

Mahmiye-i İstanbul'da Murat Paşa Mahallesi'nde sâkin bâisü hâze'l-kitâb sâdât-ı kirâmdan es-Seyyid Ahmed Çelebi ibn-i es-Seyyid Abdulvâhab meclis-i şer'î şerîf-i enverde işbu hâzırâtün bi'l-meclis sulbiyye kebîre kızı Şerife Fatma'yı izin ve rızâsı yok iken tezevvüc eden İsbir bin Abdullah nâm muhtedî muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip merkûm İsbir benim izin ve rızâm yok iken kızım mezbûre Şerife Fatma'yı tezevvüc edip lâkin ben sâdât-ı kirâmdan hasîb ve nesîb olup merkûm İsbir muhtedî olmakla kızım mezbûreye küfv olmayıp ve merkûmun bana dâmâd olduğundan âr lâhık olup ve henüz duhûl ve halvet-i sahîha dahi bulunmamakla bi'l-velâye nikâh-ı mezbûru fesh eyleyip kıbel-i şer'îden dahi fesh ve tefrîk ile hüküm olunmak murâdıdır dedikde gıbbe's-suâl merkûm İsbir cevâbında kaziyeye-i mezkûre müdde'î-i mezbûrun takrîr-i meşrûhu üzere olup kendinin muhtedî olduğunu mukırr ve mu'terif olmağın merkûm İsbir ile mezbûre Şerife Fatma'nın beyinlerinde kâim olan nikâhları fesh ve tefrîk ile hüküm olunup mâ vaka'a bi'l-ibtigâ ketb ve imlâ olundu.

[s. 24]

3.4.5. Fî feshi'n-nikâhi bi-sübûti'r-radâ'i

Havâss-ı rafî'a kazâsına muzâfe Hasköy kasabasında Kiremitçi Ahmet Çelebi Mahallesi'nde sâkine olup zâtı mahalle-i mezbûre ahâlîsinden Mehmed Efendi ibn-i Mehmed ve Ahmed Ağa ibn-i Ahmed ta'rifleriyle mu'arrafe işbu râfî'atü'l-vesîka Zâhide bint-i Abdürrahim meclis-i şer'î şerîf-i enverde Mustafa Ağa ibn-i İbrahim muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Mustafa Ağa ile ben sağîrler olduğumuz halde mahalle-i mezbûrede sâkine gâibetün ani'l-meclîs Râziye nâm hatun müddet-i radâ'da ikimizi me'an irdâ' edip ben mezbûr Mustafa Ağa'nın radâ'an kız karındaşı olmamla kendüye haram olmuş iken mezbûr Mustafa Ağa bilmezlik ile beni elli kuruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle tezevvüc etmekle üzerime duhûl ve benimle zevciyyet mu'âmelesi etmek murâd eder suâl olunup beynimiz tefrîk olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl

mezbûr Mustafa Ağa cevâbında müdde'iyye-i merkûmeyi mihr-i mezkûr ile tezevvüc etmekle zevce-i gayr-ı medhûlün bihâsı olduğunu ikrâr lâkin vech-i muharrer üzere olan müdde'âsı ma'lûmum değildir deyû inkâr edecek müdde'iyye-i merkûmeden müdde'âsına mutâbık beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve mahalle-i mezbûre ahâlîsinden Abdullah Efendi ibn-i Ahmed ile zâtları mu'arrafe Rukiyye bint-i İshak ve Safiye bint-i Abdurrezzak nâm hatunlar li-ecli's-şehâde meclis-i şer'â hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-vâki' müdde'iyye-i merkûme Zâhîde ile mezbûr Mustafa Ağa sağîrler oldukları halde mahalle-i mezbûrede sâkine gâibetün ani'l-meclis Râziye nâm hatun müddet-i radâ'da ikisini me'an irdâ' etmekle merkûme Zâhîde ile mezbûr Mustafa Ağa radâ'an karındaşlardır biz bu husûsa bu vecih üzere şahidleriz şehâdet dahi ederiz deyû her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etmeleri ile gıbbe riâyeti şerâiti'l-kabûl şehâdetleri makbûle olunmağın mücebiyle mezbûrların beynlerinde kâim olan nikâhları fesh ve tefrîk ile hüküm olup mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 25]

3.4.6. Nikâh-ı evvelin subûtuyla nikâh-ı sâninin feshi sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Âbid Çelebi Mahallesi sükkânından işbu râfi'ü'l-kitâb Ali Ağa ibn-i Abdulgafur meclis-i şer'-i şerîf-i lâzımü't-teşrîfde mahmiye-i mezbûrede Beyceğiz Mahallesi'nde sâkine Havva bint-i Abduşşekûr nâm hatun muvâcehesinde zevce-i dâhili Mehmed Ağa ibn-i Tayfur hâzır olduğu halde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûre Havva târih-i hüccetden bir buçuk sene mukaddem yirmi kuruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle şühûd muvâcehelerinde nefsinı bana tezvîc ve nikâh ben dahi tezevvüc ve kabûl ve ba'de'd-duhûl diyâr-ı âhara gidip ben diyâr-ı âharda iken mezbûre Havva nefsinı işbu hâzır-ı merkûm Mehmed Ağa'ya dahi tezvîc etmekle suâl olup nikâh-ı sâninin fesâdına binâen feshiyle hüküm olup mezbûre Havva'nın kemâ fi'l-evvel bana zevciyyete inkıyâd yine tenbîh-i şer'î olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl mezbûre Havva cevâbında târih-i hüccetden sekiz ay mukaddem nefsimi beyne's-

şühûd on beş kuruş mihr-i müeccel ile merkûm Mehmed Ağa'ya tezvîc edip zevc-i medhûlün bihâsı olduğunu ikrâr ve merkûm Mehmed Ağa dahi mezbûre Havva'yı kelimât-ı meşrûhasında ba'de't-tasdîk mezbûre Havva târih-i mezkûrda mihr-i mezkûr ile nefsinî müdde'î-i mezbûra tezvîcini inkâr edecek müdde'î-i mezbûrdan ber-vech-i muharrer müdde'âsını mübeyyin beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve sâiki'z-zikr Âbid Çelebi Mahallesi ahâlîsinden zât-ı mezbûreyi ma'rifet-i şer'îyye ile ârifân Hamza Efendi ibn-i Filan ve Hasan Ağa ibn-i Filan nâm kimesneler li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eseri'l-istişhâd fi'l-hakîka mezbûre Havva bint-i Abduşşekûr târih-i hüccetden bir buçuk sene mukaddem yirmi kuruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle nefsinî müdde'î mezbûr Ali Ağa'ya bizim huzûrumuzda tezvîc ve nikâh ol dahi tezevvüc ve kabûl etmişidi biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'îyye ettikde gıbbe riâyeti şerâti'l-kabûl şehâdetleri makbûle olmağın mücebince mezbûre Havva ile merkûm Mehmed Ağa'nın beynlerinde kâim olan nikâh-ı muahharın fesâdıyla ba'de'l-hükm ve tefrîk mezbûre Havva'nın şer'an lâzım gelen mihr-i mislini edâya merkûm Mehmed Ağa'ya tenbîh olunup mezbûre Havva'ya dahi bilâ nafakatin ba'de inkızâ'i'l-iddeti nefsinî müdde'î mezbûr Ali Ağa'ya teslîme tenbîh olunmağın mâ vaka'a bi'l-ibtigâ ketb ve imlâ olundu.

[s. 26]

3.4.7. Zevce İslâm'a gelip zevc İslâm'ı kabûlden ibâ etmekle beynleri şer'an tefrîk olunduğu sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Tercüman Yunus Mahallesi'nde sâkine ve zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe işbu râfi'atü'l-vesîka Nefise bint-i Abdullah nâm mühtediyye meclis-i şer'-i şerîf de zevci Mihâl veled-i Hristo nâm zimmî muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mesfûr Mihâl âyîn-i kefere üzere bilâ tesmiyeti'l-mihr zevc-i dâhilim olup ben bi-hidâyetillâhi teâla târih-i hüccetden on gün mukaddem şeref-i İslâm'la müşerrefe olmamla mesfûr Minhâl'e dahi İslâm arz olunup kabûl ederse febihâ ve illâ ibâ ederse beynimiz tefrîk ve şer'an lâzım gelen mihrim alıverilip nafaka-i

iddet-i ma'lûmem ve meûnet-i süknâm için dahi mesfûr Mihâl üzerine kibel-i şer' den kadr-i ma'rûf meblağ farz ve takdîr olunmak matlûbundur dedikde kazıyye-i mezbûre vech-i meşrûh üzere olduğunu mesfûr Mihâl'in ikrârıyla lede'l-şer'î'l-enver zâhir ve mukarrer olduktan sonra mesfûr Mihâl'e İslâm arz olundukda ibâ ve imtinâ edip kavl etmemekle beynlerinde tefrîk ile ba'de'l-hükm ve'l-kadâ mezbûre Nefise medhûlün bihâ ve İslâm'ı kabûl ile ahkâm-ı İslâm'ı mültezime olmuş olup zevc-i mesfûr Mihâl'in dahi İslâm'dan ibâsı bâ'is-i tefrîk ve talâk ve takviyeti'l-imsâk bi'l-ma'rûf olup tasrîh bi'l-ihsân müte'ayyen olduğuna binâen mesfûr Mihâl üzerine zevcesi mezbûre Nefise'nin mihr ve nafaka-i iddetini îfâ lâzım gelip lâkin hîn-i akidde tesmiyye-i mihr olunmadığı ecilden mihr-i misil lâzım gelmekle mezbûrenin mihr-i mislini edâya mesfûr Mihâl'e ba'de't-tenbîh nafaka-i iddet-i ma'lûme ve meûnet-i süknâsı için dahi mesfûr Mihâl üzerine bi't-terâzî târih-i hüccetden küllü yevm dörder para nafaka farz ve takdîr olup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûru kendi havâyic-i lâzimesine harc ve sarfa ve vakt-i zarûretde istidâneye ve inde'z-zafer mesfûr Mihâl üzerine rücû'a mezbûre Nefise'ye izin verilmeğin mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 27]

3.4.8. Sûretü mâ yüktebü fî tefrîki'l-innîn ba'de't-te'cîl

Mahmiye-i İstanbul'da Beyceğiz Mahallesi'nde sâkine ve zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe bâ'isetü'l-vesîka Ayşe bint-i Osman meclis-i şer'-i kavîm-i lâzımü't-ta'zîmde zevci Abdullah Ağa ibn-i Süleyman mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Abdullah Ağa bundan akdem beni otuz kuruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle tezvîc edip beynimizde defe'ât-ı kesîre halvet-i sahîha-i şer'iyye vâkî'a olmuş iken mezbûr Abdullah Ağa innîn olmakla muâmele-i zevciyyete kâdir olmadığı ecilden işbu yedimde olan hüccet-i şer'iyye nâtıka olduğu üzere bir sene tamâmına değin te'cîl-i şer'î ile te'cîl olunmuşdu el-hâletü hâzihi müddet-i te'cîl-i mezkûr mürûr edip mezbûr Abdullah Ağa yine aslen mu'âmele-i zevciyyete kâdir olmamakla suâl olup fesh-i nikâhla beynimiz tefrîk ve mihr-i müeccel-i

mezkûrumun edâsına tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl mezbûr Abdullah Ağa cevâbında müdde'iyeye-i merkûmeyi cemî'-i kelimât-ı meşrûhasında tasdîk etmeğin mücebiyle beynlerinde kâim olan nikâhın şer'an fesh ve tefrikiyle ba'de'l-hükm mihr-i mezkûr otuz kuruş ile ihtiyaten lâzım gelen nafaka-i iddet-i ma'lûme ve meûnet-i süknâsı için dahi bi't-terâzî ta'yîn olunan sekiz kuruşuna cem'an otuz sekiz kuruşu müdde'iyeye-i merkûme Ayşe'ye edâ ve teslîm etmek üzere mezbûr Abdullah Ağa'ya tenbîh olunup mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 28]

3.5. Fasılun fî huçeci'l-mihr

3.5.1. Sûretü mâ yüktebü fî tazmîni'l-mihr

Mahmiye-i İstanbul'da Hobyar Mahallesi sâkininden bâ'isü'l-kitâb Ali Ağa ibn-i Abdulvahab meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde sâbıkan kaynanası olup zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe olan Ârife bint-i Osman mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip işbu târih-i hüccetden üç sene mukaddem zevce-i medhûlün bihâm olan Hafize bint-i Muhammed sağîre olmakla vâlidesi mezbûre Ârife merkûme Hafize'nin zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun aleyh olan yirmi beş kuruş mihr-i müecceline dâmine olup nafaka-i ma'lûme ve meûnet-i süknâsı dahi kendi üzerine olmak üzere benim ile bi'l-velâye muhâla'a-i sahîha-i şer'iyeye ile hul' edip ben dahi hul'-i mezbûru ber-vech-i mübeyyen kabûl eyledikten sonra merkûme Afife bâliğa oldukda mihr-i mezkûr yirmi beş kuruşu benden talep ve da'vâ ve şer'an ahz ü kabz etmekle ben dahi mihr-i mezkûr yirmi beş kuruşu zâmine olduğuna binâen mezbûre Ârife'den talep ederim dedikde gıbbe's-suâl mezbûre Ârife cevâbında kaziyeye-i mezbûre minvâl-i meşrûh üzere olup mihr-i mezkûre zâmine olduğunu bi-tav'ihâ mukirre ve mu'terife olmağın mücebiyle mihr-i mezkûr yirmi beş kuruşu mezbûr Ali Ağa'ya bi-tarîki'z-zamân edâ ve teslîm etmek üzere mezbûre Ârife'ye tenbîh olunup mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 29]

3.5.2. Sûretü mâ yüktebü fî subût-i mihri'l-misil

Mahmiye-i İstanbul'da Hüsrev Paşa Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Ebûbekir Ağa ibn-i Ömer bin Osman'ın zevce-i metrûkesi olup zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe olan işbu rafî'atü'l-vesîka Mehpâre Hatice bint-i Abdullah nâm saraylı hatun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde müteveffâ-yı mezbûrun sulbî kebîr oğlu Hasan Ağa mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip müteveffâ-yı mezbûr Ebûbekir Ağa hâl-i hayâtında târih-i vesîkadan beş sene mukaddem yüz elli kuruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle beni tezvîc edip akd-i nikâh beynimizde kâim iken mihr-i mezkûrumu kable'l-edâ vefât edip terekesine oğlu merkûm Hasan Ağa vâzı'u'l-yed olmakla mihr-i mezkûrumu talep ederim suâl olunup ihkâk-ı hak olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl merkûm Hasan Ağa cevâbında müdde'iyeye-i mezbûre babası müteveffâ-yı mezbûrun zevce-i medhûlün bihâsı olduğunu ikrâr lâkin mihr-i mezkûrun ne mikdar olduğu ma'lûmum değildir deyicek müdde'iyeye-i mezbûreden ber-vech-i muharrer müdde'âsına mutâbık beyyine talep olundukda ityân-ı beyyineden âcize olmakla mihr-i misil lâzım gelmeğın mezbûrenin babası cânibinden olup saraylı hatunlardan kendiye mümâsile nisvândan olmamakla ecânibden olup kendiye mümâsile nisvândan birinin mihrini isbât için beyyine talep olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve teberdâr-ı hâssa zümresinden olup zât-ı mezbûreyi ma'rifet-i şer'iyeye ile ârifân Mustafa Ağa ibn-i Filan ve Mûsa Ağa ibn-i Filan li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka saray-ı cedîd-i sultanî saraylılarından sinnen ve cemâlen ve mâlen ve bekâreten ve siyâbeten müdde'iyeye-i mezbûre Mehpâre Hatice Hatun'a mümâsile olan hatunlar yüz elli beş kuruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle tezevvüc olunagelmekle müdde'iyeye-i mezbûrenin müdde'âsı olan meblağ-ı mezkûr mihr-i misline müsâvîdir biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri alâ tarîki's-şehâde haber vermeleriyle gıbbe'r-riâyeti şerâiti'l-kabûl şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle mihr-i müeccel mezkûr yüz elli kuruşu tereke-i müteveffâ-yı mezbûrdan müdde'iyeye-i mezbûre Mehpâre

Hatice Hatun'a tamâmen edâ ve teslîme merkûm Hasan Ağa'ya tenbîh olunmağın mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 30]

3.5.3. Bıkr olmak üzere tezevvüc edip ba'de'z-zifâf seyyib buldum deyü tatlık etmekle mihr-i müsemânın tamâmen lüzûmu sûreti

Mahrûse-i Bağdad-ı behişt-âbâd'da Mu'tesamiye Mahallesi sâkinelerinden olup zâtı ta'rîf-i şerîf-i şer'î ile mu'arrafe olan işbu bâ'isetü'l-vesîka Hatice bint-i Abdülkadir meclis-i şer'-i münîr-i vâcibü't-tevkîrde zevc-i mutallık el-Hâc Süleyman bin Süleyman mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûr el-Hâc Süleyman bundan akdem beni bıkr olmak üzere elli kuruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle tezevvüc edip halvet-i sahîha bulduktan sonra seni seyyib buldum deyü tatlık etmekle hâlen zimmetinde lâzım gelen elli kuruş mihr-i müeccelim ile nafaka-i iddet-i ma'lûmem ve meûnet-i süknâmı talep eylediğimde vermekde taallül eder suâl olunup edâsına tenbîh olunmak matlûbumdur dedikte gibbe's-suâl mezbûr el-Hâc Süleyman cevâbında kazıyye-i mezkûre müdde'yye-i mezbûrenin takrîr-i meşrûhu üzere olduğunu ikrâr ve îtirâf etmekle halvet-i sahîhadan sonra mehrin tamâmen edâsı lâzım geldiği kütüb-i muteberât-ı fıkhiyyede mastûr olmağın mûcebiyle mezbûre Hatice'nin mihr-i müecceli olan elli kuruş ile nafaka-i iddet-i ma'lûme ve meûnet-i süknâsı edâ ve teslîme mezbûr el-Hâc Süleyman'a tenbîh olunup mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 31]

3.6. Faslun fî hucesi'n-nafakât

3.6.1. Fî takdîri nafakati'l-ebi alâ ibnihî

Mahmiye-i İstanbul'da Kâtib Muslihiddîn Mahallesi sâkinlerinden işbu râfi'ü'l-kitâb Mustafa Ağa ibn-i Abdullah meclis-i şer'-i hafîr-i lâzımü't-tevkîrde mûsir olan sulbî kebîr oğlu Molla Ali nâm kimesne mahzarında takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip ben fakîr ve nâçâr olup kâr ü kesbe

iktidârım olmadığı ecilden muzdaribü'l-ahvâl olmamla kibel-i şer' den oğlum mezbûr Molla Ali üzerine kadr-i kifâye nafaka-i behâ farz ve takdîr olunmak matlûbumdur dedikde merkûm Mustafa Ağa'nın takrîr-i meşrûhu vâkı'a mutâbık ve zikr-i âtî meblağ kadr-ı ma'rûf olduğu sikât-ı sahîhatü'l-kelîmât ihbarlarıyla lede's-şer'i'l-enver zâhir ve mukarrer olmağın hâkim-i muvakkı'-ı sudûr-ı kitâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- efendi hazretleri dahi tarafeynin rızâsıyla merkûm Mustafa Ağa'nın nafaka-i behâ ve sâ'i hâkim-i muvakkır levâzım-ı zarûriyyesi için oğlu mezbûr Molla Ali üzerine işbu târih-i kitâbdan yevmî dörder para farz ve takdîr edip meblağ-ı mefrûz-ı mezkûru harc ve sarfa ve lede'l-hâce istidâneye ve vakt-i zaferde oğlu mezbûr Molla Ali üzerine rucû'a merkûm Mustafa Ağa'ya izin vermeğın mâ hüve'l-vâkı' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 32]

3.6.2. Fî takdîri nafakati's-sağîri alâ ebîhi

Medîne-i Erzurum-ı behcet-mersûmda Lala Paşa Camiî Mahallesi'nde sâkine olup zâtı zeyl-i hüccetde muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rifleriyle mu'arrafe olan işbu bâ'isetü'l-kitâb Ayşe bint-i Osman nâm hatun meclis-i şer'-i münîr-i vacîbü't-tevkîrde zevc-i sâbıkı Ali Ağa ibn-i Süleyman mahzarında takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip mezbûr Ali Ağa'yla hâl-i zevciyyet hakkı'l-hidâne hacr ve terbiyemde olan işbu hâzır bi'l-meclis sulbî sağîr oğlu Abdürrahim'in nafaka ve kisve behâ ve sâir levâzım-ı zarûriyyesi için babası mezbûr Ali Ağa üzerine kibel-i şer' den mikdâr-ı kifâye meblağ farz ve takdîr olunmak matlûbumbur dedikde gibbe't-tasdîk hâkim-i muvakkı'-ı a'le'l-kitâb -rafe'a kadrahu mevlâhu el-vehhâb- efendi hazretleri dahi sağîr-i mezbûr için babası mezbûr Ali Ağa üzerine bi't-terâzî işbu târih-i kitâbdan yevmî beş para farz ve takdîr buyurup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûru sağîr-i mezbûrun nafaka ve kisve behâ ve sâir levâzım-ı zarûriyyesine harc ve sarfa ve lede'l-iktizâ istidâneye ve inde'z-zafer mezbûr Ali Ağa üzerine rucû'a merkûme Ayşe Hatun'a izin vermeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 33]

3.6.3. Fî takdîri nafakati's-sağîri'l-müslim alâ ebîhi'l-kâfir

Mahmiye-i İstanbul'da Cafer Subaşı Mahallesi'nde sâkine ve zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe işbu râfi'atü'l-vesîka Safiye bint-i Abdullah nâm mühtediyye meclis-i şer'-i şerîf-i lâzımü't-teşrîfde takrîr-i kelâm ve ta'bir ani'l-merâm edip ben bi-hidâyetillâhi teâla târih-i vesîkadan bir ay mukaddem şeref-i İslâm'la müşerreffe olup zevcim gâib ani'l-meclis Yorgi veled-i Yuvan'a İslâm arz olundukda adem-i kabûlüne binaen beynimiz şer'an tefrîk olunmuştu lâkin mesfûr Yorgi'nin firâşından hâsıl ve benden mütevellid olup şer'an bana tâbi' olan işbu sulbî oğlu Abdullah nâm sağîr muhtâc olmakla nafaka ve kisve behâ ve sâir levâzım-ı zarûriyyesi için babası mesfûr Yorgi üzerine kıbel-i şer'den kadr-i ma'rûf meblağ farz ve takdîr olunmak bi'l-hidâne matlûbumdur dedikde kazıyye-i mezkûre minvâl-i meşrûh üzere olduğunu zeyl-i hüccetde muharrerü'l-esâmî sikât-ı muvahhidîn haber vermeleriyle hâkim-i muvakkı' sadr-ı küttâb bi-tevkî'atir'r-rafi'i'l-müstetâb hazretleri dahi sağîr-i mezbûr için babası gâib-i mesfûr Yorgi üzerine küllü yevm üçer para farz ve takdîr buyurup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûru sağîr-i mezbûra harc ve sarfa ve lede'l-ihtiyac istidâneye ve inde'z-zafer babası mesfûr Yorgi üzerine rucû'a mezbûre Safiye'ye izin vermeğin mâ hüve'l vâki' bi't-taleb ketb olundu.

3.6.4. Fî takdîri nafakati's-sâğîri bi-talebi'l-vasfı

Medîne-i Filibe'de Çukacı Sinan Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Muhammed Ağa ibn-i Ahmed bin Abdüssamed'in sulbî oğlu Ömer ve sulbiyye kızı Zübeyde nâm sağîrlerin li-ebeveyn ammi olup tesviye-i umûrlarına kıbel-i şer'den mansûb vasîleri olan işbu bâ'isül-kitâb Feyzullah Ağa ibni'l-merkûm Ahmed meclis-i şer'-i şerîf-i enverde takrîr-i kelâm ve ta'bir ani'l-merâm edip sağîrân-ı mezbûrânın nafaka ve kisveye ihtiyaçları olmağın babaları müteveffâ-yı mezbûrdan müntekal mâl mûrislerinden nafaka ve kisve behâ ve sâir havâyic-i zarûriyyeleri için kıbel-i şer'den kadr-i kifâye meblağ farz ve takdîr olunmak bi'l-vesâye matlûbumdur dedikde hâkim-i muvaşşah sadru'l-vesîka bi-reşehâti aklâmi'l-

enika efendi hazretleri dahi sağırân-ı mezbûran için mâl-i mûrislerinden her birine târih-i kitâbdan yevmî dörder paradan cem'an sekiz para farz ve takdîr edip meblağeyn-i mağrûzayn-i mezkûreyni sağırân-ı mezbûrâna harc ve sarfa ve lede'l-iktizâ istidâneye ve inde'z-zafer mâl-i mûrislerine rucû'a vasiyy-i mezbûr Feyzullah Ağa'ya izin verilmeğin mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 34]

3.6.5. Zevce veled-i sağırini kendi infâk etmek üzere zevciyle ba'de'l-muhala'a mu'sira olmakla zevc-i muhâli'î üzerine takdîr-i nafaka sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Muhîddîn Koçevî Mahallesi'nde sâkine ve zâtı ta'rif-i şer'î ile mu'arrafe râfi'atü'l-vesîka Rafia bint-i İbrahim meclis-i şer'î kavîm-i lâzîmü't-ta'zîmde zevc-i sâbıkı Abdulhalîm Efendi ibn-i Abdülkerim mahzarında takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip merkûm Abdulhalîm Efendi bundan akdem zevc-i dâhilim olup târih-i hüccetden altı ay mukaddem on beş kuruş mihr-i müeccelim ile nafaka-i iddetim ve mezbûrun firâşından hâsıl ve benden mütevellid hâlen bi-hakkı'l-hidâne hacr ve terbiyemde olan işbu sulbî sağır oğlu Mehmed Said'in yedi yaşını tekmiî edinceye değin nafakası üzerlerine merkûm Abdulhalîm Efendi ile muhâla'a-i sağîha-i şer'iyeye ile hul' olmuşidim lâkin ben fakîre ve mu'sire olup sağır-i mezbûru infâka kudretim olmamakla sağır-i mezbûrun nafaka ve kisve behâ ve sâir levâzım-ı zarûriyyesi için babası merkûm Abdulhalîm Efendi üzerine kıbel-i şer'den kadr-ı kifâye meblağ farz ve takdîr olunmak matlûbumdur dedikde gibbe't-tasdîk hâkim-i muvakkı' a'le'l-vesîka -dâme muvaffakan- fî sadri's-şeri'a efendi hazretleri dahi sağır-i mezbûr için babası merkûm Abdulhalîm Efendi üzerine bi't-terâzî işbu târih-i hüccetden yevmî dörder para farz ve takdîr buyurup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûru sağır-i mezbûr Mehmed Said'in¹¹⁸ nafaka ve kisve behâ ve sâir levâzım-ı zarûriyyesine harç ve sarfa ve lede'l-iktizâ istidâneye ve inde'z-zafer babası

¹¹⁸ Nüşhada eksik bulunan "Mehmed Said"den sonrası, "Müteveffâdan hâmil olan câriyeye terkesinden takdîr-i nafaka sûreti" başlığına kadar 1248 yılı basımına ait nüsha ile tamamlanmıştır.

merkûm Abdulhalîm Efendi üzerine rucû‘a mezbûre Rafîa Hatun’a izin vermeğîn mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 35]

3.6.6. Gâib olan kimesnenin veled-i sağıri ve zevcesi için (gâibin)¹¹⁹

babası üzerine takdîr-i nafaka sûreti

Mahmiye-i İstanbul’da Ali Paşa-yı Atîk¹²⁰ Mahallesi’nde sâkine ve zâtı ta‘rîf-i şer‘î ile mu‘arrafe işbu sâhibetü’l-vesîka Fâtıma bint-i Mustafa Ağa meclîs-i şer‘-i hatîr-i lâzîmü’t-tevkîrde Mehmed Ağa ibn-i Hasan muvâcehesinde takrîr-i kelâm ve ta‘bîr anil’l-merâm edip ben merkûm Mehmed Ağa’nın sulbî kebîr oğlu Hasan Ağa’nın zevce-i medhûlün bihâsı ve işbu hacr ve terbiyemde olan Ahmed nâm sağır dahi mezbûr Hasan Ağa’nın firâşından hâsıl ve benden mütevellid oğlu olup mezbûr Hasan Ağa târih-i hüccetden sekiz ay mukaddem beni ve sağır-i mezbûru bilâ-nafaka ve lâ-münfik terk ve diyâr-ı âhara gidip gâib olduğı ecilden ben ve sağır-i mezbûr nafakaya muhtâclar olmamız ile zevcim gâib-i mezbûrun babası merkûm Mehmed Ağa üzerine kibel-i şer‘den kadr-i kifâye meblağ farz ve takdîr olunmak matlûbumdur dedikte gıbbe’t-tasdîk hâkim-i muvakkı‘ sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- hazretleri dahi mezbûre Fatıma Hatun ile sağır-i mezbûrun nafakaları için merkûm Mehmed Ağa üzerine işbu târih-i hüccetden beher yevm onar para farz ve takdîr buyurup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûru kendi ve sağır-i mezbûrun nafakalarına harc ve sarfa ve lede’l-iktizâ istidâneye ve inde’z-zafer merkûm Mehmed Ağa üzerine rucû‘a mezbûre Fâtıma Hatun’a izin vermeğîn mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

¹¹⁹ Nûshada eksik olan davalar 1248 basımına ait nûsha ile tamamlanmış olup, mananın doğru olması açısından müellif nûshasında bulunan ifadeler parantez içerisinde belirtilmiştir. Bu dava müellif nûshası vr. 14a’da bulunmaktadır.

¹²⁰ Müellif nûshası vr. 14a’da Davud Paşa Mahallesi olarak geçmektedir.

3.6.7. Fî takdîri nafakati's-sağîri bi-hasebi'l-hidâne (ale'l-ebi'l-gâibi) ¹²¹

Mahmiye-i İstanbul'da Tülbendci Hüsâmeddin Mahallesi'nde sâkine zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe olan râfi'atü hâze'l-kitâb Ümmü Gülsüm bint-i Musa nâm hatun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde takrîr-i kelâm ve tasvîr-i merâm edip gâib ani'l-meclis Zülfikâr Ağa ibn-i Abdullah nâm kimesne bundan akdem sadriyye kızım Zâhide bint-i Muhtâr'ın zevci olup hâl-i zevciyyet beynlerinde kâim iken (mezbûrun) firâşından hâsıla ve kızım mezbûreden mütevellide işbu hâziratün bi'l-meclis Lübâbe nâm sağîre bi-hakkı'l-hidâne kızım mezbûrenin hacr ve terbiyesinde iken kızım mezbûre Zâhide nefsinî sağîreye ecnebî kimesneye tezvîc etmekle hakk-ı hidâne şer'an benim olduğu ecilden hâlen sağîre-i mezbûre hacr ve terbiyemde olmakla nafaka ve kisve behâ ve sâir levâzım-ı zarûriyyesi için babası gâib-i mezbûr üzerine kıbel-i şer'den kadr-i kifâye meblâğ farz ve takdîr olunmak matlubumdur dedikde merkûme Ümmü Gülsüm Hatun'un takrîr-i meşrûhu vâkı'a mutâbık ve zikr-i âtî meblağ kadr-i ma'rûf olduğu sikât-ı sahîhatü'l-kelîmât ihbarlarıyla mütehakkık olmağın hâkim-i muvakkı'ı sadr-ı küttâb bi-tevkî'ihî'r-rafi'i'l-müstetâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- efendi hazretleri dahi sağîre-i mezbûrenin nafaka ve kisve behâ ve sâir levâzım-ı zarûriyyesi için babası gâib-i merkûm Zülfikâr Ağa üzerine işbu târih-i kitabdan yevmî beşer para farz ve takdîr buyurup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûru (sağîre-i mezbûreye) harç ve sarfa ve lede'l-hâce istidâneye ve inde'z-zafer gâib-i merkûm Zülfikâr Ağa üzerine rucû'a merkûme Ümmü Gülsüm Hatun'a izin verilmeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb.

[s. 36]

3.6.8. Mürebbî yedinde olan sağîrenin men lehû hakkı'l-ahz üzerine takdîr-i nafakası sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Ayvansaray kurbunda Mustafa Paşa Mahallesi'nde sâkine ve zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe işbu sâhibetü'l-vesîka Hanife bint-i Halil nâm hatun meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde takrîr-i kelâm ve tezkîr-i merâm edip işbu meclis-i şer'de hâzıra tahminen

¹²¹ Müellif nüshası vr. 14b'de parantez içindeki bilgide bulunmaktadır.

beş yaşında Rabia nâm sağîre li-ecli't-tebennî hacr ve terbiyemde olup münfik-i şer'îsi olmamakla men lehû hakku'l-ahz üzerine kadr-i kifâye nafaka ve kisve behâ farz ve takdîr olunmak matlubumdur dedikde hakikat-i hâl minvâl-i muharrer üzere olduğu zeyl-i sahîfede mektûbü'l-esâmî müslimîn ihbarlarıyla mütehakkık olmağın hâkim-i muvakkı' sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- efendi hazretleri dahi sağîre-i mezbûrenin nafaka ve kisve behâ ve sâir levâzım-ı zarûriyyesi için işbu târih-i hüccetden beher yevm üçer para farz ve takdîr edip meblâğ-ı mefrûz-ı mezkûru sağîre-i mezbûra harç ve sarfa ve lede'l-hâce istidâneye ve inde'z-zafer men lehû hakku'l-ahz üzerine rücû'a merkûme Hanife Hatun'a izin vermeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 37]

3.6.9. Fî takdîri nafakati'l-hâmil (sûreti)

Mahmiye-i İstanbul'da Hoca Hayreddin Mahallesi'nde sâkine ve zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe bâisetü'l-vesîka Emine Hatun ibneti Abdülmümîn meclis-i şer'-i münîr-i vâcibü't-tevkîrde zevc-i sâbıkı Mehmed Efendi ibn-i Abdü'l-müheymin¹²² mahzarında takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i ani'l-merâm edip mezbûr Mehmed Efendi bundan akdem zevc-i dâhilim olup beni bâyinen tatlık etmekle (mezbûrun) firâşından hâsıl ve batnımda mütebeyyin üç aylık hamlım olmakla vaz'-ı haml ile iddetim münkaziyye oluncaya değın mezbûr Mehmed Efendi üzerine kıbel-i şer'den kadr-i kifâye meblağ farz ve takdîr olunmak matlûbumdur dedikde mezbûr Mehmed Efendi merkûme Emine Hatun'a ba'de't-tasdîk hâkim-i muvakkı' sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- efendi hazretleri dahi merkûme Emine Hatun'a vaz'-ı haml edinceye değın nafaka-i iddeti için bi't-terâzî mezbûr Mehmed Efendi üzerine işbu târih-i vesîkadan küllü yevm üç para farz ve takdîr edip meblağ-ı mefrûz-ı mezkûru harc ve sarfa ve lede'l-iktizâ istidâneye ve inde'z-zafer mezbûr Mehmed Efendi üzerine rücû'a merkûme Emine Hatun'a izin vermeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

¹²² Müellif nüshası vr. 15a'da Mehmed Efendi ibn-i Ali ismi geçmektedir.

[s. 38]

3.6.10. Sûretün uhrâ

Mahrûse-i Bağdad-ı dârü'l-İslâm'da Filan Mahallesi'nde sâkine ve zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe işbu sâhibetü'l-vesîka Hayrunnisa Hatun'a ibnetü Hayreddin meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i sâbıkı Hayrullah¹²³ Çelebi ibn-i Behâeddin mahzarında takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip merkûm Hayrullah Çelebi bundan akdem zevc-i dâhilim olup târih-i hüccetden iki ay mukaddem beni bâyinen tatlık etmişidi lâkin merkûm Hayrullah Çelebi'nin firâşından hâsıl ve batnımda mütebeyyin (üç aylık) hamlim olmakla vaz'-ı haml ile inkızâ-i iddete değin merkûm Hayrullah Çelebi üzerine kıbel-i şer'den kadr-ı ma'rûf meblağ farz ve takdîr olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl merkûm Hayrullah Çelebi cevabında mezbûre Hayrunnisa Hatun zevce-i medhûlün bihâsı olup târih-i mezkûrda bâyinen tatlık eylediğini ikrâr lâkin haml-i mezkûru inkâr etdikde husûs-ı mezbûrda şer'an mezbûre Hayrunnisa Hatun kavliyle tasdik olunmakla hâkim-i muvakkı'-ı a'le'l-kitâb -rafe'a kadrahu mevlâhü et-tevvâb-hazretleri dahi mezbûre Hayrunnisa Hatun'a vaz'-ı haml ile iddeti münkazıyye oluncaya değin nafaka-i iddeti için merkûm Hayrullah Çelebi üzerine yevmî beşer para farz ve takdîr buyurup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûru harç ve sarfa ve lede'l-hâce istidâneye ve inde'z-zafer merkûm Hayrullah Çelebi üzerine rücû'a mezbûre Hayrunnisa Hatun'a izin vermeğın mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 39]

3.6.11. Müteveffâdan hâmil olan câriyeye terekesinden takdîr-i nafaka sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Ümm-i Velezâde Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden zü'amâdan Mustafa Ağa ibn-i Hasan ibn-i Hüseyin'in câriye-i hâmil olan işbu râfi'atü'l-vesîka Mehçibin bint-i Abdulllah'ın talebiyle müteveffâ-yı mezbûrun firâşından hâsıl ve dâ'veti ile

¹²³ Müellif nüshası vr. 15b'de Hayreddin ismi ile geçmektedir.

müsbite hâmlini vaz' edinceye değin nafakası için cemî'i tereke-i müteveffâ-yı mezbûrdan olmak üzere hâkim-i muvakkı' sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- hazretleri işbu târih-i hüccetden yevmî onar para farz ve takdîr buyurup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûru ba'de'l-ahz sarfa mezbûre Mehcibin'e izin vermeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.6.12. Zevc-i gâib üzerine zevcesi için takdîr-i nafaka sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Nahilbende Mahallesi'nde sâkine ve zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe râfî'atü hâzihi'l-vesîka Şerife Hatice bint-i es-Seyyid İsmail meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde takrîr-i kelâm ve tezkîr-i merâm edip zevcim Hasan Yazıcı ibn-i Abdullah nâm kimesne beni bilâ nafaka ve la-münfak-i terk edip ve diyâr-ı âhara gitdikden sonra cins-i nafakadan bir nesne dahi irsâl etmeyip nafakaya eşedd-i ihtiyac ile muhtâce olmamla zevcim gâib-i mezbûr üzerine kıbel-i şer'den mikdâr-ı kifâyeye meblağ farz ve takdîr olunmak matlûbumdur dedikde merkûme Şerife Hatice'nin takrîr-i meşrûhu vâkı'a mutâbık ve zikr-i âtî meblağ kadr-ı ma'rûf olduğu sikât-ı sahîhatü'l-kelimât ihbarlarıyla lede's-şer'î'l-enver zâhir ve mukarrer olunmağın hâkim-i muvakkı'ı sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- efendi hazretleri merkûme Şerife Hatice'yi ba'de't-tahlîfi's-şer'î zevci gâib-i mezbûr Hasan Yazıcı üzerine işbu târih-i hüccetden küllü yevm dörder para farz ve takdîr buyurup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûru nafaka ve kisve behâ ve sâir levâzım-ı zarûriyyesine harc ve sarfa ve lede'l-hâce istidâneye ve inde'z-zafer zevci gâib-i mezbûr Hasan Yazıcı üzerine rücû'a merkûme Şerife Hatice Hatun'a izin vermeğın mâ hüve'l-vâkı' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 40]

3.6.13. Fî takdîri nafakati'l-mecnûni bi-talebi'l-vasiyy

Mahmiye-i İstanbul'da Divâne Ali Mahallesi sâkinelerinden Fatma bint-i Abdullah nâm hatuna bi-kazâillâhi teâla cünûn ârız olmakla emvâlini hıfz ve umûrunu ru'yete kıbel-i şer'den vasiyy nasb olunan işbu bâ'isetü'l-kitâb mecnûne-i mezbûrenin radâ'an vâlidesi Ayşe Hatun ibneti Osman talebiyle

hâkim-i muvakkı‘ sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsñü meâb- hazretleri mecnûne-i mezbûreye vâlidesi Hatice bint-i Ömer’den müntekal malından beher yevm onar para nafaka ve kisve behâ farz ve takdîr buyurup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûru beher yevm mecnûne-i mezbûrenin nafaka ve kisve behâ ve sâir levâzım-ı zarûriyyesine harc ve sarfa ve vakt-i hâcetde istidâneye ve lede’z-zafer mecnûne-i mezbûrenin malına rücû‘a vasiyy-i mezbûre Ayşe Hatun’a izin vermeğın mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

3.6.14. Lukata için zâbıt talebiyle takdîr-i nafaka sûreti

Medîne-i Filibe nâzırı olup Filibe kazâsında vâki‘ olan mâl-i gâib ve lukatanın bi-emr-i âlî hıfzına me‘mûr olan saâdetlû Filan Ağa hazretlerinin vekîl-i şer‘isi voyvodası işbu râfi‘ü’l-kitâb Mustafa Ağa ibn-i Mehmed meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde takrîr-i kelâm ve ta‘bîr ani’l-merâm edip kazâ-i mezbûr hudûdu dâhilinde bulunup bi’l-emâne vaz‘-ı yed eylediğım işbu bir re’s doru bârgîrin sâhibi zuhûr veya müddet-i örfiyyesi tamâm oluncaya değın kıbel-i şer‘den mâliki üzerine kadr-ı kifâye nafaka-bahâ farz ve takdîr olunmak bi’l-emâne matlûbumdur dedikde hâkim-i muvakkı‘ sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsñü meâb- hazretleri dahi bârgîr-i mezkûr için mâliki üzerine işbu târih-i hüccetden küllü yevm on beşer para farz ve takdîr buyurup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûru bârgîr-i mezbûr için müddet-i örfiyyesi tamâmına değın harc ve sarfa ve lede’z-zafer mâlikine rücû‘a merkûm Mustafa Ağa’ya izin birle mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 41]

3.6.15. Abd-ı âbık için zâbıt talebiyle takdîr-i nafaka sûreti

Medîne-i Erzurum’da zâbıt-ı avâbık olan işbu bâisü’l-kitâb Hasan Ağa ibn-i Ahmed meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzımü’t-tevkîrde takrîr-i kelâm ve ifâde-i merâm edip işbu açık kaşlı elâ gözlü orta boylu Gürcü’l-asl Behram nâm gulâm târih-i kitâb günü medîne-i mezbûrede âbık olduğı halde ahz olunmakla istintâk olunup takrîr-i tahrîr ve mâliki zuhûr yâhud müddet-i örfiyyesi tekmiline değın mâliki üzerine kadr-i kifâye nafaka behâ farz ve takdîr olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe’l-istintâk merkûm Behram

cevâbında mahrûse-i Kars ahâlîsinden Karahanzâde Ahmed Çelebi'nin abd-i memlûkü olduğu halde ber-takrîb firâr eylediğini ikrâr etmeğin hâkim-i muvakkı' a'le'l-kitâb -rafe'a kadrâhu mevlâhu'l-vehhab- hazretleri dahi gulâm-ı merkûm için târih-i kitâbdan mâliki üzerine yevmî onar para farz ve takdîr buyurup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûru gulâm-ı merkûma harc ve sarfa ve lede'z-zafer mâlikini rücû'a mezbûr Hasan Ağa'ya izin vermeğin mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.6.16. Zamm-ı nafaka sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Elvanzâde Mahallesi'nde sâkine ve zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe işbu bâ'isetü'l-vesîka Hafize Hatun ibneti Ömer meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip hâlen hacr ve terbiyemde olan işbu hâzır bi'l-meclis vasîsi olduğum sadrî oğlum İlyas nâm sağîrin nafaka ve kisve behâsı için babası müteveffâ Abbas Ağa'dan müntekil malından yevmî üçer para farz ve takdîr olunmuşdu lâkin meblağ-ı mefrûz-ı mezkûr sağîr-i mezbûrun nafaka ve kisvesine vâfi olmayıp malının dahi müsâadesi olmakla yevmî üçer para dahi zam ve takdîr olunmak matlûbumdur dedikte mezbûre Hafize Hatun'un takrîr-i meşrûhu vâkı'a mutâbık ve nefsi'l-emre muvâfık idüğü zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ihbârlarıyla mütehakkık olmağın hâkim-i muvakkı' sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- efendi hazretleri dahi mukaddemen farz ve takdîr olunan üçer para üzerine târih-i hüccetden üçer para dahi farz ve takdîr etmekle cem'an altışar para olmağın meblağ-ı mecmû'u mefrûz-ı mezkûru sağîr-i mezbûrun nafaka ve kisve behâ ve sâir levâzım-ı zarûriyyesine harc ve sarfa ve lede'l-iktizâ istidâne ve inde'z-zafer sağîr-i mezbûrun malına rücû'a vâlidesi vasîyy-i mezbûre Hafize Hatun'a izin vermeğin mâ hüve'l-vâkı' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 42]

3.6.17. Hâmiş-i hüccete tahrîr olunan zamm-ı nafaka sûreti

Derûn-i hüccet-i şer'iyede mastûru'l-isim es-Seyyid Muhammed nâm sağîre mukaddemâ farz ve takdîr olunan beher yevm dört para nafaka ve

kisvesine kifâyet etmediği bi'l-ihbâr mütehakkık olmakla vasîyy-i merkûm İbrahim Ağa talebiyle hâkim-i muvakkı'ı sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- hazretleri târih-i vesîkadan beher yevm dörder para dahi zam ve takdîr buyurup cem'an sekiz para olmakla beher yevm sekiz parayı sağîr-i mezbûra harc ve sarfa ve vakt-i zarûretde istidâneye ve inde'z-zafer sağîr-i mezbûrun malına rücû'a merkûm İbrahim Ağa'ya izin vermeğin mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.6.18. Hatt-ı nafaka sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Seyyid Bey Mahallesi ahâlîsinden işbu râfi'ü'l-kitâb Mehmed Efendi ibn-i Beşir meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde zevce-i mutallıkası mu'arrafetü'z-zât Saliha bint-i Ahmed muvâcehesinde takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip mezbûre Saliha ile hâl-i zevciyyet beynimizde kâim iken firâşımdan hâsıla ve mezbûreden mütevellide olup hâlen bi'l-hidâne hacr ve terbiyesinde olan sağîre kızım Nefise'nin nafaka ve kisve behâsı için mezbûre Saliha benim gıyâbımda üzerime beher yevm yedişer para farz ve takdîr etdirip lâkin ben fakîrü'l-hâl olup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûru edâya bir vecihle iktidârım olmayıp ve sağîre-i mezbûrenin dahi nafaka ve kisvesine yevmî dörder para kifâyet etmekle ziyâde üçer parası hatt-ı tenzîl olunmak matlûbumdur dedikde vâki'-i hâl merkûm Mehmed Efendi'nin takrîr eylediği minvâl üzere olduğu ve meblağ-ı mefrûz-ı mezkûrun üçer parası kadr-i ma'rûfdan ziyâde idüğü zeyl-i hüccetde muharrerü'l-esâmî müslimîn ihbârlarıyla mütehakkık olmağın hâkim-i muvakkı'ı a'le'l-kitâb -rafe'a kadrahü mevlâhü'l-vehhab-efendi hazretleri dahi mukaddemâ farz ve takdîr olunan yedişer paranın üçer parasını hatt-ı tenzîl buyurup bâkî dörder para kalmakla mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 43]

3.6.19. Hâmiş-i hüccetde yazılan tenzîl-i nafaka sûreti

İşbu hüccet-i şer'iyeye hilâl-i sutûrunda mezkûru'l-ism olup havâss-ı rafî'a kazâsına muzâfe Çekmece-i Kebîr'de sâkin Hasan Ağa ibn-i Hüseyin

meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde zâtı ta‘rîf-i şer‘î ile mu‘arrafe bâ‘isetü’l-vesîka Hatice bint-i Osman muvâcehesinde takrîr-i kelâm edip mezbûre Hatice ile hâl-i zevciyyet beynimizde kâim iken firâşından hâsıla ve mezbûreden mütevellide kızım Fatma nâm saġîreye işbu nafaka hücceti derûnunda tahrîr ve tafsîl olunduġu üzere gıyâbımda yevmî beşer para farz ve takdîr etdirip lâkin meblaġ-ı mefrûz-ı mezkûr kadr-i ma‘rûfdan ziyâde olup ancak kudretim yevmî üçer paraya mütehammil olmakla ziyâde iki parası tarh ve tenzîl olunmak murâdımdır dedikde mezbûr Hasan Aġa’nın takrîr-i meşrûhu vâkı‘a mutâbık ve meblaġ-ı mefrûz-ı mezkûrun ikişer parası kadr-i ma‘rûfdan ziyâde idüġü zeyl-i vesîkada mektûbü’l-esâmî muvahhidîn ahbârlarıyla lede’ş-şer‘î’l-enver zâhir ve mukarrer olunduktan sonra hâkim-i muvakkı‘ sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- efendi hazretleri nafaka-i mefrûza-i mezkûreden yevmî ikişer parasını tarh ve tenzîl edip bâkî üçer para kalmaġın mâ hüve’l-vâkı‘ bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 44]

3.7. Faslun fî hucesi’l-hidâne

3.7.1. Fî sükûti’l-hidâneti bi-hasebi’s-sinni

Mahmiye-i İstanbul’da Kefeli Mahallesi sükkânından bâ‘isü hâze’l-kitâb Feyzullah Efendi ibn-i Osman meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzımü’t-tevkîrde zevce-i mutallıkası Hibetullah Hatun ibneti Süleyman mahzarında üzerine da‘vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûre Hibetullah ile hâl-i zevciyyet beynimizde kâim iken firâşından hâsıl ve kendûden mütevellid hâlen bi-hakkı’l-hidâne hacr ve terbiyesinde olan işbu hâzır bi’l-meclis sulbî saġîr oġlum Lütfullah yedi yaşını tekmîl edip bizzât ekl ü şürbe kâdir ve âharın i‘ânetinden istiġnâ hâsıl olup hakk-ı hidâne sâkıt olmakla mezbûre Zeynep Hatun’a suâl olunup saġîr-i mezbûru bana teslîme tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde ġıbbe’s-suâl mezbûre Zeynep Hatun cevâbında hakikat-i hâl müdde‘î-i merkûm Feyzullah Efendi’nin takrîr eylediġi minvâl üzere olduġunu mukirre ve mu‘terife olmaġın mücebince saġîr-i mezbûr Lütfullah’ı babası merkûm Feyzullah Efendi’ye teslîm etmek üzere mezbûre

Zeynep Hatun'a kibel-i şer' den tenbîh olunmağın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.7.2. Fî sükûti'l-hidâneti mine'l-ümme

Mahmiye-i İstanbul'da Eğrikapı hâricindeki mahallede sâkin iken bundan akdem vefât eden Yusuf Ağa ibn-i Yakûb bin Eyyüb'ün vâlidesi işbu râfi'atü'l-vesîka Emetullah Hatun ibneti Muhammed meclis-i şer'-i münîr-i vâcibü't-tevkîrde müteveffâ-yı mezbûrun zevce-i menkûha-i metrûkesi Afife Hatun ibneti Ahmet mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip müteveffâ-yı mezbûr oğlum Yusuf Ağa'nın sulbî sağîr oğlu Yakub vâlidesi mezbûre Afife'nin bi-hakkı'l-hidâne hacr ve terbiyesinde olup lâkin mezbûre Afife nefsinin, sağîr-i mezbûre ecnebî olan kimesneye tezvîc eylediği ecilden hakk-ı hidâne kendûden sâkıt olmakla sağîr-i mezbûr Yakub bi-hükmi'l-hidâne şer'an bana teslîm olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe'l-istintâk mezbûre Afife cevâbında vâki' hâl müdde'iyeye-i merkûmenin takrîr eylediği minvâl üzere olduğunu mukirre ve mu'terife olmağın mücebince sağîr-i mezbûr Yakub'u ceddese müdde'iyeye-i merkûme Emetullah Hatun'a teslîm etmek üzere mezbûre Afife Hatun'a kibel-i şer' den tenbîh olup mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 45]

3.7.3. Sağîrin anası fâcire olmakla babasının şer'an ahzı sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da el-Hâc Hüsrev Mahallesi'nde sâkin işbu sâhibü'l-kitâb Yunus Ağa ibn-i İlyas meclis-i şer'-i şerîf-i lâzîmü't-teşrîfde sâbikan zevcesi Ârife bint-i Abbas nâm hatun muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip bundan akdem mezbûre Ârife ile hâl-i zevciyyet beynimizde kâim iken benim firâşımdan hâsıla ve mezbûreden mütevellid hâlen bi-hakkı'l-hidâne hacr ve terbiyesinde olan yedi yaşında kızım Nâile nâm sağîreyi gecelerde menzilde yalnız bırakıp kendisi âhar mahallelerde beytûtet ve gündüzlerde dahi yanına alıp bile esvâkda gezdirip ve nâ-mahrem kimesneler ile ihtilât etmekle sağîre-i merkûme dahi anası mezbûre Ârife'nin hulki ile mütehallika olmak ihtimali mukarrer ve gayr-ı me'mûne

olup hâdine-i uhrâsı dahi olmamakla mezbûre Ârife'nin keyfiyet-i ahvâli işbu hâzırûn bi'l-meclis bi-garaz-ı müslimînden suâl olunup sağîre-i merkûme yedinden nez' ve bana teslim olunmak matlûbumdur dedikde mahalle-i mezbûre ahâlîsinden Hasan Ağa ibn-i Filan ve Hüseyin Efendi İbn-i Filan ve Ahmed Çelebi ibn-i Filan ve Ali Ağa ibn-i Filan ve Mustafa Ağa ibn-i Filan nâm kimesnelere mezbûre Ârife'nin keyfiyet-i ahvâli suâl olundukda onlar dahi cevâblarında fi'l-hakîka mezbûre Ârife gecelerde sağîre-i merkûmeyi menziline yalnız bırakıp kendisi âhar mahallelerde beytûtet ve gündüzlerde dahi yanına alıp bile esvâkda gezdirip ve nâ-mahrem kimesnelere ile ihtilât etmekle sağîre-i merkûme dahi anası mezbûrenin hulki ile mütehallika olmak ihtimâli mukarrerdir deyü mezbûre Ârife'nin gayr-ı me'mûne olup fâcire olduğunu muvâcehesinde haber vermeleriyle sağîre-i merkûme Nâile anası mezbûre Ârife'nin yedinden nez' olunup babası müdde'î-i mezbûr Yunus Ağa'ya teslîm olunmağın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 46]

3.7.4. Sağîrin vâlidesi kâfire olmakla ülfet-i küfürden ihtirâza binâen babasının şer'an ahzı sûreti

Mahmiye-i İstanbul hısnı ebvâbından Kumkapı dâhilinde Nişancı Paşa Atık Mahallesi ahâlîsinden işbu sâhibü'l-kitâb Mehmed Ağa ibn-i Abdullah meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde zevce-i mutallıkası Toto bint-i Karabet nâm nasrâniyye muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip bundan akdem mesfûre Toto nasrâniyye ile hâl-i zevciyyet beynimizde kâim iken firâşından hâsıl ve mesfûreden mütevellid hâlen bi-hakki'l-hidâne hacr ve terbiyesinde olan sağîr oğlum Mustafa beş yaşına vâsıl ve ta'lîm-i kur'ân-ı kerîm olunmağa kâbil olduğundan mâ'adâ ta'akkul-i dîne dahi liyâkat hâsıl eylediğine binâen ülfet-i küfr havfı mukarrer olup ve sağîr-i mezbûrun hidâneye ehakk-ı nisvândan kimesnesi dahi olmamakla sağî-i mezbûr anası mesfûreden nez' olunup bana teslim olunmak matlûbumdur suâl olunsun dedikde gıbbe's-suâl mesfûre Toto nasrâniyye cevâbında sağîr-i mezbûrun beş yaşında olduğunu ikrâr etmekle sağîr-i mezbûr Mustafa mesfûre Toto

nasrâniyye yedinden nez' olunup babası merkûm Mehmed Ağa'ya teslîm olunmağın mâ vaka'a bi'l-ibtigâ ketb olundu.

[s. 47]

3.8. Faslun fî hucec-i vasiyyi'l-hâkim

3.8.1. Fi nasbi'l-vasiyyi ale's-sağîri

Mahmiye-i İstanbul'da Tercüman Yunus Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Osman Ağa ibn-i Affan bin Abdulmennân'ın sulbî sağîr oğlu Ömer'in babası müteveffâ-yı mezbûrdan müntekal malını hıfza ve tesviye-i umûruna kıbel-i şer'den bir vasiyy nasb ve ta'yîn olunmak ehemmiyetli ve elzem olduğu ecilden sağîrsiz buruk li-ebeveyn ammi olup her vecihle umûr-ı vesâyeti ru'yete kâdir idüğü zeyl-i hüccetde muharrerü'l-esâmî müslimîn ihbârlarıyla mütehakkık olan işbu bâ'isetü'l-kitâb Abdülkadir Ağa ibn-i Abdulvâhid nâm kimesneyi hâkim-i muvakkı' sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- efendi hazretleri sağîr-i mezbûr Ömer'in vakt-i rüşd-ı sedâdına değin babası müteveffâ-yı mezbûrdan müntekal malını hıfza ve tesviye-i umûruna vasiyy nasb ve ta'yîn buyurdukda ol dahi ber-vech-i muharrer vesâyet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ yenbağî edâya taahhüd etmeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.8.2. Fî nasbi'l-vasiyyi alâ sağîri'l-keferati

Medîne-i Filibe'de Filan Mahallesi'nde mütemekkin iken bundan akdem hâlik olan Artin veled-i Markar veled-i Bedros zımmînin sulbî sağîr oğlu Serkez'in babası hâlik-i mesfûrdan müntekal malını hıfza ve tesviye-i umûruna kıbel-i şer'den bir vasî nasbı lâzım ve mühim olmağın beynlerinde müstakîme [?] ve her vecihle vesâyet uhdesinden gelmeğe kâdire idüğü zeyl-i rakîmden muharrerü'l-esâmî kimesneler ahbârlarıyla lede's-şer'i'l-enver zâhir ve mukarrer olan sağîr-i mersûmun anası işbu râfi'atü'r-rakîm Mariyam bint-i Kabriyel nâm nasrâniyyeyi hâkim-i muvakkı' a'le'r-rakîm -rafe'a kadrâhu mevlâhu'r-rahîm- efendi hazretleri sağîr-i mersûmun vakt-i rüşd-ü sedâdına değin malını hıfza ve tesviye-i umûruna vasî nasb ve ta'yîn

buyurdukda ol dahi ber-vech-i mübeyyen vesayet-i merkûmeyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ yenbağî edâya müte‘ahhide olmağın mâ hüve’l-vâki‘ bi’l-iltimâs ketb olundu.

[s. 48]

3.8.3. Fî nasbi’l-vasiyyi me‘a takdîri’n-nafakati

Mahmiye-i İstanbul’da Elvanzâde Mahallesi’nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Fatma Hatun ibnetü el-Hâc Ahmed bin Abdullah’ın sadrî sağır oğlu Hasan’ın babası ve velisi olup mahmûdu’l-hâl idiği zeyl-i hüccetde mastûrû’l-esâmî müslimîn ihbârlarıyla mütehakkık olan sâhibü’l-kitâb Mehmed Efendi ibn-i Abdüssamed nâm kimesneyi hâkim-i muvakkı‘ sadr-ı küttâb -bi-tevkî‘ihi’r-rafi‘i’l-müstetâb- efendi hazretleri sağır-i mezbûrun vakt-i rüşd-ü sedâdına değın vâlidesi müteveffât-ı mezbûreden müntekal malını hıfza ve tesviye-i umûruna vasî nasb ve ta‘yin buyurdukda ol dahi ber-vech-i muharrer vesâyet-i merkûmeyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini edâya taahhüd ve iltizam eylediğinden sonra vasiyy-i mezbûr talebiyle hâkim mûmâ-ileyh hazretleri sağır-i mezbûrun ber-vech-i mübeyyen vâlidesi müteveffât-ı mezbûreden müntekal malından işbu târih-i kitâbdan beher yevm onar para nafaka ve kisve behâ farz ve takdîr buyurup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûru sağır-i mezbûr Hasan’ın nafaka ve kisve behâ ve sâir levâzım-ı zarûriyyesine harc ve sarfa ve vakt-i hâcette istidâneye ve lede’z-zafer sağır-i mezbûrun malına rucû‘a babası vasiyy-i mezbûr Mehmed Efendi’ye izin vermeğın mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

3.8.4. Fî nasbi’l-vasiyyi ale’l-mecnûni

Mahmiye-i İstanbul’da Nahilbend Mahallesi ahâlisinden Cafer Ağa ibn-i Safer nâm kimesneye bundan akdem cünûn ârız olmakla müddet-i medîde meslûbü’l-akl olup ifâkat bulmadığından mâ‘adâ velisi dahi olmamakla hâlen yedinde olup mâlik olduğu emvâl ve eşyasını hıfz u hırâset umûr-ı lâzimesini ru‘yet için kıbel-i şer‘den bir vasî nasb ve ta‘yin olunmak ehemmm ve elzem olmakdan nâşî hâkim-i muvakkı‘ sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- efendi hazretleri işbu râfi‘ü’l-kitâb Hasan Ağa ibn-i Abdülvahab nâm

kimesneyi mecnûn-ı merkûm Cafer Ağa üzerine bi-inâyetillâhi teâla ifâkat gelinceye deĝin emvâl ve eşyasını hıfza ve umûr-ı lâzimesini ru'yete vasî nasb ve ta'yin buyurdukda ol dahi vesâyet-i merkûmeyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ yenbaĝî edâya taahhüd ve iltizâm etmeĝin mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 49]

3.8.5. Fî nasbi'l-vasiyyi li-ecli'l-guramâi

Mahmiye-i İstanbul'da Filan Mahallesi ahâlîsinden olup bundan akdem Cezîre-i Kandiye'ye giderken esnâ-i tarîkde vefât eden silahşörândan es-Seyyid Mehmed Ağa bin es-Seyyid Ahmed Ağa ibn-i Abdullah'ın verâset-i zevce-i menkûha-i metrûkesi Rukiye Hanım ibneti Süleyman Ağa ile vâlidesi Şerife Havva bint-i es-Seyyid Ali ve li-ümm er karındaşı es-Seyyid Abdullah Ağa ibn-i Hasan'a münhasıra olup lâkin müteveffâ-yı mezbûrun düyûnu terekesinden ezyed olmakla veresesini terekesinden keff-i yed etmeleriyle müteveffâ-yı mezbûrun tereke-i kâsirasını kabz ve düyûnu müsbetesini edâya kibel-i şer' den bir vasî nasbı lâzım ve mühim olmaĝın emânet ile ma'rûf ve istikâmet ile mevsûf ve her vecihle vesâyet uhdesinden gelmeĝe kâdir idüğü zeyl-i hüccetde muharrerü'l-esâmî müslimîn haberleriyle lede's-şer'î'l-enver zâhir ve mukarrer olan işbu râfi'ü'l-kitâb Eyüb Efendi ibn-i Yakub nâm kimesneyi hâkim-i muvakkı'ı sadr-ı küttâb - tûbâ lehû ve hüsnü meâb- hazretleri müteveffâ-yı mezbûrun tereke-i kâsirasını kabz ve düyûnu müsbetesini edâya vasî nasb ve ta'yin buyurduklarında ol dahi ber-vech-i muharrer vesâyet-i mezkûreyi kabûl ve merâsimini kemâ yenbaĝî edâya taahhüd ve iltizâm etmeĝin mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 50]

3.8.6. Diyâr-ı âharda olan vârisin hisse-i irsiyesini hıfz için nasb-ı vasî sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Kabasakal Mahallesi'nde Filan Ağa'nın hânesinde müsâferât vechi üzere sâkin iken bundan akdem vefât eden Ali

Ağa ibn-i Hasan bin Abdullah'ın verâsetini vilayet-i Rumeli'de Novâberde kazâsında sâkine vâlidesi Hatice nâm hatun ile Nîş'de sâkine li-ebeveyn kız karındaşı Ümmügülsüm'e münhasıra olduğu şer'an zâhir ve mukarrer olduktan sonra mezbûratânın ber-mûceb-i defter-i kassâm-i askeri hisse-i irsiyyelerini kendileri gelince kadr-i hıfz etmek için bir vasî nasbı muktezî olmakdan nâşî emânet ile ma'rûf ve istikâmet ile mevsûf idüğü zeyl-i kitâbda merkûmü'l-esâmî müslimîn ihbârlarıyla lede's-şer'î'l-enver mütebeyyin olan mezbûratânın akrabasından işbu bâ'isü'l-kitâb Cafer Efendi ibn-i Ahmed nâm kimesneyi hâkim-i muvakkı'ı sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- efendi hazretleri mezbûratânın ber-mûceb-i defter-i kassâm-ı askerî hisse-i irsiyyelerini kendileri gelince kadar hıfza vasî nasb ve ta'yin buyurdukda ol dahi ber-vech-i muharrer vesâyet-i merkûmeyi kabûl etmeğın mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

3.8.7. Fî nasbi'l-kayyim ale'l-mefkûd

Medine-i Saraybosna'da Gazi Hüsrev Bey Mahallesi ahâlîsinden olup bundan akdem sefer-i hümayûna âzim ve râhî olmakla ile'l-ân hayât ve memâtı nâma'lûm olan Ali Ağa ibn-i Osman nâm mefkûdun ahvâli mütebeyyen oluncaya değın emvâl ve eşyâsını zabta ve kemâ yenbağî hirâset ve hıfza kıbel-i şer'den bir vasî ve kayyim nasb ve ta'yin olunmak ehemmm ve elzem olmakdan nâşî işbu râfi'ü'l-kitâb Ömer Ağa ibn-i Bekir emânet ile ma'rûf ve istikâmet ile mevsûf idüğü zeyl-i hüccetde muharrerü'l-esâmî müslimîn ihbârlarıyla lede's-şer' zâhir ve mukarrer olmağın hâkim-i muvakkı'ı sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- efendi hazretleri mezbûr Ömer Ağa'yı mefkûd-ı merkûmun hâli mütebeyyen oluncaya değın emvâl ve eşyâsını zabta ve kemâ yenbağî hirâset ve hıfza vasî ve kayyim nasb ve ta'yin etdikde ol dahi vesâyet-i mezkûreyi kabûl ve merâsimini edâya taahhüd etmeğın mâ vaka'a bi'l-ibtigâ ketb olundu.

[s. 51]

3.8.8. Sûretü mâ yüktebü fî zammi'l-vasî

Mahmiye-i İstanbul'da Fenayî Dede Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Yusuf Ağa ibn-i Hasan bin Hüseyin'in evlâd-ı sığârının vasiyy-i muhtârları olan Mehmed Efendi ibn-i Abdullah ümûr-ı vesâyeti kemâ yenbağî ikâmetden izhâr aczetmekle vasî zammına muhtaç olmağın işbu râfi'ü'l-vesîka Süleyman Efendi ibn-i Halil müstakîm ve dindâr ve kaviyyü'l-iktidâr olduğunu zeyl-i vesîkada mektûbü'l-esâmî sikât-ı muvahhidîn ihbâr etmeleriyle hâkim-i muvakkı' sadr-ı küttâb -veffekahullâhü teâla ilâ sebîli's-savâb- efendi hazretleri dahi merkûm Süleyman Efendi'yi vasiyy-i mezbûra zamm olmak üzere vasî nasb ve ta'yin buyurdukda merkûm Süleyman Efendi dahi ber-vech-i mübeyyen vesâyet-i merkûmeyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini edâya taahhüd etmeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.8.9. Fî azli'l-vasî li-sebebi zuhûri'l-hıyâne

Mahmiye-i İstanbul'da Necatizâde Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Ahmed Ağa ibn-i Mustafa bin Abdullah'ın sulbî oğlu Muhammed Es'ad nâm sağırin tesviye-i ümûruna vasiyy-i muhtârı olan Mahmud Ağa ibn-i Dâvud'un sağır-i mezbûra babası müteveffâ-yı merkûmdan irs-i şer'le intikâl eden emvâl ve eşyâsını hıfz ve hırâsette tekâsülü ve ümûr-ı vesâyette gadr ve hıyâneti olduğu zeyl-i kitâbda mektûbü'l-esâmî bî-garaz sikât-ı muvahhidîn ahbârlarıyla zâhir ve mütehakkık olmağın hâkim-i muvakkı' sadr-ı küttâb -rafe'a kadrahü mevlâhü'l-vehhab- efendi hazretleri mezbûr Mahmud Ağa'yı vesâyetten azl ve ihrâc edip yerine mütedeyyin ve müstakim olduğu lede's-şer'i'l-kavîm zâhir ve mütebeyyen olan işbu bâ'isü'l-kitâb İbrahim Efendi ibn-i Abdülkerim'i sağır-i mezbûr Muhammed Esad'ın vakt-i rüşd ve sedâdına değın tesviye-i ümûruna vasî nasb ve ta'yin buyurduklarında ol dahi vesâyet-i merkûmeyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ yenbağî edâya taahhüd ve iltizâm etmeğın mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 52]

3.8.10. Fî nasbi'n-nâzırı ale'l-vasî

Mahmiye-i İstanbul'da Kalenderhâne Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Abdullah Efendi ibn-i Mehmed ibn-i Abdurrahman'ın sulbî sağır oğlu Abdurrahîm'in kıbel-i şer'den mansûb vasîsi olan Osman Efendi ibn-i Abdulkâdir nâm kimse üzerine bir mu'temed kimse nâzır nasb ve ta'yîn olunmak sağıre nâfi' olmakla işbu bâ'isü'l-kitâb İsmâil Ağa ibn-i Abdülcelil nâm kimse istikâmet ile ma'rûf ve diyânet ile mevsûf olduğu zeyl-i hüccetde mastûru'l-esâmî müslimîn ihbârlarıyla mütehakkık olmağın hâkim-i muvakkı' a'le'l-kitâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- efendi hazretleri mezbûr İsmail Ağa'yı vasiyy-i merkûm Osman Efendi üzerine ber-vech-i hasbî nâzır nasb ve ta'yîn buyurup vasiyy-i merkûm onun ma'rifeti olmaksızın umûr-ı vesâyetden bir emre mübâşeret etmemek üzere tenbîh dahi olunmakla ol dahi nezâret-i merkûmeyi kabûl ve hizmet-i lâzimesin kemâ yenbağî edâya taahhüd ve iltizâm etmeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.9. Faslun fî hucec-i vasiyyi'l-muhtâr

3.9.1. Vasiyy-i muhtâr nasbı sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Hâce Hatun Mahallesi'nde sâkin el-Hâc Ali Ağa ibn-i Abdüllatif meclis-i şer'-i şerîf-i lâzımü't-teşrîfde işbu râfi'ü'l-kitâb es-Seyyid Ali Ağa ibn-i Abdüsselam muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip bu abd-i za'îf ve müznib-i nahîf bi-emrillâhi teâla vefât eylediğimde cemî'-i sülüs malımdan doksan bin akçe ifrâz olup meblağ-ı mezbûrdan on bin akçesi de'b-i müslimîn ve tavr-ı muvahhidîn üzere teşhiz ve tekvîn ve sâir mesârif defnime harc ve sarf olup ve on bin akçesi dahi ıskat-ı savm ve salât u kefâretime devr ve fukarâ-i müslimîne verilip ve on bin akçesi üçümde ve yedimde ve kırkımda ve sene hitâmında tabh-ı ta'âm olup fukarâ-i müslimîn it'âm ve mâ'adâ altmış bin akçesini vasiyy-i mezbûr es-Seyyid Ali Ağa dilediği vücûh-ı birre harc ve sarf eyleye deyü vasiyyet ve vesâyâ-yı merkûmesini tenfize mezbûr es-Seyyid Ali Ağa'yı

vasiyy-i muhtâr nasb ve ihtiyâr eyledim dedikde ol dahi ber-vech-i mübeyyen vesâyet-i merkûmeyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ yenbağî ikâmete taahhüd ve iltizâm etmeğın mâ vaka'a bi'l-ibtîğa sebt ve imlâ olundu.

[s. 53]

3.9.2. Sûretün uhrâ bi-tarîki'l-ihbâr

Husûs-ı âti'l-beyânın mahallinde ketb ü tahrîri için bi-iltimâs savb-ı şer'-i enverden irsâl olunan mevlânâ Kâtib Mehmed Efendi ibn-i Ahmed mahmiye-i İstanbul'da Şehremini Mahallesi'nde zü'amâdan Mehmed Ağa'nın hânesine varıp zeyl-i hüccetde muharrerü'l-esâmî müslimîn huzûrlarında akd-i meclis-i şer'-i kavîm etdikde mûmâ-ileyh Mehmed Ağa'nın zevce-i menkûhası olup zâtı zeyl-i hüccetde mastûrû'l-esâmî müslimîn ta'rifleriyle mu'arrafe ve üç seneden beri felce mübtelât olup üç sene imtidâdından nâşî sahih hükmünde olduğu müslimîn-i mezkûrın ahbârlarıyla lede's-şer'-i'l-enver mütehakkık olan Emine Hanım bint-i Ali Bey meclis-i ma'kûd-ı mezkûrde zevc-i bâ'is-i hâze'l-kitâb mûmâ-ileyh Mehmed Ağa ibn-i Abdulganî muvâcehesinde bi-tav'ihâ ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip ben bi-emrillâhi teâla vefât eylediğimde bi'l-cümle terekem ahz ü kabz olunup sülüsü ifrâz ve ıskat-ı salâtım için devr olunup fukarâya tevzî' oluna bâkî kalan sülüsânı zevcim mûmâ-ileyhden gayrı ve vârisim olmamakla nısfını bi'l-ferîzati's-şer'-iyye ahz eyledikten sonra nısf-ı âharı vücûh-ı birre sarf oluna deyü vasiyyet ve vesâyâ-yı mezkûremi tenfize zevcim mûmâ-ileyh Mehmed Ağa'yı vasiyy-i muhtâr ve üzerine işbu hâzır bi'l-meclis İmâm Hâfız Mustafa Efendi'yi nâzır nasb ve ihtiyâr eyledim dedikde onlar dahi ber-vech-i muharrer vesâyet ve nezâreti kabûl ve hidemât-ı lâzimesini her biri edâya taahhüd eylediğini mevlânâ-yı mezbûr mahallinde ketb ü tahrîr ve me'an mürsil-i ümenâ-i şer'le meclis-i şer'a gelip alâ vukû'ihî inhâ ve takrîr etmeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 54]

3.9.3. Vâris muvâcehesinde vasiyy-i muhtâr sübûtu sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Hobyar Mahallesi sâkinlerinden bâ'isü'l-kitâb el-Hâc Hüseyin Efendi ibn-i Abdullah nâm kimesne meclis-i şer'î şerîf-i enverde mahmiye-i mezbûrede sâkine iken bundan akdem vefât eden Saliha Hatun ibneti Abdullah bin Abdülmennan'ın asûbet-i sebebiyye cihetinden hasran ve vârisi olan Hasan Ağa ibn-i Hüseyin mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip müteveffât-ı mezbûre Saliha bint-i Abdullah bin Abdülmennan hâl-i marazında bi-emrillâhi teâla fevt olduğumda terekemin sülüs-i külli ifrâz ve kabz olunup sülüs-i mezbûrdan altı bin akçe techîz ve tekfînime ve üç bin akçe ıskât-ı salâtıma harc ve sarf oluna ve fukarâdan olup tilâvet-i Kur'an-ı azîmü'ş-şâna kâdir beş nefer kimesneden her birine beşer kuruş verile ve her biri bir hatm-i şerîf edip sevâbını rûhuma hediye edeler ve on beş kuruşa üç aded mushâf-ı şerîf iştirâ olunup her biri fukarâdan olup tilâvet-i Kur'an-ı kerîme kâdir birer kimesneye i'tâ oluna ve fazla kalırsa vücûh-ı birre sarf oluna deyü vasiyyet ve vesâyâ-yı mezkûresini tenfize beni vasiyy-i muhtâr nasb ve ihtiyâr etdikde ben dahi vesâyet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini ikâmete taahhüd etmişidim merkûm Hasan Ağa'ya suâl olunup tereke-i mezkûrenin sülüsünü bana teslîme tenbîh olunmak bi'l-vesâyeye matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl merkûm Hasan Ağa cevâbında tereke-i müteveffât-ı mezbûreye asûbet-i sebebiyye cihetinden bi'l-verâse vaz'-ı yedini ikrâr lâkin vasiyyet-i mezkûreyi ve müdde'î-i mezbûrun ber-vech-i muharrer vesâyetini inkâr edecek isr-i talebü'l-beyyine udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve mahalle-i mezbûre ahâlisinden olup müteveffât-ı mezbûrenin zâtını ma'rifet-i şer'îyye ile ârifân Ali Ağa ibn-i Osman ve Abdi Ağa ibn-i Süleyman nâm kimesneler li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka müteveffât-ı mezbûre Saliha bint-i Abdullah bin Abdülmennan hâl-i marazında ben bi-emrillâhi teâla fevt olduğumda terekemin sülüs-i külli ifrâz ve kabz olunup sülüsü mezbûrdan altı bin akçe techîz ve tekfînime ve üç bin akçe ıskat-ı salâtıma harc ve sarf oluna ve fukarâdan olup tilâvet-i Kur'an-ı azîmü'ş-şâna kâdir beş nefer kimseden her birine beşer kuruş verile

ve her biri birer hatm-i şerîf edip sevâbını ruhuma hediye edeler ve on beşer kuruşa üç aded mushaf-ı şerîf iştirâ olunup her biri fukarâdan tilâvet-i Kur'an-ı kerîme kâdir birer kimseye i'tâ oluna ve fazla kalır ise vücûh-ı birre sarf oluna deyü vasiyyet ve vesâyâ-yı mezkûrenin tenfizine müdde'î-i merkûm el-Hâc Hüseyin Efendi'yi vasiyy-i muhtâr nasb ve ihtiyâr etdikde ol dahi vesâyet-i mezkûreyi bizim huzûrumuzda kabûl ve hizmet-i lâzimesini ikâmete taahhüd etdikden sonra mezbûre Saliha musirratün alâ îsâihâ fevt oldu biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'îyye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle ba'de'l-hükm mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 55]

3.9.4. Emîn-i beytü'l-mâl muvâcehesinde vasiyy-i muhtâr sübûtu sûreti

Vilâyet-i Anadolu'da Karahisar-ı Sâhib kazâsında Telli nâm karye ahâlîsinden olup mahmiye-i İstanbul'da Mu'îd Ahmed Efendi medresesinde müsâferet vechi üzere sâkin iken bundan akdem vefât eden Molla Ahmed bin Süleyman bin Abdullah'ın ber-vech-i âtî vasiyy-i muhtârı olduğunu iddi'â eden işbu râfi'ü'l-kitâb es-Seyyid Ali Efendi ibn-i Mustafa meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mahmiye-i mezbûre beytü'l-mâl emîni olup müteveffâ-yı mezbûrun zâhirde vâris-i ma'rûfu olmadığı ecilden terekesi cânib-i beyti'l-mâle aid olmak zu'miyle bi'l-emâne vâzı'ü'l-yed olup zikr-i âtî husûsda husûmet ve redd-i cevâba kıbel-i şer'den me'zûn olan Mehmed Ağa ibn-i Yunus mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip müteveffâ-yı mezbûr Molla Ahmed bin Süleyman bin Abdullah hayâtında fevtinden dört gün mukaddem bi-emrillâhi teâla vefât eylediğimde bi'l-cümle terekem ahz ve kabz ve kadr-i ma'rûf techîz ve tekfinim görülüp mâ'adâsının sülüs-i külli vücûh-ı birre harc ve sarf ve bâkîsi karye-i merkûmede sâkinler olup hasran ve vârislerim olan li-ebeveyn kız karındaşım Zeynep nâm hatun ile li-ebeveyn ammim Ali Ağa'ya îsâl oluna deyü vasiyyet ve vesâyâ-yı mezkûresini tenfize beni vasiyy-i muhtâr nasb ve ihtiyâr etdikde ben dahi vesâyet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini ikâmete taahhüd etmişiken

mezbûr Mehmed Ağa tereke-i müteveffâ-yı mezbûra bi'l-emâne vaz'-ı yed eder suâl olunup bana teslîme tenbîh olunmak bi'l-vesâyeye matlûbundur dedikde gıbbe's-suâl mezbûr Mehmed Ağa cevâbında ber-vech-i muharrer tereke-i müteveffâ-yı mezbûra bi'l-emâne vaz'-ı yedini ikrâr lâkin müdde'î-i merkûmun vesâyetini inkâr edicek eser-i talebü'l-beyyine udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden olup medrese-i mezbûre sükkânından Mustafa Efendi ibn-i Mahmud ve Molla Süleyman ibn-i Mesud nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'â hâzırân olup istişhad olunduklarında fi'l-hakîka müteveffâ-yı mezbûr Molla Ahmed bin Süleyman bin Abdullah hayâtında bizim huzûrumuzda ben bi-emrillâhi teâla vefât eylediğimde bi'l-cümle terekem ahz ü kabz ve kadr-i ma'rûf techîz ve tekfînim görölüp mâ'adâsının sülûs-i külli vücûh-ı birre harc ve sarf ve bâkîsi karye-i merkûmede sâkinler olup hasran vârislerim olan li-ebeveyn kız karındaşım Zeynep nâm hatun ile li-ebeveyn ammim Ali Ağa'ya îsâl oluna deyü vasiyyet ve vesâyâ-yı mezkûresini tenfize müdde'î-i merkûm es-Seyyid Ali Efendi'yi vasiyy-i muhtâr nasb ve ta'yîn ve ihtiyâr etdikde ol dahi vesâyet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzîmesini edâya taahhüd etdikden sonra mezbûr Molla Ahmed müsirran alâ îsâ'ihî fevt oldu biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 57]

3.9.5. Hücet-i vesâyetin mazmûn-ı sübûtu sûreti

Fi'l-asl vilâyet-i Rûmeli'nde Sofya kazâsı ahâlisinden olup mahmiye-i İstanbul'da Rüstem Paşa Mahallesi'nde müsâfiren sâkin iken bundan akdem vefât eden nalbur el-Hâc İsmail bin Salih bin Abdullah'ın ber-vech-i âtî vasiyy-i muhtârı olduğunu iddiâ eden bâ'isü hâze'l-kitâb Hasan Ağa ibn-i Halil mahmiye-i mezbûrede meclis-i şer'-i şerîf-i enverde el-Hâc Yusuf bin Ebûbekir nâm kimse mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip müteveffâ-yı mezbûr el-Hâc İsmail bin Salih bin Abdullah hâl-i hayâtında bi-emrillâhi teâla vefât etdikde mevcûd olan cemî' malını ve zimem-i nasda

olan hukûkunu ashâbından talep ve da'vâ ve ahz ü kabza ve dÿyûn-ı müsbetesini edâ ve fazlasını kazâ-i mezbûrda sâkin veresesine îsâle beni vasiyy-i muhtâr nasb ve ta'yîn etdikde ben dahi vesayet-i merkûmeyi kabûl ve merâsimini edâya taahhüd eylediğini bundan akdem hâkim-i muvakkı' sadr-ı kÿttâb huzûrunda müteveffâ-yı mezbûrun yetmiş kuruş medyûnu Derviş Ağa ibn-i Lÿtfullah muvâcehesinde ba'de'd-da'vâ ve'l-inkâr müdde'âmı nalburlar kethüdâsı es-Seyyid Mustafa Ağa ibn-i Murtaazâ Yiğitbaşı Mehmed Ağa ibn-i Musa nâm kimesneler nâm şehâdetleriyle isbât eylediğimde vesâyet-i merkûmeye hükm-i şer'î lâhik olmakla binâen aleyh müteveffâ-yı mezbûrun merkûm el-Hâc Yusuf Ağa zimmetinde bâ-temessük cihet-i deyn-i şer'iden alacak hakkı olan bin beş yüz kuruşdan bâkî dokuz yüz kuruşu merkûm el-Hâc Yusuf Ağa'dan bi'l-vesâye talep ederim suâl olunup meblağ-ı bâkî-yi mezbûru bana edâya tenbîh olunmak murâdımdır deyü mazmûnu takrîr-i müşîr ve sinnine mutâbıka bir kıt'a hüccet-i şer'iyeye ibrâzıyla ba'de'd-da'vâ ve'l-istintâk merkûm el-Hâc Yusuf Ağa cevâbında müteveffâ-yı mezbûr el-Hâc İsmail'e cihet-i merkûmeden meblağ-ı mezbûrdan bâkî dokuz yüz kuruş hâlen zimmetinde deyni olduğunu ikrâr lâkin müdde'î-i mezbûrun ber-vech-i muharrer vesâyet-i sÿbÿtu ma'lûmum değildir deyü inkâr edicek müdde'î-i mezbûrdan da'vâ-yı mezkûresine mutâbıka ve yedinde olan hüccet-i şer'iyenin mazmûnuna muvâfıka beyyine talep olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve mahmiye-i mezbûrede Seydi Bey Mahallesi sÿkkânından Ramazan Efendi ibn-i Bayram ve Şaban Çelebi ibn-i Behram nâm kimseleri li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka müteveffâ-yı mezbûr el-Hâc İsmail bin Salih ibn-i Abdullah hâl-i hayâtında bi-emrillâhi teâla vefât etdikde mevcûd olan cemî malını ve zimem-i nâsda olan hukûkunu ashâbından talep ve da'vâ ve ahz ü kabza ve dÿyûn-ı müsbetesini edâ ve fazlasını kaza-i mezbûrda sâkin veresesine îsâle müdde'î-i mezbûr Hasan Ağa'yı vasiyy-i muhtâr nasb ve ta'yîn etdikde ol dahi vesâyet-i mezbûreyi kabûl ve merâsimini edâya taahhüd etdiğini müdde'î-i mezbûr bundan akdem hâkim-i muvakkı' sadr-ı kÿttâb huzûrunda müteveffâ-yı mezbûrun yetmiş kuruş medyûnu Derviş Ağa ibn-i Lÿtfullah muvâcehesinde bi'l-vesâye ba'de'd-da'vâ ve'l-inkâr müdde'î-i mezbûr ber-

vech-i muharrer müdde'âsını nalburlar kethüdâsı es-Seyyid Mustafa Ağa ibn-i Murtazâ ve yiğitbaşı Mehmed Ağa ibn-i Musa şehâdetleriyle bizim huzûrumuzda isbât etmekle hâkim-i mûmâ-ileyh hazretleri şâhidân-ı mezbûrânın ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetlerini kabûl ve mûcebiyle hüküm edip işbu hüccet-i şer'iyeyi müdde'î-i mezbûr Hasan Ağa yedine i'tâ eyledi bizler hüccet-i mezkûrenin mazmûnuna bu vecih üzere şâhitleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etdikde gıbbe ri'âye şerâiti'l-kavl şehâdetleri makbûle olmağın mûcebiyle meblağ-ı bâkî mezkûr dokuz yüz kuruşu müdde'î-i mezbûr Hasan Ağa'ya edâ ve teslîme merkûm el-Hâc Yusuf Ağa'ya tenbîh olunup mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 59]

3.10. Faslun fî hucec-i isbâti'l-verâse

3.10.1. Medyûn muvâcehesinde isbât-ı verâset sûreti

Hâlik-i âti'l-beyânın ber-vech-i câi hasran vârisi olduğunu iddi'â eden işbu râfi'ü'r-rakîm Todoş veled-i Kostî nâm zımmî meclis-i şer'-i şerîf-i lâzîmü't-teşrîfde Todora veled-i Dimitri nâm zımmî mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip fi'l-asl vilâyet-i Rûmeli'de Yenişehir-i Fener nâhiyesinde Ulaş nâm karye ahâlîsinden olup mahmiye-i İstanbul'da Halıcılar Hâm'nda müsâfîren mütemekkin iken bundan akdem hâlik olan Hristo veled-i Dimo veled-i Marko nâm zımmî hâl-i hayâtında mesfûr Todora cihet-i karzdan olan altmış kuruş hakkını kable'l-istîfâ hâlik olmakla ben hâlik-i mesfûr Hristo'nun li-ebeveyn kız karındaşı olup kendûden ol hâlike olan Vîno nasrâniyyenin sadrî oğlu ve hâlik-i mesfûrun zî-rahm cihetinden hasran vârisi olmamla meblağ-ı mezbûru mersûm Todora zımmîden bi'l-verâse taleb ederim suâl olunup bana alıverilmesi murâdımdır dedikde gıbbe's-suâl mersûm Todora cevâbında cihet-i merkûmeden hâlik-i mesfûr Hristo zımmîye altmış kuruş zimmetinde deyni olduğunu ikrâr lâkin müdde'î-i mesfûrun ber-vech-i muharrer verâseti ma'lûmum değildir deyü inkâr edicek müdde'î-i mesfûrdan müdde'âsına mutâbık beyyine taleb olundukda karye-i merkûme ahâlîsinden Boğdan

veled-i filan ve Yuvan veled-i filan nâm zımmîler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka müdde'î-i mesfûr Todoş zımmî hâlik-i mesfûr Hristo veled-i Dimo veled-i Marko nâm zımmînin kız karındaşı olup kendûden ol hâlike olan Vîno nasrâniyyenin sadrî oğlu olup hâlik-i mesfûrun zî-rahm cihetinden vârisidir ve terekesine müstehakk-ı âharı olduğu ma'lûmumuz değildir biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etdikde gibbe ri'âye şerâti'l-kabûl şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 60]

3.10.2. Emîn-i beytü'l-mâl muvâcehesinde isbât-ı verâset sûreti

Fi'l-asl vilâyet-i Rûmeli'de Toyrân kasabası ahâlîsinden işbu râfi'ü'l-kitâb İbrahim Ağa ibn-i Ali meclis-i şer'-i şerîf-i enverde sâbıkan filan cezîrede zâbıt ve askerî tâifesinin beytü'l-mâlcısı olan fahrü'l-eşbâh Feyzullah Ağa ibn-i Abdullah muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip askerî tâifesinden olup cezîre-i mezbûrede vefât etmekle zâhirde vâris-i ma'rûfu olmamak zu'miyle terekesine ağa-yı mûmâ-ileyhin vaz'-ı yed eylediği Hasan'ın babası Hüseyin ile benim babam Ali li-ebeveyn karındaşlar olup babaları ismi Osman ve dedeleri ismi Ömer ve anaları ismi Fatma ve maskat-ı ra'sleri kasaba-i mezbûre olmakla hasran verâsetini bana münhasıra ve benden gayrı vârisi ve terekesine müstehak kimsesi olmamakla ağa-yı mûmâ-ileyhe suâl olunup tereke-i müteveffâ-yı mezbûru bana teslîme tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde gibbe's-suâl ağa-yı mûmâ-ileyh cevâbında tereke-i müteveffâ-yı mezbûre ber-mûceb-i defter-i kassâm-ı askerî bi'l-emâne vaz'-ı yedini ikrâr lâkin müdde'î-i mezbûrun ber-vech-i mübeyyen verâsetî ma'lûmumuz değildir deyü inkâr edicek müdde'î-i mezbûrdan da'vâ-yı meşrûhasına mutâbık beyyine talep olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden olup fi'l-asl kasaba-i merkûme ahâlîsinden mahmiye-i mezbûrede Tahtalıkale kurbunda müsâfereten sâkinler olan İbrahim Ağa ibn-i Osman ve Abdülkerim Ağa ibn-i Süfyan nâm kimseler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-istişhâd

fi'l-vâki' filan cezâiresinde vefât etmekle terekesini ağa-yı mûmâ-ileyhin kabz eylediği Hasan'ın babası Hüseyin ile müdde'î-i merkûm İbrahim Ağa'nın babası Ali li-ebeveyn karındaşlar olup babaları ismi Osman ve dedeleri ismi Ömer ve anaları ismi Fatma ve maskat-ı ra'sleri kasaba-i mezbûre olmakla müteveffâ-yı mezbûrun hasran verâseti müdde'î-i mezbûra münhasıradır ve merkûm İbrahim Ağa'dan gayrı vârisi ve terekesine müstehak âhar kimsesi olduğu ma'lûmumuz değildir biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri vech-i şer'î üzere edâ-i şehâdet etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mûcebiyle ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 61]

3.11. Fasılun hüceci'l-'itâk

3.11.1. Sûretü mâ yüktebü fi i'tâki'l-gulâm

Mahmiye-i İstanbul'da Hoca Paşa Mahallesi ahâlîsinden fahr-ü'l-emsâl Kettânî el-Hâc Muhammed Ağa ibn-i Abdulcelîl meclis-i şer'î-i hatîr-i lazımu't-tevkîrde kendüye rıkkını mu'terîf olan orta boylu açık kaşlı elâ gözlü Gürciyyül'l-asl müslimü'l-mille sâhib-i hâze'l-kitâb Feyrûz bin Abdullah nâm şâb-ı gulâm muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip abd-i memlûküm olan mevsûf-ı mezbûr Feyrûz'u hasbeten li'llâhi teâla ve taleben li-merzât-i rabbihi'l-a'lâ cemî malımdan tahrîr ve i'tâk ve kayd-ı rıkkdan ihrâc ve ıtlâk ve sâir ahrâr-ı aslıyyîn zümresine idrâc ve ilhâk eyledim fîmâ ba'd mevsûf-ı mezbûr Feyrûz-ı sâir-i ahrâr-ı aslıyyîn gibi hür olup üzerinde şer'an sâbit olan velâdan gayrı alâkam kalmadı dedikde mâ vaka'a hıfzen li'l-makâl ketb olundu.

[s. 62]

3.11.2. Sûretü mâ yüktebü fi i'tâki'l-câriye

Medîne-i Erzurum-ı behcet-mersûmda Murad Paşa Mahallesi'nde sâkine ve zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe Selime Hanım bint-i Süleyman Bey meclis-i şer'î-i şerîf-i lâzımu't-teşrîfde kendüye rıkkına mu'terife olan işbu

bâ'isetü'l-vesîka Anber bint-i Abdullah nâm zenciyye câriye muvâcehesinde bi-tav'iha ikrâr-ı tâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip câriye-i memlûkem olan zenciyye-i mezbûre Anber'i hasbeten li'llâhi teâla ve haseneten li-rûh-i rasûlihi'l-muallâ cemî malından âzâd edip rakabesin madâyık-ı rıkkdan ihrâc ve kaza-i hürriyete idhâl ve idrâc eyledim fimâ ba'd zenciyye-i mezbûre Anber sâir harâir-i asliyyât gibi hürre olup üzerinde hakk-ı velâdan gayrı alâkam kalmadı dedikde mâ vaka'a hıfzen li'l-makâl bi'l-ibtigâ ketb olundu.

3.11.3. Sûretü mâ yüktebü fi'l-i'tâki ale'l-mâl

Mahmiye-i İstanbul'da Fenayî Dede Mahallesi'nde sâkine olup zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe Nâile Hatun ibneti Muhammed Ağa meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde kendûye rıkkını mu'terife olan orta boylu açık kaşlı kara gözlü Gürcüyyetü'l-asl müslimetü'l-millet hâfizaten hâze'l-vesîka Emetullah bint-i Abdullah nâm câriye muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip câriye-i memlûkem olan mevsûfe-i mezbûre Emetullah yedinden beş yüz kuruş ahz ve kabz etdiğimden sonra meblağ-ı mezbûr üzerine mevsûfe mezbûre Emetullah'ı i'tâk eyledim fimâ ba'd sâir harâir-i asliyyât gibi hürre olup üzerinde velâ-i şer'iyeden gayrı alâkam kalmadı dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.11.4. Fî isbâti'l-'ıtk bi-muvâceheti'l-vasî

Zikr-i âti da'vâya kıbel-i şer'den me'zûn olan işbu orta boylu ince kaşlı elâ gözlü Gürcüyyü'l-asl müslimü'l-millet bâ'isü hâze'l-kitâb Ahmed bin Abdullah nâm şâb meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mahmiye-i İstanbul'da Ma'cûnî Hüsameddin Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Serbevâbîn-i dergâh-ı âlî Haffâfzâde İsmail Ağa ibn-i Halil'in zevce-i menkûha-i metrûkesi ve sulbî sağîr oğlu Mehmed Said'in vâlidesi ve sağîr-i mezbûrun tesviye-i ümûruna savb-ı şer'den mansûbe vasîsi olmakla tereke-i müteveffâ-yı mezbûrdan olup rakîk olmak üzere kendûye vâzı'atü'l-yed olan Naîme Hanım ibneti Nu'man Bey mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip müteveffâ-yı mezbûr Haffâfzâde İsmail Ağa ibn-i Halil târih-i

kitâbdan üç sene mukaddem hâl-i sıhhatinde ve kemâl-i nefâz-ı tasarrufâtında yedinde abd-i memlûkü olduğum halde beni malından tahrîr ve i'tâk ve zümre-i ahrâr-ı asliyyîne idrâc ve ilhâk edip ben sâir harâir-i asliyyîn gibi hür olmuş iken vasiyy-i merkûme Naîme Hanım bi-gayr-ı hak bana vaz'-ı yed eder suâl olunup üzerimden yed-i mübtalesinin kasr ve izâlesine tenbîh ve sebîlim tahliye olunmak matlûbundur dedikde gıbbe's-suâl vasiyy-i merkûme Naîme Hanım cevâbında mevsûf-ı mezbûre abd-i mûrisleri olmak üzere bi'l-asâle ve bi'l-vesâye vaz'-ı yedini ikrâr lâkin bervech-i mübeyyen itk-ı müdde'âsı ma'lûmum değildir deyü inkâr edecek müdde'î-i mezbûr Ahmed'den müdde'âsına mutâbık beyyine talep olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve müteveffâ-yı mûmâ-ileyhin hayâtında etbâ'ından olan Abdulaziz Ağa ibn-i Muhammed ve Perviz Ağa ibn-i Abdullah nâm kimseler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzıran olup eserü'l-istişhâd fi'l-hakîka müteveffâ-yı mûmâ-ileyh Haffâfzâde İsmail Ağa ibn-i Halil Ağa târih-i kitâbdan üç sene mukaddem hâl-i sıhhatinde ve kemâl-i nefâz-ı tasarrufâtında işbu müdde'î-i mezbûr Ahmed'i yedinde abd-i memlûkü olduğu halde bizim huzûrumuzda malından tahrîr ve i'tâk ve zümre-i ahrâr-ı asliyyîne idrâc ve ilhâk eyledi biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebince müdde'î-i mezbûr Ahmed'in hürriyetine ba'de'l-hükm üzerinden vasiyy-i merkûme Naîme Hanım'ın yed-i mübtalesinin kasr ve izâlesine tenbîh ve sebîli tahliye olunmağın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 64]

3.11.5. Fî isbâti'l-ıtk me'a's-siâye

Rıkka inkıyâd-ı sâbıkını mu'terife olmakla zikr-i âtî da'vâya kıbel-i şer'den me'zûne olan işbu uzun boylu açık kaşlı kara gözlü Gürcüyetü'l-asl müslimetü'l-millet râfî'atü hâzihi'l-vesîka Mehcibin bint-i Abdullah meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mahmiye-i İstanbul'da Fenayî Dede Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden kudâtdan Mehmed Efendi ibn-i Abdullah ibn-i Abdullah'ın sulbî sağır oğlu Abdülmecid'in vasiyy-i muhtârı

olduğu ale'l-vechi'ş-şer'î sâbit olan Abdürrahim Efendi ibn-i Hüseyin mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip ben müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Efendi'nin ile'l-vefât yedinde câriye-i memlûkesi olup ba'de vefâtihî verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi olup kendûden sonra vefât eden Hamide Hatun ibneti Abdülmecid ibn-i Abdullah ile sulbî sağîr oğlu mezbûr Abdülmecid'e münhasıra olduktan sonra mezbûre Hamide Hatun hâl-i sıhhat ve nefâz-i tasarrufâtında beni i'tâk edip mezbûre Hamide Hatun'un i'tâkı ile mu'tekâ olmuşken vasiyy-i merkûm Abdürrahim Efendi bi-gayr-i hak bana vaz'-ı yed edip istirkâk murâd eder suâl olunup üzerimden yed-i mübtalesinin kasr ve izâlesine tenbîh ve sebîlim tahliye olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl vasiyy-i merkûm cevâbında müddeiyye-i mezbûre Mehçibin ber-vech-i mübeyyen müteveffâ-yı evvel ve sâniiden vasiyy-i muhtârı olduğum sağîr-i mezbûr Abdülmecid'e intikâl eylemiş mülk-i mûrisidir deyip müteveffât-ı mezbûre Hamide Hatun'un i'tâkını inkâr edicek mevsûfe-i mezbûreden da'vâ-yı meşrûhasına mutâbık beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden olup mahalle-i mezbûre ahâlîsinden Ahmed Ağa ibn-i Filan ve Hasan Efendi ibn-i Filan li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup gıbbe'l-istişhâd fi'l-vâki' mevsûfe-i mezbûre Mehçibin müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Efendi ibn-i Abdullah bin Abdullah'ın ile'l-vefât câriye-i memlûkesi olup ba'de vefâtihî verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi olup kendûden sonra vefât eden Hamide Hatun ibneti Abdülmecid ibn-i Abdullah ile sulbî sağîr oğlu Abdülmecid'e münhasıra olduktan sonra mezbûre Hamide Hatun hâl-i sıhhat ve nefâz-i tasarrufâtında mevsûfe-i mezbûre Mehçibin'i bizim huzûrumuzda tahrîr ve i'tâk eyledi biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebince imâmeyn-i hümâmeyn hazerâtı kavî-i şerîfleri üzere mevsûfe-i mezbûre Mehçibin'in itkına ba'de'l-hükm müteveffât-ı mezbûre Hamide Hatun bilâ mâl-i mu'sire olduğu halde vefât eylediği mütehakkık olmakla seb'a-i esmânından sağîr-i mezbûr Abdülmecid'e si'âyet-i mu'teka mezbûre Mehçibin üzerine lâzım gelmeğın mezbûre Mehçibin'in yevm-i i'tâkda olan kıymeti ashâb-ı hibre takvîmleri üzere dört yüz kuruş olduğu sâbit olan kıymet-i mezkûre dört yüz kuruşun

seb'a-i esmâni olan üç yüz elli kuruş sağîr-i mezbûr için vasiyy-i mezbûra edâ etmek üzere mezbûre Mehçibin ilzâm-ı sahîh-i şer'î ile ilzâm olunmağın mâ vaka'a hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 66]

3.11.6. Sûretü mâ yüktebü fi itkı'l-karîb

Rıkk-a inkıyâd-ı sâbıkını mukırre olmakla zıkr-i âtî da'vâya savb-ı şer'-i enverden me'zûn olan uzun boylu kara kaşlı mavi gözlü kumral bıyıklı Gürciyyü'l-asl müslimü'l-millet râfi'-i hâze'l-kitâb Şahin bin Abdullah meclis-i şer'î hatîr-i lâzîmü't-tevkîrde Kaptan-ı Derya merhûm Mustafa Paşa hazretlerinin utekâlarından İsbir Ağa ibn-i Abdullah mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Esber Ağa târih-i hüccetden yirmi beş gün mukaddem beni gâib ani'l-meclis Ruscuklu Hasan Ağa nâm kimesneden yüz elli kuruşa iştirâ edip lâkin mezbûr Esber Ağa dahi Gürciyyü'l-asl olup lisân-ı Gürciyye'de adı Hristo ve babası adı Marko ve anası adı Yanko olup benim dahi lisân-ı Gürciyye'de adım Petko babam adı mesfûr Marko ve anam adı mersûme Yanko olup benim li-ebeveyn karındaşım olmakla bana mâlik olduğu hinde şer'an ben âzad olmuşumdur suâl olunup itkıma hüküm olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl mezbûr Esber Ağa merkûm Şahin'i cemî' kelimât-ı meşrûhasında bi'l-muvâcehe tahkîk ve ber-vech-i muharrer li-ebeveyn karındaşı olduğunu bi'l-müşâfehe tasdîk etmeğın hâkim-i muvakkî' ale'l-kitâb ve -fıkhullâhi teâla sebîli's-savâb- efendi hazretleri dahi merkûm Şahin'in itkına hüküm-i sahîh-i şer'î ve kaza-i sarîh-i mer'î etmeğın mâ vaka'a bi'l-iltimâs ketb olundu.

3.11.7. Sübût-ı ümmü veled sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Molla Gürâni Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada mektûbü'l-esâmî müslimîn ta'rifleriyle mu'arrafe olmakla zıkr-i âtî da'vâya kıbel-i şer'den me'zûne olan işbu râfi'atü'l-vesîka Dilhayat bint-i Abdullah meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mevlâsı olup bundan akdem vefât eden Bekir Ağa ibn-i Hamza bin Abdullah'ın zevce-i menkûha-i metrûkesi sulbî sağîr oğlu Yakub'un tesviye-i umûruna mansûbe vasîsi olan Rukiye

bint-i Lütfullah nâm hatun mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip ben müteveffâ-yı mezbûr Bekir Ağa'nın yedinde câriye-i memlûkesi olduğum halde beni istifrâş ve vat' ve ihbâl edip mezbûrun firâşından hâsıl ve mütebeyyini'l-hilka bir veledi ilkâ etmemle müteveffâ-yı mezbûrun ümmü veledi olup hatta müteveffâ-yı mezbûr hâl-i hayâtında ve kemâl-i sıhhatinde benim için ümm-i veledimdir deyü huzûr-ı müsliminde ikrâr ve işhâd dahi etmişken vasiyy-i merkûme tereke-i müteveffâ-yı mezbûrdan rikk olmak zu'miyle bi-gayr-ı hak bana vaz'-ı yed eder suâl olunup üzerimden yed-i mübtalesinin kasr ve izâlesine tenbîh ve sebîlim tahliye olunmak murâdımdır dedikde gıbbe's-suâl vasiyy-i merkûme cevâbında müteveffâ-yı mezbûrun terekesinden rakîka olmak üzere müdde'iyeye-i mezbûreye vaz'-ı yedini ikrâr lâkin vech-i meşrûh üzere olan müdde'âsı ma'lûmum değildir deyü inkâr edicek müdde'iyeye-i mezbûreden müdde'âsına mutâbık beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müsliminden ve mahalle-i mezbûre ahâlîsinden Selman Efendi ibn-i Filan ve Süleyman Ağa ibn-i Filan li-ecliş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-istişhâd fi'l-vâki' müteveffâ-yı mezbûr Bekir Ağa ibn-i Hamza bin Abdullah hâl-i hayâtında ve kemâl-i sıhhatinde yedinde câriye-i memlûkesi olan işbu müdde'iyeye-i mezbûre Dilhayat için istifrâş ve vat' ve vat-ı ihbâl edip benim firâşımdan hâsıl ve müstebînü'l-hilka bir veled ilkâ etmekle ümm-i veledim olmuşdur deyü bizim huzûrumuzda ikrâr ve bizi işhâd etmişdi biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle müdde'iyeye-i mezbûre Dilhayat itkiyle ba'de'l-hükm mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 67]

3.11.8. Sûretün uhrâ

Mahmiye-i İstanbul'da Ferruh Kethüdâ Mahallesi'nde sâkine olup zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rifleriyle mu'arrafe olmakla ber-vech-i âtî da'vâya kibel-i şer' den me'zûn olan râfi'atü hâze'l-vesîka Nesime bint-i Abdullah mahmiye-i mezbûrede meclis-i şer'-i hatîr-i

lâzımü't-tevkîrde mevlâsı olup bundan akdem vefât eden el-Hâc İsmail Ağa ibn-i Halil bin İsmail'in verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Zeyneb bint-i Yahya nâm hatun ile sulbî saġîr oġlu Halil'e münhasıra olmakla saġîr-i mezbûrun tesviye-i umûruna vasiyy-i muhtârı olan Veli Efendi ibn-i Ali mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip müteveffâ-yı mezbûr el-Hâc İsmail Ağa hâl-i hayâtında yedinde memlûke câriyesi olduġum halde beni vat' ve ihbâl edip işbu hâzırât bi'l-meclis saġîre Rukiye mezbûr el-Hâc İsmail Ağa'nın firâşından hâsıla ve benden mütevellide olup hatta müteveffâ-yı mezbûr hâl-i hayâtında ve kemâl-i sıhhatinde saġîre-i mezbûre için kendi firâşından hâsıla ve câriyem Nesime'den mütevellide kızım ve benim için dahi ümmü veledimdir deyü huzûr-ı müsliminde da'vet ve ikrâr ve işhâd eyleyip saġîre-i mezbûre müteveffâ-yı mezbûrun sulbiyye kızı ve vârisesi ve ben dahi ümmü veledi olup atîka olmuşken vasiyy-i merkûm bana ve saġîre-i mezbûreye rakîka olmak zu'miyle bi-gayr-ı hak vaz'-ı yed eder suâl olunup benden kasr-ı yedine tenbîh ve sebîlim tahliye ve kızım saġîre-i mezbûrenin dahi hisse-i irsiyye-i ma'lûmesi alıverilmek matlûbumdur suâl olunsun dedikde gıbbe's-suâl vasiyy-i merkûm cevâbında mezbûretân Nesime ve Rukiye'ye müteveffâ-yı mezbûrun terekesinden rakîka olmak üzere bi'l-vesâye vaz'-ı yedini ikrâr lâkin müdde'iyeye-i mezbûrenin vech-i meşrûh üzere olan müdde'âsı ma'lûmum değildir deyü inkâr edicek müdde'iyeye-i mezbûreden ber-vech-i muharrer müdde'âsına mutâbık beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müsliminden ve mahalle-i mezbûre ahâlîsinden Hasan Ağa ibn-i Filan ve Abdullah Çelebi ibn-i Filan li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eseri'l-istişhâd fi'l-hakîka müteveffâ-yı mezbûr el-Hâc İsmail Ağa bin Halil ibn-i İsmail hâl-i hayâtında ve kemâl-i sıhhatinde işbu müdde'iyeye-i mezbûreden mütevellide olan işbu hâzıra bi'l-meclis saġîre Rukiye için benim firâşından hâsıl ve câriye-i memlûkem olup istifrâş ve vat' ve ihbâl eylediġim Nesime'den mütevellide sulbiye kızım ve mezbûre Nesime dahi ümmü veledimdir deyü bizim huzûrumuza da'vet ve ikrâr ve bizi işhâd etmekle saġîre-i mezbûre müteveffâ-yı mezbûrun sulbiyye kızı ve vârisesi ve müdde'iyeye-i mezbûre Nesime dahi ümm-ü veledi olmamla atîka olmuşdur biz bu husûsa bu vecih üzere şahidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye

etdikde ba‘de’t-ta‘dîl ve’t-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mûcebiyle ba‘de’l-hükm ve’t-tenbîh mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 69]

3.12. Faslun fî huceci’t-tedbîr

3.12.1. Sûretü mâ yüktebü fî tedbîr-i mutlak

Mahmiye-i İstanbul’da Derviş Ali Mahallesi’nde sâkin kudât-ı sûtûde sıfatdan Abdürrahim Efendi ibn-i İbrahim meclis-i şer‘-i kavîm-i lâzîmü’t-ta‘zimde kendiye ruknî mu‘terife olan işbu uzun boylu ince kaşlı subhî’l-vecih zenciyyetü’l-asl müslimetü’l-milletü bâ‘isetü hâze’l-vesîka Çeşm-i Siyâh bint-i Abdullah nâm câriye muvâcehesinde bi-tav‘i’s-sâf ikrâr ve îtirâf edip câriye-i memlûkem olan mevsûfe-i mezbûre Çeşm-i Siyâh’ı tedbir-i sahîh-i mutlak ile müdebbire eyledim bi-emrillâhi teâla dâr-ı fenâdan dar-ı bekâya irtihâl eylediğimde mevsûfe-i mezbûre Çeşm-i Siyâh cemî‘ sülûs malımdan âzâd olup sâir harâir-i asliyyât gibi hürre olsun dedikde mâ vaka‘a hıfzen li’l-mukâl bi’l-ibtigâ’ ketb olundu.

3.12.2. Sûretü mâ yüktebü fî tedbîri’l-mukayyed

Medîne-i Erzurum-ı behcet-mersûmda Tebriz Kapısı dâhilinde Hatuniye Mahallesi’nde sâkin Sancakdâr Mehmed Ağa ibn-i Osman meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzîmü’t-tevkîrde kendüye rıkkını mu‘terif olan işbu bâ‘isü’l-kitâb orta boylu açık kaşlı şehlâ gözlü Gürciyyü’l-asl müslimü’l-mille Yusuf ibn-i Abdullah muvâcehesinde bi-tav‘ihî ikrâr ve takrîr-i kelâm edip işbu sene-i mübâreke de hacc-ı şerîfe azimetim musammem olmakla işbu seferimde bi-emrillâhi teâla vefât edersem abd-i memlûküm olan mevsûf-ı merkûm Yusuf cemî‘ malımdan âzâd olup sâir ahrâr-ı asliyyîn gibi hür olmak üzere tedbir-i sahîh-i mukayyed ile müdebbir eyledim dedikde mâ vaka‘a hıfzen li’l-makâl ketb olundu.

[s. 70]

3.13. Faslun fî huceci'l-kitâbe

3.13.1. Kitâbet ale'l-mâl sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Hoca Hayreddin Mahallesi'nde sâkin Hâfız Ahmed Ağa ibn-i Mustafa meclis-i şer'-i münîr-i vâcibi't-tevkîrde kendüye rikkini mu'terif olan işbu uzun boylu açık kaşlı kara gözlü Gürciyyü'l-asl müslimü'l-mille bâ'isü hâze'l-vesîka Süleyman bin Abdullah muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip abd-i memlûküm olan mevsûf-ı mezbûr Süleyman'ı bana iki yüz kuruş verip ba'dehû âzâd olmak üzere kitâbete kat' eyledim mevsûf-ı mezbûr Süleyman bedel-i kitâbet olan meblağ-ı mezkûr iki yüz kuruşu bana tamâmen edâ ve teslîm eyledikten sonra sâir ahrâr-ı asliyyîn gibi hür olsun dedikde mevsûf-ı mezbûr dahi mukirri-i merkûmun ber-vech-i muharrer sâdir olan kelimâtını tasdîk ve kitâbet-i mezkûreyi kabûl etmeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.13.2. Kitâbet ale'l-hidme sûreti

Mahrûse-i Bağdad-ı behişt-âbâd'da Karşiyaka'da Kameriye Camii Mahallesi'nde sâkin fahrü't-ticâre es-Seyyid Abdullah Çelebi ibn-i Beşir meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde kendüye rikkini mu'terife olan uzun boylu ince kaşlı elâ gözlü Gürcüyyetü'l-asl müslimetü'l-mille hâfizaten hâze'l-vesîka Zühre bint-i Abdullah muvâcehesinde bi't-tav'î's-sâf ikrâr ve îtirâf edip câriye-i memlûkem olan mevsûfe-i mezbûre Zühre'yi işbu târih-i vesîka şehir-i gâyetinden üç sene tamâmına değın bana hizmet edip ba'dehû âzâd olmak üzere kitâbete kat' eyledim eğer mevsûfe-i mezbûre gâyet-i şehir-i mezkûrden üç sene tamâmına değın istikâmet üzere bana hizmet ederse sene-i mezkûrenin tamâmı hâlinde sâir harâir-i asliyyât misillû hürre olsun dedikde mevsûfe-i mezbûre dahi ber-vech-i muharrer kitâbet-i mezkûreyi kabûl etmeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 71]

3.12.3. Edâen bedel-i kitâbet sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Elvanzâde Mahallesi'nde sâkin el-Hâc Abdülkadir Çelebi ibn-i el-Hâc Mustafa meclis-i şer'-i şerîf-i lâzımü't-teşrîfde kendüye rıkkini mu'terif olan işbu bâ'isü'l-kitâb uzun boylu mavi gözlü Çerkesi'l-asl müslimü'l-mille Rüstem bin Abdullah nâm gulâm muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip bundan akdem mevsûf-ı mezbûr Rüstem'i üç yüz kuruşa kitâbete kat' etmişdim hâlen meblağ-ı mezkûr üç yüz kuruşu mezbûr Rüstem yedinden tamâmen ahz ü kabz eyledim ba'de'l-yevm mevsûf-ı mezbûr Rüstem sâir ahrâr-ı asliyyîn gibi hür olup üzerinde sâir mevâli için sâbit olan hakk-ı velâdan gayr-ı alâkam kalmadı dedikde gıbbe't-tasdîk-i ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.12.4. Fesh-i akd-i kitâbet sûreti

İşbu çatık kaşlı kara gözlü orta boylu Gürciyyü'l-asl müslimü'l-mille Ferhaddin Abdullah meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu sâhibü'l-kitâb Kasım Ağa ibn-i Hattab mahzarında ikrâr-ı tâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip ben mezbûr Kâsım Ağa'nın abd-i memlûkü olup bundan akdem kendiye dört yüz elli kuruş vermek üzere beni kitâbete kat' etdikde ben dahi ber-vech-i muharrer kabûl etmişidim lâkin bedel-i kitâbet olan meblağ-ı mezkûru edâ ve îfâdan âciz olmamla fesh-i akd-i kitâbete ve rıkka avdetime râzı oldum dedikde gıbbe't-tasdîk-i ş-şer'î hâkim-i muvakkı' sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnu meâb- efendi hazretleri dahi tarafeynin rızâlarıyla zikr olunan akd-i kitâbetin feshine hükm-i sahîh-i şer'î ve kaza-i sarîh-i mer'î etmeğin mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 72]

3.14. Faslun fî hucec-i isbâti'l-hürriye

3.14.1. İsbât-ı hürriyet-i ârıza sûreti

Mukaddemâ rıkka inkıyâdı olmakla zıkr-i âtî da'vâya kibel-i şer' den me'zûn olan işbu orta boylu açık kaşlı elâ gözlü Efnuviyyü'l-asl müslimü'l-mille râfi'-i hâze'l-kitâb Arap Abdullah bin Abdullah meclis-i şer'-i şerîfde kendiye rıkk olmak üzere vâz'-ı yed olan Mehmed Esad Efendi ibn-i Abdullatif mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip ben mahrûse-i Selânik'de Hortâciye Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Keleş Ahmed Ağa ibn-i Mehmed bin Abdullah nâm kimesnenin yedinde mülk ve rakîki olduğum halde hâl-i hayâtında târih-i hüccetden iki sene mukaddem mahrûse-i mezbûrede beni huzur-ı müsliminde malından tahrîr ve i'tâk ve kayd-ı rıkkdan ihrâc ve ıtlâk edip ben ol vecihle târih-i mezkûrdan beri sâir ahrâr-ı asliyyîn gibi hür olmuşken merkûm Esad Efendi bana rıkk olmak zu'miyle bi-gayr-ı hak vaz'-ı yed eder suâl olunup üzerimden kasr-ı yedine tenbîh birle sebîlim tahliye olunmak matlûbumdur dedikde gibbe's-suâl merkûm Esad Efendi cevâbında müdde'î mezbûr Abdullah'ı vilâyet-i Rûmeli'de Yenice kasabasında Duhânî Ahmed Ağa nâm kimesneden yüz seksen kuruş semen-i medfu' ve makbûza iştirâ ve kabz etmemle mülk-i müşterâm olmak üzere vaz'-ı yed ederim deyü ikrâr lâkin vech-i meşrûh üzere olan müdde'âsını inkâr edicek eser-i talebi'l-beyyine udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müsliminden mahrûse-i mezbûre ahâlîsinden olup mahmiye-i İstanbul'da Havlucular Hâmı'nda müsâfiren sâkinler olan İbiş Ağa ibn-i Filan ve Memiş Ağa ibn-i Filan li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka müdde'î-i mezbûr Arap Abdullah mahrûse-i Selânik'de sâbıku'z-zıkr Hortaciye Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Keleş Ahmed Ağa ibn-i Mehmed bin Abdullah'ın yedinde mülk ve rakîki olduğu halde târih-i hüccetden iki sene mukaddem mahrûse-i mezbûrede müdde'î-i mezbûru bizim huzûrumuzda malından tahrîr ve i'tâk ve kayd-ı rıkkdan ihrâc ve ıtlâk edip ol vecihle müdde'î-i mezbûr Abdullah târih-i mezkûrdan beri sâir ahrâr-ı asliyyîn gibi hür olmuşdur biz bu husûsa bu vecih üzere şahidleriz şehâdet dahi ederiz

deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etdikde şâhidân-ı mezbûrân sırrân ve alenen ta'dîl ve tezkiye olunduklarında her biri adl ve makbûlü'ş-şehâde oldukları cemm-i gafîr ahbârlarıyla lede'ş-şer'î'l-enver zâhir ve nümâyân olduktan sonra şehâdetleri makbûle olmağın mücebince müdde'î-i mezbûr Arap Abdullah'ın hürriyetine ba'de'l-hükmü'ş-şer'î merkûm Mehmed Esad Efendi'nin kasr-ı yedine tenbîh birle sebîlî tahliye olunmağın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 73]

3.14.2. İsbât-ı hürriyet-i asliyye sûreti

Rıkka inkıyâd-ı sâbıkına mu'terife olmakla ber-vech-i âtî da'vâya kıbel-i şer' den me'zûne olan işbu uzun boylu açık kaşlı elâ gözlü bâ'isetü hâze'l-vesîka Mesude bint-i Mahmud meclis-i şer'-i şerîf-i enverde kendiye rakîka olmak üzere vâz'-ı yed olan Mustafa Ağa ibn-i Davud mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip ben medîne-i Sivas'da Filan Mahallesi ahâlîsinden hürri' l-asl olan Mahmud bin Mesud'un firâşından hâsıla ve zevcesi hürretü'l-asl olan İsmihan bint-i Süleyman nâm hatundan mütevellide hürretü'l-asl olup bana ve ebeveynime kat'an rıkk târî olmuş değil iken merkûm Mustafa Ağa bana rakîka olmak üzere bi-gayr-ı hak vaz'-ı yed eder suâl olunup üzerimden kasr-ı yedine tenbîh ve sebîlîm tahliye olunmak murâdımdır dedikde gıbbe's-suâl merkûm Mustafa Ağa cevâbında müdde'iyeye-i mezbûreyi İzmir ahâlîsinden el-Hâc Hasan nâm kimesneden târîh-i hüccetden altı ay mukaddem ve rakîka olmak üzere beş yüz kuruş semen-i medfu' ve makbûza bana bey' ve teslîm ben dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve tesellüm etmişidim deyü câriye-i memlûkesi olmak zu'miyle vaz'-ı yedini ikrâr lâkin ber-vech-i mübeyyen hürriyeti ma'lûmem değildir deyü inkâr edicek müdde'iyeye-i mezbûreden ber-vech-i muharrer müdde'âsına mutâbık beyyine talep olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve fi'l-asl Sivas ahâlîsinden olup mahmiye-i İstanbul'da müsâfîren sâkinler olan es-Seyyid Mehmed Ağa ibn-i Filan ve el-Hâc Ahmed Ağa ibn-i Filan nâm kimesneler li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istişhâd olundukda fi'l-hakîka müdde'iyeye-i mezbûre Mesude

medîne-i Sivas'da Filan Mahallesi ahâlîsinden hürrü'l-asl olan Mahmud bin Mesud'un firâşından hâsıla ve zevcesi olup hürretü'l-asl olan İsmihan nâm hatundan mütevellide hürretü'l-asıldır kendiyne ve ebeveynine kat'an rıkk târî olduğu ma'lûmumuz değildir biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle müdde'iyeye-i mezbûrenin hürriyetine ba'de'l-hükm mezbûr Mustafa Ağa'nın kasr-ı yedine tenbîh ve müdde'iyeye-i mezbûre Mesude'nin sebîli tahliye olunmak mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 74]

3.14.3. Def'a isbât-ı hürriyet-i asliyye sûreti

Mukaddemâ rıkkâ inkıyâdı olmakla zıkr-i âtî da'vâya kibel-i şer'den me'zûn olan kısa boylu açık kaşlı kara gözlü işbu râfi'ü'l-kitâb İsmail bin Abdullah nâm şâb-ı muhtedî meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde mahrûse-i Erzurum ahâlîsinden olup bundan akdem vefât eden Hasan Ağa ibn-i Hüsameddin nâm kimesnenin sulbî kebîr oğlu olup el-yevm kendüye rıkk olmak zu'miyle vâz'ı'l-yed olan Hüseyin Ağa mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip ben vilâyet-i Anadolu'da Erzurum civârında Erzincan kasabası sükkânından olup ehl-i zimmet-i re'âyâdan hürrü'l-asl olan yani veled-i Kosta'nın firâşından hâsıl ve zevcesi olup hürretü'l-asl Onlibuni nâm nasrâniyyeden mütevellid sulbî oğulları ve ol vecihle hürrü'l-asl olup bana ve ebeveynime kat'an rıkk târî olmayıp hatta târih-i hüccetden beş sene mukaddem kasaba-i merkûmede şeref-i İslâm'la müşerref olduğumda İsmail tesmiye olunmuşken mezbûr Hüseyin Ağa bana rıkk olmak zu'miyle bi-gayr-ı hak vaz'-ı yed eder suâl olunup üzerimden kasr-ı yedine tenbîh birle sebîlim tahliye olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl mezbûr Hüseyin Ağa cevâbında babam müteveffâ-yı merkûm Hasan Ağa hayâtında müdde'î-i mezbûru târih-i hüccetden üç sene mukaddem Ahışhalı Ali Ağa nâm kimesneden abd-i memlûkü olmak üzere dört yüz doksan kuruş semen-i medfu' ve makbûza iştirâ ve teslim etmekle ol vecihle yedinde abd ve rakîki olup ba'de vefâtihi bi'l-irsi's-şer'î bana intikâl

etmeğın mülk-i mûrisim olmak üzere vaz‘-ı yed ederim deyü ikrâr lâkin müdde‘î-i mezbûrun ber-vech-i muharrer hürriyetini inkâr edicek eser-i talebi‘l-beyyine udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müsliminden olup târih-i mezkûrda Erzincan nâibi olan Mevlâzâde es-Seyyid Muhammed Said Efendi ibn-i Filan ve kasaba-i merkûme ahâlîsinden Fethullah Ağa ibn-i Filan nâm kimesneler li-ecli‘ş-şehâde meclis-i şer‘a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi‘l-hakîka müdde‘î-i mezbûr İsmail kasaba-i merkûme sâkininden ehl-i zimmet-i ra‘iyye oğludur firâş-ı hürriyetde mütevellide olmuş hürri‘l-asıldır biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer‘iyye etdikde ba‘de‘t-ta‘dîl ve‘t-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebince müdde‘î-i mezbûr İsmail’in hürriyetine ba‘de‘l-hükm mezbûr Hüseyin Ağa’nın kasr-ı yedine tenbîh birle mâ vaka‘a bi‘t-taleb ketb olundu.

[s. 76]

3.14.4. Sağırenin hürriyet-i sübûtu sûreti

Şehâdet-i hasbede sebk-i da‘vâ şart olmamakla vilâyet-i Anadolu’da Konya kazâsı ahâlîsinden ve sefine reislerinden olmakla hâlen mahmiye-i İstanbul’da müsâferet vechi üzere sâkin Ahmed Reis ibn-i Himmet ve Mehmed Ağa ibn-i Ahmed nâm kimesneler li-ecli‘ş-şehâde meclis-i şer‘-i şerîfe hâzırân olup işbu hâzıra bi‘l-meclis açık kaşlı elâ gözlü tahminen on yaşında Fatma nâm sağıreye memlûke câriyesi olmak üzere vaz‘ı‘l-yed olan es-Seyyid Abbas Ağa ibn-i Mustafa muvâcehesinde şöyle şehâdet-i şer‘iyye ederler ki işbu mevsûfe-i mezbûre Fatma vilâyet-i Anadolu’da zikr olunan Konya kazâsında el-Hâc Şaban Mahallesi’nde sâkin Deli Hüseyin nâm hürri‘l-aslın firâşından hâsıla ve zevcesi Hatice nâm hürreden mütevellid olmakla mevsûfe-i mezbûre Fatma’nın kendüye ve ebeveynine kat‘an rikk târî olmamış hürretü‘l-asıldır ve hâlen mevsûfe-i mezbûrenin üzerinden merkûm es-Seyyid Abbas Ağa’nın kasr-ı yedine tenbîh ve mevsûfe-i mezbûrenin sebîlî tahliye olunmak şer‘an vâcibdir biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer‘iyye etdikde ba‘de‘t-ta‘dîl ve‘t-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mevsûfe-i

mezbûre Fatma'nın hürriyetine ba'de'l-hükm merkûm es-Seyyid Abbas Ağa'nın mevsûfe-i mezbûre üzerinden kasr-ı yedine tenbîh ve sebîli tahliye olunmağın mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

3.14.5. Kefere şehâdetleriyle sâbit olan hürriyet sûreti

Ber-vech-i âti hürriyet iddi'â eden işbu uzun boylu ince kaşlı elâ gözülü râfi'atü hâze'r-rakîm Tarandafîle bint-i Yevan nâm nasrâniyye meclis-i şer'î-i şerîf-i enverde kendûye rakîka olmak üzere vâz'-ı yed olan İbrahim Ağa ibn-i Osman nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip ben vilâyet-i Rûmeli'de Sûfiye kazâsı re'âyâlarından Yevan veled-i Poliharon nâm hürri'l-asl zimmînin firâşından hâsıla zevcesi Dumni bint-i Todora nâm hürretü'l-asl zimmiyyeden mütevellide hürretü'l-asl olup bana ve ebeveynime bi-vech-i mine'l-vücûh rıkk târî olmamışken mezbûr İbrahim Ağa bana bi-gayr-ı hak vaz'-ı yed eder suâl olunup yed-i mübtalesi üzerimden kasr ve izâle sebîlim tahliye olunmak matlûbumdur dedikde gibbe's-suâl mezbûr İbrahim Ağa cevâbında müdde'î-i mesfûreyi esirci tâifesinden gâib ani'l-meclis Ömer nâm kimesneden beş yüz elli kuruş semen-i medfu' ve makbûza iştirâ etmekle câriye-i memlûkesi olmak üzere vaz'-ı yedini ikrâr lâkin ber-vech-i mübeyyen hürriyetini inkâr edecek müdde'î-i mesfûreden müdde'âsına mutâbık beyyine talep olundukda fi'l-asl kazâ-i mezbûr ahâlîsinden olup hâlen mahmiye-i İstanbul'da müsâfîren sâkin Yorgi veled-i Yevan ve Kosti veled-i İstefân nâm zimmîler li-ecli'sh-şehâde meclis-i şer'â hâzırân istişhâd olunduklarında fi'l-vâki' işbu Tarandafîle nasrâniyye vilâyet-i Rûmeli'de Sûfiye kazâsı re'âyâlarından Yevan veled-i Poliharon nâm hürri'l-asl zimmînin firâşından hâsıla ve zevcesi Dumni bint-i Todora nâm hürretü'l-asl zimmiyyeden mütevellide hürretü'l-asl olup kendûye ve ebeveynine bi-vech-i mine'l-vücûh rıkk târî olmayıp sebîli tahliye olunmak vâcibedir biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'îyye etdikde isbât-ı nesebde müslim üzerine keferenin şehâdeti makbûle olduğunu fukahâ-i kirâm tecvîz etmeleriyle gibbe'r-ri'âye şerâiti'l-kabûl şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle müdde'î-i mesfûre Tarantafîle nasrâniyyenin

hürriyetine ba'de'l-hükm mezbûr İbrahim Ağa'nın müdde'î-i mesfûre üzerinden kasr-ı yedine tenbîh ve sebîli tahliye olunmağın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 78]

3.14.6. Dâr-ı İslâm'da hürriyetü'l-asl olmakla bilâ beyyine kavliyle tasdik olunduğu sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Ebu'l-feth Sultan Mehmed Hân Camiî Şerifi civârında Şekerciler Hânı'nda sâkin iken bundan akdem vefât eden Ali Ağa ibn-i Abdullah'ın zâhirde vâris-i ma'rûfu olmamakla terekesi cânib-i beytü'l-mâla âide olduğu lede'sş-şer'î'l-enver zâhir ve mukarrer olduktan sonra mahmiye-i mezbûrede beytü'l-mâlcı olmakla bilâ vâris-i ma'rûf fevt olanların muhallefâtların kabza me'mûr ve kıbel-i şer'den dahi zikr-i âtî da'vâya me'zûn olan Hasan Ağa ibn-i Ahmed meclis-i şer'î şerîf-i enverde işbu orta boylu çatık kaşlı kara gözlü bâ'is-i hâze'l-vesîka Eyüb ibn-i Abdullah nâm şâb mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mevsûf-ı mezbûr Eyüb müteveffâ merkûm Ali Ağa'nın ile'l-vefât rıkka münkâd abd-i memlûkü olmakla merkûm Ali Ağa bilâ vâris-i ma'rûf fevt olmakla mevsûf-ı mezbûr sâir terekesiyle cânib-i beytü'l-mâla âide olmuşken hâlen bi'l-emâne vaz'-ı yed murâd eylediğimde rikkdan imtina' eder suâl olunup ke'l-evvel rıkka inkıyâdı tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl mevsûf-ı mezbûr Eyüb cevâbında ben fi'l-asl vilâyet-i Rûmeli'de Silistre re'âyâsından Petro nâm hürri'l-aslın firâşdan ve zevcesi İleyh nâm hürretü'l-asl nasrâniyyeden mütevellid hürri'l-asl olup bana ve ebeveynime kat'an rikk târî olmayıp müteveffâ-yı merkûmun hayâtında hizmetkâr idim deyü rıkka inkıyâd-ı sâbıkını inkâr edicek dâr-ı İslâm'da hürriyet-i asl olduğuna binâen mevsûf-ı mezbûrun rıkka inkıyâdı sâbit olmadıkça kavliyle musaddak ve hürriyetine şer'an beyyine iktizâ etmemekle evvelâ müdde'î emîn-i merkûmdan mevsûf-ı mezbûrun ber-vech-i muharrer rıkka inkıyâd-ı sebkinin mübeyyin beyyine talep olundukda ityân-ı beyyineden izhâr-ı acziyle istihlâf etmeğın kavli muhtâr üzere mevsûf-ı mezbûr Eyüb'e fi'l-vâki' müteveffâ-yı merkûm Ali Ağa'nın abd-i memlûkü olmak üzere rıkka

inkıyâdı olmadığına yemin teklîf olundukda ol dahi alâ hasbe'l-mes'ûl yemîn-i billâhi'l-aliyyi'l-azîm etmeğın mevsûf-ı mezbûr asl-ı hürriyeti üzere ibkâ olunup emîn-i merkûm bilâ beyyine mu'ârazadan men' olunmağın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 79]

3.14.7. Abd-ı âbıkın rıkka inkıyâdını da'vâ ve isbât sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Mirâhor Mahallesi ahâlîsinden işbu bâ'isü'l-kitâb Ebûbekir Ağa ibn-i Ömer meslis-i şer'-i şerîf-i enverde uzun boylu ince kaşlı elâ gözlü Mehmed bin Abdullah nâm şâb-ı emred muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mevsûf-ı mezbûr Mehmed on sene mukaddem takrîben yedi yaşında olduğı halde Gürciyyü'l-asl olup yedinde memlûkü olmak üzere Van kazâsı ahâlîsinden Halil Sancakdâr nâm kimesneden üç yüz elli kuruş semen-i medfû' ve makbûza iştirâ ve teslîm etmemle abd-i memlûküm olup hatta mevsûf-ı mezbûr ba'de'l-bulûğ huzûr-ı müsliminde bi'd-defe'ât rıkka îtirâf edip târih-i hüccetden bir sene mukaddem hizmetimde iken mülkünden ibâk etmişidi hâlen bulup ke'l-evvel zabt ve istirkâk murâd eylediğimde rıkka inkıyâd etmeyip rakabesini bana teslimden imtina' eder suâl olunup rakabesini bana teslîme tenbîh olunmak murâdımdır dedikde gıbbe's-suâl mevsûf-ı mezbûr Mehmed cevâbında fi'l-vâki' on seneden beri müdde'î merkûmun hizmetinde olduğunu ikrâr lâkin ben hürri'l-aslım deyü rıkka inkıyâd ve îtirâfını inkâr edecek olan müdde'î-i mezbûr Ebûbekir Ağa'dan mevsûf-ı mezbûrun rıkka inkıyâd ve îtirâfına beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müsliminden olup sâlifü'z-zikr Mirâhor Mahallesi ahâlîsinden Mustafa Ağa ibn-i Filan ve Yusuf Ağa ibn-i Filan nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-vâki' mevsûf-ı mezbûr Mehmed ba'de'l-bulûğ rıkka inkıyâd ve müdde'î merkûm Ebûbekir Ağa'nın hizmetinde olduğı halde ibâk edinceye değın müdde'î merkûmun abd-i memlûküm deyü bi'd-defe'ât bizim huzûrumuzda ikrâr ve îtirâf eyledi biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle

oldukdan sonra sâniyen mevsûf-ı mezbûr Mehmed'den hürriyetine beyyine talep olundukda ityân-ı beyyine için istimhâl etmekle mehl-i şer'î birle ba'de'l-emhâl mehl-i şer'î tamâm olup ikamet-i beyyineye bir vecihle kâdir olmamakla kemâ fi'l-evvel rıkka inkıyâda tenbîh olunmağın mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 80]

3.14.8. Da'vâ-yı hürriyette mâliki tahlîf olunduğu sûreti

İşbu orta boylu açık kaşlı mavi gözlü Hatice bint-i Ali meclis-i şer'î hatîr-i lâzımü't-tevkîrde rakîka olmak üzere kendiye vâzı'ı'l-yed olan işbu râfi'ü'l-kitâb Abdullah Ağa ibn-i Abdulbâki muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip ben vilâyet-i Anadolu'da Erzurum eyâletinde İsbir karyesi ahâlîsinden hürrü'l-asl olan Ali nâm kimesnenin firâşından ve zevcesi olup hürretü'l-asl olan Ayşe nâm müslimeden mütevellide sulbiye kızı olup hürre iken merkûm Abdullah Ağa mukaddemâ rıkka îtirâf ve bey'a inkıyâdına binâen rakîka olmak üzere bana bi-gayr-ı hak vaz'-ı yed eder suâl olunup üzerimden kasr-ı yedine tenbîh ve sebîlim tahliye olunmak murâdıdır dedikde gıbbe's-suâl merkûm Abdullah Ağa cevâbında mevsûfe-i mezbûreyi rıkka îtirâf ve bey'a inkıyâdı olduğu halde gâib ani'l-meclis Trabzonî el-Hâc Mustafa nâm kimesneden beş yüz elli kuruş semen-i medfû'a iştirâ ve teslîm etmişdim deyip müdde'iyeye-i mezbûrenin hürre olduğunu inkâr edicek dâr-ı İslâm'da hürriyet asl olmakla beyyine müdde'î-i rıkka lâzım olup lâkin müdde'iyeye-i mezbûre Hatice mukaddemâ rıkka inkıyâdını ikrâr etmekle hürriyetde tenâkuz sıhhat-i da'vâya mâni' olmamakla müdde'iyeye-i mezbûreden müdde'âsına mutâbık beyyine talep olundukda ityân-ı beyyineden izhâr-ı acz edip istihlâf etmeğın fi'l-hakîka müdde'iyeye-i mezbûrenin vech-i muharrer üzere hürre olduğunu bilmediğine merkûm Abdullah Ağa'ya yemin teklîf olundukda ol dahi alâ vefki'l-mes'ûl yemin billah-i'l-aliyyi'l-a'lâ etmeğın mücebiyle müdde'iyeye-i mezbûre Hatice ber-vech-i muharrer hürriyet da'vâsından bilâ beyyine mu'ârazadan men' olunup mâ vaka'a bi'l-ibtigâ ketb olundu.

[s. 81]

3.14.9. İsbât-ı hürriyetden sonra mürâca‘at-ı semen sûreti

Mahmiye-i İstanbul’da Nahilbend Mahallesi ahâlîsinden Derviş Ağa ibn-i Hamza meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzımü’t-tevkîrde işbu râfi‘ü’l-kitâb Esirci tâîfesinden Mahmud Ağa ibn-i Hasan mahzarında üzerine da‘vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Mahmud Ağa işbu orta boylu açık kaşlı elâ gözlü Yusuf bin Yakub’u abd-i memlûkü olmak üzere târih-i hüccetden altı ay mukaddem beş yüz elli kuruş semen-i medfû‘ ve makbûza bana bey‘ ve teslîm eyledikten sonra mevsûf-ı mezbûr da‘vâ-yı hürriyet edip hürrü’l-asl olduğunu şer‘an isbât etmekle sebîli tahliye olunmağın ben dahi merkûm Mahmud Ağa’nın mevsûf-ı mezbûrun semeni olmak üzere yedimden makbûzu olan beş yüz elli kuruşu istirdâd ederim suâl olunup bana edâya tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe’s-suâl merkûm Mahmud Ağa cevâbında evsâf-ı mezbûre ile mevsûf bir gulâmı beş yüz elli kuruş semen-i medfû‘ ve makbûza müdde‘î mezbûre bey‘ ve teslîm etmişdim lâkin isbât-ı hürriyet edip sebîli tahliye olunan ba‘yine ol gulâm olduğu ma‘lûmum değildir deyince müdde‘î mezbûrdan müdde‘âsına mutâbık beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden Mehmed Ağa ibn-i Filan ve diğer Mehmed Ağa ibn-i Filan li-ecli‘ş-şehâde meclis-i şer‘a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi’l-vâki‘ mezbûr Derviş Ağa yedinde iken hürrü’l-asl olduğunu isbât edip sebîli tahliye olunan mevsûf-ı mezkûr ba‘yine müdde‘î-i mezbûrun merkûm Mahmud Ağa’dan semen-i mezkûre iştirâ eylediği gulâmdır biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer‘iyye etdikde ba‘de’t-ta‘dîl ve’t-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebince ba‘de’l-hükm ve’t-tenbîh müdde‘î-i mezbûr Derviş Ağa meclis-i mezkûrde merkûm Mahmud Ağa muvâcehesinde ikrâr ve takrîr-i kelâm edip ânifen redd ve teslîmine hüküm ve tenbîh olunan meblağ-ı mezbûr beş yüz elli kuruşu merkûm Mahmud Ağa bana redd ve teslim edip ben dahi yedinden kabz ve teslim eyledim dedikde gıbbe’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 82]

3.15. Faslun fî huçeci'l-izni'ş-şer'î

3.15.1. Mutallıkanın inkızâ-i iddeti ba'de't-tahlîf nefsinı âhara tezvîce izin sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Mesih Paşa Mahallesi'nde sâkine iken bâ'isetü'l-vesıka Ayşe bint-i Mustafa nâm hatun meclis-i şer'î hatîr-i lâzımü't-tevkîrde takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip ben bundan akdem Haffâf İsmail Ağa nâm kimesnenin zevce-i medhûlün bihâsı olup târih-i hüccetden altmış gün mukaddem beni talâk-ı bâyin ile tatlık edip ben dahi zât-ı hayz olduğum ecilden altmış gün hilâlide tuhr-ı kâmil-i mütehallil ile üç defa hayz görüp iddetim münkazıyye olmakla nefsimi âhara tezvîc için kibel-i şer'îden izin verilip yedime hüccet-i şer'ıyye i'tâ olunmak matlûbumdur dedikde mezbûre Ayşe'nin takrîr-i meşrûhu vâkı'a mutâbık olduğunu zâtını ma'rifet-i şer'ıyye ile ârifân olan mahalle-i mezbûre ahâlîsinden zeyl-i hüccetde muharrerü'l-esâmî kimesneler dahi ihbâr etmeleriyle zât-ı hayz olanların altmış gün hilâlide üç defa tuhr-ı kâmil-i mütehallil ile hayızını görüp yeminiyle musaddak oldukları kütüb-i mu'teberât-ı fihkiyyede mastûr müftâbih olmakla hâkim-i muvakkı' sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- efendi hazretleri mezbûre Ayşe Hatun'a minvâl-i meşrûh üzere altmış gün hilâlide beyne'l-hayyızateyn tuhr-ı kâmil-i mütehallil ile üç defa hayz görüp bu vecihle zevc-i âhara nefsinı tezvîci helâl olacağına yemîn teklîf eyledikde ol dahi hasbe'l-mes'ûl yemîn-i billâhi'l-aliyyi'l-a'lâ etmeğin mezbûre Ayşe Hatun'a nefsinı dilediği kimesneye tezvîce kibel-i şer'îden izin verilmeğin mâ hüve'l-vâkı' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 83]

3.15.2. Zarûret-i deyn-i müteveffâ için vasînin mülk-i menzil bey'ine izin sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Gedikpaşa Mahallesi ahâlîsinden iken bundan akdem vefât eden Recep Ağa ibn-i Şaban bin Ramazan verâset-i zevce-i

menkûha-i metrûkesi Râziye bint-i Ramazan nâm hatun ile sulbî saġîr oġlu Ramazan'a münhasıra olduġu Şer'an zâhir ve mûtehakkık oldukdan sonra saġîr-i mezbûrun vâlidesi ve kıbel-i Şer'den mansûbe vasîsi olan işbu râfi'atü'l-vesîka mezbûre Râziye Hatun zât-ı mahalle-i mezbûre ahâlîsinden Mehmed Aġa ibn-i Filan ve Ahmed Aġa ibn-i Filan ta'rifleriyle mu'arrafe oldukdan sonra meclis-i Şer'-i Şerîf-i enverde bi'l-vesâye takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip vasîsi olduġum saġîr-i mezbûrun babası zevcem müteveffâ-yı merkûmun düyûn-ı müsbetesine nukûd ve menkûl terekesi vefâ etmemekle mahalle-i mezbûrede vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve tarîk-i âmm mahdûd büyü-tü adîdeyi müştamil bir bab mülk menzili zarûret-i deyn müsbeti için semen-i misliyle âhara bey' olup semeniyle edâ-i deyn-i olunmak üzere kıbel-i Şer'den bana izin verilmek matlûbumdur dedikde kaziyeye minvâl-i meşrûh üzere olduġu zeyl-i hüccetde muharrerü'l-esâmî müslimîn ihbarlarıyla lede'Ő-Şer'i'l-enver zâhir ve mukarrer olmaġın menzil-i mahdûd-ı mezkûru semen-i misliyle âhara bey' ve semeniyle müteveffâ-yı mezbûrun düyûn-ı müsbetesini edâya vasiyy-i mezbûre Râziye Hatun'a kıbel-i Şer'den izin birle mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 84]

3.15.3. Saġîrin harâba müşrif olan mülk menzilini bey'a vasîsine izin sûreti

Medîne-i Erzurum'da Dere Mahallesi sâkininden iken bundan akdem vefât eden Sancakdâr Yusuf ibn-i Abdurrahman bin Abdullah'ın verâseti li-ebeveyn er karındaşı oġlunun oġlu Ali nâm saġîre münhasır olduġu lede'Ő-Şer'i'l-âlî zâhir ve bâhir olduktan sonra saġîr-i mezbûrun tesviye-i umûruna vasiyy-i mensûbu olan işbu râfi'ü'l-kitâb İsmail Efendi bin Abdulcelil nâm kimesne meslis-i Şer'-i Şerîf-i enverde takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip saġîr-i mezbûrun mûrisi müteveffâ-yı mezbûrdan müntekal mahalle-i mezbûrede vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve tarîk-i hâs ile mahdûd ma'lûmu'l-müştamilât bir bâb mülk menzili müşrif-i harâb mâil-i türâb olup hâsilı harcına vâfi olmadıġından mâ'adâ saġîr-i mezbûrun nafaka ve kisveye dahi eşedd-i ihtiyacı olmakla menzil-i mezbûr ba'de'l-müzâyede ve gıbbe'l-

inkita'î'r-rağbe semen-i misliyle âhara bey' ve semeni istirbâh olunmak sağîr-i mezbûr hakkında enfa' ve evlâ olmakla vech-i mezkûr üzere cânib-i şer' den bana izin verilmek matlûbundur dedikde vasiyy-i merkûmun kelimât-ı meşrûhası vâki'a mutâbık ve nefsi'l-emre muvâfık olduğu zeyl-i hüccetde isimleri mastûr müslimîn ihbârlarıyla mütehakkık olmağın hâkim-i muvakkı' sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- efendi hazretleri vech-i meşrûh üzere vasiyy-i merkûme bey'a izin vermeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.15.4. Sağîrin zarûret-i nafakası için vakıf menzilde olan hissesinin âhara ferağına vasîsine izin sûreti

Mahrûse-i Bağdad-ı dâr-ı İslâm'da Mu'tesamiyye Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden el-Hâc Matar bin Hattab bin Abdullah'ın sulbî sağîre oğlu Abdülkadir'in vâlidesi ve tesviye-i umûruna bâ-hüccet-i şer'iyye vasiyy-i mensûbesi olan işbu râfi'atü'l-vesîka Hatice bint-i Nu'man nâm hatun zâtı ba'de't-ta'rîfi'ş-şer'î meclis-i şer'î kavîm-i lâzımü't-ta'zimde takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip zevcem mütevaffâ-yı mezbûrun hazret-i Şeyh Abdülkâdir Geylânî -kuddisesırrahû's-sâmî- evkâf-ı şerîfesinden icârateyn-i ma'lûmeteyn ile ile'l-vefât taht-ı tasarrufunda olup mahrûse-i mezkûrede Mercâniye Mahallesi'nde vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve tarîk-i âmm ile mahdûd ma'lûmu'l-müştemilât bir bâb menzili ba'de vefâtihi oğlu sağîr-i mezbûr Abdülkadir ile kebîre kızları Âdile ve Âbide'ye intikâl edip lâkin sağîr-i mezbûrun menzil-i mezkûrde olan hissesinden gayrı ism-i mâl itlâk olunur bir nesnesi olmayıp nafaka ve kisveye eşedd-i ihtiyâcı olduğundan mâ'adâ mezbûratân Âdile ve Âbide menzil-i mezkûrede olan hisselerini âhara ferâğ murâd etmeleriyle sağîr-i mezbûrun hissesi dahi mezbûratânın hisseleriyle me'an bi-ma'rifeti mütevellî bedel-i misli ile âhara ferâğ olunup semen-i istirbâh olunmak sağîr-i mezbûr hakkında enfa' ve evlâ olmağın vech-i meşrûh üzere cânib-i şer'î hatîrdan bana izin verilmek bi'l-vesâye matlûbundur dedikde vâki'-i hâl bâlâdâ bast olunan minvâl üzere olduğunu sikât-ı sahîhatü'l-kelimât

ahbârlarıyla zâhir ve mukarrer olmağın vech-i meşrûh üzere kıbel-i şer‘den vasiyy-i mezbûre izin verilmeğın mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 85]

3.15.5. Bi-tarîki’l-husûs arsa-i mevkûfe üzerine mülkü olmak üzere binâyaya izin sûreti

Hilâl-i sutûrda mastûr olan husûsun mahallinde ketb ü tahrîri iltimâs olunmağın cânib-i şer‘-i hatîrdan Mevlânâ Filan Efendi irsâl olunup ol dahi mahmiye-i İstanbul’da Üskübî Mahallesi’nde vâki‘ es-Seyyid Mustafa ibn-i Mehmed’in tevcîh-i hâkimi’ş-şer‘le tasarrufunda olup tarafları¹²⁴ filan ve filan ve filan ve tarîk-i âmm ile mahdûd muhterik menzil arsasının üzerine varıp zeyl-i vesîkada muharrerü’l-esâmî müslimîn huzurlarında akd-i meclis-i şer‘-i şerîf etdikde mezbûr es-Seyyid Mustafa meclis-i ma‘kûd-i mezkûrda takrîr-i kelâm ve ta‘bîr ani’l-merâm edip menzil-i mezbûrun tevliyet ve süknâsı merhûme Hayrunnisa nâm hatunun sulehâdan süknâyaya muhtaç bir racül-i sâlihe meşrûta vakfî olmakla menzil-i mezbûr şart-ı vâkîf üzere tevcih-i hâkimü’ş-şer‘le tasarrufumda iken sene-i sâbıkada vâki‘ harîk-i kebirde bi’l-küllîye muhterik olup hâlen arsa-i sırfa kaldıkda ke’l-evvel menzil-i mezkûru müceddeden binâyaya taraf-ı vakfda müsâ‘ade olmamakla tûlen ve arzen bi-hisâb-ı terbî‘î üç yüz zirâ‘ arsa-i merkûme-i mezbûre üzerine kendi malım ile mülküm olmak üzere müceddeden binâ ihdâsına cânib-i şer‘den me’zûn olmak murâdımdır dedikde mezbûr es-Seyyid Mustafa’nın kelimât-ı meşrûhası vâkî‘a mutâbık ve nefsi’l-emre muvâfık idüğü zeyl-i sahîfede mektübü’l-esâmî müslimîn ihbarlarıyla zâhir ve mütehakkık olduğunu Mevlânâ-yı mezbûr mahallinde ketb ü tahrîr ve me‘an ba‘s olunan ümenâ-i şer‘le meclis-i şer‘a gelip alâ vukû‘ihî inhâ ve takrîr etmeğın mezbûr es-Seyyid Mustafa’ya mutasarrıf olduğu arsa-i mevkûfe-i mezbûre üzerine kendi malıyla mülkü olmak üzere nefsi için müceddeden ebniye ihdâsına taraf-ı şerî‘at-ı garrâdan izin verilmeğın mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

¹²⁴ Nûshada eksik bulunan “tarafları” kelimesinden sonrası, “İkrâra vekîlin menzil mübâyâ‘ası sûreti” başlığına kadar 1248 yılı basımına ait nüsha ile tamamlanmıştır.

[s. 86]

3.15.6. Kenîse tamirine izin sûreti

Medîne-i Kudüs-i şerîf’de Kamâme ta’bîr etdikleri kenîse-i kadîmenin sükkânından Papa Yani filan ve filan ve filan ve filan sâirleri bâ-cem’ihim meclis-i şer’-i hatîr-i lâzîmü’t-tevkîrde şöyle takrîr-i kelâm ve tasvîr-i merâm eylediler ki kadîmü’l-eyyâmdan bu ânâ gelince ma’bedimiz olan Kamâme-i merkûmenin mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a’vâm ile sakfî müşerref harâb ve mâil-i türâb olup derûnunda mu’tâdımız üzere üç ay ayîn-i Mesîh ve tilâvet-i İncîl gayr-ı sahîh mümkün olmamakla ba’de’l-keşf ve’l-mu’âyene üslûb-ı sâbıkı üzere meremmetine izin verilmek matlûbumuzdur dediklerinde kıbel-i şer’den mevlânâ Filan Efendi¹²⁵ irsâl olunup ol dahi zeyl-i hüccetde mastûru’l-esâmî müslimîn ile Kamâme-i merkûmeye varıp keşf ü mu’âyene etdiklerinde fi’l-vâki’ Kamâme-i merkûmenin sakfî müşerref harâb olup eşedd-i ihtiyaçla meremmete muhtâç olduğunu mevlânâ-yı mezbûr mahallinde keşf ü tahrîr ve bi esrihim meclis-i şer’a gelip alâ vukû’ihî inhâ ve takrîr etdiklerinde ve “lehüm îâdetü’l-münhedime” deyü kütüb-i mu’teberât-ı fikhîyyede mastûr olmağın vaz’-ı kadîminden ziyâde olmamak üzere meremmete izin verilip mâ hüve’l vâki’ bi’l-iltimâs ketb olundu.

[s. 87]

3.16. Faslun fî huçeci’l-büyû’

3.16.1. Mübâya’a-i menzil sûreti

Mahmiye-i İstanbul’da Hoca Paşa Mahallesi’nde sâkin Lütfullah Efendi ibn-i Sadullâh nâm kimesne meclis-i şer’-i hatîr-i lâzîmü’t-tevkîrde işbu sâhibü’l-kitâb Mehmed Ağa ibn-i Abdullah mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip akd-i âti’z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülk-i sahîhimde

¹²⁵ Müellif nüshası vr. 34a’da “Filan Efendi” yerine “Mevlâna Nûri Efendi” ismi ile geçmektedir.

münselik olup mahalle-i mezbûrede vâki‘ bir taraftan zü‘amâdan Hızır Ağa menzili¹²⁶ ve bir taraftan İmâm Kasım Efendi menzili ve bir taraftan mahalle-i mezbûre cami‘i şerîfi cidârı ve bir taraftan dahi tarîk-i âmm ile mahdûd olup hâriciyyede fevkânî üç bâb oda ve bir sofa ve dehliz ve vustâda kezâlik üç bâb oda ve bir sofa ve dehliz ve edebhâne ve tahtında bir ahır ve samanlık ve dâhiliyyede fevkânî dört oda ve bir cihannümâ ve bir kebîr sofa ve dehliz ve edebhâne ve vustâda kezâlik dört oda ve bir sofa ve dehliz ve edebhâne ve bir fevkânî hamâm ve câmekân ve tahtında kebîr matbah ve bir kiler ve su mahzeni ve bi‘r-i mâ ve eşcâr-ı müsmire ve gayr-ı müsmireli bahçeyi müştemil bir bâb menzilimi bi-cümleti‘t-tevâbi‘ ve‘l-levâhık ve kâffeti‘l-hukûk ve‘l-merâfık tarafeynden icâb ve kabûlü havî şürût-ı müfsideden ârî bey‘-i bât-ı sahîh-i şer‘î ile beş bin beş yüz kuruşa mezbûr Mehmed Ağa‘ya bey‘ ve temlik ve teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra semen-i olan meblağ-ı mezbûr beş bin beş yüz kuruşu müşteri-i merkûm Mehmed Ağa yedinden bi‘t-tamâm ve‘l-kemâl ahz ü kabz eyledim fîmâ ba‘d menzil-i mahdûd-ı mezkûrda aslâ benim alâkam kalmayıp müşteri-yi merkûm Mehmed Ağa’nın mülk-i müşteri-yı sahîhi ve hakk-ı sarîhi olmuştur keyfe mâ yeşâ hasbe mâ yahtâr mutasarrıf olsun dedikde gıbbe‘t-tasdîki‘ş-şer‘î mâ vaka‘a bi‘t-taleb ketb olundu.

[s. 88]

3.16.2. İkrâra vekîlin menzil mübâya‘ası sûreti

Medîne-i Ebî Eyüb Ensâri radiye anhü rabbühü‘l-bârî‘de Cami‘i Kebîr Mahallesi sükkânından hademe-i rükkâbdan Mehmed Ağa bin Ahmed bin Abdullah tarafından zikri âtî bey‘de ikrâra vekîl olduğu Hasan Efendi ibn-i Filan ve Mustafa Ağa ibn-i Filan şehâdetleri ile alâ vech-i‘ş-şer‘î sâbit olan Ebûbekir Ağa ibn-i Osman meclis-i şer‘-i şerîf-i lâzımü‘t-teşrîfde işbu râfi‘ü‘l-kitâb Eyüb Efendi ibn-i Süleyman muvâcehesinde bi‘l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip müvekkilim mezbûr Mehmed Ağa akd-i âti‘z-zikrin sudûruna değın bâ-hüccet-i şer‘iyye şirâen yedimde mülk ve hakkım

¹²⁶ Müellif nüshası vr. 34b‘de “Mehmed Ağa menzili” ifadesi yer almaktadır.

olup mahalle-i mezbûrede vâki‘ etrâf-ı selâsesi mehter başı Ahmed Ağa ve teberdâr Ali Ağa hâneleri ve Şeyh Şemseddin Mescid-i Şerîfi taraf-ı râbî‘i tarîk-i hâs ile mahdûd fevkânî üç bâb oda ve bir sofa ve dehliz ve edebhâne ve kenif ve tahta-pûş ve tahtânî iki bâb oda ve bir matbah ve kenif ve bir bi‘r-i mâ ve tahmînen beş yüz zirâ‘ mikdârı eşcâr-ı müsmireli bahçeyi hâvî bir bâb mülk-i menzilimi bi-cümleti mâ yeştemilühü ve yahvîhi tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî bey‘ -i sahîh-i şer‘î ile merkûm Eyüb Efendi’ye beş yüz elli kuruşa bey‘ ve temlîk ve teslim eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra semeni mezkûru müşterî-yi merkûm yedinden bi’t-tamâm ahz ü kabz eyledim ba‘de’l-yevm menzil-i mahdûd-ı mezkûrda benim kat‘an alâka ve medhalim kalmayıp müşteri-i merkûm Eyüb Efendi’nin mülk-i müşterâsı olmuştur dedikte gibbe’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 89]

3.16.3. Menzili bey‘ ve mahallinde kabza taslît sûreti

Mahmiye-i İstanbul’da Kefeli Mahallesi’nde sâkin Ahmed Ağa ibn-i Yusuf meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzîmü’t-tevkîrde işbu bâisü’l-vesîka el-Hâc Ali bin Mustafa mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip akd-i âti’z-zikrin sudûruna değin yedimde mülk ve hakkım olup mahrûse-i Bursa’da Yeşil İmâret Mahallesi’nde vaki‘ bir taraftan filan menzili ve bir taraftan Emirhân’ı ve bir taraftan filan menzili ve bir taraftan dahi tarîk-i âmm ile mahdûd olup filan ve filanı müstemil bir bâb menzilimi bi-cümleti mâ yeştemilühü ve yahvîhi tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî şürût-ı müfsideden ârî bey‘-i bât sahîh-i şer‘î ile merkûm el-Hâc Ali’ye sekiz yüz kuruşa bey‘ ve temlîk ve mahallinde kabza taslît eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tasallut ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblağ-ı mezbûr sekiz yüz kuruşu merkûm el-Hâc Ali yedinden bi’t-tamâm ve’l-kemâl ahz ü kabz eyledim fîmâ ba‘d menzil-i mahdûd-ı mezkûrda benim alâkam kalmayıp merkûm el-Hâc Ali’nin mülk-i müşterâsı olmuştur keyfe mâ yeşâ ve yahtâru mutasarrıf olsun dedikte gibbe’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ hüve’l-vâki‘ bi’t-taleb ketb olundu.

3.16.4. Mübâye‘a-i hassa-i şâyi‘a sûreti

Mahrûse-i Bağdad-ı behişt-âbâd mahallâtında Kaplâniye Mahallesi sükkânından Selman Efendi ibn-i Kâzım meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzımü’t-tevkîrde işbu sâhibü’l-kitâb el-Hâc Mâlullah Çelebi ibn-i Kâsım mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mahrûse-i mezbûre civârında vâki‘ İmâm-ı A‘zâm Hazretleri kasabası hudûdunda kâin tarafları filan ve filan ve filan ve filanla mahdûd ve kerpîc duvâr ile muhât olup ma‘lûmu’l-aded hurma eşcârını hâvî bir kıta kebîr hurma bâğının rub‘ hisse-i şâyi‘ası akd-i âti’z-zikrin sudûruna değîn irsen yedimde mülk ve hakkım olmakla sâlifü’z-zikr rub‘ hisse-i şâyi‘amı tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî bey‘-i bât-ı sahîh-i şer‘î ile iki yüz elli kuruşa merkûm el-Hâc Mâlullah Çelebi’ye bey‘ ve temlîk ve şâyi‘an teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblağ-ı mezkûr iki yüz elli kuruşu merkûm el-Hâc Mâlullah Çelebi yedinden tamâmen ve kâmilten ahz ü kabz eyledim ba‘del-yevm sâlifü’z-zikr hurmâ bâğının rub‘ hisse-i şâyi‘asında benim aslâ alâkam ve medhalim kalmayıp merkûm el-Hâc Mâlullah Çelebi’nin mülk-i müşterâsı olmuştur ke-emsâlihî mutasarrîf olsun dedikte eserü’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 90]

3.16.5. Veresenin menzil bey‘î sûreti

Medîne-i Erzurum’da el-Hâc Pervîz Mahallesi ahâlîsinden iken bundan akdem vefât eden el-Hâc Abdullah Ağa ibn-i Hasan bin Hüseyin’in verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Hatice bint-i İshak ile sulbiye kebîre kızı Nâile ve li-ebeveyn kız karındaşı Fatma’ya münhasıra ve tashîh-i mesele-i mirasları bi-hükmi’l-ferâiz sekiz sehîm itibarıyla sihâm-ı mezkûreden bir sehîmi mezbûre Hatice’ye ve dört sehîmi mezbûre Nâile’ye ve bâkî üç sehîmi dahi mezbûre Fatma’ya isâbet-i tahakkukundan sonra mezbûrât Hatice ve Nâile ve Fatma nâm hatunlar meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde işbu râfi‘ü’l-kitâb Cafer Ağa ibn-i Hamza mahzarında her biri bi-tav‘iha ikrâr-ı

tâm ve takrîr-i kelâm edip akd-i âti'l-beyânın sudûruna deĝin bi'l-irsi's-şer'î iştirâken yedimizde mülk-i mevrûsumuz olup medîne-i mezbûre de mahalle-i merkûme de vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve tarîk-i âmm ile mahdûd olup filan ve filanı müştamil bir bâb menzilde olan hisse-i irsiyye-i ma'lûmelerimizi tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî şürût-ı müfsideden ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile beş yüz seksen kuruşa merkûm Cafer Aĝa'ya bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimizde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblaĝ-ı mezbûr beş yüz seksen kuruşu müşteri-i merkûm Cafer Aĝa yedinden bi't-tamâm ve'l-kemâl ahz ü kabz edip bi-kaderi'l-hısas beynimizde iktisâm eyledik fimâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr merkûm Cafer Aĝa'nın mülk-i müşterâ-yı sahîhi ve hakk-ı sarîhi olup bizim vechen mine'l-vücûh alâkalarımız kalmadı keyfe mâ yeşâ ve yahtâr mutasarrıf olsun dediklerinde ğıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 91]

3.16.6. Semen-i deyne takâs olunan menzil-i mübâya'ası meâlidir

Bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimizde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl ve kabz eyledikten sonra semeni olan meblaĝ-ı mezbûr bin beş yüz kuruşu mezbûre Şerife Rukiye Hatun'un zimmetinde bâ-temessük cihet-i karzdan alacağı olan bin beş yüz kuruş hakkına takâs ve mahsûb eylediğimizde ol dahi mukâsa ve kabûl edip ol vecihle ben menzil-i mezkûrun semenini mezbûreden ol dahi deyn-i merkûmu benden her birimiz istifâ eyledik ba'de'l-yevm menzil-i mahdûd-ı mezkûrda benim aslâ alâka ve medhalim kalmayıp mezbûre Şerife Rukiye Hatun'un mülk-i müşterâsı ve hakk-ı sarîh-i olmuşdur keyfe mâ teşâ ve tahtâr mutasarrıfe olsun dedikte ğıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

3.16.7. Semen-i mutâlebesinden ibrâ olunan menzil mübâya'ası meâlidir

Bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimizde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra semen-i mezkûr

şu kadar kuruşun mutâlebesine müte'allika âmme-i da'vâdan müşteri-yi merkûm filanın zimmetini ibrâ ve ıskât eylediğimde ol dahi ibrâ-i mezkûru ber-vech-i mübeyyen kabûl etmeğin fimâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûrda benim aslâ alâkam kalmayıp merkûm filanın mülk-i mahzı olmuşdur keyfe mâ yeşâ ve yahtâr mutasarrıf olsun dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 92]

3.16.8. Mukaddem târih ile bey' olunan menzil mübâya'ası meâlidir

Fılan ve filan hudûd ile mahdûd ve filan ve filanı müştemil bir bâb mülk menzilimi işbu târih-i hüccetden üç sene mukaddem tarafeynden bi'l-icâb ve'l-kabûl bey'-i bât-ı sahh-i şer'î ile mezbûr filana bin kuruşa bey' ve temlik ve teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra semen-i mezkûr bin kuruşu tamâmen yedinden ahz ü kabz etmemle menzil-i mahdûd-ı mezkûr târih-i merkûmda mezbûr filanın mülk-i müşterâsı olmuştur dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.16.9. Kibâr-ı devlete dair husûs ile olan mübaye'a-i menzil sûreti

Zikr-i âti husûs-ı meymenet-i mahsûsun mahallinde ketb ü tahrîri irâde buyurulmağın kibel-i şer'-i enverden irsâl olunan kâtib-i evvel Mevlânâ Hüseyin Feyzi Efendi ibn-i Hasan Efendi mahmiye-i İstanbul'da Tevkî'î Cafer Çelebi Mahallesi'nde sâbıkâ revnak-efzâ-yı Sadr-ı Rûmeli a'lemü'l-ulemâ-i'l-mütebahhirîn efdalü'l-fudalâ'i'l-müteverri'in hallâli'l-müşkilâti'd-dîniyye keşşâfû'l-mu'dilâti'l-yakîniyye vahîdü'd-dehr bi'ş-şerefi ve'l iclâl muttali'u enveri'l-izzî ve'l-ikbâl devletlû inâyetlû atûfetlû Dâmadzâde Mehmed Murad Efendi hazretlerinin şeref efzây-ı sükûn ve karâr oldukları saâdethâneye varıp zeyl-i sahîfede mektûbü'l-esâmî müslimîn huzûrlarında akd-i meclis-i şer'-i âli etdikde işbu küttâb-ı anberîn-nikâb eyâdi-i kerîmeleriyle şerefyâb olan müşârun ileyh devletlû inâyetlû Mehmed Murad Efendi necli'l-merhûmi'l-mebrûr Şeyhülislâm-ı esbak Feyzullah Efendi hazretlerinin taraf-ı bâhiri'ş-şeref sâmillerinden zikr-i âti husûsda tasdîka

vekîl-i müseccel-i şer'îleri olan fahrü'l-kudât filan efendi ibn-i Filan meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda hâzır olduğu halde mahmiye-i mezbûrede Fener Kapısı dâhilinde Abdî Subaşı Mahallesi'nde mütemekkin sarraf tâifesiinden Andon veled-i Melkon nâm zımmî ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip akd-i âti'l-beyânın sudûruna değin yedimde şirâen bâ-hüccet-i şer'iyeye mülk-i sahîhim ve hakk-ı sarîhim olup mahmiye-i mezbûrede Hıdır Paşa Mahallesi'nde kâin tarafları filan ve filan ve filan ve filanla mahdûd filan ve filanı müştemil bir bâb-ı kebîr menzilimin bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffetü'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî şürût-ı müfsideden ârî bey'ı bât-ı sahîh-i şer'î ile dört bin beş yüz kuruşa müvekkil-i müşârun-ileyh devletlû inâyetlû Mehmed Murad Efendi hazretlerine bey' ve temlik ve teslîm eylediğimde onlar dahi ber-vech-i mübeyyen iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl buyurdıklarından sonra semen-i mezkûr dört bin beş yüz kuruşu taraf-ı devletlerinden tamâmen ve kâmilen ahz ü kabz eyledim fîmâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûrda benim vechen mine'l-vücûh alâka ve medhalim kalmayıp müvekkil-i müşârun ileyh hazretlerinin dâhil silk-i temellükleri olmağın keyfe mâ yeşâ ve yahtâr makrûnen bi'l-meymene mutasarrıf olsunlar dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mevlânâ-yı mezbûr mahallinde ketb ve terkîm ve me'an mürsel-i ümenâ-i şer'le meclis-i şer'a gelip alâ vukû'ihî inhâ ve tefhîm etmeğın mâ vaka'a bi'l-ibtigâ sebt ve imlâ olundu.

[s. 93]

3.16.10. Emîn-i beytü'l-mâl tarafından menzil mübâya'ası sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Ali Fakîh Mahallesi ahâlîsinden ve Dergâh-ı âli Kapıcıbaşılardan olup bundan akdem vefât eden Ahmed Ağa ibn-i Mehmed bin Abdullah'ın zâhirde vâris-i ma'rûfu olmadığı ecilden terekesi cânib-i beytü'l-mâle âid olmağın bâ-fermân-ı âlî me'mûr olan umdetü'l-emâcid ve'l-ekârim filan efendi hazretleri emîn-i beytü'l-mâl olup ol makûle terekeyi kabza ve semen-i misli ile âhara bey'a vekîl-i müseccel-i şer'îsi olan fahrü'l-eşbâh Filan Ağa ibn-i Filan meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu sâhibü'l-kitâb İbrahim Efendi ibn-i Abdülvahab mahzarında bi'l-vekâle

ikrâr ve takrîr-i kelâm edip müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Ağa'nın hayatında mülk ve hakkı olup ba'de vefâtihî zâhirde vâris-i ma'rûfu olmadığına binâen taraf-ı beyti'l-mâle aid olan terekesinden olup mahalle-i mezbûrede vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd filan ve filanı müstemil bir bâb menzili ma'rifet-i şer'le sûk-ı sultâniyede ve mücemmi'-i nâs olan mahallerde tâlibine arz ve nidâ ve müzâyede olundukda rağabât-ı nâs inkıtâ'ında merkûm İbrahim Efendi üzerinde üç yüz elli kuruşda karâr edip ziyâde ile tâlib-i uhrâ dahi zuhûr etmeyip ve meblağ-ı mezbûr menzil-i mahdûd-ı mezkûrun el-yevm semen-i misli olduğu zeyl-i hüccetde mastûru'l-esâmî müslimîn haberleriyle müte'ayyin olmağın menzil-i mahdûd-ı mezkûru bi-cümleti mâ yeştemilühü ve yahvîhi tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât sahîh-i şer'î ile merkûm İbrahim Efendi'ye üç yüz elli kuruşa efendi-i mûmâ-ileyh hazretleri tarafından vekâlet-i mahkiyem hasebiyle bey' ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblağ-ı mezbûr üç yüz elli kuruşu merkûm İbrahim Efendi yedinden bi'l-vekâle tamâmen ahz ü kabz eyledim ba'de'l-yevm menzil-i mahdûd-ı mezkûr merkûm İbrahim Efendi'nin mülk-i müşterâsı olmuştur keyfe mâ yeşâ ve yahtâr mutasarrıf olsun dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 94]

3.16.11. Bey'u menzilin me'a ıskât-ı şüf'ihî sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Emîr Buhârî -kuddisesırruhu'l-esâmî- hazretleri Mahallesi'nde sâkin fahru'l-kudât es-Seyyid Mehmed Sâdık Efendi ibn-i es-Seyyid Ömer Efendi meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde bâ'isü hâze'l-kitâb Hüseyin Efendi ibn-i Cafer Ağa mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip akd-i âti'l-beyânın sudûruna değin yedimde bâ-hüccet-i şer'iyeye mülk ve hakkım olup mahalle-i mezbûrede vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd filan ve filanı müstemil bir bâb menzili cemî'-i tevâbi' ve levâhıkı ve kâffe-i hukûk ve merâfıkı ile tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî şürût-ı müfsideden ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile beş yüz kuruş

ile min ciheti'l-keyfiyye ma'lûme ve min ciheti'l-kemmiyye meçhûle ve meclis-i teslîm ve tesellümde ba'de'l-kabz a'yân-ı mudî'a bir kabza fülûsa mezbûr Hüseyin Efendi'ye bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblağ-ı mezbûr beş yüz kuruş ile bir kabza fülûsu mezbûr Hüseyin Efendi yedinden tamâmen ve kâmilan ahz ü kabz ve fülûs-ı mezbûru meclis-i kabzda tazyî'e eyledim fîmâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûr Hüseyin Efendi'nin mülk ve hakkı olup benim kat'an ve kâtibeten alâka ve medhalim kalmadı keyfe mâ yeşâ ve yahtâr mutasarrîf olsun dedikde eseri't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi'l-ibtiğâ ketb olundu.

[s. 95]

3.16.12. Bey' ve taslît me'a ıskât-ı şüf'a sûreti

Fi'l-asl diyâr-ı Mağrib ahâlîsinden olup mahmiye-i İstanbul'da İbn-i Meddas Mahallesi'nde mütevattın Fesci el-Hâc Ali bin Hasan meclis-i şer'-i kavîm-i lâzımü't-ta'zimde işbu râfi'ü'l-vesîka el-Hâc Selim bin İbrahim el-Mağribî muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip diyâr-ı mağribde cezîre-i Cerbe'de filan mahalde ve mevâzı'-ı sâire de vâki' lede'l-ahâlî ve'l-cîrân ma'lûmu'l-hudûd ve'l-kat' mülk tarlalarda ve eşcâr-ı müsmirede olan nısf-ı hisse-i şâyi'âmı bi-safkatın vâhidetin bâten mezbûr el-Hâc Selim'e yüz doksan kuruş ile meclis-i akd-i bey'de mudî'a adedi nâ-ma'lûm bir kabza fülûsa bey' eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve kabul ve semeni olan meblağ-ı mezbûru yedinden ahz ü kabz ve zikr olunan mebî'leri mahallerinde kabz ve tesellüme mezbûr el-Hâc Selim'i taslît eyledim min ba'd zikrolunan mebî'lerde benim alâkam kalmayıp mezbûr el-Hâc Selim'in mülk-i müşterâsı olmuştur keyfe mâ yeşâ ve yahtâr mutasarrîf olsun dedikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 96]

3.16.13. Dükkan gediği mübâya'ası sûreti

Mahmiye-i İstandul hısnı ebvâbından Kapan-ı dakîk Kapısı hâricinde vâki' çörekçi dükkânının ustası olan el-Hâc Mehmed bin Şaban meclis-i

şer‘-i hatîr-i lâzîmü’t-tevkîrde işbu bâisü’l-kitâb Mustafa Ağa ibn-i Süleyman mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip akd-i âti’z-zikrin sudûruna deġin şîrâ’en yedimde mülküm olup sâlifü’z-zikr çörekçi dükkânı derûnunda mevcûd seksen çeki hatab ve üç bâkır tâbe iki bâkır uzun tâbe ve bir bakır kazan ile beynimizde ma‘lûm sâir çörekçi âletini bi-safkatin vâhidetin tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî bey‘-i sahîh-i kat‘î ile mezbûr Mustafa Ağa’ya bin iki yüz kuruşa bey‘ ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahi ber-vech-i mübeyyen iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblağ-ı mezbûr bin iki yüz kuruşu mezbûr Mustafa Ağa yedinden tamâmen ve kâmilan ahz ü kabz eyledim min ba’d zikrolunan mebi‘lerde benim aslâ alâkam kalmayıp mezbûr Mustafa Ağa’nın mülk-i müştêrâsı olmuştur dedikde gibbe’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ hüve’l-vâki‘ bi’t-taleb ketb olundu.

3.16.14. Arsa-i müfreze mübâya‘ası sûreti

Mahmiye-i İstanbul’da Mesih Paşa Mahallesi’nde sâkin(e) İsa Ağa ibn-i Ali meclis-i şer‘-i şerîf-i lâzîmü’t-teşrîfde işbu bâisü’l-kitâb Musa Efendi ibn-i Veli mahzarında ikrâr-ı tâm ve ta‘bîr ani’l-merâm edip zikr-i âti bey‘in sudûruna deġin yedimde mülk ve hakkım olup mahalle-i mezbûrda vâki‘ bir taraftan Hasan Ağa hânesi ve bir taraftan Yunus Efendi bahçesi ve bir taraftan Nefise Hatun arsası ve bir taraftan dahi tarîk-i âmm ile mahdûd olup mezbûr Hasan Ağa hânesi tarafında müşterek bi’r-i mâî müştemil arsa-i hâliyeden iki yüz zirâ‘ mahallini ifrâz ve alâmeti fâsıla nasbiyle ba‘de’l-ımtiyâz tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî bey‘-i bât-ı sahîh-i şer‘î ile yüz on kuruşa merkûm Musa Efendi’ye bey‘ ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl etdikden sonra semen-i mezkûr yüz on kuruşu yedinden tamâmen ahz ü kabz eyledim ba‘de’l-yevm mezbûr Hasan Ağa hânesi tarafında müşterek bi’r-i mâ’yı müştemil iki yüz zirâ‘ arsa-i müfreze-i mezkûre müştêri-i merkûm Musa Efendi’nin mülk-i müştêrâsı olup benim aslâ alâkam kalmamıştır dedikde gibbe’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 97]

• Nev'un âhar fî bey'î'l-vasiyyi ve şirâihî

3.16.15. Zarûret-i deyn-i müteveffâ için vasînin menzil bey'î sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Derviş Ali Mahallesi ahâlîsinden iken bundan akdem vefât eden Ahmed Ağa ibn-i Mehmed bin Abdüssamed'in sulbî sağîr oğlu Mehmed'in tesviye-i umûruna kibel-i şer'eden mansûb vasîsi el-Hâc Abdullah bin Ali meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb Mahmud Efendi ibn-i Yunus mahzarında bi'l-vesâye ikrâr ve takrîr-i kelâm edip müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Ağa'nın düyûn-ı kesîresi olmakla menkûl terekesi duyûnuna vefâ etmeyip akârı dahi şer'an bey' olunup edâ-i deyn olunmak lâzım geldiği ecilden müteveffâ-yı mezbûrun terekesinden olup mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'ası filan ve filan ve filan ve filanla mahdûd filan ve filanı müştamil mülk menzili müteveffâ-yı mezbûrun guremâsı ma'rifeti ve kibel-i şer'eden verilen izin hücceti mantûkınca sûk-ı sultânîde ve mecma'-ı nâs olan mahallerde iki ay mikdârı nidâ ve müzâyede olundukda rağbât inkitâ'ında mezbûr Mahmud Efendi üzerinde yedi yüz elli kuruşda karâr edip ziyâde ile tâlib-i âharı dahi olmayıp ve meblağ-ı mezbûr menzil-i mahdûd-ı mezkûrun el-yevm semen-i misli idüğü zeyl-i hüccetde muharrerü'l-esâmî müslimîn ihbârlarıyla mütehakkık olmakla menzil-i mahdûd-ı mezkûru bi-cümleti mâ yeştamilühü ve yahvîhi tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî şürût-ı müfsideden ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr Mahmud Efendi'ye bi'l-vesâye yedi yüz elli kuruşa bey' ve temlik ve teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblağ-ı mezbûr yedi yüz elli kuruşu mezbûr Mahmud Efendi yedinden tamâmen ve kâmilen ahz ü kabz eyledim min ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûr Mahmud Efendi'nin mülk-i müştērâsı olmuşdur keyfe mâ yeşâ ve yahtâr mutasarraf olsun dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 98]

3.16.16. Nef'an li's-sağîr müşerref harâb olan menzili vasînin bey'î sûreti

Mahrûse-i Bağdad'da Karşı Yaka'da Filan Mahallesi ahâlîsinden iken bundan akdem vefât eden Selim Ağa ibn-i Sâlim ibn-i Selmân'ın verâseti sulbî sağîr oğlu Selmân'a münhasıra olduğu şer'an zâhir olduktan sonra mezbûr Selmân'ın tesviye-i umûruna kıbel-i şer'den mansûb vasîsi olan el-Hâc Ahmed ibn-i Abdulkâdir meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu râfi'ül-kitâb Mustafa Ağa ibn-i Hattâb mahzarında bi'l-vesâye ikrâr ve takrîr-i kelâm edip müteveffâ-yı mezbûrun terekesinden olup mahalle-i mezbûrede kâin etrâf-ı erba'ası filan ve filan ve filan ile mahdûd filan ve filanı müştemil bir bâb mülk menzili ba'de vefâtihî oğlu sağîr-i mezbûr Selman'a intikâl edip lâkin menzil-i mezkûr mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a'vâm ile müşerref harâb ve mâil-i türâb olup imâret ve meremmetine sağîr-i mezbûrun vefâ eder malı olmadığından mâ'adâ gallesi meûnetine kifâyet etmeyip te'hîr olunur ise bil-külliyeye münhedim olup sağîr-i mezbûra gadarekli [?] olmak mukarrer olmakla menzil-i mezbûr semen-i misli ile âhara bey' ve semeni istirbâh olunup sağîr-i mezbûr infâk ve iksâ olunmak sağîr-i mezbûr hakkında min külli'l-vücûh enfa' ve evlâ olduğu bundan akdem hâkim-i muvakkı' sadr-ı küttâb hazretlerine cemm-i gafîr ile haber verildikde bey'ine kıbel-i şer'den izin birle yedime hücceti şer'iyeye i'tâ olunmuşdu menzil-i mahdûd-ı mezkûr münâdî yediyle müddet-i medîde sûk-ı sultânîde ve mecma-ı nâs olan mahallerde nidâ ve bey'a arz olundukda rağabât-ı nâs inkitâ'ında merkûm Mustafa Ağa üzerinde bin kuruşda karar edip ziyâde ile şirâya tâlib-i âharı dahi zuhûr etmeyip ve meblağ-ı mezbûr menzil-i mezkûrun el-yevm semen-i misli olduğu dahi zeyl-i hüccetde merkûmü'l-esâmî müslimîn haberleriyle mütehakkık olmağın menzil-i mezkûru cem' tevâbi' ve levâhık ve kâffe-i hukûk ve merâfıkı ile tarafeynden îcâb ve kabûlü havî şürût-ı fâsideden ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile bin kuruşa merkûm Mustafa Ağa'ya bi'l-vesâye bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve

tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblağ-ı mezbûru yedinden vesâyetim hasebiyle tamâmen ahz ü kabz eyledim fimâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr merkûm Mustafa Ağa'nın mülk-i müşterâsı olup sağîr-i mezbûrun kat'an alâkası kalmamışdır keyfe mâ yeşâ ve yahtâr mutasarrıf olsun dedikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 99]

3.16.17. Vasînin sağîr için menzil iştirâsı sûreti

Medîne-i Erzurum'da Filan Mahallesi'nde¹²⁷ sâkin iken bundan akdem vefât eden Ali Ağa ibn-i Abdi bin Abdullah¹²⁸ nâm müteveffânın sulbî sağîr oğlu Hasan'ın¹²⁹ vasiyy-i muhtârı Feyzullah ibn-i Ali meclis-i şer'-i şerîf-i enverde bi'l-vesâye takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip sağîr-i mezbûrun süknâya eşedd-i ihtiyacı olup nukûd-ı mevrûsesinden semen-i misliyle kendüye süknâ için bir menzil iştirâsı hakkında enfa' ve evlâ olmağın kıbel-i şer'den mülk menzil iştirâsına izin taleb ederim dedikde hakikat-ı hâl vasiyy-i mezbûrun takrîr-i meşrûhu üzere olduğunu zeyl-i hüccetde muharrerü'l-esâmî bî-garaz-ı müslimîn haber vermeleriyle vasiyy-i mezbûra sağîr-i merkûm için bir münâsib mahalde semen-i misliyle bir bâb mülk menzil iştirâsına kıbel-i şer'den izin verildikten sonra mahalle-i mezbûre ahâlîsinden Osman Ağa ibn İbrahim meclis-i şer'-i kavîmde işbu bâ'isü'l-kitâb sağîr-i mezbûr Hasan'ın vasîsi merkûm Feyzullah Ağa muvâcehesinde ikrâr ve takrîr-i kelâm edip ile'l-ân şirâ'en yedimde mülküm olup mahalle-i mezbûrede vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filanla mahdûd bir bâb menzilimi bi-cümleti mâ yeştemilühü ve yahvîhi tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî şürût-ı müfsideden ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile vasiyy-i merkûm Feyzullah Ağa'ya beş yüz kuruşa bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimde ol dahi sağîr-i mezbûrun yedinde olan malıyla sağîr-i

¹²⁷ Müellif nüshası vr. 39b'de "İstanbul'da Emin Nüreddin Mahallesi" ifadesi ile geçmektedir.

¹²⁸ Müellif nüshası vr. 39b'de "Ali Ağa ibn-i Mehmed bin Emrullah" olarak geçmektedir.

¹²⁹ Müellif nüshası vr. 39b'de "Mustafa" ismi geçmektedir.

mezbûr için bi'l-vesâye iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra semen-i mezkûru vasiyy-i merkûm yedinden tamâmen ahz ü kabz eyledim ba'de'l-yevm menzil-i mahdûd-ı mezkûr sağîr-i mezbûr Hasan'ın mülk ve hakkı olup benim aslâ ve kat'â alâka ve medhalim kalmadı dedikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 100]

• **Nev'un âhar fî iştirâ'î'l-mütevellî ve icârihî**

3.16.18. Nukûd-ı mevkûfe ile mütevellînin menzil iştirâsı ba'dehû icârî sûreti

Revnaq-efzâ-yı serîr-i iffet mesned âra-yı erîke-i nüzhet ser-levhâ-i muhadderât-ı muhtereme pirâye-i mastûrât-ı mûkerreme Sultan el-muhadderât-ı tâc-ı muvakkarât-ı aliyetü'z-zât safiyetü's-saffât zâtu'l-aliiyyi ve's-sa'âdât nuhbetü'z-zamân râbiatü'd-deverân devletlû iffetlû ismetlû Zeynep Sultân hazretleri ibnetü'l-merhûmü'l-mebrûru'd-dâricü ilâ medârici rahmetü rabbihi'l-ğafûr Ahmed Han-ı sâlis hazretlerinin mahmiye-i İstanbul'da Soğuk Çeşme kurbunda Lâlâ Hayreddin Mahallesi'nde hasbeten li'llâhi teâla binâsına muvaffak oldukları câmi'î cedîd bî-hemtâ ve hayrât-ı sâire-i celîlelerinin Sultan-ı müşârun ileyhâ hazretleri bil-yümn-i ve'l-ikbâl mütevellîleri olmakla taraf-ı bâhiri'ş-şeriflerinden zikr-i âti husus-ı meymenet-i mahsûsda vekîl-i müseccel-i şer'îleri olup ve galle-i vakıfdan dahi akâr iştirâsına kıbel-i şer'î enverden me'zûn olan baltacılar kethüdâsı es-Seyyid Hasan Ağa ibn-i es-Seyyid Ömer meclis-i şer'î-i şerîf-i enver * ve nâdi-i münîf-i mu'teberde mahmiye-i mezbûrede Sekbanbaşı Yakup Ağa Mahallesi'nde sâkin olup mahrûse-i Galata muzâfâtından İstinye nâhiyesine tâbi' Rumeli Hisarı mahallâtından el-Hâc Kemâleddin Mahallesi'nde vaki' zikri câî mülk sahilhâneye vâzı'u'l-yed idüğü Ahmed Ağa ibn-i Filan ve Mehmed Ağa ibn-i Filan ahbârlarıyla mütehakkık olan hâlen Süleymaniye rûznâmçecisi umdetü erbâbı't-tahrîr ve'l-kalem İbrahim Edhem Efendi ibn-i Muharrem vekîl-i mezbûr es-Seyyid Hasan Ağa muvâcehesinde bi-tav'ihî ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip ber-mûcebi hucec-i şer'îyye akd-i âti'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülk-i sahilhimde münselik olup sâlifü'z-zikr

Rumeli Hisarı'nda vâki' bir taraftan filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd terbi'an beş yüz zirâ' arsa üzerine mebnî hâriciye ve dâhiliyede filan ve filanı ve sâir müştamilât-ı ma'lûme-yi muhtevî bir bâb sâhilhânemi bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffetü'l-hukûk ve'l-merâfık tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî şürût-ı müfsideden ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile vakf-ı mezkûra akâr olmak üzere vekîl-i merkûm es-Seyyid Hasan Ağa'ya dört bin kuruşa bey' ve teslîm eylediğimde ol dahi galle-i vakf-ı mezkûr ile vakf-ı mezbûr için iştirâ ve tesellüm ve kabûl edip semeni olan meblağ-ı mezbûr dört bin kuruşun bin beş yüz kuruşunu galle-i vakf-ı mezbûrdan olmak üzere vekîl-i merkûm es-Seyyid Hasan Ağa yedinden ahz ü kabz edip bâkî iki bin beş yüz kuruşunu taraf-ı vakıfda ba'de'l-ibkâ fîmâ ba'd sâhilhâne-i mezkûrda benim alâkam kalmayıp bi-cemî'i mâ yeştamilühü ve yahvîhi vakf-ı mezkûrun müsakkafâtından olduktan sonra vekîl-i merkûm sahilhâne-i mezkûru iki bin beş yüz kuruş icâre-i mu'accele ve yevmî iki akçe icâre-i müeccele ile bi'l-vekâle bana îcâr ve teslîm ben dahi ber-minvâl-i muharrer istîcâr ve kabûl edip mu'accel-i mezkûr iki bin beş yüz kuruşu semen-i merkûmdan taraf-ı vakıfda ibkâ eylediğim meblağ-ı mezbûr iki bin beş yüz kuruşa ba'de't-takâs ve'l-mukâssa ve'l-kabûl sâhilhâne-i mahdûd-ı mezkûr benim dâhil-i havze-i tasarrufum olmağın sâhilhâne-i mezkûrun tağrîr ve gabnına mu'accel-i mezbûrun istifâsına müte'allıka âmme-i da'vâ ve kâffe-i mütâlebâtdan sultân-ı müşârun ileyha hazretleri ile vekîl-i merkûm es-Seyyid Hasan Ağa'nın zimmetlerini ibrâ-i sahîh-i şer'î ile ibrâ ve ıskât eylediğimde vekîl-i merkûm dahi ber-vech-i muharrer ibra-i mezkûru kabûl eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb ve imlâ olundu.

[s. 102]

3.16.19. Def'a nukûd-ı vakıfla mütevellînin menzil iştirâsı ba'dehü îcârî sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Sulu Manastır kurbunda Abdî Subaşı Mahallesi'nde mütemekkin Sekbânus veled-i Davut nâm zımmî meclis-i şer'-i şerîf-i lâzımü't-teşrifde filan vakfın akâra tebdîli meşrûta nukûd-ı

mevkûfesine meşrûtiyyet üzere mütevellî olan sâhib-i hâze'l-kitâb Mesud Efendi ibn-i Mustafa mahzarında ikrâr-ı tâm ve tasvîr-i merâm edip akd-i âti'z-zikrin vukû'una deĝin bi'l-irsi's-şer'î yedimde mülk ve hakkım olup mahalle-i mezbûrede kâin tarafları filan ve filan ve filan ve filanla mahdûd filan ve filanı müştemil bir bâb menzilimi bi-cümleti mâ yeştemilühü ve yahvîhi tarafeynden bi'l-îcâb ve'l-kabûl bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile merkûm Mesud Efendi'ye bin kuruşa bey' ve teslîm eylediğimde ol dahi bi't-tevliye taraf-ı vakıf için mâl-i vakıf ile iştirâ ve tesellüm ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblağ-ı mezbûr bin kuruşu mâl-ı vakf-ı merkûmdan olmak üzere mütevellî-i merkûm yedinden tamâmen ahz ü kabz eyledim fîmâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr vakf-ı merkûmun müsakkafâtından olmuştur dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mesfûr Sekbânûs zimmî mütevellî-i merkûm muvâcehesinde i'âde-i kelâm edip mütevellî-i merkûm Mesud Efendi menzil-i mahdûd-ı mezkûru gıbbe't-tahliyeti's-şer'iiyyeti ve't-tekâbuzi'l-mer'î işbu hat ve hatemini hâvî yedime i'tâ eylediği bir kıt'a temessük mantûkunca menzil-i mahdûd-ı mezkûru icrâ-i mu'accele-i misli olan beş yüz kuruş ve müeccele-i mümâselî olan beher yevm üç akçe icâre ile taraf-ı vakıfdan bi't-tevliye bana îcâr ve teslîm etdikde ben dahi ber-vech-i mahkî istîcâr ve tesellüm ve kabûl ve mu'accele-i mezkûre beş yüz kuruşu mütevellî-i merkûm Mesud Efendi'ye def' ve teslîm ol dahi bi't-tevliye tamâmen yedimde tesellüm ve kabz ve masârif-i vakfa sarfla istihlâk etmişidi el-hâletü hâzihi menzil-i mahdûd-ı mezkûrun gabn ve tağrîrine ve vakıf için icâre-i mu'accele olmak üzere mütevellî-i merkûme medfû'um olan beş yüz kuruşun bedel-i istîfâsına müte'allıka âmme-i da'vâdan vakf-ı mezkûr ile mütevellî-i merkûm Mesud Efendi'nin zimmetini îbrâ-i âmm ile îbrâ ve ıskât eyledim dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 103]

3.16.20. Kenîse mütevellîsinin nukûd-ı vakıfla menzil iştirâsı ba‘dehü
icârı sûreti

Mahmiye-i İstanbul’da Edirne Kapısı dâhilinde el-Hâc Muhiddin Mahallesi’nde mütemekkin Tavşan oğlu İnşitaş veled-i Rizo nâm zımmî meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzımü’t-tevkîrde mahalle-i mezbûrede vâki‘ beynlerinde Aya Nikola Kilisesi demekle ma‘rûf kenîse fukarâsı avârızına meşrûta müsakkafât-ı vakıfdan hâsıl olan nukûdu akâra tebdîle ber-mûceb-i vakfiye-i ma‘mûlün bihâ mütevellî olan işbu râfi‘ü’r-rakîm bi-gâl Panayod veled-i Hristo nâm zımmî mahzarında takrîr-i kelâm ve ta‘bîr ani’l-merâm edip akd-i âti’z-zikrin sudûruna değîn işbu hüccet-i şer‘iyye mantûkınca şîrâ‘en yedimde mülk ve hakkım olup mahalle-i mezbûrede kâin tarafları filan ve filan ve filan ve filanla mahdûd tûlen bi-hisâb-i terbi‘î üç yüz zirâ‘ arsa üzerine mebnî fevkâni iki oda ve bir sofa ve bir dehliz ve matbah ve memşâ ve bi’r-i mâ ve eşcâr-ı müsmire ve gayr-ı müsmireli bahçe ve iki sokâk kapısını müstemil menzili bi-cümleti mâ yeştemilühü ve yahvîhi tarafeynden bi’l-icâb ve ve’l-kabûl bey‘-i bât-ı sahîh-i şer‘î ile taraf-ı vakf-ı merkûm için mütevellî-i mersûm Panayod zımmîye bin beş yüz kuruşa bey‘ ve teslim eylediğimde ol dahi mâl-ı vakf-ı mezbûr ile bi’t-tevliye iştirâ ve tesellüm ve kabûl ve semeni olan meblağ-ı mezbûr bin beş yüz kuruş alacağımın ancak beş yüz kuruşunu mâl-ı vakf-ı merkûmdan olmak üzere mütevellî-i mersûm yedinden ahz ü kabz eyledim ba‘de’l-yevm menzil-i mahdûd-ı mezkûr vakf-ı merkûmun müsakkafâtından olmuşdur dedikde gıbbe’t-tasdîki’ş-şer‘î mukırr-i mesfûr İnşitaş zımmî meclis-i mezkûrda mütevellî-i mersûm Panayod muvâcehesinde i‘âde-i kelâm edip mütevellî-i mersûm menzil-i mezkûru gıbbe’t-tahliyetü’ş-şer‘iyyeti ve’t-tekâbuzi’l-mer‘î işbu târih-i rakîmden bin kuruş icâre-i mu‘accele-i misli ve yevmî iki akçe icâre-i müeccele-i mumâsili ile taraf-ı vakıfdan bi’t-tevliye verdiği temessük mantûkınca bana icâr ve teslim ben dahi ber-vech-i muharrer istîcâr ve tesellüm ve kabûl ve semeni mezkûr bin beş yüz kuruşdan bâkî taraf-ı vakıfda alacağım olan bin kuruşu mu‘accele-i mezkûreye bi’t-terâzî takâs ve mahsûb eylediğimde ol dahi mukâsa ve kabûl eyledi ba‘de’l-yevm

menzil-i mahdûd-ı mezkûrun gabn ve tağrîrine ve mu‘accele-i mezkûr bin kuruşun istîfâsına müte‘allıka âmme-i de‘âvîden taraf-ı vakf-ı merkûmun ve mütevellî-i mersûmun zimmetlerini ibrâ-i âmm ile ibrâ ve ıskât eyledim dedikde gibbe’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ hüve’l-vâki‘ bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 105]

• **Nev‘un âhar fi’l-bey‘-i me‘a’l-ferâğ**

3.16.21. Arsası mukâta‘alı menzil mübâya‘ası sûreti

Mahmiye-i İslambul’da Debbağ Yunus Mahallesi’nde sâkin fahru’l-kudâtü’l-kirâm es-Seyyid Mehmed Hâşim Efendi ibn-i Kâsım meclis-i şer‘-i münîr-i vâcibi’t-tevkîrde bâ‘isü hâze’l-kitâb Ali Ağa ibn-i Kâzım mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip arsasının Medîne-i Münevvere vakf-ı şerifine senevî iki yüz akçe mukâta‘a-i kadîmesi olup üzerinde olan ebniyesi yedimde mülk ve hakkım olan mahalle-i mezbûrede vâki‘ tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd filan ve filanı müştamil bir bâb mülk menzilin ebniye-i memlûkesini tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî ve şürût-ı müfsideden ârî bey‘-i bât-ı sahîh-i şer‘î ile beş yüz kuruşa merkûm Ali Ağa’ya bey‘ ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra arsasını dahi bâ-ma‘rifeti mütevellî merkûm Ali Ağa’ya meccânen ferağ ve tefvîz ol dahi ber-minvâl-i mübîn tefvîz ve kabûl edip ebniyesinin semeni olan meblağ-ı mezbûr beş yüz kuruşu merkûm Ali Ağa yedinden tamâmen ahz ü kabz eyledim ba‘de’l-yevm menzil-i mahdûd-ı mezkûrun ebyinesi merkûm Ali Ağa’nın mülk-ü mahzı ve arsası dahi hakk-ı müfevvezi olmuştur keyfe mâ yeşâ ve yahtâr mutasarrıf olsun dedikde gibbe’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

3.16.22. Bey' ve ferâğ ve taslîti mutazammın arsası mukâta' alı hân mübâya'ası sûreti

Sâbıkan Tırhala Beylerbeyisi olan emîrû'l-ümerâi'l-kirâmü'l-kirâm kebîru'l-küberâi'l-fehâm saâdetlû İlyas Paşa hazretleri mahmiye-i İstanbul'da meclis-i şer'-i şerîf-i enverde hâlen mesnedâra-yı sadâret-i uz mâ ve erîke-i pîrây vekâlet-i kübrâ olan cenâb-ı rûkn-i âlişân sadr-ı âsaf nişân-ı düstûr ma'delet-i şîâr-ı müşîr Feridun vakâr-ı menât mekâlîd-i umûr müdebbir-i umûr cumhur-u medâr mesâlih-i kâffe-i ümem nâzım-ı münâzım-ı âlem-i müessis-i bünyânü'd-devleti ve'l-ikbâl meşîdâr-ı kane's-saâdetü ve'l-iclâl işbu kitâbı müstetâb eyâdi-yi şerifleriyle şerefyâb olan sadr-ı a'zâm ve efham ve bedr-i emced [?] ve ekram devletlû celâletlû el-Hâc Ali Paşa dâme birruhû vefşâ hazretlerinin taraf-ı karîni's-şerîf-i âsfanelerinden zikr-i âtî husus-ı meymenet-i mahsûsda vekîl-i müseccel-i şer'îleri olan kapıcılar kethüdâsı izzetlû Osman Ağa ibn-i Abdüsselâm mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip akd-i âti'l-beyânın sudûruna değin arsası mahrûse-i Selanik'de Kâsımiye Cami'i Şerîfi Vakfı'na senevî bin sekiz yüz akçe mukata'a-i kadîme ile tasarrufumda ve ebniyesi izn-i mütevellî ile mülk olmak üzere silk-i mülkümde olup medîne-i Karaferye'de kâin etrâf-ı erba'ası filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd kırk bâb tahtânî oda ve iki kebîr ahır ve samanhâne ve müte'addiden dabhâne ve kanavât-ı müsennât ile muhrez mâ-i cârî ve kebîr şadırvan ve hâricinde on iki bab dekâkîni müştemil han-ı cedîd demekle ma'rûf hânın ebniye-i memlûkesini bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-hukûk ve'l-merâfık vekîl-i mûmâ-ileyh Osman Ağa'ya tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile on beş bin kuruşa bey' ve temlîk ve arsasını dahi vakf-ı mezbûr mütevellisi izniyle meccânen ferağ ve tefvîz eylediğimde ol dahi müvekkileri müşârun ileyh hazretleri için iştirâ ve temellük ve tefevvuz ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblağ-ı mezbûr on beş bin kuruşu işbu meclis-i şer'de bana teslim ben dahi vekîl-i mûmâ-ileyh yedinden tamâmen ahz ü kabz eylediğimden sonra han-ı mahdûd-ı mezkûru ve dekâkin-i mezbûreyi mahallinde vekîl-i şer'îleri ve ustasıyla kabz ve zabta müvekkil-i müşârun ileyh hazretlerini taslît eyledim fimâ ba'd zikr olunan hân ve dekâkinin ebniyesi cemî' müştemilâtıyla müvekkil-i müşârun

ileyh hazretlerinin mülk-i müşterâları ve arsası dahi hakk-ı müfevvazları olup benim kat'an ve kâtibeten alâka ve medhalim kalmadı keyfe mâ yeşâ ve yahtâr bi'l-yümni ve'l-ikbâl mutasarrıf olsunlar dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 107]

3.16.23. Sûretün uhrâ-yı bey' ve ferâğ ve taslît

Vilâyet-i Anadolu'da Kastamonu sancağında Derrâc kazâsına tâbi' Seylân [?] nâm karye ahâlîsinden olup mahmiye-i İstanbul'da Beyceğiz Mahallesi'nde mutavattın Rasul Ağa ibn-i Abdunnebî mahmiye-i mezbûre meclis-i şer'î hatîr-i lâzımü't-tevkîrde bâisü hâze'l-kitâb Hızır Ağa ibn-i Veli mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip ile'l-ân yedimde mülküm olan karye-i merkûmede vâki' lede'l-ahâlî ve'l-cîrân ma'lûmü'l-hudûd bir bab menzil arsası ile kezâlik ma'rûfu'l-etrâf bir kıt'a mülk harman yerini tarafeynden bi'l-icâb ve'l-kabûl bey'-i sahîh-i kat'î ile yüz kuruşa mezbûr Hızır Ağa'ya bey' ve temlik ve yine karye-i merkûme hudûdu dâhilinde kâin lede'l-ahâlî ve'l-cîrân ma'lûmu'l-hudûd ve'l-kat' taht-ı tasarrufumda olan üç kıt'a tarlaları dahi bâ-ma'rifet-i sipâhi mezbûr Hızır Ağa'ya elli kuruş bedel mukâbelesinde ferâğ ve tefvîz etdiğimde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tefavvuz ve kabûl eyledikten sonra meblağayn-ı mezkûrayndan müctemi' olan yüz elli kuruş mezbûr Hızır Ağa yedinden tamâmen ahz ü kabz edip sâlifü'z-zikr menzil ve harman yerleri ile tarlaları mahallerinde zabt ve tasarrufa mezbûr Hızır Ağa'yı taslît eyledim fimâ ba'd zikr olunan menzil ve harman yerleri ve tarlalarda benim¹³⁰ kat'an alâkam kalmayıp arsa-i mezkûreler mezbûr Hızır Ağa'nın¹³¹ mülk-i müşterâları ve tarlalar dahi dâhil-i taht-ı tasarrufu olmuşdur dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

¹³⁰ Nüşhada eksik bulunan "benim" kelimesinden sonrası, "Nev'un âhar fi'l-ferâğ" başlığına kadar 1248 yılı basımına ait nüsha ile tamamlanmıştır.

¹³¹ Müellif nüshası vr. 42b'de "Hızır Beşe" olarak geçmektedir.

[s. 108]

3.16.24. Arsası mukâta‘alı bağ mübâyâ‘ası sûreti

Mahrûse-i Galata muzâfâtından İstinye nâhiyesine tâbi‘ Yeniköy kasabası mütemekkinlerinden Penâyod veled-i Yorgi nâm zımmî meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzımü’t-tevkîrde işbu râfi‘atü’r-rakîm Zâfire bint-i Fota nâm nasrâniyye muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip arsası senede merhûm Sultan Bayezîd Hân -tâbe serâhu- vakfına mukâta‘a-i ma‘lûme ile tasarrufumda olup üzerinde mağrûs kürûmu mülküm olan kasaba-i merkûme hudûdu dâhilinde filan nâm mevzi‘de vâki‘ etraf-ı erba‘ası filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd ve tahminen ve dört dönüm miktârı bağımın kürûm-ı memlûkesini tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî bey‘-i bât-ı sahîh-i şer‘î ile üç yüz kuruşa mesfûre Zâfire nasrâniyyeye bey‘ ve temlik ve teslim ve arsasını dahi bâ-ma‘rifet-i mütevellî meccânen ferağ ve tefvîz eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve tefevvüz ve kabûl eyledikten sonra semen-i mezkûr üç yüz kuruşu müşteriye-i mesfûre yedinden tamâmen ahz ü kabz eyledim fimâ ba‘d bağ-ı mahdûd-ı mezkûrda benim kat‘â alâkam (ve medhalim)¹³² kalmayıp mesfûre Zâfire nasrâniyyenin kürûmu mülk-i mahzı ve arsası hakk-ı müfevvezi olmuşdur ke-emsâlihâ mütesarrıfe olsun dedikte gibbe’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

3.16.25. Taraf-ı pâdişahîden defterdâr efendinin çiftlik bey‘i ve arâzî ferâğı sûreti

Halen Sultân-ı Selâtin-i cihân ve hâkân-ı havâkîn-i zamân pâdişâh-ı dârâ dârat ve şehinşâh-ı İskender derecât azimet-penâh hilâfet-destgâh zübde-i selâtin-i âli Osmân vâris-i mülk-i Süleymân gıyâsü’l-İslâm ve’l-müslimîn mugîsü’d-devleti ve’d-dünya ve’d-dîn nâsır-ı şer‘-i metîn hâmî-yi havze-i dîn-i mübîn a‘nî bihî Sultân ibn-i Sultânü’l-Sultân Ahmed Hân ibn-i s-sultânü’l-muzaffer ve’l-hâkânü’l-muvakkar merhûmü’l-mebrûr ed-dâricu ilâ medârici rahmeti rabbihi’l-Ğafûr Sultân Mehmed Hân lâ-zâlet havâfık

¹³² Müellif nüshasında parantez içindeki ifade de yer almaktadır.

rafe'athü hâfikaten fi'l-hâfikayni ve şevâriku şevketihâ şâriken beyne'l-meşrikayn hazretleri taraf-ı bâhirü'ş-şeref-i hümâyunlarından husûs-ı âti'l-beyânda vekîl ve âharı dahi tevkîle me'zûn olup bi'l-fi'il şikk-ı evvel defterdârı olan câmi'ü'l-emvâli's-sultâniyye âmirü'l-hazâini'l-Osmâniye atûfetlû Hasan Efendi Filan Efendi kıbelinden zikr-i âti ikrâra vekîl-i müseccel-i şer'ileri olan umdetü erbâbü't-tahrîr ve'l-kalem mektûbî Filan Efendi ibn-i Filan¹³³ meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde hâlen erîkenişin-i sadâret-i uzmâ ve müttekâ-pîrâ-yı vekâlet-i kübrâ sadr-ı a'zam hüceste hısâl ve bedr-i efham âsaf-ı ikbâl câmi'-i âsâri'l-hakîka fi'l-âfâk muzahhiru eltâfis's-seniyye ale'l-ıtlâk devletlû saadetlû Filan Paşa¹³⁴ yessera'llâhu mâ yürîdü ve mâ yeşâ hazretlerinin taraf-ı âlîlerinden ikrâr-ı âti'l-beyânda tasdîka vekîl-i şer'ileri olan Telhîsî izzetlû Ali Ağa ibn-i Filan¹³⁵ muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip sâbikan Dârü's-sa'âdeti'ş-şerîfe ağası olup bundan akdem vedâ'-i âlem-i fânî eden merhûm Filan Ağa'nın¹³⁶ verâset-i min ciheti'l-velâ şehriyâr-ı müşârun ileyh Âlî-tebâr edâmallâhu te'âlâ ilâ-yevmi'l-haşr ve'l-karâr hazretlerine münhasır olmakla müteveffâ-yı müşârun ileyh in ile'l-vefât silk-i mülk-i sahîhinde münselik olup ba'de vefâtihi bi'l-irsi'ş-şer'î şehriyâr-ı müşârun ileyh hazretlerine isâbet ve intikâl etmekle akd-i âti'z-zikrin sudûruna değîn yed-i şerîflerinde ve tasarruflarında olan havâss-ı rafî'a kazâsı muzâfâtından Çekmece-i kebîr nâhiyesine tâbi' filan nâm karyede vâki' lede'l-ahâlî ve'l-

¹³³ Müellif nüshası vr. 43a'da "Yusuf Efendi ibn-i Yakup" (ö. m. 1690-91) ismi ile geçmektedir.

¹³⁴ Müellif nüshası vr. 43a'da "Ali Paşa" (ö. m. 1716) ismi ile geçmektedir.

¹³⁵ Müellif nüshası vr. 43a'da "Ahmet Ağa ibn-i Süleyman" ismi ile geçmektedir.

¹³⁶ Müellif nüshası vr. 43a'da "el-Hâc Beşir Ağa" ismi ile geçmektedir. Ancak davada ismi geçen kişilerle aynı dönemde yaşamış olan Beşir Ağa'nın vefat tarihi 1746 yılına aittir ve zikredilen kişilerden sonra olması hasebiyle bu kimselerin davada ismi geçen Beşir Ağa'nın terekesi üzerinde herhangi bir işlem yapmaları söz konusu olmamaktadır. Davada geçen diğer kişilerin ve dönemin padişahı III. Ahmet'in (ö. m. 1736) vefat tarihi göz önünde bulundurulduğunda burada ismi zikredilen Dârü's-saâde ağasının Beşir Ağa değilde ondan önceki bir Dârü's-saâde ağası Süleyman Ağa (ö.m. 1715) olması muhtemeldir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Ayhan Ürkündağ, *Darüssaade Ağası Hacı Beşir ağa ve Hayratı* (Doktora Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar 2017, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 464545).

cîrân kemâl-i şöretine binâen tahdîd ve tavsîfden müstağni olup hâricen ve dâhilen büyût-ı adîde ve ahır ve samanhâne ve avluyu müştemil çiftlik ta'bir olunur mülk menzil ile içinde mevcûd ma'lûmu'l-cins ve'l-aded mevâşî ve sâir eşyâ-i ma'lûmeyi cemî'-i tevâbi' ve levâhıkı ve kâffe-i menâfi' ve merâfıkı ile müvekkilim defterdâr-ı mûmâ-ileyh Filan Efendi müvekkil-i müşârun ileyh devletlû Filan Paşa hazretlerine tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile bi-safkatin vâhidetin üç bin kuruşa bey' ve temlik ve çiftlik-i mezbûr ile me'an zabt ve zirâ'at olunup karye-i merkûme hudûdu dâhilinde vâki' ma'lûmetü'l-hudûd ve'l-kat' tarlaları dahi bin kuruş bedel mukâbelesinde ma'rifet-i sâhib-i arz ile müvekkil-i müşârun ileyh hazretlerine tefvîz etmekle onlar dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tefevvüz ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra semen-i mezkûr üç bin kuruş ile bedel-i mezbûr bin kuruşuna cem'an dört bin kuruşu taraf-ı şerîflerinden ahz ü kabz ve sâdır olan fermân-ı âlî mücebince hazîne-i hümâyûna teslîm eylediler fimâ ba'd çiftlik-i mezbûr içinde olan mevâşî ve eşyâ-i müvekkil-i müşârun ileyh devletlû Filan Paşa hazretlerinin mülk-i müşterâları ve arâzi-i merkûme dâhil havza-i tasarrufları olmuşdur keyfe mâ yeşâ ve yahtâr bi'l-yümn-i ve'l-ikbâl mutasarrıf olsunlar dedikte gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi'l-ibtigâ sebt ve imlâ olundu.

[s. 110]

• Nev'un âhar fi'l-ferâğ

3.16.26. Ferâğ-ı menzili mütezammın hüccet sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Kadı Çeşmesi kurbunda Yarhisârî Mustafa Efendi Mahallesi'nde sâkin Salih Efendi ibn-i Abdülkerim meclis-i şer'-i kavîm-i lâzîmü't-ta'zîmde işbu bâisetü'l-vesîka Saliha Hatun ibnetü Abdürrahim mahzarında takrîr-i kelâm ve ta'bir ani'l-merâm edip merhûm Muîd Ahmed Efendi Vakfî'ndan olup tefvîz-i âti'l-beyânın vukû'una değin icâreteyn ile taht-ı tasarrufumda olan mahalle-i mezbûrede vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd filan ve filanı müştemil bir bâb menzilimi beş yüz kuruş bedel mukâbelesinde merkûme Saliha Hatun'a bi-izn-i mütevellî ferağ-ı mu'teber-i kat'î ile ferağ ve tefvîz eylediğimde ol

dahi ber-vech-i muharrer teferruğ ve tefevvuz ve kabz ve kabûl eyledikten sonra bedel-i ferağ olan meblağ-ı mezbûr beş yüz kuruşu merkûme Saliha Hatun yedinden tamâmen ahz ü kabz eyledim ba'de'l-yevm menzil-i mahdûd-ı mezkûrda benim alâkam kalmayıp merkûme Saliha Hatun'un hakkı- müfevvazı olmuşdur keyfe mâ teşâ ve tahtâr mutasarrıfe olsun dedikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 111]

3.16.27. Ferâğ-ı mukâta'a sûreti

İşbu berât-ı âlişânın derûnunda mastûr filan mukâta'aya ber-vech-i mâlikâne mutasarrıf olan sâhib-i berât el-Hâc Süleyman Ağa ibn-i Yakub meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde işbu râfi'ü'l-kitâb Osman Bey ibn-i Eyüb muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip derûn-ı berât-ı âlişânda tafsîl ve beyân ve tasrîh ve iyân olunduğu üzere ber-vech-i mâlikâne mutasarrıf olduğum mukâta'a-i merkûmeyi mezbûr Osman Bey yedinden ahz ü kabz ve mesârifime sarfla istihlâk eylediğim dört bin beş yüz kuruş mukâbelesinde hüsn-i rızâ ve ferağ-ı mu'teber-i kat'î ile mezbûr Osman Bey'e ferağ ve tefvîz ve yedimde olan atık berâtımı dahi kendüye teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer tefavvuz ve teferruğ ve kavlı ve bedel-i müstehlek-i merkûme müte'allıka âmme-i da'vâdan zimmetimi ibrâ-i âmm ile ibrâ ve ıskât eyledikde ben dahi ibrâ-i mezkûru kabûl eyledim fîmâ ba'd zikr olunan mukâta'ada benim kat'an alâkam kalmayıp mezbûr Osman Bey'in dâhil-i havza-i tasarrufu olmuşdur ke-emsâlihi mutasarrıf olsun dedikde eserü't-tasdîki'l-mu'teber mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 112]

3.16.28. Ferâğ-ı timâr sûreti

Vilâyet-i Rûmeli'de Tatar Pazârcığı kasabası ahâlîsinden Fethullah Ağa ibn-i Cafer meclis-i şer'-i münîr-i vâcibü't-tevkîrde erbâb-ı timârdan bâ'isü hâze'l-kitâb Memiş Ağa ibn-i Ömer nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip merkûm Memiş Ağa zikr olunan Pazârcık kasabasında

Paşa sancağı ta‘bîr olunur sancakda vaki‘ filan nâm karye ve gayrıdan üç bin akçe yazılı timâra bâ-berât-ı âlişân mutasarrıf olmakla merkûm Memiş Ağa timâr-ı mezkûru beş yüz kuruş bedel mukâbelesinde bana ferâğ etmekle ben dahi ba‘de‘l-kabûl bedel-i mezkûr beş yüz kuruşu merkûm Memiş Ağa‘ya def‘ ve teslim ol dahi yedimden ahz ü kabz ve mesârifine sarfla istihlâk etmeğın hâlen zıkr olunan timârın bedel-i ferâğı olmak üzere merkûm Memiş Ağa‘ya medfû‘um olan meblağ-ı mezbûra müte‘allıka âmme-i da‘vâdan merkûm Memiş Ağa‘nın zimmetini ibrâ ve ıskât eylediğimde ol dahi ibrâ-i mezbûru kabûl eyledi dedikde gıbbe‘t-tasdîki‘l-mu‘teberi‘ş-şer‘î mâ vaka‘a bi‘l-iltimâs ketb olundu.

3.16.29. Ferâğ-ı imâmet sûreti

Mahmiye-i İstanbul‘da Filan Mahallesi imâmı olup zıkr-i âtî imâmet cihetine mutasarrıf idüğü zeyl-i hüccetde muharrerü‘l-esâmî müslimîn ihbârlarıyla mütehakkık olan el-Hâc Hasan Efendi ibn-i Abdulgani meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzımü‘t-tevkîrde bâ‘isü hâze‘l-kitâb Hâfız Ali Efendi ibn-i Abdünnebi mahzarında takrîr-i kelâm ve ta‘bîr ani‘l-merâm edip mahmiye-i mezbûrede Yenibahçe kurbunda Tûtî Abdullatif mescid-i şerîfinin imâmeti tezkiresi nâtik olduğı üzere benim tasarrufumda olmakla ben sâlifü‘z-zıkr mutasarrıf olduğım imâmet cihetini hüsn-i rızâ ve tayyib-i ihtiyarım ile merkûm Hâfız Ali Efendi yedinden ahz ü kabz ve mesârifime sarfla istihlâk eylediğım beş yüz elli kuruş bedel mukâbelesinde ferâğ ve kasr-ı yed ve tezkiremi dahi kendüye teslim eylediğimde ol dahi ba‘de‘l-kabûl bana medfû‘u olan müstehlek-i merkûma müte‘allıka âmme-i da‘vâdan benim zimmetimi ibrâ-i âmm ile ibrâ ve ıskât edip ol vecihle benim zıkr olunan imâmetde kat‘an alâkam kalmamışdır dedikde merkûm Hâfız Ali Efendi dahi mukırr-i mezbûru cemî‘-i kelimât meşrûhasında tasdîk ve tahkîk etmeğın mâ vaka‘a bi‘t-taleb ketb olundu.

3.16.30. Ferâğ-ı ulûfe sûreti

Mahmiye-i İstanbul‘da Zeyrek Mahallesi‘nde sâkin sâbıkan Tüfenkçi başı Ali Ağa ibn-i Mehmed meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde işbu râfi‘ü‘l-

vesîka Abdi Ağa ibn-i Ahmed muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mahmiye-i mezbûrede dergâh-ı âlî yeniçerilerinin beşinci bölüğün odasına mahsus mutasarrıf olduğum yevmî altmış akçe tekâüd-i ulûfemi hüsn-i rızâ ve tayyîb-i ihtiyârım ile bâ-ma‘rifet-i zâbitân bin kuruş bedel mukâbelesinde merkûm Abdi Ağa’ya ferâğ ve kasr-ı yed ve ulûfe-i mezkûreyi nâtikâ ibtidâ tâbir olunur tezkiresini dahi teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer tesellüm ve kabûl eyledikten sonra bedel-i ferâğ olan bin kuruşu merkûm Abdi Ağa yedinden bi’t-tamâm ve’l-kemâl ahz ü kabz eyledim ve’l-hâsıl ben husûs-ı mezkûra ol dahi bedel-i ferâğ olmak üzere bana medfû‘u olan meblağ-ı mezbûr bin kuruşun mutâlebesine müte‘allika âmme-i de‘âvî ve mutâlebât ve kâffe-i eymân ve muhâsamâtdan herbirimiz ahârın zimmetini ibrâ-i âmm sahîh-i şer‘î ile ibrâ ve ıskât edip yine herbirimiz âharın ibrâsını ber-minvâl-i muharrer kabûl eyledik fîmâ ba’d sâlifü’z-zikr altmış akçeye takâüd ulûfesinde benim alâkam kalmayıp merkûm Abdi Ağa’nın dâhil-i taht-ı tasarrufu olmuştur dedikte gibbe’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ vaka‘a bi’t-taleb.¹³⁷

[s. 113]

3.17. Faslun fî huçeci bey‘i’l-vefâ

3.17.1. Bi-tarîk-i’l-vefâ menzil mübâya‘ası sûreti

Mahmiye-i İstanbul’da Ahîzâde Mahallesi sükkânından İshak Efendi ibn-i Ömer meclis-i şer‘-i kavîm-i lâzîmü’t-ta‘zimde işbu bâ‘isü’l-kitâb Mehmed Ağa ibn-i Haydar muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip akd-i âti’l-beyânın sudûruna değîn silk-i mülk-i sahîhimde münselik olup mahmiye-i mezbûrede Efdalzâde Mahallesi’nde kâin etrâf-ı erba‘ası filan ve filan ve filan ve filanla mahdûd filan ve filanı müştemil bir bâb menzilimi târih-i hüccetden bir sene tamâmına değîn müeccel olmak üzere merkûm Mehmed Ağa’ya üç yüz elli kuruşa bi-tarîki’l-vefâ bey‘ ve teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra meblağ-ı mezbûr üç yüz elli kuruşu merkûm Mehmed Ağa

¹³⁷ Bu dava çalıştığımız nüshada bulunmayıp müellif nüshası vr. 44b’de bulunmaktadır.

yedinden bi't-tamâm ve'l-kemâl ahz ü kabz eyledim dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

3.17.2. Vekâlet-i devriye ile olan bey' bi'l-vefâ sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Necatizâde Mahallesi'nde sâkin Fahrü'l-eşbâh Silahşör Abdullah Ağa ibn-i Süleyman meclis-i şer'î münîr-i vâcibü't-tevkîrde işbu bâ'isü'l-kitâb Mehmed Efendi ibn-i Osman mahzarında takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip işbu hâzır bi'l-meclis Salih Ağa nâm kimsenin merkûm Mehmed Efendi'ye cihet-i deyn-i şer'îden lâzımü'l-edâ deyni olan bin kuruşa ben tarafından emir ve kabûlü hâvî kefâlet-i sahiha-i şer'îyye ile kefil olup meblağ-ı mezbûr bi-hükmü'l-kefâle merkûm Mehmed Efendi'ye deynim olmağın hâlen yedimde mülk ve hakkım olup mahalle-i mezbûrede vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filanla mahdûd hâriciye ve dâhiliye de büyût-ı adîde ve müşt Emilât-ı ma'lûme-i sâireyi hâvî bir bâb mülk menzilimi meblağ-ı mezbûr bin kuruş mukâbelesinde târih-i kitâbdan dört ay tamâmına değin merkûm Mehmed Efendi'ye bey' bi'l-vefâ tarîki üzere bey' ve teslîm ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki'l-mu'teber mezbûr Abdullah Ağa meclis-i mezkûrda İsmail Ağa ibn-i Hasan nâm kimse muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip meblağ-ı mezbûr hakikatde rehin hükmünde olmakla ecl-i mezkûr hulûlünde meblağ-ı mezbûr bi-hükmi'l-kefâle edâ olunmayıp fekk-i rehin mümkün olmaz ise menzil-i mahdûd-ı mezkûru semen-i misli ile âhara bey'a ve kabz-ı semene ve semeninden deyn-i mezkûrumu edâya ve fazla kalır ise bana îsâle ve bunların mütevakkıf oluşu umûrun küllisine küllemâ azeltüke fe-ente vekîli mazmûnu üzere azl ve in'izâlden masûne ve sulb-i akd-i rehinde meşrûta vekâlet-i devriye ile merkûm İsmail Ağa'yı tarafımdan vekil ve nâib-i münâb nasb ve ta'yîn eyledim dedikde ol dahi vekâlet-i mezbûreyi kabûl ve hıdemât-ı lâzımesini edâya taahhüd etmeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 114]

3.17.3. Vefâen bey' olunan menzilin fekki sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Salih Paşa Mahallesi'nde sâkin Uncu el-Hâc Ali Ağa ibn-i Mustafa meclis-i şer'-i hatîr-i lâzîmü't-tevkîrde şahsı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe olan işbu râfi'atü's-sefer Toto bint-i Şâhin nâm nasrâniyye muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip bundan akdem mersûme Toto nasrâniyye yedimden istidâne ve ahz ü kabz eylediği üç yüz elli kuruş mukâbelesinde Samatya Kapısı dâhilinde Cizyedâr Mahallesi'nde vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filanla mahdûd ma'lûmu'l-müştemilât bir bâb mülk menzilin yedimde olan işbu hüccet-i şer'iyye mantûkunca altmış bir gün tamâmına değin bey'-i vefâ tarîki üzere bana bey' ve teslîm ben dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve tesellüm etmişidim el-hâletü hâzihi mebi'-i mezbûr hakikatında rehin olup semeni mezkûr-ı mersûme Toto nasrâniyye zimmetinde deyn olmakla müddet-i mezkûre tamâmında mersûme Toto nasrâniyye deyni olan meblağ-ı mezbûru bana tamâmen edâ edip ben dahi yedinden ba'de'l-ahz ve'l-kabz menzil-i mezbûru rehniyetden fekk edip mersûme Toto nasrâniyyeye teslîm eyledim dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi'l-iltimâs ketb olundu.

[s. 115]

3.17.4. Sûretün uhrâ bi-tarîki't-taslît

Mahmiye-i İstanbul'da Şeyh Vefâ Mahallesi'nde sâkin Hoca Mehmed Efendi ibn-i Zekeriya meclis-i şer'-i şerîf-i enverde medîne-i Ruscuk'da Dere Mahallesi ahâlisinden işbu sâhibü'l-kitâb Ali Ağa ibn-i Yahya mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip merkûm Ali Ağa zimmetinde yedimde olan bey' bi'l-vefâ hücceti mantukunca bana deyni olan iki yüz elli kuruş mukâbelesinde zikr olunan Dere Mahallesi'nde kâin tarafları filan ve filan ve filan ve filanla mahdûd bir kıt'a mülk bahçesi rehn-i makbûz idi el-hâletü hâzihi meblağ-ı mezbûr iki yüz elli kuruşu tamâmen merkûm Ali Ağa'dan ahz ve istîfâ edip bahçe-i mahdûd-ı mezkûru mahallinde kabz ve tesellüme taslît ve fekk-i rehn eyledim dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi'l-ibtigâ ketb olundu.

3.18. Faslun fî huçeci'l-bey'î bi-tarîki'l-istiğlâl

3.18.1. İstiğlâl tarîkiyle olan mübâya'a-i menzil sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Sarı Lütî Mahallesi ahâlîsinden Lütfullah Çelebi ibn-i Hasan meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde mahalle-i mezbûre avârizına mevkûfe nukûdun mütevellîsi işbu râfi'ü'l-kitâb es-Seyyid Hüseyin Efendi ibn-i Hasan mahzarında ikrâr-ı tâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip akd-i âti'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülk-i sahîhimde münselik olup mahalle-i mezbûrede vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd filan ve filanı müştemil bir bâb menzilimi tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî bi-tarîki'l-istiğlâlî'l-âdî mütevellî-i merkûm es-Seyyid Hüseyin Efendi'ye dört yüz kuruşa bey' ve teslîm ol dahi ber-vech-i muharrer yedinde olan nukûd-ı vakf-ı mezbûr ile iştirâ ve tesellüm ve kabûl ve meblağ-ı mezbûr dört yüz kuruşu nukûd-ı vakf-ı mezkûrdan olmak üzere yedimden tamâmen ahz ü kabz eyledikden sonra mütevellî-i merkûm es-Seyyid Hüseyin Efendi bi't-tevliye menzil-i mezkûru ba'de't-tahliyeti's-şer'îyye ve't-tekâbuzı'l-mer'î işbu târih-i kitâbdan bir sene tamâmına değîn beher şehir beşer kuruş icâre ile bana îcâr ve teslîm ben dahi ber-vech-i mübeyyen istîcâr ve teslîm eyledim dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 116]

3.18.2. Bey' bi'l-istiğlâl me'a kefâlet sûreti

Mahrûse-i Bağdad-ı behîşt-âbâd mahâllatından Caferiye Mahallesi'nde sâkin el-Hâc Ömer bin Osman nâm kimesne meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde işbu râfi'atü'l-vesîka Rukiye bint-i Selman nâm hatun muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zikr-i âti akdin sudûruna değîn yedimde mülk ve hakkım olup mahalle-i mezbûrede vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filanla mahdûd filan ve filanı müştemil bir bâb menzilimi tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî bi-tarîki'l-istiğlâlî'l-âdî üç yüz elli kuruşa mezbûre Rukiye Hatun'a bey' ve teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i mübeyyen iştirâ ve tesellüm ve kabûl eyledikden sonra meblağ-ı

mezbûru tamâmen yedinden ba'de'l-ahz ve'l-kabz mezbûre Rukiye Hatun menzîl-i mahdûd-ı mezkûru gıbbe't-tahliyeti'ş-şer'iyeye ve't-tekâbuzi'l-mer'î târih-i vesîkadan bir sene tamâmına değin yirmi altı kuruş ücret ile bana îcâr ve teslîm ben dahi ber-vech-i mahkî istîcâr ve tesellüm eyledim dedikde eserü't-tasdîki'ş-şer'î mukırr-i merkûm el-Hâc Ömer'in sulbî kebîr oğlu Matar nâm kimesne asl-ı mâl olan üç yüz elli kuruş ile bir senede lâzım gelen ücret-i mezkûreye tarafeynden emr ve kabûlü hâviye kefâlet-i sahîha-i şer'iyeye ile kefil ve zâmin olmağın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 117]

3.18.3. Hücet kenârına yazılân fekk-i istiğlâl sûreti

İşbu hücet-i şer'iyeye hilâl-i sutûrunda mezkûru'l-ism Mehmed Ağa ibn-i Rüstem meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu sahibü'l-kitâb İsmail Efendi ibn-i Muharrem mahzarında ikrâr-ı tâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip işbu hücet-i şer'iyede tahdîd ve tavsîf olunduğu vecih üzere merkûm İsmail Efendi mâlik olduğu bir bâb menzilini cemî'-i tevâbi' ve levâhık ile bi-tarîki'l-istiğlâl yüz elli kuruş semen-i medfû' ve makbûza bundan akdem bana bey' ve teslîm etdikde ben dahi tarîk-i mezkûr üzere iştirâ ve tesellüm ve kabûl etmişidim lâkin akd-i mezbûr hakîkatde kat'î olmayıp meblağ-ı mezbûr mukâbelesinde rehin olmakla meblağ-ı mezbûr yüz elli kuruş ile icâre-i müctemi'a-i ma'lûmeyî merkûm İsmail Efendi yedinden tamâmen ahz ü kabz edip menzil-i mahdûd-ı mezkûru rehniyetden fekk ve teslîm eylediğimde ol dahi tesellüm ve kabûl etmeğın fîmâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûrda benim aslâ alâkam kalmayıp merkûm İsmail Efendi'nin kemâ fi'l-evvel mülk-i sarîhidir dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.19. Faslun fî hucec-i hıyârî'r-ru'yeti ve'l-ayb

3.19.1. Hıyâr-ı ru'yet ile fesh-i bey'-i menzil sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Kumkapı dâhilinde Bâlî Paşa Mahallesi sükkânından işbu bâ'isü'l-kitâb Ahmed Ağa ibn-i Abdullah meclis-i şer'-i

hatîr-i lâzîmü't-tevkîrde Mehmed Ağa ibn-i Emrullah mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Mehmed Ağa'nın yedinde mülkü olup mahmiye-i mezbûrede el-Hâc Ferhat Mahallesi'nde kâin tarafları filan ve filan ve filan ve filanla mahdûd filan ve filanı müştemil bir bâb menziline târih-i hüccetden üç gün mukaddem kable'r-ru'ye mezbûr Mehmed Ağa'dan üç yüz kuruşa iştirâ edip semen-i mezkûru dahi tamâmen yedine def' ve teslîm eylediğimden sonra menzil-i mezkûru gördüğümde beğenmeyip bey'-i mezbûru hıyâr-ı ru'yet ile fesh etmemle semen-i mebi' deyü medfû'um olan meblağ-ı mezbûr üç yüz kuruşu mezbûr Mehmed Ağa'dan talep ederim suâl olunsun dedikde gıbbe's-suâl mezbûr Mehmed Ağa cevâbında fi'l-hakîka menzil-i mezbûru târih-i mezkûrda müdde'î-i merkûm Ahmed Ağa'ya kable'r-ru'ye üç yüz kuruşa bey' edip kabz-ı semen etmişidim deyü ikrâr ve îtirâf eyledikten sonra mezbûr Mehmed Ağa müdde'î-i merkûmun şer'an hıyâr-ı ru'yetini ibtâl eder tasarrufâtından nesne beyânına kâdir olmağın mûcebince bey'-i mezkûrun feshiyle ba'de'l-hükm mezbûr Mehmed Ağa semen-i mebi' deyü makbûzu olan meblağ-ı mezbûr üç yüz kuruşu müdde'î-i merkûm Ahmed Ağa'ya red ve teslîme tenbîh olunup mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 118]

3.19.2. Cârîyenin mu'ayyeye olduğunu isbâtla bâyi'ine red sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Tercüman Yunus Mahallesi'nde sâkin işbu bâ'isü'l-kitâb Ali Efendi ibn-i Mehmed meclis-i şer'-i şerîf-i enverde esirci tâifesinden Hasan Ağa ibn-i Abdullah mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Hasan Ağa işbu hâzır bi'l-meclis Gürciyyetü'l-asl Zîbâ nâm cârîyye-i memlûkesini târih-i hüccetden altmış gün mukaddem cemî' ayıpdan sâlîme olmak üzere sekiz yüz kuruş semen-i medfû' ve makbûza bana bey' ve teslîm ben dahi iştirâ ve tesellüm etmişidim hâlen cârîye-i mezbûrenin sedde marazına mübtelâtı olduğu aybına muttali' olup ayb-ı mezbûr cârîye-i merkûmede el-ân mevcûd ve kadîm ve inde't-tüccâr noksân-ı semen îcâb eder uyûbdan olmakla suâl olunup cârîye-i merkûme kendüye red(,) ve semen deyü makbûzu olan meblağ-ı mezbûrun geri

alıverilmesi matlûbumdur dedikde ayb-ı mezbûr uyûb-ı bâtinadan olmakla evvelâ teveccüh-i husûmet için câriye-i merkûme bu makûle uyûbu teşhîse kıbel-i devlet-i aliyyeden ehl-i hibre ta'yîn olunan hâssa etibbâlarından Mehmed Efendi ibn-i Filan ve Ahmed Efendi ibn-i Filan nâm kimesnelere irsâl ve irâ'e olundukda onlar dahi ba'de'n-nazar meclis-i şer'a gelip ayb-ı mezbûr câriye-i merkûmede mevcûd olduğunu haber vermeleriyle gıbbe's-suâl mezbûr Hasan Ağa cevâbında fi'l-vâki' târih-i mezbûrda câriye-i merkûme cemî'-i uyûbdan sâlime olmak üzere sekiz yüz kuruşa müdde'î-i merkûmeyi bey' ve kabz-ı semen eylediğini ikrâr lâkin ayb-ı mezbûrun kıdemini inkâr edicek müdde'î-i mezbûrdan ayb-ı mezbûrun kıdemine beyyine talep olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden mezbûrân Mehmed Efendi ve Ahmed Efendi li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eseri'l-istişhâd fi'l-hakîka câriye-i merkûmede mevcûd olan sedde marazı dört aydan ekalde hâdis olur değildir kadîmdir biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'îyye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın müdde'î-i merkûm Ali Efendi'ye câriye-i mezbûrenin ayb-ı mezkûruna ba'de'l-ittilâ' râzı olmayıp sarîhan ve delâleten kabûlünü müş'ir kendûden bir nesne sudûr etmediğine yemîn teklîf olundukda ol dahi alâ vefki'l-mes'ûl yemîn-i billâhi'l-aliyyi'l-a'lâ etmeğın mücebiyle ba'de'l-hükm câriye-i mezbûreyi kabza ve meblağ-ı mezbûr sekiz yüz kuruşu müdde'î-i merkûm Ali Efendi'ye red ve teslîme mezbûr Hasan Ağa'ya tenbîh olunup mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 119]

3.20. Faslun fî hucesi'ş-şuf'a

3.20.1. İsbât-ı şuf'a-i menzil sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Molla Gürâni Mahallesi'nde sâkin işbu bâ'isü'l-kitâb Lütfullah Ağa ibn-i Abdullah meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde Ömer Ağa ibn-i Abdüssamed nâm kimse mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip sâlifü'z-zikr Mola Gürâni Mahallesi'nde kâin hâlen yedimde mülk ve hakkım olan mülk menzilime muttasıl ve mülâsık olup bir

tarafdan benim zikrolunan menzirim ve bir taraftan Hasan Çelebi menzili ve bir taraftan Gülbûy Hatun menzili ve taraf-ı râbî'î tarîk-i âmm ile mahdûd menzili bundan akdem mâliki olan Yusuf Ağa ibn-i Abdullah nâm kimse mezbûr Ömer Ağa'ya beş yüz kuruşa bey'-i kat'î ile bey' ve teslîm ve kabz-ı semen eylediği mesmû'um olduğu anda bilâ te'hîr taleb-i şuf'a ve muvâsebe ile işhâd etmişidim hâlen mezbûr Ömer Ağa'ya suâl olunup bâyi'-i merkûme medfû'u olan semen-i mezbûr beş yüz kuruşu benden ahz ve menzil-i mezkûru bana teslîme tenbîh olunmak murâdımdır dedikde gıbbe's-suâl mezbûr Ömer Ağa cevâbında fi'l-hakîka müdde'î-i mezbûrun mülk menziline muttasıl ve mülâsık olan menzil-i mahdûd-ı mezkûru bâyi'-i merkûm Yusuf Ağa'dan beş yüz kuruş semen-i medfû'a iştirâ ve kabzını ikrâr lâkin müdde'î-i mezbûrun ber-vech-i mübeyyen taleb-i şuf'a ve muvâsebe ile işhâd eylediğini inkâr edicek müdde'î-i mezbûrdan ber-vech-i muharrer müdde'âsına mutâbıka beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve mahalle-i mezbûre ahâlîsinden Mustafa Efendi ibn-i Hasan ve Ali Ağa ibn-i Mustafa nâm kimseler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâziran olup istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka müdde'î-i mezbûr Latif Ağa kendi mülk menziline muttasıl ve mülâsık olan menzil-i mahdûd-ı mezkûru mâliki Yusuf Ağa işbu Ömer Ağa'ya beş yüz kuruşa bey'-i kat'î ile bey' ve kabz-ı semen eylediğini istimâ' eylediği anda bilâ te'hîr taleb-i şuf'a ve muvâsebe ile bizi işhâd etmişidi biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şe'iyeye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olunmağın mücebiyle gıbbe't-tahlîfi's-şer'î ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 121]

3.20.2. Arsası mukâta'alı olan mülk menzilde davasından men' sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Derviş Ali¹³⁸ Mahallesi'nde sâkin Süleyman Efendi ibn-i Süfyan meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde Osman Efendi ibn-i Abdurrahman muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip

¹³⁸ Müellif nüshası vr. 48a'da "Davud Paşa" olarak geçmektedir.

mahalle-i mezbûrede vâki‘ etrâf-ı selâsesi filan ve filan ve filan mülkleri ve taraf-ı râbi‘i tarîk-i hâss ile mahdûd olup filan ve filanı müştemil olan menzili, mâliki Ahmed Efendi ibn-i Osman nâm kimesne hâlen menzil-i mezkûru sekiz yüz kuruş semen-i medfû‘ ve makbûza mezbûr Osman Efendi’ye bey‘ ve teslîm ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve tesellüm lâkin zikrolunan menzil benim mülkûme muttasıl ve mülâsık olup ben şefi‘ olmamla bey‘-i mezkûru istimâ‘ eylediğim hinde bilâ te’hîr taleb-i muvâsebe-i şuf‘a edip ba‘zı kimesneleri işhâd eyledim hâlen menzil-i mezbûru şefi‘ olmamla taleb ederim suâl olsun dedikde gıbbe’s-suâl mezbûr Osman Efendi cevâbında fi’l-hakîka menzil-i mezkûr müdde‘î-i merkûm Süleyman Efendi’nin ber-vech-i mübeyyen mülkûne muttasıl ve mülâsık olup lâkin menzil-i mezkûrun Müstedâmzâde Vakfı’na senevî yüz yirmi akçe mukâta‘a-i kadîmesi olduğundan mâ‘adâ arz-ı vakıf üzerinde olan ebniye menkûlât hükmünde olmakla şer‘an şuf‘a cârî değildir dedikde gıbbe’l-istintâk müdde‘î-i merkûm Süleyman Efendi menzil-i mezkûr vakf-ı merkûmdan olup senevî yüz yirmi akçe mukâta‘ası olduğunu ikrâr ve îtirâf etmeğin kütüb-i fıkhiyyede (felâ şuf‘ate fi’l-vakfi ve’l-menkûlât) deyü tasrîh olunmağın mücebince müdde‘î-i merkûm Süleyman Efendi taleb-i şuf‘adan men‘ olunup mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 122]

3.21. Faslun fî huceci’l-hibe

3.21.1. Hibe-i menzil sûreti

Mahmiye-i İstanbul’da Necâtizâde Mahallesi’nde sâkin Mehmed Said Efendi ibn-i Filan meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzımü’t-tevkîrde zevce-i medhûlün bihâsı işbu bâ‘isetü’l-vesîka Hibetullah Hanım ibnetü Filan mahzarında tasarrufât-ı şer‘iyyesi câiz ve teberruât-ı mer‘iyyesi nâfiz olduğu halde bi’t-tav‘i’s-sâf ikrâr ve îtirâf edip zikr-i âtî hibenin sudûruna değin silk-i mülkûmde münselik ve münharit ve sımt-ı tasarrufumda muntazam ve münsemet olup mahalle-i mezbûrede vâki‘ etraf-ı selâsesi filan ve filan ve filan menzilleri ve taraf-ı râbi‘i tarîk-i âmm ile mahdûd filan ve filanı müştemil bir bâb menzilimi bi-cümleti mâ yeştemilühü ve yahvîhi zevcem

mezbûr Hibetullah Hanım'a hibe-i sahîha-i şer'iyeye ile hibe ve temlik ve ba'de't-tahliyeti's-şer'iyeye teslim eylediğimde ol dahi meclis-i hibede ittihâb ve tesellüm ve kabûl eyledi fimâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mekûrda benim aslâ ve kat'â alâka ve medhalim kalmayıp zevcem mezbûre Hibetullah Hanım'ın mülk-i mevhûbu olmuştur keyfe mâ teşâ ve tahtâr mutasarrıfe olsun dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.21.2. Mukâbelesinde ivaz olan hibe-i menzil sûreti

Medîne-i Saraybosna'da el-Hâc İlyas Mahallesi'nde sâkin Ali Ağa ibn-i Abdullah meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde işbu râfi'ü'l-kitâb Abdi Ağa ibn-i Hayrullah mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip hibe-i âtiyeti'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülkümde münselik olup mahalle-i mezbûrda kâin tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd filan ve filanı müşt Emil bir bâb menzilimi âmme-i müşt Emilâtıyla merkûm Abdi Ağa'ya hibe-i sahîha-i şer'iyeye ile hibe ve temlik ve ba'de't-tahliye teslim eylediğimde ol dahi ber-vech-i mübeyyen meclis-i hibede ittihâb ve kabûl eyledikten sonra merkûm Abdi Ağa dahi ivaz olmak üzere bana bir çift simli piştov verip ben dahi zikrolunan simli piştovları hibe-i mezkûrden ivaz olmak üzere ahz ü kabz ve kabûl eyledim ba'de'l-yevm menzile mahdûd-ı mezkûrda benim aslâ alâkam kalmayıp merkûm Abdi Ağa'nın mülk-i mevhûbu olmuştur keyfe mâ yeşâ ve yahtâr mutasarrıf olsun dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 123]

3.21.3. Sağîr oğluna hibe ve yine velâyet-i ittihâb sûreti

Medîne-i Erzurum-ı behcet-mersûmda Feyziyye Mahallesi'nde sâkin bâ'isü hâze'l-kitâb Hâfız Mustafa Efendi ibn-i Hüseyin meclis-i şer'-i kavîm-i lâzımü't-ta'zimde takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip hibe-i âtiyetü'z-zikrin sudûruna değîn yedimde mülk-i sahîhim ve hakk-ı sarîhim olup mahalle-i mezbûrede vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd filan ve filanı müşt Emil bir bâb menzilimi bi-cümleti mâ

yeştemilühû ve yahvîhi sulbî saġîr oġlum Mehmed Şâkir'e hibe-i sahîha-i şer'îyye ile hibe ve temlîk ve yine meclis-i hibede velâyetim hasebiyle saġîr-i mezbûr için ittihâb ve kabz ve kabûl eyledim ba'de'l-yevm menzil-i mahdûd-ı mezkûrda benim aslâ alâkam kalmayıp oġlum saġîr-i mezbûr Mehmed Şâkir'in mülk-i mevhûbu olmuştur ba'de'l-bulûġ keyfe mâ yeşâ ve yahtâr mutasarrıf olsun dedikde mâ vaka'a bi'l-ibtigâ ketb ve imlâ olundu.

3.21.4. Bi'l-vekâle hibe-i menzil sûreti

Âsitâne-i Feyz-i Âşiyâne'de hâlen hall-i müşekkilât-ı enâm ve def'-i iştibâh-ı havâs ve avâm yed-i beyzâ fâm ve enâmil te'yûd-i iltiyâmlarına muvavvaz olan muktedî'l-ulemâi'l-izâm mültece'l-fuzalâi'l-fihâm ferîdü'l-asli bi'l-fazli ve'l-kemâl vahîdü'd-dehri bi's-şerafi ve'l-iclâl kâşifü rumûzi'l-hakâyiki fâtihu künûzi'd-dekâyık şeyhu meşâyihu'l-islâmî hasenetü'l-eyyâm devletlû semâhatlû filan efendi lâ zâlet besâtinü'l-fazl mahzaratü bi-raşehâti aklâmihî'l-enîka ve mâ berihat suveru'l-fetâvâ müzeyyeten bi-ecvibetihî's-sahîhati'l-vesîka hazretlerinin taraf-ı kâmil-i's-şeref-i sâmillerinden zikr-i âtî menzili ber-vech-i şer'î hibe ve temlîke vekilleri olduġu kudât-ı sûtûde sıfâtdan Muhammed Necib Efendi ibn-i Filan ve Ahmed Mucîb Efendi İbn-i Filan şehâdetleriyle nehc-i şer'î ve tarîk-i mer'î üzere sâbit olan kethüdâ-yı âlikadirleri umdeten li-müderrişini'l-kirâm Abdalbâki Efendi ibn-i Filan meclis-i şer'-i şerîf-i enver ve nâdî-i münîf-i mu'teberde işbu bâ'isü'l-kitâbü'l-müstetâb iftihâru'l-mevâlî'l-izâm muhtârü'l-fukâhai'l-fehâm hâlen emînü'l-fetvâ faziletlû Abdilhâdi Efendi ibn-i Filan mahzarında bi'l-vekâle takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip hibe-i lâhikatü'l-beyânın sudûruna deġin müvekkil-i müşârun ileyh hazretlerinin silk-i mülklerinde münselik ve münharat ve simt-ı tasarruflarında muntazam ve münsamat olup mahmiye-i İstanbul'da Müftü Ali Efendi Mahallesi'nde kâin tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd hâriciye ve dâhiliyede filan ve filanı müştemil bir bâb menzillerini bi-cümleti mâ yeştemilühû ve yahvîhi mûmâ-ileyh Abdilhâdi Efendi hazretlerine bi'l-vekâle hibe-i sahîha-i şer'îyye ile hibe ve temlîk ve

ba'de't-tahliye teslim eylediğimde mûmâ-ileyh Abdulhâdi Efendi hazretleri dahi ber-vech-i mübeyyen ittihâb ve kabz ve kabûl etmeleriyle fimâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr kâffe-i müştemilâtıyla mûmâ-ileyh Abdulhâdi Efendi hazretlerinin mülk-i mevhûbları olup müvekkil-i müşârun ileyh hazretlerinin alâkaları kalmamışdır keyfe mâ yeşâ ve yahtâr mutasarrıf olsunlar dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 124]

3.21.5. Sübût-i hibe-i menzil sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Koca Mustafa Paşa Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Mehmed Ağa ibn-i Ahmed bin Abdullah'ın verâset-i zevce-i menkûha-i metrûkesi Ârife bint-i Emrullah nâm hatun ile sulbî oğlu Fethullah nâm sağıre münhasıra olduğu lede'ş-şer'î'l-enver zâhir ve mukarrer olduktan sonra sağır-i mezbûrun tesviye-i umûruna bâ-hüccet-i şer'îyye vasiyy-i mensûbu olan Hasan Ağa ibn-i Filan zikr-i âtî menzile vaz'-ı yedi mütehakkık olup zeyl-i hüccetde muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rifleriyle mu'arrafe olan işbu râfi'atü'l-vesîka mezbûre Ârife Hatun muvâcehesinde bi'l-vesâye üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip vasîsi olduğum sağır-i mezbûrun babası müteveffâ-yı merkûm Mehmed Ağa'nın ile'l-vefât yedinde mülk ve hakkı olup ba'de vefâtihî veresesini mezbûrâna intikâl eden sâlifü'z-zikr Koca Mustafa Paşa Mahallesi'nde vâki' etrâf-ı erba'ası filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd ve ma'lûmu'l-müştemilât bir bâb mülk menzilin sekiz sehm i'tibâriyle yedi sehmi sağır-i mezbûr Fethullah'a ve bir sehmi mezbûre Ârife Hatun'a isâbet etmişken mezbûre Ârife Hatun menzil-i mezkûrda olan semen-i hissesine kanâ'at etmeyip menzil-i mezkûru müstekilleten zabt etmekle suâl olunup semen-i hissesinden mâ'adâdan kasr-ı yed ve sağır için bana teslimi tenbîh olunmak bi'l-vesâye murâdımdır dedikde gıbbe's-suâl mezbûre Ârife Hatun cevâbında zevcem müteveffâ-yı merkûm Mehmed Ağa hâl-i hayâtında târih-i kitâbdan iki sene mukaddem menzil-i mahdûd-ı mezkûru yedinde mülk ve hakkı olduğu halde huzûr-ı müslimînde ba'de't-tahliye hibe-i

sahîha-i şer‘iyye ile bana hibe ve temlîk ve teslîm ben dahi meclis-i hibede ittihâb ve kabûl ve temellük ve tesellüm eyleyip ol vecihle mülk-i mevhûbum olmakla bi-hakkin müstekilleten vaz‘-ı yed ederim deyü def‘le mukâbele edecek gıbbe’l-istintâk ve’l-inkâr ve eser-i talebi’l-beyyine udûl-i ahrâr-ı rical-i müslimînden ve mahalle-i mezbûre ahâlîsinden Süleyman Efendi ibn-i Filan ve Ali Ağa ibn-i Filan li-ecli’ş-şehâde meclis-i şer‘a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi’l-hakîka İstanbul’da Koca Mustafa Paşa Mahallesi’nde sâkin olup bundan akdem vefât eden Mehmed Ağa ibn-i Ahmed bin Abdullah hâl-i hayâtında târih-i kitâbdan iki sene mukaddem yedinde mülk ve hakkı olan mahalle-i mezbûrede vâki‘ tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd ma‘lûmu’l-müştemilât bir bâb mülk-i menziline bizim huzûrumuzda zevcesi mezbûre Ârife Hatun’a ba‘de’t-tahliye hibe-i sahîha-i şer‘iyye ile hibe ve temlîk ve teslîm ol dahi meclis-i hibede ittihâb ve kabûl ve tesellüm etmekle menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûre Ârife Hatun’un mülk-i mevhûbu olmuşdur biz bu husûsa bu vecih üzere şahidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer‘iyye etdikde ba‘de’t-ta‘dil ve’t-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle ba‘de’l-hükm vasiyy-i merkûm Hasan Ağa bi-gayr-ı vech-i şer‘î mu‘ârazadan men‘ olunup mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 126]

3.21.6. Hibeden rücû‘un men‘i sûreti

Medîne-i Filibe’de İmâret Mahallesi sükkânından Mustafa Ağa ibn-i Filan meclis-i şer‘-i münîr-i lâzımü’t-tevkîrde işbu râfi‘ü’l-kitâb İbrahim Ağa ibn-i Filan mahzarında üzerime da‘vâ ve takrîr-i kelâm edip târih-i hüceden altı ay mukaddem emlâkımdan bir buçuk yaşında timur kırkı bir tayımı merkûm İbrahim Ağa’ya hibe ve teslîm eylediğimde ol dahi ittihâb ve tesellüm ve kabz ve kabûl etmişidi zikr olunan tay hâlen yedinde mevcûd olmakla ben hibe-i mezkûremden rücû‘ etmemle merkûm İbrahim Ağa’ya suâl olunup ol tayı geri bana teslîme tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe’s-suâl merkûm İbrahim ibn-i Filan Ağa cevâbında tay-ı sâlifü’z-zikr târih-i merkûmda vech-i muharrer üzere ittihâb ve kabûl ve hâlen yedinde

mevcûd olduğunu ikrâr lâkin mevhûb-ı mezkûr târih-i hüccete gelince büyüyüp ve rücû'unu mâni' semen ile ziyade-i muttasıla hâsıla olmakla teslîmden imtinâ ederim deyü def'le mukâbele edicek gıbbe'l-istintâk müdde'î-i mezbûr mevhûb-ı mezkûrun büyüyüp ve semen ile ziyâde-i muttasıla hâsıla olduğunu îtirâf etmeğin mûcebiyle müdde'î-i mezbûr Mustafa Ağa bî-vechihî şer'î mu'ârazadan men' birle mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 127]

3.22. Faslun fî hucesi'l-vedî'a

3.22.1. Mûdi' vedî'ayı sahibine red etdiğine yemîni ile tasdîk olunduğu sûreti

Mahmiye-i İslambul'da Elvanzâde Mahallesi'nde sâkin Hasan Ağa ibn-i Filan meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde işbu bâ'isü'l-kitâb Abdullah Efendi ibn-i Osman mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Abdullah Efendi emînim olmak hasebiyle târih-i hüccetden altı ay mukaddem malımdan üç yüz yaldız altınımı yedine îdâ' ve teslîm ol dahi kabz ve tesellüm etmişiken hâlen taleb eylediğimde red ve teslîmden imtinâ' eder suâl olunsun dedikde gıbbe's-suâl mezbûr Abdullah Efendi cevâbında fi'l-vâki' müdde'î-i merkûm Hasan Ağa târih-i mezkûrda malından yedime üç yüz yaldız altını îdâ' ve teslîm ben dahi kabz ve tesellüm etmişidim lâkin bir ay mürûrunda meblağ-ı mezbûru istirdâd etmekle ben dahi red ve yedine tamâmen teslîm eyledim yed ve zimmetimde bir akçesi bâkî kalmadı deyü def'le mukâbele edicek gıbbe'l-istintâk ve'l-inkâr mezbûr Abdullah Efendi husûs-ı mezbûrda yemîni ile tasdîk olunur ümenâdan olmakla müdde'î-i merkûm Hasan Ağa talebiyle mezbûr Abdullah Efendi'ye zikr olunan üç yüz yaldız altınımı bi aynihâ târih-i mezbûrda müdde'î-i merkûm Hasan Ağa'nın yedine red ve teslîm edip yed ve zimmetinde bir nesnesi bâkî kalmadığına yemîn teklîf olundukda ol dahi alâ vefkî'l-mes'ûl yemîn-i billâhi teâla'l-a'lâ etmeğin mûcebiyle müdde'î-i merkûm Hasan Ağa mu'ârazadan men' olup mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.22.2. Mûdi‘, vedî‘anın zâyi‘ olduğuna yemîni ile tasdîk olunduğu sûreti

Medîne-i Erzurum’da Derviş Ağa Mahallesi’nde sâkin Ali Ağa ibn-i Yusuf meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde işbu sâhibü’l-kitâb Hüseyin Ağa ibn-i Ali mahzarında üzerine da‘vâ ve takrîr-i kelâm edip bundan akdem mezbûr Hüseyin Ağa Ahîsha’ya gider oldukda bana bir câriye iştirâ etmek için malımdan emâneten beş yüz kuruşu mezbûr Hüseyin Ağa yedine îdâ‘ ve teslîm ol dahi yedimden istîdâ‘ ve kabz etmişidi hâlen câriye iştirâ etmeyip meblağ-ı mezbûr yedinde kalmakla taleb ederim suâl olunsun dedikde gıbbe’s-suâl mezbûr Hüseyin Ağa cevâbında müdde‘î-i merkûm Ali Ağa yedinden bir câriye iştirâ etmek için beş yüz kuruş emâneten ahz ü kabz eylediğini ikrâr lâkin esnâ-yı tarîkde Kürd eşkiyası zuhûr edip cümle eşyâmı nehb ve gâret etmeleriyle meblağ-ı mezbûr bu vecihle ta‘addî ve taksîrimsiz kendi malım ile me‘an gâret olundu deyü def‘le mukâbele edicek gıbbe’l-istintâk ve’l-inkâr mezbûr Hüseyin Ağa def‘-i meşrûhunda yemîniyle tasdîk olunur ümenâdan olmakla müdde‘î-i merkûm talebiyle mezbûr Hüseyin Ağa’ya yemîn teklif olundukda ol dahi hasebi’l-mes’ûl nehc-i şer‘î üzere yemîn etmeğin mücebiyle müdde‘î-i merkûm Ali Ağa husûs-ı mezbûr için mezbûr Hüseyin Ağa’ya bi-vechihî mu‘ârazadan men‘ olunup mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 128]

3.23. Faslun fî hucesi’r-rehin

3.23.1. Rehn-i menzil sûreti

Mahmiye-i İstanbul’da Haydarpaşa Mahallesi’nde sâkin tüccârdan Abdürrahim Çelebi ibn-i İbrahim meclis-i şer‘-i kavîm-i lâzımü’t-ta‘zîmde işbu râfi‘ü’l-kitâb İsmail Efendi ibn-i Abdülcelil mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr İsmail Efendi’den istikrâz eylediğim bin iki yüz elli kuruş mukâbelesinde silk-i mülkümde münselik olup mahalle-i mezbûrede vâki‘ etrâf-ı selâsesi Hammâmî Ali Ağa ve Kettâni Süleyman Çelebi ve Ayşe Hatun menzilleri ve taraf-ı râbi‘i tarîk-i âmm ile mahdûd

büyüt-i adide ve müştemilât-ı ma'lûmeyi muhtevî bir bâb menzilimi cemî'-i tevâbi' ve levâhık ile ba'de't-tahliye mezbûr İsmail Efendi'ye alâ tarîki'r-rehin vaz' ve teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer irtihân ve kabz ve tesellüm eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 129]

3.23.2. Fekk-i menzil-i merhûn sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Âbid Çelebi Mahallesi'nde sâkin fahrü'l-kudât Mehmed Salim Efendi ibn-i Abdülbâkî meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde bâ'isü hâze'l-kitâb Abdullah Ağa ibn-i Abdulganî mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip bundan akdem merkûm Abdullah Ağa'ya ikrâz ve teslîm edip ol dahi yedimden iktirâz ve kabz eylediği bin kuruş mukâbelesinde silk-i mülkünde münselik olup mahalle-i mezbûrede kâin tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd filan ve filanı müştemil bir bâb menzilini ba'de't-tahliye bâ-huccet-i şer'iyeye yedime rehin ve vaz' ve teslîm edip ben dahi irtihân ve tesellüm etmişidim el-hâletü hâzihi meblağ-ı mezbûr bin kuruşu merkûm Abdullah Ağa yedinden tamâmen ba'de'l-ahz ve'l-kabz menzil-i mahdûd-ı mezkûru rehniyetden fekk edip merkûm Abdullah Ağa'ya teslîm eyledim dedikde mâ vaka'a bi'l-iltimâs ketb olundu.

3.23.3. İsbât-ı rehin sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Bâlî Paşa Mahallesi'nde sâkine olup zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe olan işbu bâ'isetü'l-vesîka Hanife Hatun ibnetü Nu'man meclis-i şer'-i şerîf-i enverde Berber Halil Ağa ibn-i Osman muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip bundan akdem merkûm Halil Ağa yedinden iktirâz ve kabz eylediğim yüz elli kuruş mukâbelesinde malımdan iki yüz elli kuruş kıymetli kırk miskâl altından masnû' bir çift kuşağımı merkûm Halil Ağa yedine alâ tarîki'r-rehin vaz' ve teslîm ol dahi yedimden kabz ve tesellüm etmişidi hâlen deyn-i mezkûru edâ eylediğim ecilden fekk-i rehn etmek murâdımdır suâl olunsun dedikde gıbbe's-suâl merkûm Halil

Ağa cevâbında fi'l-hakîka bundan akdem müdde'iyeye-i mezbûreye yüz elli kuruş ikrâz edip ba'dehû meblağ-ı mezbûru tamâmen ahz ü kabzını ikrâr lâkin deyn-i mezkûr mukâbelesinde iki yüz elli kuruş kıymetli bir çift altından masnû' kuşâk rehin almadım deyip rehn-i merkûmu inkâr edicek müdde'iyeye-i mezbûreden ber-vech-i muharrer da'vâsına mutâbık beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden Ebûbekir Ağa ibn-i Mustafa ve Mehmed Ağa ibn-i Murtaza nâm kimesneler li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-istişhâd fi'l-vâki' işbu müdde'iyeye-i mezbûre Hanife Hatun merkûm Halil Ağa'dan iktirâz eylediği yüz elli kuruş mukâbelesinde malından iki yüz elli kuruş kıymetli kırk miskâl altından masnû' bir çift altın kuşağını merkûm Halil Ağa'ya bizim huzûrumuzda alâ tarîki'r-rehin vaz' ve teslîm ol dahi irtihân ve kabz ve tesellüm eyledi biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri müttfekul'l-lafzi ve'l-ma'nâ münkir-i merkûm Halil Ağa muvâcehesinde edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etdikde ba'de ri'âyeti şerâiti'l-kabûl mücebince zikr olunan altın kuşâk merkûm Halil Ağa üzerine hükûm-i sahîh-i şer'î ve kazâ-i sarîh-i mer'î olunup mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 130]

3.24. Faslun fî huçeci'l-istihkâk

3.24.1. Sûretü mâ yüktebü fî istihkâki'l-câriye

Mahmiye-i İstanbul'da Mismârî Şücâuddin Mahallesi'nde sâkin işbu sâhibü'l-kitâb Hasan Ağa ibn-i Filan meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zikr-i âti câriyeye mülkü olmak üzere vâzı'ı'l-yed olan Süleyman Efendi ibn-i Filan muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Süleyman Efendi'nin yedinde mevcûd olan orta boylu açık kaşlı gök elâ gözlü ve Gürcüyyetü'l-asl müslimetü'l-mille Maksûde bint-i Abdullah câriye-i memlûkem iken târih-i hüccetden iki sene mukaddem mülkünden firâr etmişidi hâlen mevsûfe-i mezbûreyi merkûm Süleyman Efendi yedinde bulmamla suâl olunup bana teslîme tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl merkûm Süleyman Efendi cevâbında câriye-i mezbûre beni târih-i hüccetden üç sene mukaddem esirci tâifesinden gâib ani'l-meclis Ali

Ağa nâm kimesneden câriye-i memlûkesi olmak üzere altı yüz kuruş semen-i medfû‘ ve makbûza iştirâ ve kabz eyledim deyü vaz‘-ı yedini ikrâr lâkin mevsûfe-i mezbûre müdde‘î-i mezbûrun mülkü olduğunu inkâr edicek müdde‘î-i mezbûreden ber-vech-i muharrer müdde‘âsına mutâbık beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve mahalle-i mezbûre ahâlîsinden Hasan Efendi ibn-i Filan ve Mehmed Ağa ibn-i Filan nâm kimesneler li-ecli‘ş-şehâde meclis-i şer‘a hâzırân olup eserü‘l-istişhâdi‘ş-şer‘î fi‘l-hakîka işbu mevsûfe-i mezbûre Maksûde müdde‘î-i mezbûr Hasan Ağa’nın câriye-i memlûkesi olup târih-i hüccetden iki sene mukaddem mülkünden firâr etmişidi işbu mevsûfe-i mezbûre müdde‘î-i mezbûr Hasan Ağa’nın câriye-i memlûkesidir biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer‘iyye etdikde ba‘de‘t-ta‘dîl ve‘t-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın müdde‘î-i mezbûr ba‘de‘t-tahlîf-i‘ş-şer‘î mücebiyle ba‘de‘l-hükm mevsûfe-i mezbûreyi müdde‘î-i mezbûr Hasan Ağa’ya red ve teslîme merkûm Süleyman Efendi’ye tenbîh olunup mâ vaka‘a bi‘l-ibtigâ ketb ve imlâ olundu.

[s. 131]

3.24.2. Sûretü mâ yüktebü fi istihkâki‘l-gulâm

Vilâyet-i Anadolu’da Darende kazâsına tâbi‘ filan nâm karye ahâlîsinden Mehmet Ağa ibn-i Himmet mahmiye-i İstanbul’da meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzımü‘t-tevkîrde zikr-i âtî gulâma mülkü olmak üzere vâzi‘u‘l-yed olan işbu bâ‘isü‘l-kitâb Ömer Efendi ibn-i Abdulvahâb mahzarında üzerine da‘vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Ömer Efendi’nin yedinde olup meclis-i şer‘de mevcûd olan işbu uzun boylu ince kaşlı Zenciyyü‘l-asl rıkkını mu‘terif olan Bilal bin Abdullah memlûküm olup dört seneden beri mülkümde iken târih-i kitâbdan bir buçuk sene mukaddem karye-i mekûmede mülkümden ibâk etmişidi hâlen mezbûr Ömer Efendi yedinde bulmamla suâl olunup bana teslîme tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe’s-suâl mezbûr Ömer Efendi cevâbında gulâm-ı merkûmu târih-i kitâbdan beş sene mukaddem gâib ani‘l-meclis Süleyman Ağa nâm kimesneden yedinde mülkü olduğu halde üç yüz elli kuruş semen-i

medfû‘ ve makbûza iştirâ ve kabz etmemle beş seneden beri şirâen mülkündür deyicek mezbûr Ömer Efendi’nin târih-i temellükü müdde‘î-i merkûmun beyân eylediği târihden esbâk olmakla şer‘an mezbûr Ömer Efendi’nin beyyinesi evlâ olmağın mezbûr Ömer Efendi’den takrîr-i meşrûhuna mutâbık beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden İslambol’da Filan Mahallesi’nde sâkin es-Seyyid Cafer Efendi ibn-i Filan ve Filan Mahallesi’nde sâkin el-Hâc Abdi Ağa ibn-i Filan nâm kimesneler li-ecli’ş-şehâde meclis-i şer‘a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi’l-hakîka mezbûr Ömer Efendi işbu hâzır bi’l-meclis Bilal nâm gulâmı târih-i kitâbdan beş sene mukaddem gâib ani’l-meclis Süleyman Ağa nâm kimesneden üç yüz elli kuruş semen-i medfû‘ ve makbûza iştirâ ve kabz etmekle beş seneden beri yedinde şirâen mülküdür biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer‘iyye etdikde ba‘de’t-ta‘dîl ve’t-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle müdde‘î-i merkûm Mehmed Ağa bî-vechihî şer‘î mu‘ârazadan men‘ birle mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 132]

3.24.3. Müşteri yanında veledi götüren câriyenin istihkâka ahzı ve veledin dahi kannen kıymeti lüzûmu sûreti

Mahrûse-i Musul’da Nûreddin Şehîd Mahallesi ahâlîsinden işbu râfi‘ü’l-kitâb Yunus Ağa ibn-i Cercis nâm kimesne mahrûse-i Bağdad-ı behîşt-âbâd’da meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde Şeyh Sirâceddin Mahallesi sükkânından zikr-i âtî câriyeye şirâen mülkü olmak üzere vâzı‘u’l-yed olan tüccârdan Abdülkâdir Çelebi ibn-i İdris muvâcehesinde üzerine da‘vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Abdülkâdir Çelebi yedinde olan işbu hâzırâtün bi’l-meclis uzun boylu açık kaşlı elâ gözlü Gürcüyyetü’l-asl müslimetü’l-mille Sabiha bint-i Abdullah nâm rakîka câriye-i memlûkem olduğu halde târih-i hüccetden iki buçuk sene mukaddem mahrûse-i Musul’da mülkünden ibâk etmişidi mezbûr Abdülkâdir Çelebi mevsûfe-i mezbûre Sabiha’ya ve mezbûreden tevellüd eden bir yaşında işbu sağîreye bi-gayri hakkın vaz‘-ı yed eder suâl olunup mevsûfe-i mezbûreden ve veledinden

mezbûr Abdülkâdir Çelebi'nin kasr-ı yedine tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde gibbe's-suâl-i mezbûre Abdülkâdir Çelebi cevâbında mevsûfe-i mezbûre Sabiha'yı târih-i hüccetden bir buçuk sene mukaddem gâib ani'l-meclis Musul'lu el-Hâc Ali nâm kimesneden yedinde memlûkesi olmak üzere sekiz yüz elli kuruş semen-i medfû' ve makbûza iştirâ ve tesellüm ve kabz eylediğimden sonra mevsûfe-i mezbûre mülk-i müşterâm olmağın vat' ve ihbâl edip sağîre-i mezbûre benim firâşımdan hâsıla ve mezbûreden tevellüd etmekle mevsûfe-i mezbûre ümmü veledim ve sağîre-i mezbûre dahi sulbiyye kızım olmağın vaz'-ı yed ederim deyü ikrâr lâkin mevsûfe-i mezbûre müdde'îyy-i merkûm Yunus Ağa'nın mülkü olup mülkünden ibâk eylediği ma'lûmum değildir deyü inkâr edicek müdde'î-i merkûmdan ber-vech-i muharrer müdde'âsına mutâbık beyyine taleb olundukda fi'l-asl Musul ahâlîsinden olup mahrûse-i Bağdad'da müsâferet vechi üzere sâkinler olan el-Hâc Salih Ağa ibn-i İsmail ve es-Seyyid Şuayb Çelebi ibn-i Abdülcelil nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-vâki' işbu mevsûfe-i mezbûre Sabiha müdde'î-i merkûm Yunus Ağa'nın câriye-i memlûkesi olduğu halde târih-i hüccetden iki sene mukaddem mahrûse-i Musul'da mülkünden ibâk etmişidi hâlen mevsûfe-i mezbûre Sabiha merkûm Yunus Ağa'nın mülk ve hakkıdır biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın gibbe't-tahlîfi's-şer'î mûcebiyle mevsûfe-i mezbûreyi müdde'î-i merkûma teslîme mezbûr Abdülkâdir Çelebi'ye ba'de't-tenbîh sağîre-i mezbûre veled-i mağrûr olup hürre olmağın yevm-i husûmetde lâzım gelen kıymeti îcâb etmekle sağîre-i mezbûre esirci tâifesinden olup husûs-ı mezbûra vukûf-ı tâmları olan bî-garaz-ı müslimînden el-Hâc Mustafa bin Hayrullah ve el-Hâc Hatib bin Malullah nâm kimesnelere irâe olundukda onlar dahi sağîre-i mezbûreye ba'de'n-nazar hâlen câriye farz olduğu sûretde kıymet-i şer'iyyesi ancak yetmiş kuruşdur ziyâdeye tahammülü yoktur deyü ba'de't-tahmîn ve't-takvîm mezbûrân Yunus Ağa ve Abdülkâdir Çelebi muvâcehelerinde her biri alâ tarîki's-şehâde haber vermeleriyle tahmîn olunan yetmiş kuruşu müdde'î-i merkûm Yunus

Ağa'ya edâ ve teslîme mezbûr Abdülkâdir Çelebi'ye tenbîh olunup mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 134]

3.25. Faslun fî huceci ikrâri'd-deyni ve mâ yete'alleku bihî

3.25.1. Sûretü mâ yüktebü fî ikrâri'd-deyn

Mahmiye-i İstanbul'da Fenâyîdede¹³⁹ Mahallesi'nde sâkin eş-Şeyh Ahmed Efendi ibn-i Kemâleddin meclis-i şer'-i celîl-i vâcibü't-tebcîlde işbu hâfizü'l-kitâb es-Seyyid Mehmed Efendi ibn-i Celâleddin mahzarında bi-tav'ihî ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr es-Seyyid Mehmed Efendi cihet-i karz-i şer'iden olmak üzere nakden bana beş yüz kuruş ikrâz ve teslîm ben dahi yedinden tamâmen istikrâz ve tesellüm ve kabz eyledimki te'kîden li'l-asli nısfı iki yüz elli kuruş eder meblağ-ı mezkûr beş yüz kuruş mezbûr es-Seyyid Mehmed Efendi'ye zimmetimde vâcibü'l-edâ ve lâzımü'l-kazâ deynimdir dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 135]

3.25.2. İkrâr-ı deyn me'a kefâlet sûreti

Mahrûse-i Galata'ya muzâfe İstinye nâhiyesine tâbi' Zekeriya karyesi ahâlisinden Ali Ağa ibn-i Mehmed ve Hasan Ağa ibn-i Ahmed ve Mustafa bölükbaşı ibn-i Abdüssamed ve İsmail Çelebi ibn-i Abdülehad ve sâir ma'lûmü'l-esâmî ve mahsûru'l-eşhâs kimesneler meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde bâ'isü hâze'l-kitâb el-Hâc Mehmed Ağa ibn-i Ali mahzarında her biri bi't-tav'i's-sâf ikrâr ve itirâf edip merkûm el-Hâc Mehmed Ağa yedinden cihet-i karz-i şer'iden olmak üzere cümlemiz müttefekan iki bin beş yüz kuruş istikrâz ve ahz ü kabz edip umûrumuza sarfla istihlâk eyledik ki te'kîden li'l-asli nısfı bin iki yüz elli kuruş eder meblağ-ı mezkûrdan her birimiz âharın hissesine lâzım gelen mikdâra emr

¹³⁹ Müellif nüshası vr. 53a'da "Davud Paşa" olarak geçmektedir.

ve kabûlü hâviye kefâlet-i sahîha-i şer'îyye ile kefil ve zâmin olduktan sonra meblağ-ı mezkûr iki bin beş yüz kuruşu sene-i âtiye şehr-i Rabî'î'l-ûlâ guresine değin edâ etmek üzere cümlemizin merkûm el-Hâc Mehmed Ağa'ya edâsı vâcib ve kazâsı lâzım zimmetlerimizde deynimizdir dediklerinde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.25.3. Sûretü mâ yüktebü fî te'cîli'd-deyn

Mahmiye-i İstanbul'da Beyceğiz Mahallesi'nde sâkin Hasan Ağa ibn-i Cafer meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu râfî'ü'r-rakîm Yemandi veled-i Sakar nâm zimmî muvâcehesinde ikrâr ve takrîr-i kelâm edip mezfûr Yemandi zimmî zimmetinde levn ve zirâi beynimizde ma'lûm akmişe-i mütenevvi'a esmânından yüz elli kuruş alacak hakkım olup lâkin mesfûr Yemandi meblağ-ı mezbûru def'aten bana edâya iktidârı olmayıp te'cîle tâlib olmağın ben dahi işbu târih-i rakîmden doksan bir gün vâde ile te'cîli şer'î ile te'cîl edip ol dahi te'cîli mezkûru kabûl eyledi dedikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 136]

3.25.4. Ber-vech-i taksît te'cîli deyn sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Tûtî Abdüllatif Mahallesi sükkânından Abdurrahman Ağa ibn-i Selim meclis-i şer'-i kavîm-i lâzımü't-ta'zîmde işbu sâhibü'l-kitâb Veyis Ağa ibn-i Abdürrahim mahzarında takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip merkûm Veyis Ağa'ya beynimizde ma'lûm eşyâ semenlerinden müctemi' üç yüz kuruş el-ân zimmetimde edâsı vâcib ve kazâsı lâzım deynim olup lâkin meblağ-ı mezbûru def'aten edâya iktidârım olmadığı ecilden dâyin-i merkûm Veyis Ağa deyn-i mezkûru işbu târih-i hüccetden bir sene tamâmına değin beher şehr yirmi beşer kuruş vermek üzere beni ber-vech-i taksît te'cîl eyledikde ben dahi kabûl edip deyn-i mezkûr tamâm oluncaya değin beher şehr yirmi beşer kuruş vermek üzere taahhüd eyledim dedikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

3.25.5. Nefy-i mülk eylediğini ikrâr sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Tüccâriye Mahallesi¹⁴⁰ sükkânından Osman Ağa ibn-i Kâsım nâm kimesne meclis-i şer'î hatîr-i lâzımü't-tevkîrde işbu râfi'atü'l-vesîka zevcesi Hatice bint-i Kâzım nâm hatun mahzarında bitav'ihî ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip işbu lâbis olduğum bir yeşil çukabiniş ve bir Şam alacası entârî ve bir çuka şalvar ve bir mağrib şalı kuşak ve bir fes ve bir destârdan mâ'adâ mahalle-i mezbûrede zevcem mezbûre ile sâkin olduğum menzil derûnunda mevcûd olan bi'l-cümle emvâl ve eşyâ zevcem mezbûre Hatice Hatun'undur benim aslâ alâka ve medhalim yokdur dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 137]

3.25.6. Dâyin'in istifâ-i deyni ikrârı sûreti

Mahrûse-i Bağdad-ı dâru's-selâmda el-Hâc Kanber Mahallesi'nde sâkine olup zâtı Ali Efendi ibn-i Abdülkâdir ve Sıbğatullah ibn-i Tâhir nâm kimesneler şehâdetleriyle mu'arrafe olan Hibetullah bint-i Sun'ullah nâm hatun meclis-i şer'î şerîf-i enverde zâtı kezâlik mu'arrifân-ı merkûmân ta'rifleriyle mu'arrafe olan işbu sahibetü'l-vesîka Selime bint-i Selman nâm hatun mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip vasîsi olduğum sadriyye kızım Hatice nâm sağîrenin mâl-i mevrûsundan târih-i hüccetden altı ay mukaddem cihet-i karz-ı şer'îden olmak üzere mezbûre Selime Hatun'a beş yüz kuruş def' ve teslîm ol dahi yedimden kabz ve tesellüm etmişidi hâlen mezbûre Selime Hatun meblağ-ı mezbûr beş yüz kuruşu bana edâ ve teslîm eylediğinde ben dahi bi'l-vesâyeye yedinden tamâmen ahz ü kabz ve tesellüm eyledim ba'de'l-yevm meblağ-ı mezkûrdan mezbûre Selime Hatun yed ve zimmetinde bir akçe bâkî kalmamışdır dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

¹⁴⁰ Müellif nüshası vr. 54a'da "İshak Paşa Mahallesi" olarak geçmektedir.

3.25.7. Mekkârî başı ücretini tamâmen istîfâ eylediğini ikrâr sûreti

Fi'l-asl mahmiye-i İstanbul sükkânından ve mekkârî tâifesiinden olup mahrûse-i Selânik'de müsâfiren sâkin mekkârî başı Hamza Ağa ibn-i Osman nâm kimesne meclis-i şer'î hatîr-i lâzîmü't-tevkîrde hâlen eyâlet-i Karamân vâlisi olup mahrûse-i mezbûrede zıll-efgen saâdet ve ikbâl olan vezîr rûşen-zamîr sûtûde-şîm devletlû celâletlû Abdi Paşa yesserallâhu lehü mâ yerûm ve mâ yeşâ hazretlerinin taraf-ı zâhiri's-şeref-i müşîrânelerinden tasdîka vekîl-i şer'îleri olan Tatar Ağa'sı el-Hâc Ali Ağa ibn-i Abdüsselam mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip vezîr-i müşârun ileyh hazretleri medîne-i Dimetoka'da azimetlerinde medîne-i mezbûreden Selânik'e nakli iktizâ eden ahmâl ve eskal ve müte'allikât-ı dâire-i devletleri olan âdemîlerini nakil için yüz yirmi re's bârgîr beher re'si on dörder kuruşa olmak üzere vezîr-i müşârun ileyh hazretlerine bundan akdem îcâr eylediğimde onlar dahi ber-vech-i muharrer istîcâr ve kabûl buyurdıklarından sonra müteahhid olduğum mekkârî hizmetini edâ birle Selânik'e vusûlümde zikr olunan yirmi re's bârgîrlerin minvâl-i meşrûh üzere ücretlerinden müctemi' olan şu kadar kuruşu vezîr-i müşârun ileyh hazretlerinin hazînelerinden merkûm Tatar Ağa'sı el-Hâc Ali Ağa bana def' ve teslîm ben dahi yedinden tamâmen ahz ü kabz eyledim ba'de'l-yevm ücret-i merkûmeden vezîr-i müşârun ileyh hazretleri zimmet-i saâdetlerinde bir akçe hakkım kalmamışdır dedikde gibbe't-tas'îki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 138]

3.26. Faslun fî huçeci's-şehâde

3.26.1. İslâm'a şehâdet sûreti

Hukûkî'l-lehde sebk-ı da'vâ şart olmamakla udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve medîne-i Erzurum'da Gümüşlü Kümbet Mahallesi ahâlîsinden Müslüm Ağa ibn-i Zülfikar ve Sâlim Ağa ibn-i Abdülgaffar nâm kimesneler meclis-i şer'î celîl-i vâcibü't-tebcîlde ber-vech-i âtî İslâm'ını münkir olan Agob veled-i Markar nâm şâbb-ı Ermenî muvâcehesinde

merkûm Agob târih-i hüccetden üç gün mukaddem medîne-i mezbûre hısnı ebvâbından Tebriz Kapısı hâricinde bizim huzûrumuzda âkil ve bâliğ olduğu halde tâbi'an kelimeteyn-i şehâdeteyni tekellüm ve dîn-i nasâradan teberrî ve İslâm'ı kabûl edip Yakup ismiyle tesmiye olunmuşdur biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle münker merkûm Agob nâm şâbbın İslâm'ıyla hüküm olunup mâ vaka'a hıfzen li'l-makâl ketb olundu.

3.26.2. Hilâl-i Ramazân'a şehâdet sûreti

Hukûkî'l-lehde sebk-ı da'vâ şart olmayıp umûr-ı hisbeden olmakla mahmiye-i İstanbul'da Mesih Paşa Mahallesi ahâlîsinden Mehmed Said Efendi ibn-i Şaban ve Abdülmecid Çelebi ibn-i Ramazan nâm kimesneler meclis-i şer'-i şerîfe hâzırân olup istişhâd olunduklarında işbu ehad gecesi vakt-i gurûbda câmi'i mezkûr avlusunda hâzır olup vech-i semâda gaym olmakla gayr-ı mushiye iken hilâl-i şehri Ramazân-ı şerifi cânib-i garbdan iki sağır sehâb arasında iki bâşı aşâğı olduğu halde bizler ra'ye'l-ayn müşâhede eyledik işbu Ramazân-ı şerifin gurresi yarınki ehad günüdür biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etmeleriyle gıbbe ri'âyeti şerâiti'l-kabûl şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle gurre-i şehri Ramazânî'l-mübârek yarınki yevm-i ehaddan olmak üzere ba'de'l hüküm mâ vaka'a alâ vukû'ihî ketb olundu.

[s. 139]

3.26.3. Da'vâ zımnında sübût-ı gurre-i Ramazân sûreti

Mahrûse-i Bağdad-ı behişt-âbâd'da Âdiliyye Mahallesi ahâlîsinden işbu râfi'ü'l-vesîka Şemseddin Çelebi ibn-i el-Hâc Mehmed meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde Bedreddin Efendi ibn-i Ahmed muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Bedreddin Efendi zimmetinde semeni târih-i hüccet senesi şehri Ramazân-ı Şerîfi gurresi hulûluna değin müeccel ve mev'ûd beher dirhemi kırkar paraya olmak üzere bundan akdem

yedimden iştirâ ve kabz eylediği elli dirhem avdîma verdi semeninden elli kuruş hakkım olup işbu târih-i hüccet gecesini olan leyle-i Cum'a'da şehir-i merkûmun gurre-i görölüp ecl-i mezkûr hulûl etmekle meblağ-ı mezbûru talep ederim suâl olunup edâsına tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl mezbûr Bedreddin Efendi cevâbında müdde'î-i merkûmdan semeni gurre-i şehir-i Ramazân-ı Şerîf hulûluna değin müeccel ve mev'ûd kırk dirhem avdîma verdi semeninden elli kuruş deyni olduğunu ikrâr lâkin gurre-i merkûme görölüp ecl-i mezkûr hulûl eylediği ma'lûmum değildir deyü inkâr edecek müdde'î-i merkûmdan ber-vech-i muharrer müdde'âsına mutâbık beyyine talep olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve İmâm-ı Âzam Hazretleri kasabası ahâlîsinden Nu'man Efendi ibn-i Hattâb ve Molla Yusuf ibn-i Abdülvahab nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'â hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka işbu Cum'a gecesini vakt-i gurûbda vech-i semâ müfettiha iken cânib-i garbda hilâl-i Ramazân-ı Şerîfi bizler ra'ye'l-ayn müşâhede eyledik işbu Cum'a gecesini Ramazân-ı şerîfin gurre-i bizler bu husûsa bu vecih üzere şahidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'îyye etmeleriyle ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle meblağ-ı mezbûr elli kuruş müdde'î-i merkûma edâ ve teslîme mezbûr Bedreddin Efendi'ye tenbîh olunup mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 140]

3.26.4. Karz husûsuna dâir tahsîl-i şehâdet sûreti

Medîne-i Erzurum'da Câmi'î Atîk Mahallesi ahâlîsinden olup zikr-i âfî husûsda şahid-i asıl olan Yakub Ağa ibn-i İskender ibn-i Abdullah ve Eyüp Sancakdâr ibn-i Ömer bin Hasan nâm kimesneler medîne-i mezbûrede meclis-i şer'î-i hatîr-i lâzîmü't-tevkîrde sâbıkan Çıldır nâ'ibi olup Âsitâne-i 'aliyyeye âzim olan Abdülbâkî Efendi'nin etibbândan Ali Ağa ibn-i Mehmed ve Abdullah Ağa ibn-i Ahmed nâm kimesneler mahzarlarında her biri ikrâr-ı tâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip işbu bâ'isü'l-kitâb Hasan Ağa ibn-i Hüseyin medîne-i mezbûre ahâlîsinden olup bundan akdem ticâret vechi üzere İstanbul'a gidip ba'dehû hatfe enfihî fevt olmakla terekisini

emîn-i beytü'l-mâl zabt eylediği mesmû'umuz olan Kürdoğlu Abdi Ağa ibn-i Ali ibn-i Abdullah nâm kimesneye târih-i kitâbdan bir sene mukaddem İstanbul'a gider olduğu halde mahalle-i mezbûrede sâkin olduğu menzilde bizim huzûrumuzda malından üç yüz elli kuruş ikrâz ve teslîm ol dahi yedinden iktirâz ve kabz ve tesellüm eyleyip kable'l-edâ vefât etmekle merkûm Hasan Ağa için meblağ-ı mezbûru müteveffâ-yı merkûmun terekesine vâzı'u'l-yed olanlardan hakkı talep vardır biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz lâkin bizim için müddet-i sefer ba'îd olan İstanbul'a varıp bizzat edâ-i şehâdet eylemek müte'azzir olmakla mezbûrlar bizim lisânımızdan şâhid olup mahallinde vech-i şer'î üzere edâ-i şehâdet etmek için her birimiz şehâdetlerimizi mezbûrlara tahmîl eylediğimizde onlar dahi tahammül ve kabûl ve ber-vech-i muharrer mahallinde edâ-i şehâdet etmek üzere taahhüd eylediler dediklerinde gıbbe't-tasdîki'sş-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 141]

3.26.5. İhbâr-ı vefâta dâir tahmîl-i şehâdet sûreti

Fi'l-asl vilâyet-i Anadolu'da medîne-i Antakya ahâlîsinden olup zikr-i âtî husûsda şâhidiyyü'l-asl olan Mehmed Ağa ibn-i Ahmed bin Ali ile sulbî kebîr oğlu es-Seyyid Ali nâm kimesneler mahmiye-i İstanbul'da meclis-i şer'î-i şerîf-i enverde yine vilâyet-i Anadolu'da Kemâh kasabası ahâlîsinden Mehmed Bey ibn-i Ömer ve diğeri Mehmed Bey ibn-i Cafer ve Hasan Çelebi ibn-i Ebûbekir ve Hüseyin Ağa ibn-i Ali nâm kimesneler muvâcehelerinde her biri takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip kasaba-i merkûme ahâlîsinden işbu hâzır bi'l-meclis bâ'isü'l-vesîka el-Hâc İbrahim nâm kimesnenin li-ebeveyn er karındaşı Abdürrahim bin Mehmed bin Abdülkerim Bey'in yüz seksen bir senesinde İskenderiye iskelesinden Nuh Reis nâm kimesnenin sefinesine bizim ile me'an süvâr olup İstanbul'a gelir iken sene-i mezbûre Cumâdi'l-âhiresinin üçüncü Çarşamba günüdür yada harbî kefere sefinesi üzerimize gelip muhârebe esnâsında mezbûr Abdürrahim'e kurşun isâbet edip bu vecihle şehîden vefât eyledi hîn-i vefâtında bizler hâzır idik cenâzesini muâyene ve müşâhede eylediğimizden

sonra kefere sefinesi sefine-i mezkûreyi ahz ve bizi esîr etmişidi mezbûr Abdürrahim ber-vech-i muharrer vefât eylediğine bizler şâhidleriz şehâdet dahi ederiz lâkin bizim için kasaba-i merkûmeye gidip edâ-i şehâdet-i şer‘iyye eylemek müte‘azzir olmakla sizler dahi bizim lisânımızdan bu şehâdetimizin üzerine şâhid olun mahallinde şehâde ale’ş-şehâde tarîki üzere şehâdet edin deyü her biri şehâdet-i mezkûrelerini merkûmun Mehmed Bey ve diğêr Mehmed Bey ve Hasan Çelebi ve Hüseyin Ağa’dan her birine tahmîl ve emr etdiklerinde onlar dahi her biri ber-vech-i mübeyyen şehâdet-i mezkûreyi tahammül ve kabûl ve mahallinde şehâde ale’ş-şehâde tarîki üzere edâ-i şehâdet-i şer‘iyye etmeye taahhüd ve iltizâm etmeleriyle mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 142]

3.26.6. Şehâde ale’ş-şehâde tarîki üzere isbât-ı deyn sûreti

Mahmiye-i İstanbul’da Kazgânî Sâdî Mahallesi’nde sâkin işbu râfi‘ü’l-kitâb (Abdullah)¹⁴¹ Ağa ibn-i Osman mahrûse-i Selânîk’de meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde (mahrûse-i) mezbûrede ticâret tarîkiyle müsâfîren sâkin iken bundan akdem vefât eden Süleyman Ağa ibn-i Osman bin Abdurrahman’ın zâhirde mahrûse-i ma’rûfu olmayıp terekesi cânib-i beytü’l-mâle âide olmakla tereke-i akdem mezbûre bi’l-emâne vâzî‘u’l-yed olan mahrûse-i mezbûrede vâris dergâh-ı âlî kapıcıbaşılardan izzetli Mehmed Ağa ibn-i Ahmed Ağa müteveffâ muvâcehesinde üzerine da‘vâ ve takrîr-i kelâm edip müteveffâ-yı mezbûr Süleyman Ağa ibn-i Osman ibn-i Abdurrahman’a târih-i kitâbdan iki sene mukaddem hâl-i hayâtında mahmiye-i mezbûrede zikr olunan Kazgânî Sadi Mahallesi’nde sâkin olduğum menzîlimde malımdan sekiz yüz kuruş ikrâz ve teslîm ol dahi yedimden iktirâz ve tesellüm eyleyip kable’l-edâ vefât etmekle hâlen terekesinden talep ederim suâl olunup bana edâsına tenbîh olunmak murâdımdır dedikde gıbbe’s-suâl Ağa-yı mûmâ-ileyh cevâbında tereke-i müteveffâ-yı merkûma bi’l-emâne vaz’-ı yed eylediğini ikrâr lâkin müdde‘î-i mezbûrun vech-i meşrûh üzere

¹⁴¹ Parantez içindeki kelimeler çalıştığımız nüshada eksik olup mananın doğru anlaşılması için 1248 yılı basımına ait nüsha ile tamamlanmıştır.

olan müdde'âsı ma'lûmum değildir deyü inkâr edicek müdde'î-i mezbûrdan ber-vech-i muharrer müdde'âsına mutâbık beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve husus-ı mezbûra şâhid-i asl olup mahmiye-i mezbûrede sâkinler olmalarıyla meclis-i şer'a huzûrları müte'azzir olan Mehmed Efendi ibn-i Osman bin Affân ve İbrahim Ağa ibn-i Süleyman bin Süfyan nâm kimesneler lisânlarından şâhid-i fer' olup mahrûse-i Selânik'de Hurtâciyye Mahallesi ahâlîsinden İsmail Çelebi ibn-i Hasan ve Halil Ağa ibn-i Mustafa li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eseri'l-istişhâd fi'l-hakîka mezbûrân Mehmed Efendi ibn-i Osman bin Affân ve İbrahim Ağa ibn-i Süleyman bin Süfyan nâm kimesnelerden her biri müdde'î-i mezbûr Abdullah Ağa için müteveffâ-yı merkûm Süleyman Ağa ibn-i Osman bin Abdurrahman'a târih-i kitâbdan iki sene mukaddem hâl-i hayâtında mahmiye-i mezbûrede Kazgânî Sadi Mahallesi'nde sâkin olduğu menziline sekiz yüz kuruş ikrâz ve teslîm ol dahi yedinden iktirâz ve tesellüm eyleyip kable'l-edâ vefât etmekle müteveffâ-yı mezbûr Süleyman Ağa'nın terekesine vâzı'u'l-yed olanlardan müdde'î mezbûr için meblağ-ı mezbûru hak talebi vardır biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz lâkin bizim için müddet-i sefer be'îd olan mahrûse-i mezbûreye varıp edâ-i şehâdet eylemek müte'azzir olmakla sizler her birimizin lisânından şâhid olun ve mahallinde edâ-i şehâdet edin deyü her biri şehâdetlerini tahmîl etmeleriyle bizler dahi tahammül ve kabûl edip husûsu mezkûra mezbûrenin lisânından şehâdetleri üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz her biri şehâde ale's-şehâdenin şürût-ı mu'teberesi üzere edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 144]

3.27. Faslun fî hucesi'l-kefâle

3.27.1. Kefil bi'l-mâl sûreti

Medîne-i Filibe'de Bahşâyîş Ağa Mahallesi sükkânından Osman Ağa ibn-i Abdülmennan meclis-i şer'-i hafîr-i lâzımü't-tevkîrde işbu bâ'isü'l-kitâb Süleyman Efendi ibn-i Osman mahzarında bi-tav'ihî ikrâr-ı tâm ve

takrîr-i kelâm edip işbu hâzır bi'l-meclis Abdullah Ağa ibn-i Abdurrahman'ın merkûm Süleyman Efendi yedinde olan memhûr temessükü mantukunca yedinden ve malından istikrâz ve kabz ve mesârifine sarfla istihlâk edip zimmetinde mütekarrar olan beş yüz elli kuruş deynine ben tarafeynden emr ve kabûlü hâviye kafâlet-i sahîha-i şer'îyye ile kefil ve zâmin oldum dedikde mezbûrân Süleyman Efendi ve Abdullah Ağa'dan her biri mukırr-i merkûm Osman Ağa'yı cemî'-i kelimât-ı meşrûhasında tasdîk etmeğin mâ vaka'a bi'l-ibtigâ ketb ve imlâ olundu.

3.27.2. Bi-tarîki'l-ihbâr kefâle ale'l-kefâle sûreti

Tahakkuk-ı 'uzr-i şer'îye binâen husûs-ı âti'l-beyânın mahallinde ketb ü tahrîri için savb-ı şer'-i enverden irsâl olunan Mevlâna Ferâizî Hüseyin Efendi ibn-i Filan mahmiye-i İstanbul'da Yeni Han mütemekkinlerinden Yanyalı Kürkcü Yorgi ve karındaşı Safdûra veled-i Hristo nâm zimmîlerin odasına varıp zeyl-i hüccetde merkûmü'l-esâmî kimesneler huzûrlarında akd-i meclis-i âlî etdikde mesfûrân Yorgi ve Safdûra nâm zimmîler meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda vilâyet-i Rûmeli'de İsakçı Kadısı iken bundan akdem vefât eden Yanyavî Hasan Efendi ibn-i Hüseyin bin Abdullah'ın evlâd-ı sığârı Ali ve Hüseyin ve Fatma'nın vasiyy-i muhtârları kudâtdan İlyas Efendi ibn-i Filan mahzarında her biri ikrâr ve takrîr-i kelâm edip sığâr-ı mezbûrûnun mallarından vasiyy-i merkûm İlyas Efendi bize üç bin yedi yüz kırk kuruş idâne ve teslîm biz dahi yedinden istidâne ve kabz edip meblağ-ı mezbûr ile semeni târih-i hüccetden bir sene tamâmına değin müeccel ve mev'ûdîne sığâr-ı mezbûrûnun mallarından vasiyy-i merkûm yedinden iştirâ ve kabz eylediğimiz bir zümrüd taş bahâsından dahi üç yüz kırk kuruşuna cem'an dört bin seksen beş kuruş sığâr-ı mezbûrun Ali ve Hüseyin ve Fatma'ya ale'l-iştirâki's-sevîy zimmetimizde deynimiz olup ve her birimiz âharın zimmetine lâzım gelen meblağa bi'l-emr ve'l-kabûl kefil bi'l-mâl olduk dediklerinde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î Yanyalı Mehmed Bey ibn-i Memo Bey nâm kimesne meclis-i ma'kûd-ı mezbûrda vasiyy-i merkûm İlyas Efendi muvâçhesinde ikrâr ve takrîr-i kelâm edip mesfûrân Kürkcü Yorgi ve karındaşı Safdûra zimmîlerin sığâr-ı mezbûruna deynleri olan meblağ-ı

mecmû'-ı mezkûr dört bin seksen beş kuruşu hîn-i mutâlebede edâ etmek üzere tarafeynden emr ve kabûlü hâviye kefâlet-i sahîha-i şer'iyye ile ben dahi kefil ve zâmin oldum dedikde gıbbe't-tasdîki'l-mu'teber vâki'-i hâli mevlâna-yı mezbûr mahallinde ketb ve terkîm ve me'an ba's olunan ümenâ-i şer'le meclis-i şer'a gelip alâ vukû'ihî inhâ ve tefhîm etmeğin mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 145]

3.27.3. Kefil edâ-i deyn eylediğini ba'de'l-isbât asîle rücûu sûreti

Medîne-i Erzurum'da Filan¹⁴² Mahallesi'nde sâkin bâ'isü hâze'l-kitâb Dervîş Ağa ibn-i Halil meclis-i şer'-i celîl-i vâcibü't-tebcîlde tüccâr-ı acemden Ağa Mehmed bin Abdülmecid muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip merkûm Mehmed Ağa târih-i hüccetden bir senede mukaddem medîne-i mezbûre sükkânından Lala Paşa Câmî'î İmâmı Ahmed Efendi'den istidâne ve kabz eylediği beş yüz kuruş deynine tarafeynden emr ve kabûlü hâviye kefâlet-i sahîha-i şer'iyye ile ben kefil olmamla meblağ-ı mezbûru kefâlet-i mahkiyeme binâen mezbûr Ahmed Efendi hükm-i hâkimi's-şer'le benden bi't-tamâm ahz ü kabz etmekle ben dahi meblağ-ı mezbûru merkûm Ağa Mehmed'den bi'l-murâca'a taleb ederim suâl olunup bana edâsına tenbîh olunmak murâdımdır dedikde gıbbe's-suâl merkûm Ağa Mehmed cevâbında mezbûr Ahmed Efendi'den beş yüz kuruş istidâne ve kabz eylediğini ikrâr lâkin kefâlet-i mezkûreyi inkâr edicek müdde'î-i merkûm Dervîş Ağa'dan müdde'âsına mutâbık beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden Ahmed Ağa ibn-i Filan ve Mehmed Ağa ibn-i Filan nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-vâki' merkûm Ağa Mehmed'in târih-i hüccetden bir sene mukaddem Lala Paşa Cami'î İmâmı Ahmed Efendi'den istidâne ve kabz eylediği beş yüz kuruş deynine işbu müdde'î-i mezbûr Dervîş Ağa tarafeynden emr ve kabûlü hâvî kefâlet-i sahîha-i şer'iyye ile kefil bi'l-mâl olup ba'dehû mezbûr Dervîş Ağa hükm-i hâkimi's-şer'le meblağ-ı mezbûr beş yüz kuruşu imâm-ı merkûm Ahmed Efendi'ye bizim huzûrumuzda edâ

¹⁴² Müellif nüshası vr. 57b'de "Bayram Bey Mahallesi" olarak geçmektedir.

ve teslim eyledi biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer‘iyye etdikde ba‘de’t-ta‘dîl ve’t-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mûcebiyle meblağ-ı mezbûr beş yüz kuruşu müdde‘î-i mezbûr Derviş Ağa’ya edâ ve teslim etmek üzere merkûm Ağa Mehmed’e tenbîh olunmağın mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 146]

3.27.4. Kefil bi’n-nefs sûreti

Mahmiye-i İstanbul’da Dûlbendci Hüsâmeddin¹⁴³ Mahallesi’nde sâkin Selim Ağa ibn-i Sâlim meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzımü’t-tevkîrde işbu sâhibü’l-vesîka Hasan Ağa ibn-i Mustafa mahzarında ikrâr ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Hasan Ağa’nın işbu hâzır bi’l-meclis Sarrâf Bedros veled-i Matyos nâm zımmî ile hukûk-ı şer‘iyyeye mûte‘allika da‘vâsı olup beyyinem âhar diyâra gitdiler deyü istimhâl etmekle ben dahi mersûm Bedros zımmînin târih-i hüccetden kırk bir gün tamâmına değın nefesine ve hîn-i mütâlebede meclis-i şer‘a ihzârına emr ve kabûlü hâvî kefâlet-i sahîha-i şer‘iyye ile kefil oldum dedikde gibbe’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 147]

3.28. Faslun fî huceci’l-havâle

3.28.1. Havâle-i deyn sûreti

Mahrûse-i Bağdad-ı behîşt-âbâd mahallâtından Abbâsiye Mahallesi’nde sâkin tüccârdan Şükrüzâde Yahya Çelebi ibn-i Abdüşşekür meclis-i şer‘-i münîr-i vâcibü’t-tevkîrde işbu râfi‘ü’l-kitâb el-Hâc Ma‘rûf bin Mansur nâm kimesne muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve ta‘bîr ani’l-meram edip mezbûr el-Hâc Ma‘rûf’un cihet-i deyn-i şer‘îden zimmetimde sekiz yüz kuruş hakkı olmakla meblağ-ı mezbûru medyûnum olan işbu hâzır bi’l-meclis tüccârdan Markos veled-i Artîn nâm zımmî zimmetinde olan dört bin beş yüz kuruş alacağımdan edâ etmek üzere üçümüz bir meclisde hâzır iken rızâmız ile

¹⁴³ Müellif nüshası vr. 58a’da “Emîn Nüreddin Mahallesi” olarak geçmektedir.

mezbûr el-Hâc Ma'rûf'u medyûn-ı mesfûr Markos zimmî üzerine havâle-i mukayyede-i sahîha-i şer'iyye ile havâle eylediğimde onlar dahi havâle-i mezkûreyi ber-vech-i muharrer kabûl eylediler dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

3.28.2. İsbât-ı havâle-i deyn sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Cerrahpaşa Mahallesi ahâlîsinden işbu bâ'isü'l-vesîka Ali Efendi ibn-i Alaaddin meclis-i şer'-i şerîf-i enverde Ahmed Ağa İ ibn-i Hayreddin mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip benim gâib ani'l-meclis Mehmed Ağa ibn-i Abdullah bin Abdullah nâm kimesne zimmetinde cihet-i deyn-i şer'îden yüz elli kuruş hakkım olup mezbûr Mehmed Ağa'nın dahi merkûm Ahmed Ağa zimmetinde cihet-i deyn-i şer'îden iki yüz elli kuruş alâcağı olmakla üçümüz bir meclisde hâzır ve mevcûd olduğumuz hâlde mezbûr Mehmed Ağa merkûm Ahmed Ağa zimmetinde olan iki yüz elli kuruşun yüz elli kuruşu ile beni merkûm Ahmed Ağa üzerine havâle-i mukayyede-i sahîha-i şer'iyye ile havâle eyledikde ben ve merkûm Ahmed Ağa havâle-i merkûmeyi kabûl etmişidik binâenaleyh cihet-i mezkûreden merkûm Ahmed Ağa zimmetinde olan yüz elli kuruş hakkımı talep ederim suâl olunup bana edâsına tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl ve akîbe'l-inkâr müdde'î-i mezbûrdan da'vâ-yı meşrûhasına mutâbık beyyine talep olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden es-Seyyid Süleyman Efendi ibn-i Filan ve el-Hâc Mehmed bin filan nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-istişhâdi's-şer'î fi'l-hakîka işbu müdde'î-i mezbûr Ali Efendi'nin gâib ani'l-meclis Mehmed Ağa ibn-i Abdullah bin Abdullah zimmetinde cihet-i deyn-i şer'îden yüz elli kuruş hakkı olup ve gâib-i mezbûrun dahi işbu Ahmed Ağa zimmetinde kezâlik cihet-i deyn-i şer'îden iki yüz elli kuruş hakkı olmakla mezbûr Mehmed Ağa meblağ-ı mezbûr iki yüz elli kuruşun yüz elli kuruşu ile üçü bir meclisde hâzır oldukları hâlde müdde'î-i mezbûr Ali Efendi merkûm Ahmed Ağa üzerine bizim huzûrumuzda havâle-i sahîha-i şer'iyye ile havâle edip merkûm Ahmed Ağa ve müdde'î-i mezbûr Ali Efendi'den her biri havâle-i mezkûreyi kabûl eylediler biz bu husûsa bu vecih üzere

şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer‘iyye etdikde ba‘de’t-ta‘dîl ve’t-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle ba‘de’l-hükm mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 148]

3.29. Faslun fî huçeci’ş-şerike

3.29.1. Şirket-i inân sûreti

Mahmiye-i İstanbul’da Kapan-ı dakîk kurbunda İbn-i Meddas Mahallesi ahâlîsinden ve tüccâr-ı zevi’l-iktidârdan el-Hâc Mehmed Ağa ibn-i el-Hâc Ali meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzîmü’t-tevkîrde işbu râfi‘ü’l-kitâb yine tüccârdan Yusuf Çelebi ibn-i Abdulgani mahzarında takrîr-i kelâm ve ta‘bîr ani’l-merâm edip mezbûr Yusuf Çelebi ile her birimiz kendi malımızdan beş yüz kuruş ifrâz edip birbirine mahlût eyledikten sonra ancak vekâleti mutazammına olan şirket-i inân vechi üzere beynimizde akd ve şirket eyledik ba‘de’l-yevm re’s-i mâlımız olan meblağ-ı mecmû‘-ı mezbûr bin kuruş ile her birimiz emti‘a-i mütenevvi‘a iştirâ ve bey‘ edip bi-fazlillâhi teâla re’s-i mâlımız olan meblağ-ı mezbûr bin kuruş ihrâcından sonra her ne mikdâr akçe fâide kalır ise ikimiz beyninde alâ tarîki’l-münâsafe iktisâm oluna dedikde gibbe’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ hüve’l-vâki‘ bi’l-iltimâs ketb olundu.

[s. 149]

3.29.2. Sûretün uhrâ

Mahmiye-i İstanbul’da Tevkî‘î Cafer Çelebi Mahallesi’nde sâkin tüccârdan es-Seyyid Mehmed Ağa ibn-i es-Seyyid Ömer meclis-i şer‘-i münîr-i vâcibü’t-tevkîrde işbu bâ’isü’r-rakîm Kosta veled-i Lefter nâm zimmî mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mersûm Kosta ile her birimiz malımızdan üçer yüz kuruş ifrâz edip birbirine ba‘de’l-ihtilât ancak vekâlet-i mutazammına olan şirket-i inân vechi üzere beynimizde akd-i şirket eyledik ba‘de’l-yevm re’s-i mâlımız olan meblağ-ı mecmû‘-ı mezkûr altı yüz kuruş ile meyve-i yâbise iştirâ ve bey‘ edip bi-inâyetillâhi teâla re’s-i

mâlimiz olan meblağ-ı mezbûru ba‘de’l-ihrâc her ne kadar fâide kalır ise beynimizde münâsafeten iktisâm oluna dedikde gıbbe’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

3.29.3. Şirket-i sanâyi‘ sûreti

Mahmiye-i İstanbul’da Azablar¹⁴⁴ Mahallesi’nde sâkin Hayyât Ali Çelebi ibn-i İbrahim meclis-i kavîm-i lâzımü’t-ta‘zîmde işbu râfi‘ü’l-kitâb Abdi Ağa ibn-i Abdulhalim mahzarında takrîr-i kelâm ve ta‘bîr ani’l-merâm edip mezbûr Abdi Ağa ile şirket-i sanâyi‘ tarîki üzere hâlen akd-i şirket eyledik ba‘de’l-yevm her birimiz hayyâtlık san‘atını işleyip ücret-i hayyâtatdan bi-fazlillâhi teâla her ne ki hâsıl olursa ikimiz beyninde münâsafe vechi üzere iktisâm oluna dedikde gıbbe’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

3.29.4. Şirket-i vücûh sûreti

Mahmiye-i İstanbul’da Vâlide Hân’ında sâkin tüccârdan el-Hâc Mehmed ibn-i Abdullah nâm kimesne meclis-i şer‘-i şerîf-i lâzımü’t-teşrîfde yine tüccârdan işbu bâ‘isü’l-vesîka es-Seyyid Hasan bin Ali nâm kimesne mahzarında takrîr-i kelâm ve ta‘bîr ani’l-merâm edip mezbûr es-Seyyid Hasan ile hâlen şirket-i vücûh tarîki üzere akd-i şirket edip şol vecih üzere ittifâk eyledik ki her birimiz âharın vekîli olup kendi malımız ile istediğimiz emti‘â-i mütenevviayı iştirâ ve bey‘ edip her ne faide hâsıl olur ise beynimizde münâsafe vechi üzere iktisâm oluna dedikde gıbbe’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ hüve’l-vâki‘ bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 150]

3.29.5. Fesh-i akd-i şirket sûreti

Mahmiye-i İstanbul’da Langa Yeni Kapısı dâhilinde İnebey Mahallesi’nde mütemekkin Bağdesar veled-i Markar nâm zımmî meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzımü’t-tevkîrde hâmil-i hâze’r-rakîm Karabet veled-i Delut

¹⁴⁴ Müellif nüshası vr. 59a’da “Davud Paşa Mahallesi” olarak geçmektedir.

nâm zımmî mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip bundan akdem mesfûr Karabet ile kapamacılık sanatında şerîk olup hâlen beynimizde fesh-i akd-i şirket edip her birimiz sermâyelerimizi ve fâide-i hâsıladan beynimizde ma'lûm hisse-i mu'ayyenelerimizi ahz ü kabz eylediğimizden sonra şirket-i mezbûreye müte'allika âmme-i de'âvî ve mutâlebât ve kâffe-i ey mân ve muhâsamâtdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i âm-m-ı sahîh-i şer'î ile ibrâ ve ıskât eyledik ba'de'l-yevm birbirimiz ile vechen mine'l-vücûh da'vâ ve husûmetimiz yokdur dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.30. Faslun fî huçeci'l-mudârabe

3.30.1. Akd-i mudârabe sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Rüstem Paşa Mahallesi'nde sâkin Abdurrauf Çelebi ibn-i Hüsameddin meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde işbu râfi'ü'l-vesîka el-Hâc Marûf bin Seyfeddin mahzarında ikrâr-ı tâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip merkûm el-Hâc Marûf mudârabe tarîkiyle kendi malından bana beş yüz kuruş def' ve teslîm ben dahi yedinden tamâmen ahz ü kabz ve tesellüm eyledim ba'de'l-yevm meblağ-ı mezbûr beş yüz kuruş ile ticâret edip re's-i mâldan ziyâde her ne mikdâr fâide hâsıl olur ise nısfı amelim mukâbelesinde benim olup nısfı âharı merkûm el-Hâc Marûf'un olmak üzere itfâk eyledik dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 151]

3.30.2. Fesh-i akd-i mudârabe sûreti

Medîne-i Filibe'de el-Hâc Hasan Mahallesi ahâlîsinden el-Hâc Osman bin Filan¹⁴⁵ meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde işbu sâhibü'l-kitâb Süleyman Ağa ibn-i Filan mahzarında takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip bundan akdem mezbûr Süleyman Ağa'ya malımdan bi-tarîki'l-

¹⁴⁵ Müellif nüshası vr. 59b'de "el-Hâc Osman bin Nureddin" ismi ile geçmektedir.

mudârabe beş yüz kuruş def^c ve teslîm eylediğimde meblağ-ı mezbûr ile ticâret edip re's-i mâlımdan her ne mikdâr faide hâsıl olunur ise nısfı benim ve nısf-ı âharı ameli mukâbelesinde onun olmak üzere ba'de'l-ittifâk ol dahi vech-i meşrûh üzere meblağ-ı mezbûru ahz ü kabz edip bir sene-i kâmile i'mâl ve ticâret etmişidi el-hâletü hâzihi fesh-i akd-i mudârabe etmekle re's-i mâl ihrâc olunduktan sonra yüz kuruş ziyâde kalmağın asıl mal olan beş yüz kuruş ile ittifâk olunduğu üzere hâsıl olan beş yüz kuruş ziyâdenin nısfı olan elli kuruşuna min haysü'l-mecmû' beş yüz elli kuruşu mezbûr Süleyman Ağa'dan bi't-tamâm ve'l-kemâl ahz ü kabz edip yed ve zimmetinde bir akçe alacak hakkım kalmayıp husûs-ı mezbûra müte'allika âmme-i da'vâdan zimmetini ibrâ ve ıskât eylediğimde ol dahi ibrâ-i mezkûru kabûl eyledi dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.30.3. Sübût-ı mudârabe sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Tercüman Yunus¹⁴⁶ Mahallesi'nde sâkin tüccâr-ı Mısıriyye'den işbu râfi'ü'l-kitâb el-Hâc Abbas ibn-i Filan meclis-i şer'î şerîf-i enverde el-Hâc Hasan ibn-i Filan mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip merkûm el-Hâc Hasan'a mudârabe tarîkiyle târih-i kitâbdan bir sene mukaddem malımdan sekiz yüz kuruş şol vecihle def^c ve teslîm eyledimki meblağ-ı mezbûr ile ticâret edip re's-i mâlımdan ziyâde her ne kadar faide hâsıl olursa nısfı benim ve nısf-ı âharı ameli mukâbelesinde kendinin olmak üzere ba'de'l-ittifâk ol dahi vech-i meşrûh üzere meblağ-ı mezbûru yedimden bi't-tamâm ba'de'l-ahz ve'l-kabz bir seneden beri ticâret edip yüz elli kuruş ribh hâsıl olmakla hâlen re's-i mâl olan meblağ-ı mezbûr sekiz yüz kuruş ile ribh-i mezkûrun nısfı olan yetmiş beş kuruşuna cem'an sekiz yüz yetmiş beş kuruşu merkûm el-Hâc Hasan'dan talep ederim suâl olunup bana edâsına tenbîh olunmak murâdımdır dedikde gibbe's-suâl merkûm el-Hâc Hasan cevâbında husûs-ı mezbûru bi'l-külliyeye inkâr edicek müdde'î-i mezbûrdan ber-vech-i muharrer müdde'âsına mutâbık beyyine talep olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve Mısır Kahire

¹⁴⁶ Müellif nüshası vr. 60a'da "Tercüman Mahallesi" olarak geçmektedir.

tüccârından es-Seyyid el-Hâc Mustafa bin Mehmed ve es-Seyyid el-Hâc Musa ibn-i Ali li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-istişhâd fi'l-vâki' müdde'î-i mezbûr el-Hâc Abbas târih-i hüccetden bir sene mukaddem malından sekiz yüz kuruş bi-tarîki'l-mudârabe merkûm el-Hâc Hasan'a def' ve teslîm ol dahi ber-vech-i muharrer ticâret ve re's-i mâlından ziyâde her ne fâide hâsıl olur ise münâsafe tarîkiyle beynlerinde taksîm olunmak üzere ahz ü kabz edip ba'dehû bir sene ticâret hatta bizim huzûrumuzda mukaddemâ ru'yet-i hisâb eylediklerinde re's-i mâldan yüz elli kuruş ribh hâsıl olduğunu merkûm el-Hâc Hasan ikrâr eyledi biz bu husûsa bu vecih üzere şahidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'îyye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkîye şehâdetleri makbûle olmağın mücebince meblağ-ı sâlifü'z-zikr sekiz yüz kuruş ile ribh-i mezkûrun nısıfı olan yetmiş beş kuruşuna cem'an sekiz yüz yetmiş beş kuruşu müdde'î-i mezbûr el-Hâc Abbas'a edâ ve teslîme merkûm el-Hâc Hasan'a tenbîh olunmağın mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 153]

3.31. Faslun fî huçeci'l-icâre

3.31.1. Vakf-ı hammâm îcârı sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Lalezâr Mahallesi'nde sâkin Mehmed Sâdık Ağa ibn-i Filan meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde işbu bâ'isü'l-kitâb Hammâmî Ali Ağa ibn-i Filan huzûrunda ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip hâlen evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere müstekillen mütevellîsi olduğum ceddîm Filan Paşa merhûmun evkâfî akârâtından olup mahmiye-i mezbûrede filan mahalde vâki' vâkıf-ı mûmâ-ileyhe "entümâ" ile ma'rûf ve tahdîd ve tavsîfden müstağnî olan çifte hammâmı işbu târih-i hüccet-i şehri guresinde bir sene tamâmına değın ecr-i misli olan beş yüz elli kuruş ücret mukâbelesinde tevliyet-i mahkiyem hasebiyle mezbûr Ali Ağa'ya îcâr ve teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer istîcâr ve tesellüm ve kabûl eyledikten sonra ücret-i mezkûr beş yüz elli kuruşu merkûm Ali Ağa yedinden bi't-tevliye tamâmen ahz ü kabz eyledim dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.31.2. Bi'l-velâye nafaka ve ücretini nafakasına ihâle sûreti

Fi'l-asl vilâyet-i Rûmeli'de Vize kazâsına tâbi' filan nâm karye ahâlîsinden olup mahmiye-i İstanbul'da Molla Kestel Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrafe Raziye bint-i Rıdvan nâm hatun meclis-i şer'-i şerîf-i lâzımü't-teşrîfde işbu râfi'atü'l-vesîka Nefise bint-i Osman nâm hatun muvâcehesinde bi'l-velâye ikrâr-ı tâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip işbu sadriye kızım Hatice bint-i Ramazan nâm sağıreyi infâk ve iksâyâ iktidârım olmayıp muhtâce olmamla sağıre-i mezbûreyi beher şehir üçer kuruş ücret kavliyle merkûme Nefise Hatun'a bi'l-velâye icâre ve teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer istîcâr ve tesellüm eyledikten sonra beher şehir kavlı olunan ücret-i mezkûreyi sağıre-i mezbûre Hatice'nin nafaka ve kisve ve sâir levâzım-ı zarûriyyesine harc ve sarfa merkûme Nefise Hatun'a bi'l-velâye emr ve tevkîl eyledim dedikde ol dahi ber-minvâl-i muharrer harc ve sarfa müte'ahhide olmağın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 154]

3.31.3. İllet-i fitıka mübtelâ olan kimesnenin cerrâhı istîcârı sûreti

Mahmiye-i İslambol'da Hoca Paşa Mahallesi'nde sâkin Mehmed Ağa ibn-i Filan meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde cerrah tâifesiinden işbu râfi'u'r-rakîm Kosta veled-i filan nâm zımmî mahzarında bi-tav'ihî ikrâr-ı tâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip hâlen ben fitık illetine mübtelâ olduğum ecilden fitıkımı şakk ve kat' ve hasbe'l-mu'tâd kendi edviyesiyle bana ilaç ve tîmâr etmek üzere cerrâh-ı mersûmu otuz kuruş ücret ile istîcâr eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer nefsinin bana icâr edip ve illet-i mezkûreme ilaç ve tîmâr etmek üzere taahhüd eyledi dedikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î merkûm Mehmed Ağa meclis-i mezkûrda cerrâh-ı mersûm Kosta zımmî muvâcehesinde iâde-i kelâm edip eğer cerrâh-ı mersûmun şakk ve kat'ından ve hasbe'l-mu'tâd mu'âlecesinden nâşî müteessiren vefât edersem mersûm Kosta zımmîden dem ve diyetim talep ve da'vâ olunmasın dedikde mâ hüve'l-vâki' hıfzen lil-makâl ketb olundu.

3.32. Faslun fî huçeci'l-vekâle

3.32.1. Zevce tarafından muhâlaaya tevkîl sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Beyceğiz Mahallesi'nde sâkine ve zâtı mahalle-i mezbûre İmâmı Hâfız Mehmed Efendi ibn-i Abdurrahman ve Hasan Ağa ibn-i Süleyman nâm kimesneler ta'rifleriyle mu'arrafe olan Şerife Fatma bint-i es-Seyyid Osman nâm hatun meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde işbu rafi'ü'l-kitâb İbrahim Ağa ibn-i Selman mahzarında ikrâr-ı tâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip hâlen medîne-i Erzurum'da filan karyesinde sâkin Filan oğlu es-Seyyid Mehmed Ağa ibn-i Abdullah nâm kimesne zevc-i dâhilim olup zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun aleyh olan elli kuruş mihr-i mü'eccel ve nafaka-i iddet-i ma'lûmem üzerlerine ve meûnet-i süknâm dahi kendi üzerime olmak üzere zevcim mezbûr es-Seyyid Mehmed Ağa ile muhâlaa-i sahîha-i şer'iyye ile hul'a ve hukûk-ı zevciyyete müte'allika da'vâdan zimmetini ibrâ ve ıskâta merkûm İbrahim Ağa'yı vekîl ve nâib-i münâb nasb ve ta'yîn eyledim dedikde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezbûreyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini edâya taahhüd ve iltizâm etmeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 155]

3.32.2. Taleb-i deyne tevkîl sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Gül Câmî'î Mahallesi'nde sâkin el-Hâc İsmail Efendi ibn-i Filan meclis-i şer'-i münîr-i vâcibü't-tevkîrde bâ'isü hâze'l-kitâb Halil Ağa ibn-i Filan mahzarında takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip medîne-i Filibe'de İmâret Mahallesi'nde sâkin Abdullah Ağa bin Hasan bin Abdullah nâm kimesne zimmetinde cihet-i deyn-i şer'iden yedimde olan bir kıt'a temessükü mantûkınca dört yüz elli kuruş hakkım olmakla meblağ-ı mezbûru merkûm Abdullah Ağa'dan taleb ve da'vâ ve ahz ü kabza ve lede'l-iktizâ sulh ve ibrâya ve husûs-ı mezbûrun mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine tarafımdan merkûm Halil Ağa'yı vekîl ve nâib-i münâb nasb ve ta'yîn eyledim dedikde merkûm Halil Ağa dahi vekâlet-i

mezkûreyi kabûl ve merâsimini kemâ-yenbaği edâya taahhüd ve iltizâm etmeğın mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

3.32.3. İsbât-ı vekâlet sûreti

Mahmiye-i Edirne’de Sarıca Paşa Mahallesi ahâlîsinden Hamza Ağa ibn-i Recep bin Şaban nâm kimesne tarafından yedinde olan vekâlet hücceti mantûkınca vekâlet iddi‘â eden işbu râfi‘ü’l-vesîka Mehmed Efendi ibn-i Sefer mahmiye-i İstanbul’da meclis-i şer‘-i enverde İstanbul sâkinlerinden Abdülkerim Ağa ibn-i Abdürrahim nâm kimesne mahzarında bi’l-vekâle üzerine da‘vâ ve takrîr-i kelâm edip müvekkilim merkûm Hamza Ağa’nın yedinde olan memhûr temessük mantûkınca ceht-i karz-ı şer‘îden mezbûr Abdülkerim Ağa zimmetinde bin kuruş hakkı olmakla meblağ-ı mezbûr mezbûr Abdülkerim Ağa’dan talep ve da‘vâ ve ahz ü kabza ve kendüye îsâle ve kabz ve îsâle mütevakıf olduğı umûrun küllîsine tarafından beni yedimde olan hüccet-i şer‘iyye mücebince vekîl ve naib-i münâb nasb ve ta‘yîn eyledikde ben dahi vekâlet-i merkûmeyi kabûl ve merâsimini mahallinde edâya taahhüd etmemle binâenaleyh meblağ-ı merkûmu mezbûr Abdülkerim Ağa’dan bi’l-vekâle talep ederim suâl olunup edâsıyla tenbîh olunmak murâdımdır dedikde gibbe’s-suâl mezbûr Abdülkerim Ağa cevâbında fi’l-vâki‘ ber-müceb-i temessük müvekkil-i merkûm Hamza Ağa’ya cihet-i karz-ı şer‘îden bin kuruş deyni olduğunu ikrâr lâkin müdde‘î-i mezbûrun ber-vech-i muharrer vekâleti ma‘lûmum değıldir deyü inkâr edicek müdde‘î-i mezbûrdan vekâlet-i meşrûhasını mübeyyine beyyine talep olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müsliminden fi’l-asl Edirne ahâlîsinden olup mahmiye-i İstanbul’da Kara Gümrük’de müsâfîren sâkin ve zeyl-i hüccet vekâletinde isimleri mastûr Ahmed Ağa ibn-i Mehmed ve Hasan Ağa ibn-i Hüseyin nâm kimesneler li-ecli’ş-şehâde meclis-i şer‘a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi’l-vâki‘ Edirne’de Sarıca Paşa Mahallesi ahâlîsinden Hamza Ağa ibn-i Recep bin Şaban mahmiye-i İstanbul sâkinlerinden Abdülkerim Ağa ibn-i Abdürrahim zimmetinde cihet-i karzdan yedinde olan temessük mantûkınca hakkı olan bin kuruşu mezbûr Abdülkerim Ağa’dan talep ve da‘vâ ve ahz ü kabza ve kendüye îsâle ve kabz ve îsâl mütevakıf

olduğu umûrun küllîsine tarafından işbu müdde'î-i mezbûr Mehmed Efendi'yi bizim huzûrumuzda vekîl ve nâib-i münâb nasb ve ta'yîn eyledikde ol dahi vekâlet-i merkûmeyi kabûl ve merâsimini mahallinde edâya taahhüd eyledi biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'îyye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle müdde'î-i mezbûr Mehmed Efendi'nin vekâletine hüküm birle meblağ-ı mezbûr bin kuruşu mezbûr Mehmed Efendi'ye edâ ve teslîme merkûm Abdülkerim Ağa'ya tenbîh olunup mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 157]

3.32.4. İsbât-ı vekâlet-i devriye sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Elvanzâde¹⁴⁷ Mahallesi'nde sâkin umdetü't-tüccâr el-Hâc Halil Ağa ibn-i Abdülcelil meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde işbu bâ'isü'l-kitâb el-Hâc Mustafa ibn-i el-Hâc Halil mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip bin yüz yetmiş üç senesi şehr-i Rabî'ü'l-evveli guresi târihiyle müverraha işbu yedimde olan hüccet-i şer'îyye mantûkınca medîne-i filanda hâkimi'ş-şer' olan Hasan Efendi ibn-i Filan nâm kimesne târih-i mezkûrda ikrâz ve teslîm ol dahi yedimden iktirâz ve kabz ve mesârifine sarfla istihlâk eylediği üç bin elli kuruş ile semeni târih-i hüccet-i mezkûrdan bir sene tamâmına dek müeccel ve mev'ûd yedimden müşteri ve makbûz bir aded hilâlî saat bahasından dört yüz elli yedi buçuk kuruşuna cem'an üç bin beş yüz yedi buçuk kuruş deyni mukâbelesinde mûmâ-ileyh Hasan Efendi yedinde mülk ve hakkı olup mahalle-i mezbûrede vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filan hudûd ile mahdûd ve filan ve filanı müştemil bir bâb menzilini cemî'-i tevâbi' ve levâhıkıyla fâriğan ani'ş-şevâğil bana rehin vaz' ve teslîm ben dahi irtihân ve kabûl eyledikten sonra deyn-i merkûmu müddet-i merkûmede edâ ve fekk-i rehn mümkün olmaz ise menzil-i mahdûd-ı mezkûru semen-i misli ile âhara bey'a ve kabz-ı semene ve semeninden deyn-i mezbûru bana edâya azl ve in'izâlden masûne ve hîn-i akd-i rehinde meşrûta vekâlet-i devriye ile

¹⁴⁷ Müellif nüshası vr. 62a'da "Davud Paşa Mahallesi" olarak geçmektedir.

tarafından mezbûr el-Hâc Mustafa'ya vekîl ve naib-i münâb nasb ve ta'yîn eyledikde ol dahi vekâlet-i mezbûreyi kabûl etmişidi müddet-i merkûme hulûl etmekle menzil-i mezbûru semen-i misli ile bey'a ve semeninden deyn-i mezbûru bana edâya mezbûr el-Hâc Mustafa'ya cânib-i şer' den tenbîh olunmak matlûbumdur suâl olunsun dedikde gıbbe's-suâl ve'l-inkâr müdde'î-i mezbûrdan müdde'âsına mutâbık beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden olup mahalle-i mezbûrede sâkin es-Seyyid Mehmed Efendi ibn-i Ali ve Abdullah Ağa ibn-i Abdülbâkî nâm kimesneler li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka hâlen medîne-i merkûmede hâkimi'ş-şer' olan Hasan Efendi ibn-i Filan bin filan müdde'î-i mezbûr el-Hâc Halil'e hüccet-i mezkûre mantûkınca cihet-i merkûmeden deyni olan meblağ-ı mezbûr üç bin beş yüz yedi buçuk kuruş mukâbelesinde yedinde mülk ve hakkı olup mahalle-i mezbûrede vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd ve filan ve filanı müştemil bir bâb menzilini cemî'-i tevâbi' ve levâhıkıyla fâriğan ani'ş-şevâğil târih-i merkûmda merkûm el-Hâc Halil'e rehin vaz' ve teslîm ol dahi irtihân ve kabz etdikden sonra deyn-i mezkûru müdde'î-i mezbûra müddet-i mezkûre tamâmında edâ ve fekk-i rehn mümkün olmaz ise menzil-i mezbûru semen-i misli ile âhara bey'a ve semeninden deyn-i mezkûru müdde'î-i merkûma edâya mezbûr el-Hâc Mustafa'yı azl ve in'izâlden masûne ve hîn-i akd-i rehinde meşrûta vekâlet-i devriye ile mûmâ-ileyh Hasan Efendi ibn-i Filan ibn-i Filan bizim huzûrumuzda vekîl ve naib nasb ve ta'yîn eyledikde ol dahi vekâlet-i merkûmeyi kabûl eyledi biz bu husûsa bu vecih üzere şahidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mûcebiyle ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 158]

3.33. Faslun fî huçeci keşfi'l-ebniye ve'l-maktûl

3.33.1. Câmî'-i şerîf tamîri keşfi sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Uzun Çarşı başında Yavaşca Şahin Mehmed Paşa Cami'î Vakfî'nın mütevellîsi işbu râfi'ü'l-kitâb es-Seyyid Mehmed

Efendi ibn-i Ahmed meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde bi’t-tevliye takrîr-i kelâm ve ta‘bîr ani’l-merâm edip câmi‘i mezkûrun mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı şühûr ve a‘vâm ile derûn ve birûnunda ba‘zı mahalleri harâbe olduğu ecilden eşeddi’l-ihtiyacla ta‘mire muhtâc olan mahalleri bundan akdem ba‘de’l-keşf ve’l-mu‘âyene yedime i‘tâ olunan izin hücceti mantûkınca ta‘mîr ve termîm olunmakla tamir olunan mahaller tekrâr keşf ve mu‘âyene ve mikdâr-ı mesârifim tahmîn ve takvîm olunmak bi’t-tevliye matlûbumdur dedikde taraf-ı şer‘-i enverden irsâl olunan keşf-i nâibimiz Mevlânâ Filan Efendi ve hâssa mi‘mârlarından filan ve filan ve sâir ebniye ve sukûf-ı ahvâline ittîlâ‘ ve vukûfları olup zeyl-i kitâbda muharrerü’l-esâmi bî-garaz-ı müslimîn ile câmi‘-i mezkûre varıp derûnunda akd eylediği meclis-i şer‘de mütevellî-i merkûmun ta‘mîr ve tecdîd eylediği mahalleri mesâha ve takvîm eylediklerinde tahrîr olunan mûmzâ ve mahtûm mi‘mâr ağa defteri mantûku üzere câmi‘-i mezkûrun mihrâb tarafında atîk ve cedîd kiremidli çifte kerpi tûlen altı zira‘ on sekiz parmak beher zirâ‘ı yüzer akçeden altı yüz yetmiş beş akçe ve cedîd kiremidli çifte kerpi me‘a kalem tûlânî altmış iki zirâ‘ beher zirâ‘ı yüz onar akçeden yedi yüz on beş akçe ve mihrâb-ı mezkûrun sol tarafında sâde kerpi saçâk on üç zirâ‘ altı parmak beher zirâ‘ı yetmişer akçeden dokuz yüz yirmi yedi akçe ve cami‘i mezkûrun kubbesi tarafında iki aded koltuklarda mahlût kiremidli kalem tecdîdi tûlen dört ve arzen dört terbî‘an on altı zirâ‘ beher zirâ‘ı şu kadar akçeden şu kadar akçe ve ihrâc-ı mezbele ve hammâliyye ve kûfe ve kürek ve mesârif-ı sâire iki bin dört yüz akçeye bâliğ olmağın ta‘mîrât-ı mezkûre min haysü’l-mecmû‘ yirmi altı bin dört yüz yirmi sekiz akçe ki bi-hisâb-ı kuruş iki yüz yirmi kuruş eder meblağ-ı mezbûr ile ancak tecdîd ve ta‘mîr olunur noksân ile mümkün değildir deyü mi‘mârân-ı mezbûrân ve müslimîn-i mezkûrîn icma‘ ve ittîfâk eylediklerini Mevlânâ-yı mezbûr mahallinde ketb ü tahrîr ve me‘an ba‘s olunan ümenâ-i şer‘a gelip alâ vukû‘ihî inhâ ve takrîr etmeğin mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 160]

3.33.2. Sûretün uhrâ

Zikr-i âtî husûsu mahallinde mu'âyene ve tahrîr için kibel-i şer' den mürsel vekâyi' kâtibimiz filan efendi mahmiye-i İslambul'da Hırka-i Şerîfe civâr-ı saâdetinde merhûm Molla Ehaveyn mescid-i şerîfine varıp zeyl-i vesîkada isimleri mektûb ahâlî huzûrlarında akd-i meclis-i şer'-i kavîm etdikde mescid-i mezbûrun imâmı ve mütevellîsi bâ'isü'l-vesîka Hüseyin Efendi ibn-i Hasan meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda ahâlî-i mahalleden Çavuş Ali Ağa ibn-i Mehmed ve Şerif Ahmed Efendi ibn-i Hasan ve filan ve filan ve filan ve filan ve filan ve sâir zeyl-i vesîkada mastûrû'l-esâmî müslimîn huzûrlarında takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip mescid-i şerîf-i mezbûr mürûr-ı eyyâm ile köhnelenip bundan akdem vâki' olan hareket-i arzdan kârgîr duvârı çatlayıp ve ba'dehü vâki' olan harîk-i kebirde kapısı üzerinde olan sundurması muhterik olup ol vecihle tamîr ve termîm ve tecdîde eşedd-i ihtiyac la muhtâc olup ve ben kibel-i şer' den me'zûn olduğuma binâen mâl-i vakıf ile ahâlî-i mahalle ma'rifetleriyle mevâzı'-ı merkûmeyi ta'mîr ve termîm ve tecdîd etmekle mescid-i şerîf-i mezkûr derûnunda ve hâricinde tavân ve kârgîr duvârları tamir ve mücedded ibnâ olunan sundurma için kiremid ve mismâr ve kirec ve horasân ve amelesine ve cemî'-i mevâzı'ın müceddeden boyasına ve levâzım-i sâiresine ahâlî-i mahalle re'y ve ma'rifetleriyle işbu yedimde olan defter-i müfredât mantûkınca masrûfâtım üç yüz otuz kuruşa bâliğ olmakla hakikat-ı hâl keşf ve istihbâr ve yedime hüccet-i şer'iyye i'tâ olunmak matlûbumdur dedikde zeyl-i vesîkada mektûbü'l-esâmî müslimîn dahi mütevellî-i mezbûrun takrîri üzere mescid-i şerîf-i mezbûrun tamirine ve termîm ve tecdîdine üç yüz otuz kuruş masrûfu vâkî'a mutâbık ve kadr-i ma'rûf olduğuna her biri alâ tarîki'-ş-şehâde haber vermeğın vâkî'-i hâli mevlânâ-yı mûmâ-ileyh ba'de't-tahrîr meclis-i şer'a gelip inhâ etmeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 161]

3.33.3. Keşf-i maktûl sûreti

Husûs-ı âti'l-beyânın mahallinde keşf ve tahrîri iltimâs olunmağın savb-ı şer'î-i enverden mevlânâ es-Seyyid Mehmed Efendi irsâl olunup ol dahi Livâ-i Teke kâim-i makâmı tarafından mübâşir ta'yîn olunan Abdi Ağa ile medîne-i Antalya'ya tâbi' Karaman'lı nâm karyede Köprü Deresi demekle ma'rûf mahalde cerihan fevt olan Şaban bin Halil'in oba ta'bîr olunur menziline varıp zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmi'l-müslimîn mahzarlarında akd-i meclis-i şer'î-i kavîm etdikde işbu bâ'isetâni'l-vesîka mezbûr Şaban'ın zevcesi Mümine bint-i Hüseyin ile vâlidesi Emine bint-i Mehmed nâm hatunlar meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda her biri takrîr-i kelâm edip târih-i vesîkadan bir gün mukaddem ba'de'l-işâ mezbûr Şaban zikr olunan dereden menziline gelirken gâ'ib ani'l-meclis Eyüp bin Mustafa nâm kimesne yolu üzerine inip tüfenk kurşunu ile sağ uyluğundan bi-gayrı hak darb ve cerh edip beş saat mürûrunda dârib ve cârihim merkûm Eyüp'dür deyip müteessiren fevt olmakla nazar olunup keşf olunması matlûbumuzdur dediklerinde mezbûr Şaban'ın a'zâsına müslimîn-i mezkûrın ile nazar olundukda fi'l-hakîka sağ uyluğundan tüfenk kurşunu ile mecrûh olduğunu ba'de'l-mu'âyene ve'l-müşâhede cerh-i mezkûrdan müteessiren fevt olduğunu mevlânâ-yı mûmâ-ileyh mahallinde keşf ve tahrîr ve me'an ba's olunan ümenâ-i şer'le meclis-i şer'a gelip alâ vukû'ihî inhâ ve takrîr etmeğın mâ hüve'l-vaki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 162]

3.34. Faslun fî huçeci'l-kısâs

3.34.1. İkrâr ile olan kısas sûreti

Medîne-i Erzurum'da filan nâm karye ahâlîsinden iken bundan akdem katîlen vefât eden Receb bin Şaban bin Abdullah'ın verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Sâime bint-i Ramazan ile kebîre kızı Saliha'ya münhasıra olduğu lede's-şer'î'l-enver zâhir ve makarrar oldukdan sonra işbu râfi'ateyi'l-vesîka mezbûratân Sâime ve Saliha nâm hatûnlar zâtları

ba'de't-ta'rîfi's-şer'î meclis-i şer'-i şerîf-i enverde yine karye-i merkûme ahâlisinden Muharrem bin Bayram nâm kimesne muvâcehesinde her biri üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mûrisimiz maktûl-î merkûm Receb'i târih-i vesîkadan bir ay mukaddem karye-i merkûme civârında vâki' çay kenârında ba'de'l-mağrib merkûm Muharrem tüfenk kurşunu ile bi-gayrı hakkın amden göğsüne darb ve katl etmeğin suâl olunup şer'an kısas olunmak bi'l-verâse matlûbumuzdur dediklerinde gıbbe's-suâl merkûm Muharrem cevâbında fi'l-hakîka târih-i mezkûrda müdde'iyetân-i mezbûratânın mûrisleri Recep'i karye-i merkûme civârında vâki' çay kenârında ba'de'l-mağrib tüfenk kurşunu ile bi-gayrı hakkın amden darb ve katl eyledim deyü bi't-tav'i's-sâf ikrâr ve îtirâf etmeğin alâ mûcib-i ikrârihî mezbûratân Sâime ve Saliha'nın talebleriyle verilen fetevâ-yı şerîfe mûcebince huzûrlarında merkûm Muharrem bin Bayram'ın kısâsıyla hüküm olunup mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.34.2. İsbât ile olan kısâs sûreti

Mahrûse-i Bağdad-ı behîşt-abâd'da Karşiyaka'da vâki' Ulviye Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem katîlen vefât eden Behzad bin Ferhad bin Murad'ın verâsetini zevce-i menkûha-i metrûkesi Leyla bint-i Mikdad ile babası Ferhad ve anası Şirin bint-i Haddâdâd'a ve sulbiye kızı Mûnise nâm sağîreye münhasıra olduğu şer'an zâhir ve mütehakkık olunduktan sonra işbu eshâbü'l-vesîka merkûm Ferhad asâleten ve sağîre-i mezbûrenin velîsi olmakla velâyet ve zâtları mahalle-i mezbûre ahâlisinden es-Seyyid Hüseyin bin Mir Ali ve Âbid bin Abdülhâdî nâm kimesneler ta'rifleriyle mu'arrafeler olan mezbûratân Leyla ve Şirin nâm hatunlar dahi her biri asâleten mahrûse-i mezbûrede meclis-i şer'-i şerîf-i enverde kethüdâ paşa hazretleri etbâ'ından Zübeyr Ağa mübâşeretiyile ihzâr olunan Zülfikâr ibn-i Abbas nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip merkûm Zülfikâr târih-i hüccetden üç gün mukaddem ba'de'l-asr Karşiyaka'da Mumhâne civârında tarîk-i âmmda mûrisimiz Behzad'ı altı cârihadan bıçak ile sol memesi üzerinden bi-gayrı hakkın amden darb ve cerh edip mezbûr Behzad cerh-i mezkûrdan müteessiren yevm-i mezbûrda

akşama karîb fevt olmakla merkûm Zülfikar'a suâl olunup kısâs olunması murâdımızdır dediklerinde gibbe's-suâl ve akîbe'l-inkâr med'ûn-ı mezbûrûndan ber-vech-i muharrer müdde'âlarına mutâbık beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden olunup yine Karşiyaka'da Edhemiyye Mahallesi'nde sâkin el-Hâc Abdülkâdir bin Matar ve sâlifü'z-zikr mumhâne sâkinlerinden Kanber bin Hıdır nâm kimesneler li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka merkûm Zülfikar târih-i hüccetden üç gün mukaddem ba'de'l-asr Karşiyaka'da mumhâne civârında tarîk-i âmmda med'ûn-ı mezbûrûnun mûrisleri Behzad'ı altı cârihadan bıçak ile sol memesi üzerinden bi-gayrı hakkın amden darb ve cerh edip mezbûr Behzad cerh-i mezkûrdan müteessiren yevm-i mezbûrda akşama karîb fevt oldu biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etdikde şâhidân-ı mezbûrâna şehâdetlerinden kâzib olmadıklarına hâkim-i muvakkı' sadr-ı küttâb hazretleri yemîn teklîf etdikde onlar dahi yemîn-i billâhi'l-aliyyi'l-a'lâ etmeğin mücebiyle med'ûn-ı mezbûrûn huzûrlarında merkûm Zülfikar bin Abbas'ın kısâsıyla hüküm olunup mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 164]

3.34.3. Sâ'î bi'l-fesâd olan eşkiyânın hadden katline hüküm sûreti

Hukûkullah-ı sarfiyeye şehâdetde sebk-ı da'vâ şart olmadığına binâen vilâyet-i Rûmeli'nde Yanbolu kasabası ahâlîsinden filan bin filan ve filan bin filan nâm kimesneler mahrûse-i Edirne'de meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde kasaba-i mezbûre ahâlîsinden olup Edirne Muhâfızı Paşa hazretleri tarafından ib'âs olunan Hasan Ağa mübâşeretiyile ahz olunup meclis-i şer'a ihzâr olunan filan bin filan ve filan bin filan nâm kimseler muvâcehesinde fi'l-hakîka işbu mezbûrân filan bin filan eşkiyâdan olup kasaba-i mezbûrede gece ve gündüz âlet-i harble gezip ve nice ehl-i arzın evlerin basıp kendilerini darb ve kayd ve bend ve zevcelerini ahz ve mallarını gâret edip bu makûle zulüm ve fesâd âdet-i müstemirreleridir deyü her biri sâ'î bi'l-fesâdi fi'l-arz vâcibü'l-izâledir biz bu husûsa bu vecih üzere

şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etdiklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebince mezbûrların hadden katillerine hüküm olunup mâ vaka'a alâ vukû'ihî ketb olundu.

3.35. Faslun fî huçeci'd-diyât

3.35.1. Sûretü mâ yüktebü fî diyeti's-sinni

Mahmiye-i İstanbul'da Uşşakîzâde Mahallesi'nde sâkin işbu bâ'isü'l-kitâb Osman Ağa ibn-i Abdurrasul meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde Hamza Ağa ibn-i Behlül mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Hamza Ağa târih-i hüccetden beş gün mukaddem kable'l-asr Edirne Kapısı hâricinde La'lî Efendi Çeşmesi önünde bi-gayrı hak yumruk ile ağzıma darb ve bir beyâz dişimi ihrâc etmekle suâl olunup diyeti alıverilmek matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl ve akîbe'l-inkâr ve eser-i talebi'l-beyyine udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden Mehmed Efendi ibn-i Filan ve Ahmed Ağa ibn-i Filan nâm kimseler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka mezbûr Hamza Ağa târih-i hüccetden beş gün mukaddem kable'l-asr Edirne Kapısı hâricinde sâlifü'z-zikr La'lî Efendi Çeşmesi önünde bizim huzûrumuzda müdde'î-i merkûm Osman Ağa'nın bi-gayrı hak yumruk ile ağzına amden darb ve bir beyâz dişini ihrâc eyledi biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle müdde'î-i merkûmun ihrâc olunan dişî için gümüştan şer'an lâzım gelen beş yüz dirhem-i şer'îyi müdde'î-i merkûm Osman Ağa'ya vech-i şer'î üzere edâya mezbûr Hamza Ağa'ya ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 165]

3.35.2. Sûretün uhrâ

Mahmiye-i İstanbul'da Tercüman Yunus Mahallesi'nde sâkine işbu râfi'atü'l-vesîka Raziye bint-i Dursun nâm hatun meclis-i şer'-i şerîf-i

enverde mahalle-i mezbûre ahâlîsinden Ahmed Ağa ibn-i Harun nâm kimse mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip işbu târih-i vesîkadan üç gün mukaddem merkûm Ahmed Ağa mahalle-i mezbûrede tarîk-i âmmda sopa ta'bîr olunur asâ-yı kebîr ile ön dişlerimin üzerine amden darb ve beş beyâz dişimi ihrâc etmekle merkûm Ahmed Ağa'ya suâl olunup müceb-i şer'îsi icrâ olunmak matlûbumdur dedikde gibbe's-suâl ve akîbe'l-inkâr müdde'iyeye-i mezbûreden da'vâ-yı meşrûhasına beyyine talep olundukda mahalle-i mezbûre ahâlîsinden ve zât-ı mezbûreyi ma'rifet-i şer'iyeye ile ârifân Mehmed Ağa ibn-i Hasan ve diğeri Mehmed Ağa ibn-i Ömer nâm kimseler li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka mezbûr Ahmed Ağa târih-i vesîkadan üç gün mukaddem mahalle-i mezbûrede tarîk-i âmmda sopa ta'bîr olunur asâ-yı kebîr ile müdde'iyeye-i mezbûre Raziye'nin ön dişleri üzerine amden bizim huzûrumuzda darb ve beş beyâz dişini ihrâc eyledi biz bu husûsa bu vecih üzere şahidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle ba'de'l-hükmü'ş-şer'î racul ile mer'e beyninde etrafda şer'an kısâs olmayıp ve mer'enin diyeti raculün nefsi ve mâdûnunda diyetinin nısfı olmakla müdde'iyeye-i mezbûre Raziye'nin beş dişinin diyeti ikişer yüz elli beşer dirhemden bin iki yüz elli dirhem olmağın zamânımızda on iki buçuğu bir dirhem olan cedîd ve ceyyid akçeden mezbûre Raziye'nin beş dişinin diyeti olan on beş bin altı yüz yirmi beş akçeyi müdde'iyeye-i mezbûre Raziye Hatun'a târih-i vesîkadan bir sene tamâmına değin edâ ve teslîme merkûm Ahmed Ağa'ya tenbîh olunup mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 166]

3.35.3. Sâhib-i hâneye kasâme ve diyet hükmü sûreti

Medîne-i Erzurum'da Ali Paşa Mahallesi'nde vâki' Abdurrasul Sancâkdâr ibn-i Abdünnebi nâm kimsenin sâkin oluğu mülk menziline cerîhan katil bulunan Habib ibn-i Ahmed nâm şâb-ı emredin babası ve hasren vârisi işbu râfî'ü'l-vesîka mezbûr Ahmed Ağa ibn-i Ali meclis-i şer'-i şerîf-i enverde merkûm Abdurrasul Sancâkdâr muvâcehesinde üzerine

da‘vâ ve takrîr-i kelâm edip oğlum katîl-i mezbûr Habib târih-i hüccetden üç gün mukaddem merkûm Abdurrasul Sancâkdârın sâkin olduğu mahalle-i mezbûrede vâki‘ mülk menziline cerîhan katîl bulunup kâtili ma‘lûm olmamakla merkûm Abdurrasul Sancâkdâr’dan kasâme ve diyetini bi’l-verâse taleb ederim suâl olunsun dedikde gıbbe’s-suâl merkûm Abdurrasul Sancâkdâr cevâbında fi’l-hakîka müdde‘î mezbûr Ahmed Ağa’nın oğlu Habib nâm şâb-ı emred târih-i hüccetden üç gün mukaddem mahalle-i mezbûrede sâkin olduğum mülk menzirimde cerîhan katîl bulundu deyü ikrâr ve îtirâf etmeğın alâ müceb-i îtirâfihî mezbûr Ahmed Ağa’nın talebiyle merkûm Abdurrasul Sancâkdâr’a vechi şer‘î üzere ba‘de’l-kasâme katîl-i mezbûrun diyet-i kâmile si olan on bin dirhem fiddayı müdde‘î-i mezbûr Ahmed Ağa’ya vech-i şer‘î üzere edâya merkûm Abdurrasul Sancâkdâr’a tenbîh olunup mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 167]

3.35.4. Ahâlî-i karyeye kasâme ve diyet hükmü sûreti

Husûs-ı âti’l-beyânın mahallinde istima‘ ve tahrîri iltimas olunmağın bu fakîr Güllükesri kazâsında vâki‘ Zağanos Paşa evkâfi karyelerinde Mendehorya nâm karyeye varıp zeyl-i sutûrda mastûrû’l-esâmî müslimîn muvâcehelerinde akd-i şer‘-i meclis-i hatîr etdikde fi’l-asl vilâyet-i Rûmeli’de Filan kasaba ahâlîsinden olup karye-i merkûmede ticaret vechi üzere sâkin iken bundan akdem vefât eden Mustafa bin Abdullah’ın kâtili ma‘lûm olmayıp zâhirde vâris-i ma‘rûfu olmamak ile mecmû‘-ı terekesi cânib-i beytil’l-mâle âid oldukdan sonra vakf-ı mezbûrun evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere mütevelliyesi olmakla karye-i merkûmede bilâ vâris-i ma‘rûf fevt olanların terekesini kabza me‘mûr olan işbu bâisetü’l-vesîka umdetü’l-muhadderât Hatice Hanım ibnetü’l-merhûm İlyas Paşa tarafından zikr-i âti da‘vâda vekîl olduğu zât mûmâ-ileyhâyı bi’l-ma‘rifeti’ş-şer‘iyye ârifân Osman Ağa ibn-i Filan ve Süleyman Ağa İbn-i Filan nâm kimesneler şehâdetleriyle mahzar-ı hasm-ı câhidde sâbit ve sübût vekâletine hükm-i şer‘î lâhik olan zevc-i mûkerremleri Alişan Bey ibni’l-merhûm Memi Bey meclis-i ma‘kûd-i mezkûrda ahâlî-i karye-i merkûmeden Hasan ibn-i Yusuf

ve Mehmed bin Ali ve Osman bin Hüseyin ve diğer Mehmed bin Osman ve İbrahim bin Abdullah ve Mustafa bin Yunus ve Nasuh bin Ömer ve Feyzullah bin Ebîbekir ve filan ve filan nâm elli nefer kimseler ile ahâlî-yi karye-i merkûmeden sâirleri mahzarlarında bi'l-vekâle üzerlerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip işbu târih-i hüccetden altı ay mukaddem mahalle-i vâhide olan karye-i merkûmede mecrûhan katil bulunan Mustafa ibn-i Abdullah'ı ahâlî-yi karye-i merkûme amden bi-gayrı hak katl etmeleriyle ahâlî-i karye-i merkûmeden müceb-i şer'îsini bi'l-vekâle talep ederim suâl olunsun dedikde gıbbe's-suâl ahâlî-i karye-i merkûme cevâblarında târih-i mezbûrede merkûm Mustafa'nın karye-i merkûmede mecrûhan katil bulunduğunu ikrâr lâkin bizler katl etmedik ve kâtili dahi ma'lûmumuz değildir dediklerinde katil-i mezbûru ahâlî-i karye-i merkûme katl etdiklerine vekîl-i mûmâ-ileyhin beyyinesi olmamakla ahâlî-i karye-i merkûmeden ihtiyâr eylediği bâlâda mastûrû'l-esâmî erbâb-ı kasâmeden elli nefer âdeme yemîn teklîf olundukda her biri billâhi mâ kateltü ve lâ alimtü lehü kâtilen ma'nâsını ifâde ile yemîn-i billâhi'l-aliyyi'l-a'lâ etdiklerinden sonra vekîl-i mûmâ-ileyh yedinde olan fetavâ-yı şerîfeyi ibrâz edip nazar olundukda bir karyede mecrûhan maktûl bulunan "Zeyd'in kâtili ma'lûm olmayacak ahâlî-i karyeye diyet ve kasâme lâzım olur mu? el-Cevap: Olur bu sûretde maktûl-i mezbûrun zâhirde vâris-i ma'rûfu olmayıp terekesi beytü'l-mâle âid olıcak emîn-i beyti'l-mâl maktûlün diyetini ahâlî-i karyeden da'vâ edip almağa kâdir olur mu? el-Cevap: Olur" deyü iftâ buyurulmağın mücebiyle ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 168]

3.35.5. Ahâlî-yi karyeye kasâme ve diyet lâzım gelmediği sûreti

Husûs-ı âti'l-beyânın mahallinde istimâ' ve faslı bâbında sâdir olan fermân-ı âliye imtisâlen taraf-ı şer'-i enverden irsâl olunan Mevlânâ Filan Efendi medîne-i Bursa'da medfûn cennet mekân Yıldırım Bâyezıd Hân evkâf-ı karyelerinden medîne-i Üsküdar'a muzâfe Kartal nâhiyesinde Tuzla karyesi toprağında Mâhî Gölü ta'bîr olunur göl kenârında karye-i merkûme

ahâlisinden Todoş nâm zımmînin hâlen tasarrufunda olan vakıf târlada vâki‘ harâb-ı bi’r üzerine varıp zeyl-i kitâbda mektûbü’l-esâmî müslimîn huzûrlarında akd-i meclis-i şer‘-i şerîf etdikde ahâli-yi karye-i merkûmeden olup zâtı ta‘rîf-i şer‘î ile mu’arrafe olan İsmihan bint-i Süleyman nâm hatun ile sadr-ı kebîr oğlu Ali bin Hamza nâm kimesne meclis-i ma‘kûd-ı mezkûrda yine karye-i merkûme ahâlisinden işbu ashâbü’l-vesîka İbrahim bin Halil ve Abdülkerim ibn-i İsmail ve Abdullah bin Abdülcelil ve filan ve filan ve filan nâm kimesneler ile Yenaki veled-i Anton ve Kostı veled-i Poliharon ve Yorgi veled-i İstefan ve filan ve filan ve filan nâm zımmîler muvâcehelerinde üzerlerine da‘vâ ve takrîr-i kelâm edip bin yüz yetmiş beş senesi Safer’inin on beşinci günü oğlum Abdi bin Hamza bin Abdullah gaybet-i münkâtı‘a ile gâib olduktan sonra beşinci günü karındaşı mezbûr Ali ra’s-ı maktû‘unu işbu göl kenarında vâki‘ erikli bekarı [?] ta‘bîr olunur bi’rden ihrâc edip bir hafta mürûrunda cesedi dahi işbu akd-i meclis-i şer‘-i âli olunan bi’rde bulunmakla ahâli-yi karye-i mezbûreden kasâme ve diyetini talep ederim suâl olunsun dediklerinde evvelâ karye-i mezbûre kenârına taraf-ı şer‘den ve müdde‘iyyân-i mezbûrân taraflarından mu‘temed âdemler irsâl olunup mahall-i mezbûrdan kâimen sayha ve ezân-ı şerîf okunuldukda karye-i mezbûrede kat‘an avâz istima‘ olunmamakla ahâli-yi karye-i mezbûreye şer‘an kasâme ve diyet lâzım gelmeyip mezbûr İsmihan ve Ali ahâli-yi karye-i mezbûreye hasm-ı şer‘î olmadıklarına binâen şer‘an suâl dahi teveccüh etmemekle mezbûrân İsmihan ve Ali’den her birini bi-vech-i şer‘î mu‘ârazadan men‘ eylediğini Mevlânâ-yı mezbûr mahallinde ketb ü tahrîr ve me‘an ba’s olunan mübâşir Mehmed Çavuş ve Çukadâr Molla Ahmed ile meclis-i şer‘a gelip alâ vukû‘ihi inhâ ve takrîr etmeğin mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 170]

3.36. Faslun fî huceci’s-sulh

3.36.1. Fedâen li’l-yemîn musâleha sûreti

Mahmiye-i İstanbul’da Arakiyeci Üveys Mahallesi’nde sâkin tüccâr-ı Mısriyye’den işbu râfi‘ü’l-kitâb Râgıp Çelebi ibn-i Abdullah nâm kimesne

meclis-i şer‘-i şerîf-i lâzımü’t-teşrîfde Hasan Kapudân ibn-i Avnullah mahzarında ikrâr-ı tâm ve ta‘bîr ani’l-merâm edip mezbûr Hasan Kapudân zimmetinde işbu yedimde olan mûmzâ ve mahtûm ve mu‘anven ve mersûm deyn-i temessükü mantûkınca mikdâr veznî ve kıymetleri beynimizde ma‘lûm yedimden müşteri ve makbûz kahve behâsından bin beş yüz kuruş hakkımı mezbûr Hasan Kapudân’dan talep eylediğimde ol dahi ba‘de’l-ikrâr bana bey‘ eylediğin kahveyi mahzenden ihrâc ve bana teslîm etmedin kable nakdi’s-semen yine kendin kabz edip ba‘dehü benden noksan bahâ ile iştirâ ve def‘-i semen eyledin deyü fesâd-ı bey‘î iddi‘â etdikde ben dahi ba‘de’l-inkâr müdde‘âsına ityân-ı beyyineden izhâr-ı acz ile beni tahlîf sadedinde iken beynimize müslihûn tavassutuyla meblağ-ı mezbûrun iki yüz elli kuruşunu fedâen lil-yemîn tenzîl etdiğimden sonra bâkî bin iki yüz elli kuruşunu ahz edip mâ‘adâya müte‘allika da‘vâdan mezbûr Hasan Kapudân’ın zimmetini ibrâ eyledim dedikde gıbbe’t-tasdîki’s-şer‘î mâ hüve’l-vâki‘ bi’t-taleb ketb olundu.

3.36.2. Sûretü mâ yüktebü fi sulhi’l-vasiyy

Mahmiye-i İstanbul’da Sarı Paşa Mahallesi’nde sâkin iken bundan akdem vefât eden kudâtdan Mehmed Efendi ibn-i Ahmed bin Mehmed’in evlâd-ı sığârı Mehmed Said ve Emine’nin tesviye-i umûrlarına vasiyy-i muhtârları olan Ahmed Muhtâr Efendi ibn-i Abdulgaffar meclis-i şer‘-i kavîm-i lâzımü’t-ta‘zîmde işbu sâhibü’l-kitâb Hasan Ağa ibn-i Abdullah nâm kimesne mahzarında ikrâr ve takrîr-i kelâm edip müteveffâ-yı mezbûrun merkûm Hasan Ağa zimmetinde ber-mûceb-i temessük hakkı olan üç yüz elli kuruşu bi’l-vesâye talep ve da‘vâ eylediğimde ol dahi bi’l-külliyeye ba‘de’l-inkâr müdde‘âma bir vecihle şâhidlerim olmayıp merkûm dahi bi’l-iltimâs yemîn etmek üzere iken tavassut-ı müslihîn ile merkûm Hasan Ağa fedâen lil-yemîn an inkâr-ı sağîrân-ı mezbûrân için bana altmış kuruş vermek üzere benim ile sulh olup sulh-ı mezbûr sağîrân-ı mezbûrân haklarında nef‘-i mahz olmakla ben dahi bi’l-vesâye sulh-ı mezbûru kabûl ve bedel-i sulh olan meblağ-ı mezbûr altmış kuruşu sağîrân-ı mezbûrân için

bi'l-vesâye merkûm Hasan Ağa yedinden tamâmen ahz ü kabz eyledim dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 171]

3.36.3. Ehad-ı veresenin tahâruc-i şer'î tarîkiyle saîr verese ile musâlahası sûreti

Medîne-i Filibe'de Tatarân Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Eyüp Ağa ibn-i Yakup bin Abdullah'ın verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Nâile bint-i Nu'man ile sulbiyye kebîre kızı Na'miye'ye ve min ciheti'l-'usûbetin'n-nesebiyye li-ebeveyn er karındaşı Osman Ağa'ya münhasıra ve tashih-i mes'ele-i mîrâsları sekiz sehinden olup sihâm-ı mezbûreden bir sehmi zevce-i mezbûre Nâile'ye ve dört sehmi merkûme Na'miye'ye ve bâkî üç sehmi merkûm Osman Ağa'ya isâbeti tahakkukundan sonra zâtı mahalle-i mezbûre İmâmı el-Hâc Mahmud Efendi ibn-i Mustafa ve Molla Davud bin Musa nâm kimesneler ta'rifleriyle mu'arrafe olan mezbûre Nâile Hatun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâisü'l-vesîka zât-ı kezâlik mu'arrifân-ı merkûmân ta'rifleriyle mu'arrafe olan mezbûre Na'miye Hatun ile merkûm Osman Ağa muvâcehelerinde ikrâr-ı tâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip mûrisim müteveffâ-yı mezbûrun terekesi 'urûz ve akâr olmakla tashîh-i mezkûr üzere mecmû'-ı tereke-i mevcûdesinden hisse-i irsiyye-i ma'lûmem mukâbelesinde şerâit-i sıhhat-ı sulhü hâvî alâ tarîki't-tehârucî's-şer'î mezbûrân Na'miye Hatun ve Osman Ağa terekeden semen-i hisse-i irsiyyemden ezyed bana üç yüz kuruş vermek üzere bi't-terâzi musâlahâ olduğumuzdan sonra mezbûrân Na'miye Hatun ve Osman Ağa bedel-i sulh olan meblağ-ı mezbûru tamâmen bana teslîm ben dahi yedlerinden ba'de'l-ahz mâ'adâ terekeden hisse-i irsiyyeme müte'allika âmme-i da'vâdan mezbûrân Na'miye Hatun ve Osman Ağa'nın zimmetlerini ibrâ eyledim dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 172]

3.36.4. Tağrîr ve gabn da'vâsından musâlaha sûreti

Medîne-i Saraybosna'da Gazi Dilâver Mahallesi ahâlîsinden Cafer Ağa ibn-i Sinan meclis-i şer'-i münîr-i vâcibü't-tevkîrde bâisü hâze'l-kitâb el-Hâc Abdi ibn-i Süleyman mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip babam müteveffâ-yı mezbûrdan müntekal mülküm olup mahalle-i mezbûrede vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd filan ve filanı müştemil bir bâb menzilimi târih-i kitâbdan iki sene mukaddem merkûm el-Hâc Abdi'ye dört yüz elli kuruş semen-i makbûza bey' ve temlîk ve teslîm etmişidim lâkin merkûm el-Hâc Abdi bey' eylediğim menzile mahdûd-ı mezkûrun hîn-i bey' ve teslîmde semen-i misli sekiz yüz kuruş iken merkûm el-Hâc Abdi menzil-i mezkûrun semen-i misli dört yüz kuruşdan ziyâde değmez deyü beni tağrîr etmekle bey'-i mezbûr tağrîr ve gabn-ı fâhiş ile olmuş idi deyü tağrîr ve gabn-ı fâhiş da'vâ ve müdde'âsını şühûd-ı udûl ile muvâcehesinde ba'de'l-iskât ta'dîl ve tezkiye esnâsında beynimizde muslihûn tavassut edip da'vâ-yı mezkûremden merkûm el-Hâc Abdi ile yüz elli kuruş üzerine sulh etdiklerinde ben dahi sulh-ı mezbûru kabûl ve bedel-i sulh olan meblağ-ı mezbûr yüz elli kuruşu yedinden ahz ü kabz edip menzil-i mahdûd-ı mezkûra ve semenine müte'allika âmme-i da'vâdan merkûm el-Hâc Abdi'nin zimmetini ibrâ-i âmm-ı kâtı'u'n-nizâ'la ibrâ ve ıskât eylediğimde ol dahi bedel-i sulh deyü bana medfû'u olan meblağ-ı mezbûr yüz elli kuruşa müte'allika âmme-i da'vâdan benim zimmetimi ibrâ ve ıskât edip her birimiz âharın ibrâsını ber-vech-i muharrer kabûl eyledik fî mâ ba'd merkûm el-Hâc Abdi ile husûs-ı mezbûra müte'allika vechen mine'l-vücûh ve sebeben mine'l-esbâb da'vâ ve nizâ'ım kalmadı dedikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 173]

3.36.5. Katl da'vâsından musâlaha sûreti

Fi'l-asl vilâyet-i Rûmeli'de Gelibolu kazâsı ahâlîsinden olup mahmiye-i İstanbul'da müsâfîren sâkin Yusuf Ağa ibn-i Kenan nâm kimesne mahmiye-

i mezbûrede meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzîmü’t-tevkîrde Ermiye kazası ahâlîsinden olup bâ-fermân-ı âlî Âsitâne-i saâdete ihzâr olunan işbu râfî‘ü’l-vesîka Osman Ağa ibn-i Filan nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip bin yüz yetmiş dört senesinde hasren vârisi olduğum ammim oğlu Süleyman bin Osman’ı mezbûr Osman Ağa bi-gayrı hak cerh ve katl eyledi deyü mezbûr Osman Ağa’dan divân-ı sadr-ı a‘zamîde ma‘kûd meclis-i şer‘de da‘vâ eylediğimde ol dahi bi’l-küllîye inkâr etmekle beynimizde münâza‘ât-ı kesîre vâkı‘a olmuşidi el-hâletü hâzihi beynimize müslîhûn tavassut edip da‘vâ-yı mezkûremden mezbûr Osman Ağa ile beni üç yüz kuruş üzerine inşâ-i akd-i sulh eylediklerinde ben dahi sulh-ı mezbûru kabûl ve bedel-i sulh olan meblağ-ı mezkûru yedinden ahz ü kabz edip husûs-ı mezbûra müte‘allika âmme-i de‘âvî ve mütâlebât ve kâffe-eymân ve muhâsamâtdan mezbûr Osman Ağa’nın zimmetini ibrâ-i âmme râfî‘ü’l-hisâm ve kâtî‘u’n-nizâ‘la ibrâ ve ıskât eylediğimde ol dahi ba‘de’l-kabûl bana medfû‘u olan bedel-i sulh-i mezkûra müte‘allika âmme-i da‘vâdan benim zimmetimi ibrâ ve ıskât etmekle ben dahi ibrâ-i mezkûru kabûl eyledim dedikde gibbe’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ vaka‘a bi’l-ibtigâ ketb ve imlâ olundu.

3.37. Faslun fî huceci’l-ibrâ

3.37.1. Rüşvet tarîkiyle verdiği akçeden ibrâ sûreti

Mahmiye-i İstanbul’da Servi Mahallesi’nde sâkin Ahmed Efendi ibn-i Abdülkadir meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzîmü’t-tevkîrde bâ‘isü hâze’l-kitâb Mehmed Sadık Ağa ibn-i Mehmed Tahir muvâcehesinde bi-tav‘ihî ikrâr ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Sadık Ağa’ya bundan akdem bir husûsun temşîti için rüşvet tarîkiyle malımdan bin beş yüz kuruş verip ol dahi alıp istihlâk etmişidi el-hâletü hâzihi husûs-ı mezbûr vücûda gelmekle meblağ-ı müstehlek merkûm bin beş yüz kuruşa müte‘allika âmme-i da‘vâdan mezbûr Sadık Ağa’nın zimmetini ibrâ-i âmme kâtî‘u’n-nizâ‘ ve rafî‘ü’l-hisâm ile ibrâ ve ıskât eylediğimde ol dahi ibrâ-i mezkûru kabûl eyledi dedikde gibbe’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ vaka‘a bi’t-taleb ketb olundu.

[s. 174]

3.37.2. Veresenin terekeyi ba'de'l-iktisâm her birinin âharı ibrâları sûreti

Havâss-ı rafi'a kazâsı muzâfâtından Hasköy kasabasında Pîri Paşa Mahallesi'nde mütemekkin iken bundan akdem hâlik olan Kazaz Musa veled-i Salmon veled-i İlya nâm yahûdiyyenin verâseti zevcesi Kara bint-i Yako nâm yahûdiyye ile li-ebeveyn er karındaşı Menahem yahûdiyye inhisârı tahakkukundan sonra mesfûr Menahem yahûdiyye meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isetü's-sefer mersûme Kara yahûdiyye muvâcehesinde ikrâr ve takrîr-i kelâm edip mûrisimiz hâlik-i mesfûrun bi'l-cümle tereke-i ma'lûmesi beynimizde bi't-terâzi iktisâm ve her birimiz hisse-i irsiyyelerimizi ahz ü kabz eylediğimizden sonra mûrisimiz hâlik-i mesfûr Musa yahûdiyyenin terekesine müte'allika âmme-i de'âvî ve mutâlebât ve kâffe-i ey mân ve muhâsamâtdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i âmm râfi'ü'l-hisâm ile ibrâ ve ıskât edip ve yine her birimiz âharın ibrâsını ber-minvâl-i muharrer kabûl eyledik dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.37.3. Rüşdü sâbit olan sağîrenin mâl-i mûrisini vasîsinden ahz ve ibrâsı sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Derviş Ali Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rifleriyle mu'arrafe olup bundan akdem bâliğâ ve reşide olduğu vech-i şer'î üzere sâbit olan Nefise ibnetü'l-müteveffâ Ali Ağa meclis-i şer'-i şerîf-i enverde kable'l-bulûğ vasiyy-i mansûbu olan işbu bâ'isü'l-kitâb Salih Efendi ibn-i Abdulvahab mahzarında bi'l-asâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip babam müteveffâ-yı mezbûr Ali Ağa'nın terekesinden mâl-i mevrûsum olan bin sekiz yüz elli beş kuruşu vasiyy-i merkûm Salih Efendi tamâmen bana def' ve teslîm edip ben dahi yedinden kabz ve tesellüm eyledim fî mâ ba'd meblağ-ı mezbûrdan vasiyy-i merkûm Salih Efendi yed ve zimmetinde bir akçe bâkî kalmayıp hâl-i sığarımda mâl-i mevrûsumdan makbûz ve masrûfuna ve târih-i hüccete

gelince beynimizde cereyân eden ahz ü i'tâ ve mu'âmelât-ı şettâ ve hukûk-ı ma'lûme ve mechûleye müte'allika âmme-i da'vâdan merkûm Salih Efendi'nin zimmetini ibrâ-i âmm-ı sahîh-i şer'î ile ibrâ ve ıskât eylediğimde ol dahi ibrâ-i mezkûru kabûl eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ hüve'l-vâki' alâ vukû'ihî ketb olundu.

[s. 175]

3.37.4. İstîfâ-i yedle müte'allika ibrâ sûreti

Sultanü'l-muhadderât-ı burhânü'l-muvakkırât tâcü'l-mastûrât devletlû iffetlû ismetlû Safiye Sultan ibnetü'l-merhûm el-mebrûr cennet mekân firdevs âşiyân Sultan Mustafa Han hazretlerinin mahmiye-i İstanbul'da vâki' saray-ı âlîlerinde kethüdâ-yı muhterem ve damad-ı mükerrerleri ve taraf-ı devletlerinden husûs-ı âti'l-beyânda vekâletleri şerefiyle mübeccel olduğu fahrü'l-akrân Davud Ağa ibn-i Abdülkerim ve Hasan bin ibn-i Abdullah şehâdetleriyle sâbit olan umdetü eshâbü't-testîr ve'r-rakîm zübdetü erbâbü't-tahrîr ve'l-kalem saâdetlû Süleyman Bey Efendi neclü'l-vezîr Ebûbekir Paşa hazretlerine mahsûs odada kıbel-i şer' den mürsel Hâfız Mehmed Efendi'nin huzûr-ı müslimînden akd eylediği meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mahmiye-i mezbûrede Hoca Paşa Mahallesi sükkânından Kalaycı İbrahim bin Ali ile vâlidesi olup zâtını ârifân el-Hâc Ahmed Ağa ibn-i Filan ve İbrahim Ağa ibn-i Filan ta'rifleriyle mu'arrafe olan Havva Hatun ibnetü Hüseyin meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda işbu sâhibü'l-kitâbü'l-müstetâb mûmâ-ileyh Süleyman Bey Efendi hazretleri mahzarlarında her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mârra'z-zikr Hoca Paşa sükunda vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd tahtânî ve fevkânî üç oda ve bir bi'r-i mâ ve tahtında nalband dükkanını müştemil bir bâb menzil eshâb-ı hayrâtdan merhûm Hoca Paşa Vakfı'ndan sultân-ı müşârun ileyhâ hazretlerinin bi'l-icâreteyn taht-ı tasarruflarında olmakla hâlen vekîl-i mûmâ-ileyh hazretleri menzil-i mahdûd-ı mezkûr ile tahtında olan dükkânı bâ-ma'rifet-i mütevellî iki bin üç yüz kuruş bedel mukâbelesinde ale'l-iştirâki's-seviyyi bize bi'l-vekâle ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ ve tefvîz biz dahi ba'de't-tefvîz bedel-i merkûmu yedimizden tamâmen ahz ü kabz

buyurup sultân-ı müşârun ileyha hazretlerinin umûrlarına sarfla istihlâk etmeleriyle bedel-i müstehlek merkûm iki bin üç yüz kuruşun adem-i istîfâsına ve bi'l-cümle husûs-ı mezbûra müte'allika âmme-i de'âvî ve kâffe-i mutâlebâtından sultan-ı müşârun ileyha hazretlerinin zimmet-i aliyyelerini ve vekîl-i mûmâ-ileyhin zimmetini ibrâ-i âmm-ı sahîh-i şer'î ile her birimiz ibrâ ve ıskât eyledik dediklerinde gıbbe't-tasdîki's-şer'î vâki'-i hâlî mevlânâ-yı mezbûr mahallinde ketb ü tahrîr ve me'an mürsel-i ümenâ-i şer'le meclis-i şer'a gelip alâ vukû'ihî inhâ ve takrîr etmeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 176]

3.37.5. Mahlûlden tefvîz olunan menzil bedeli istîfâsına müte'allık ibrâ sûreti

Medîne-i Bursa ahâlîsinden olup mahmiye-i İstanbul'da müsâferet vechi üzere sâkin el-Hâc Süleyman Ağa ibn-i Filan meclis-i şer'-i hafîr-i lâzımü't-tevkîrde merhûm Ahîzâde Yusuf Efendi Vakfı mütevellîsi işbu bâ'isü'l-kitâb Abdürrahim Efendi ibn-i Filan mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mahrûse-i mezbûrede Filan Mahallesi'nde vâki' etraf-ı erbâ'ası vakf-ı mezbûrdan menâzil ve tarîk-i hâs ile mahdûd Ahîzâde odalarında kâin beher şehr otuz akçe icâre-i müecceleli bir bâb menzile mütesarrif olan Hasan bin Abdullah bilâ-veled fevt olup menzil-i mezkûr-i mahlûl ve cânib-i vakfa âid ve râci' oldukda Sûk-ı Sultânî'de ba'de'l-müzâyede ve inkitâ'i'r-rağbeti yüz elli kuruş mu'accel ile merkûm el-Hâc Süleyman Ağa üzerinde karâr ve ziyâde ile taleb-i uhrâ zuhûr etmemekle mütevellî-i mezbûr dahi menzil-i mezkûru meblağ-ı mezbûr yüz elli kuruş mu'accele ve beher şehr icâre-i kadîmesi olan otuz akçe icâre-i müeccele ile bana icâr ve teslîm ben dahi ber-vech-i muharrer istîcâr ve kabûl ve mu'accesesi olan meblağ-ı mezbûr yüz elli kuruş vakf-ı merkûm için mütevellî-i mezbûra def' ve teslîm ol dahi ahz ü kabz ve emrim ile umûr-ı vakf-ı merkûma sarfla istihlâk eyledikten sonra meblağ-ı mezbûr yüz elli kuruşun adem-i istîfâsına müte'allika âmme-i da'vâdan cânib-i vakf-ı merkûmu ve mütevellî-i mezbûrun zimmetini ibrâ-i âmm ile ibrâ ve ıskât eylediğimde mütevellî-i

mezbûr dahi ber-vech-i muharrer ibrâ-i mezkûru kabûl eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 177]

3.37.6. İbrâyı isbât ile men sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da filan¹⁴⁸ Mahallesi ahâlîsinden Terzi Kosti veled-i Yorgi¹⁴⁹ nâm zımmî meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde işbu hâmilü'r-rakîm Yenâki veled-i Fota nâm zımmî mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mesfûr Yenâki zimmetinde cihet-i deyn-i şer'îden doksan kuruş alacak hakkım olmakla suâl olunup bana edâsına tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl mesfûr Yenâki cevâbında ber-vech-i mübeyyen deyn-i mezkûru ikrâr lâkin müdde'î merkûm Kosti târih-i rakîmden üç gün mukaddem meblağ-ı mezbûr doksan kuruşun mutâlebesine müte'allika âmme-i da'vâdan zimmetimi ibrâ ve ıskât etmekle binaen-aleyh meblağ-ı mezbûr mutâlebesinden zimmetim berî olmuştur deyü ba'de'd-def' ve'l-inkâr dâfi'-i mesfûr Yenâki zımmîden def'-i meşrûhunu mübîne beyyine taleb olundukda ahrâr-ı ricâl-i nasârâdan mahmiye-i mezbûrede Filan Mahallesi mütemekkinlerinden Aleksî veled-i Yevan ve Anjeli veled-i İstefan nâm zımmîler li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka müdde'î-yi merkûm Kosti zımmî târih-i rakîmden üç gün mukaddem bizim huzûrumuzda mesfûr Yenâki zimmetinde cihet-i deyn-i şer'îden hakkı olan doksan kuruşun mutâlebesine müte'allika âmme-i da'vâdan mesfûr Yenâki zımmînin zimmetini ibrâ ve ıskât eyledi biz bu husûsa bu vecih üzere şahidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyye etdikde gıbbe ri'âyet-i şerâiti'l-kabûl şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle müdde'î-yi merkûm Kosti zımmî meblağ-ı mezkûr doksan kuruş mutâlebesiyle mesfûr Yenâki'ye ber-vech-i muharrer mu'ârazadan men' olunup mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

¹⁴⁸ Müellif nüshası vr. 70a'da "Dizdâriye Mahallesi" olarak geçmektedir.

¹⁴⁹ Müellif nüshası vr. 70a'da "Ali Ağa ibn-i Abdullah" ismi ile geçmektedir.

[s. 178]

3.38. Faslun fî huceci'l-müteferrika

3.38.1. Sûretü mâ yüktebü fî silmi'ş-şer'î

Medîne-i Erzurum'da Derviş Ağa Mahallesi'nde sâkin Nasuh bin Nuh nâm kimesne meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde işbu râfi'ü'l-kitâb Süleyman Ağa ibn-i Abdulvahab nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip merkûm Süleyman Ağa'dan silm-i şer'î tarîkiyle yüz on kuruş ahz ü kabz edip târih-i kitâbdan üç ay tamâmında meclis-i akde merkûm Süleyman Ağa'ya medîne-i mezbûrede müsta'mel olduğu vecih üzere on iki samar [?] hinta-i cedîde teslîm etmeye taahhüd eyledim dedikde gıbbe't-tasdîki'l-mu'teberi'ş-şer'î mâ vaka'a bi'l-iltimâs ketb olundu.

3.38.2. Sûretü mâ yüktebü fî'l-akdi'l-muzâra'a

Medîne-i Üsküdar mahallâtında Vâlide-i Atik Mahallesi'nde sâkin Hasan Ağa ibn-i Mehmed medîne-i mezbûrede meclis-i şer'-i münîr-i vâcibü't-tevkîrde işbu bâ'isü'l-vesîka Hüseyin Ağa ibn-i Ahmed mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip medîne-i mezbûreye tâbi' Nerdübânlı (Merdivenli) karyesinde filan çiftlik civârında vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd taht-ı tasarrufumda olup kırk keyl istî'âb eder tarlamı merkûm Hüseyin Ağa'ya işbu târih-i vesîkadan bir sene tamâmına değin akd-i muzâra'a edip teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer tesellüm ve kabûl eyledi zikr olunan tarlanın ancak arzı ve tohumu benim ve bakar ve amel mezbûr Hüseyin Ağa'nın olup bi-lütfihî te'âla müddet-i mezkûrede ilkâ-i bezr olunduktan sonra her ne mikdâr mahsûl hâsıl olur ise ikimiz beyninde münâsafe vechi üzere iktisâm oluna dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 179]

3.38.3. Sûretü mâ yüktebü fi akdi'l-müsâkâti

Mahmiye-i İstanbul'da Bekir Paşa Mahallesi'nde sâkin kudatdan Ali Efendi ibn-i Filan meclis-i şer'-i şerîf-i lâzımü't-teşrîfde işbu sâhibü'l-kitâb Bostânî Cafer ibn-i Filan mahzarında takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip silk-i mülkümde münselik olup mahmiye-i mezbûrede Filan Mahallesi'nde vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd bir kıt'a bahçemi mezbûr Cafer'e işbu târih-i hüccetden bir sene tamâmına deġin akd-i musâkât edip teslîm eylediġimde ol dahi ber-vech-i muharrer akd-i mezbûru kabûl ve tesellüm eyledi fi mâ ba'd müddet-i mezbûre tamâmına deġin mezbûr Cafer Aġa zikr olunan bahçenin eşcârını saky ve aġsân-ı yağbisesini kat' edip bi-fazlihî te'âla bahçe-i mezkûrenin meyvesi her ne olur ise beynimizde alâ tarîki'l-münâsafe iktisâm oluna dedikde ġıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

3.38.4. İkâle-i bey'-i menzil sûreti

Medîne-i Filibe mahallâtından Dere Mahallesi sâkinlerinden el-Hâc Ali ibn-i Abdüsselam meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde bâisü hâze'l-kitâb es-Seyyid Mustafa Aġa ibn-i Asâm nâm kimesne muvâcehesinde takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip bundan akdem mahalle-i mezbûrede vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd filan ve filanı müştamil mülk-i sahîhim ve hakkı sarîhim olan bir bâb menzilimi tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvi bey'-i bât-i sahîh-i şer'î ile beş yüz kuruşa merkûm es-Seyyid Mustafa Aġa'ya bey' ve temlîk ve teslîm eylediġimde ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblaġ-ı mezbûr beş yüz kuruşu müşterî-i merkûm yedinden tamâmen ahz ü kabz etmişidim lâkin müşterî-i merkûm es-Seyyid Mustafa Aġa şirâsına nâdim olup ikâle murâd etmeġin ben dahi bey'-i mezbûru ikâle-i sahîha-i şer'iyye ile ikâle edip beynimizde olan akdi fesh eylediġimizden sonra semen deyü makbûzum olan meblaġ-ı mezbûr beş yüz kuruşu merkûm es-Seyyid Mustafa Aġa'ya teslîm edip ol dahi menzil-i

mezkûru bana teslîm eyledi dedikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 180]

3.38.5. Bi't-terâzî taksîm-i menzil sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Haraccı Kara Mehmed¹⁵⁰ Mahallesi'nde sâkin Hasan Ağa ibn-i el-Hâc Mehmed¹⁵¹ meclis-i şer'-i hatîr-i lâzîmü't-tevkîrde li-ebeveyn karındaşı Hüseyin Ağa mahzarında takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip mahalle-i mezbûrede vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd filan ve filanı muhtevî bir bâb menzil karındaşım merkûm Hüseyin Ağa ile bi'l-irsi'ş-şer'î yedimizde mülkümüz olmağın bi't-terâzî beynimizde iktisâm eylediğimizde filan tarafında vâki' iki oda müştemilâtıyla ifrâz ve merkûm Hüseyin Ağa'nın hissesine ta'yîn ve tahsîs ve filan tarafında kâin bir oda ve bir sofa ve kiler ve bi'r-i mâî dahi müştemilâtıyla ifrâz ve benim hisseme ta'yîn ve tahsîs ve beynehümâya alâmet-i fâsıla vaz' ve her birimiz hissemizi kabz edip husûs-ı mezbûre müte'allika âmme-i da'vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i âmm ile ibrâ eyledik dedikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 181]

3.38.6. Muhâyeeten menzil sûreti¹⁵²

Mahrûse-i Bağdad-ı dâru's-selâm civârında vâki' İmam Musa el-Kâzım aleyhi rıdvânü'l-melikü'd-dâim hazretleri kasabası sâkinlerinden işbu bâ'isü'l-vesîka Molla Abbas ve Molla Âbid ibn-i Abdulğafur nâm kimesneler meclis-i şer'-i celîl-i vâcibü't-tebcilde el-Hâc Ali bin Abdüşşekür nâm kimesne muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mahrûse-i mezbûrede Karşıyaka'da Kameriye Câmî'i Mahallesi'nde vâki' ma'rûfu'l-hudûd ve ma'lûmu'l-müştemilât kâbil-i kısmet olmayan bir

¹⁵⁰ Müellif nüshası vr. 71a'da "Emin Nureddin Mahallesi" olarak geçmektedir.

¹⁵¹ Müellif nüshası vr. 71a'da "Hasan Ağa ibn-i Halil" ismi ile geçmektedir.

¹⁵² Bu sûret örneği müellif nüshasında bulunmaktadır.

bâb saġîr menzilin nısfı bizim ve nısf-ı âharı mezbûr el-Hâc Ali'nin ber-vech-i muharrer iştirâken silk-i mülkümüzde münselik olup lâkin mezbûr el-Hâc Ali bizim iznimiz olmaksızın birkaç seneden beri menzil-i mezkûrda müstakillen sâkin olduğu ecilden biz dahi ol kadar sene sâkin olmak murâdımız olmakla suâl olunup kıbel-i şer' den tenbîh olunmak matlûbumuzdur dediklerinde gıbbe's-suâl mezbûr el-Hâc Ali cevâbında müdde'ıyyân-ı mezbûrânı kelimât-ı meşrûhalarında ba'de't-tasdîk muhâyee ba'de'l-husûme olup tasarruf-ı sâbık tahte hesabda dâhile olmadığından mâ'adâ münâvebede takaddüm husûsu dahi re'y-i kâdıya müfevvez olmakla hâkim-i muvakkı'ı sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- hazretleri evvelâ müdde'ıyyân-ı mezbûrân Molla Abbas ve Molla Âbid işbu târih-i hüccetden bir sene tamâmına değin menzil-i mezbûrda sâkinler olup ba'dehû mezbûr el-Hâc Ali dahi bir sene sâkin olmak üzere muhâyee etmeğın mâ vaka'a bi'l-ibtigâ ketb olundu.

3.38.7. Fîmâ yüslehu li'r-ricâl ve'n-nisâi

Mahmiye-i İstanbul'da Küçük Mustafa Paşa Mahallesi'nde sâkine olup zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe olan Fâtıma bint-i Abdulhâdi nâm hatun meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevce-i mutallıkı işbu râfî'ü'l-kitâb Ahmed Efendi ibn-i Abdalbâkî mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip merkûm Ahmed Efendi ile me'an sâkin olduğumuz menzilde bulunup ricâl ve nisâyaya sâliha olan eşyâdan kırk beş vukiyye evâni nühâsiyye benim mülküm iken merkûm Ahmed Efendi bi-gayr-ı hak fuzûlî zabt etmekle suâl olunup bana alıverilmek murâdımdır dedikde gıbbe's-suâl merkûm Ahmed Efendi cevâbında zikr olunan evâniyyi nühâsiyyeyi kendi mülkü olmak üzere ahz ü kabzını ikrâr lâkin zevce-i mutallıkası mezbûre Fâtıma'nın mülkü olduğunu inkâr edicek zevc ile zevcenin me'an sâkin oldukları menzilde bulunup ricâl ve nisâyaya sâliha olan eşyâda kavlı zevcin olmakla müdde'ıyye-i mezbûre Fâtıma'dan ber-vech-i muharrer mârra'z-zikr evâniyyi nühâsiyye kendi mülkü olduğuna beyyine taleb olundukda ityân-ı beyyine ve isbât-ı müdde'âdan âcize ve kâsıra olmağın merkûm Ahmed Efendi'ye zikr olunan kırk vukiyye evâniyyi nühâsiyye kendi mülkü olup zevce-i

mutallıkası Fâtıma'nın mülkü ve hakkı olmadığına bi't-taleb yemîn teklîf olundukda ol dahi hasbe'l-mes'ûl yemîn-i billâhi te'âla etmeğin mücebiyle müdde'iyye-i mezbûre Fâtıma bî-vech mu'ârazadan men' birle mâ vaka'a bi'l-iltimâs ketb olundu.

[s. 182]

3.38.8. Sûretün uhrâ

Medîne-i Erzurum mahallâtından Hoca Yunus¹⁵³ Mahallesi ahâlîsinden iken bundan akdem vefât eden Sancakdâr Mustafa Ağa ibn-i Hüseyin ibn-i Abdullah'ın verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Havva bint-i Abdürrahim ile sulbî kebîr oğlu İbrahim'e münhasıra olduğu lede's-şer'î'l-enver zâhir ve mukarrer olduğdan sonra mezbûre Havva zâtı ba'de't-ta'rîfi's-şer'î medîne-i mezbûrede meclis-i şer'-i şerîf-i enverde merkûm İbrahim mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı selâsesi Attâr Molla Ali ve Müslüm Ağa ve Abdi Ağa menzilleri ve taraf-ı râbi'î tarîk-i hâs ile mahdûd büyût-ı adîde ve bir mikdâr avluyu müştemil zevcem müteveffâ-yı merkûm ile hayâtında sâkin olduğum bir bâb menzil benim mülküm iken merkûm İbrahim menzil-i mezkûra babası müteveffâ-yı mezbûrun mülkü olmak zu'muyla bi-gayr-ı hak vaz'-ı yed eder suâl olunup kasr-ı yedine tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe's-suâl merkûm İbrahim cevâbında fi'l-vâki' menzil-i mahdûd-ı mezkûre babası müteveffâ-yı merkûmun mülkü olmak üzere vaz'-ı yedini ikrâr lâkin müdde'iyye-i mezbûrenin olduğu ma'lûmum değildir deyü inkâr edicek evvelâ merkûm İbrahim'den menzil-i mezkûr babası müteveffâ-yı merkûmun mülkü olduğuna beyyine taleb olundukda ityân-ı beyyineden âciz olup menzil-i mezkûr ricâl ve nisâya sâlih müşekkel olan kabilden olmakla müdde'iyye-i mezbûre Havva'ya menzil-i mahdûd-ı mezkûr kendi mülkü olup zevci müteveffâ-yı merkûmun alâkası olmadığına bi't-taleb yemîn teklîf olundukda ol dahi alâ vefki'l-mes'ûl yemîn-i billâhi'l-aliyyi'l-azîm etmeğin mücebiyle ba'de'l-hükm menzil-i mahdûd-ı mezkûrdan merkûm İbrahim'in

¹⁵³ Müellif nüshası vr. 71b'de "Hoca Üveys Mahallesi" olarak geçmektedir.

kasr-ı yedine tenbîh ve müdde'iyye-i mezbûre Havva'ya teslîme tenbîh olunup mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

[s. 183]

3.38.9. Fîmâ yüslehu li'n-nisâi

Mahmiye-i İstanbul'da Sarı Lütfü Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Yusuf Ağa ibn-i Abdullah ibn-i Abdullah'ın verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi işbu râfi'atü'l-vesîka Munîfe bint-i Mustafa nâm hatun ile sulbî kebîr oğlu Yakup'a münhasıra olduğu şer'an zâhir ve mütehakkık oldukdan sonra mezbûre Munîfe zâtı ba'de't-ta'rîfi'ş-şer'î meclis-i şer'-i şerîf-i enverde merkûm Yakup mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip zevcem mezbûr Yusuf Ağa ile hayâtında me'an sâkin olduğumuz menzilde bulunup işbu meclis-i şer'de mevcûd ve müşâhid olup nisvâna mahsûsa olan eşyâdan bir çift altın bilezik benim mülküm iken merkûm Yakup babası müteveffâ-yı mezbûrun terekesinden olmak üzere vaz'-ı yed eder suâl olunup bana teslîme tenbîh olunmak murâdıdır dedikde gıbbe's-suâl merkûm Yakup cevâbında zikr olunan bir çift altın bilezik babası müteveffâ-yı mezbûrun terekesinden olmak üzere vaz'-ı yedini ikrâr lâkin müdde'iyye-i mezbûrenin mülkü olduğu ma'lûmum değildir deyü inkâr edicek bilezik nisvâna mahsûs olan eşyâdan olup kavli müftâ bih üzere kavli müdde'iyye-i mezbûre Munîfe'nin olmakla merkûm Yakup'dan zikr olunan bilezik babası müteveffâ-yı mezbûrun mülkü olduğuna beyyine taleb olundukda ityân-ı beyyineden izhâr-ı acz ile istihlâf etmeğin sâlifü'z-zikr altın bilezik kendinin olup zevci müteveffâ-yı mezbûrun alâkası olmadığına mezbûre Munîfe'ye yemîn teklîf olundukda ol dahi hasbe'l-mes'ûl yemîn-i billâhi'l-aliyyi'l-a'lâ etmeğin mücebiyle zikr olunan bir çift altın bilezik müdde'iyye-i mezbûre Munîfe'ye hüküm olunup merkûm Yakup'un kasr-ı yedine tenbîh olunmağın mâ vaka'a bi'l-ibtigâ ketb ve imlâ olundu.

[s. 184]

3.38.10. Sûretü mâ yüktebü fi sübüti'l-iflâs

Mahmiye-i İstanbul'da Balat Kapısı dâhilinde Tahta Minâre Mahallesi'nde mütemekkin işbu bâ'isü's-sefer Kirkor veled-i Menas nâm zımmî meclis-i şer'î şerîf-i enverde Haffâf Abdullah Ağa ibn-i İlyas muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip merkûm Abdullah Ağa'ya cihet-i deyn-i şer'îden bâ-i'lâm-ı şer'î mahkûmun bih olan beş yüz kuruş deynim için on dört aydan mütecâviz mahmiye-i mezbûrede vâki' zindanda mahbûs olup üzerimde olan köhne libâsımdan gayrı ismi mâl itlâk olunur nesneye mâlik olmayıp müflis ve mu'sir olduğum ecilden edâsına kudretim olmamakla se'a-i hâle değin hapisden itlâk olunmağı taleb ederim dedikte gıbbe's-suâl merkûm Abdullah Ağa cevâbında fi'l-vâki' müdde'iy-yi mersûm zimmetinde ber-vech-i muharrer bâ-i'lâm-i şer'î mahkûmun bih olan meblağ-ı mezbûr için müdde'î-i mersûmu habs etdirdiğini ikrâr lâkin medyûn-ı mersûmun meblağ-ı mezbûru edâya vâfi malı vardır deyü müflis ve mu'sir olduğunu inkâr edicek yesar beyyinesi evlâ olmakla evvelâ merkûm Abdullah Ağa'dan medyûn-ı mersûmun yesârına beyyine taleb olundukda ityân-ı beyyineden izhâr-ı acz edip ba'dehû medyûn-ı mersûmdan 'isârına beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve mahmiye-i mezbûrede Filan Mahallesi ahâlîsinden Ali Ağa ibn-i Filan ve Mustafa Ağa ibn-i Filan li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka medyûn-ı mersûm Kirkor el-yevm lâbis olduğu köhne libâsından gayrı ismi mâl itlâk olunur nesneye mâlik olmayıp müflis ve mu'sirdir biz bu husûsa bu vecih üzere şâhidleriz şehâdet dahi ederiz ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'îye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle mersûm Kirkor'un iflâsına ba'de'l-hükm mersûm Kirkor'un ba'de'l-yevm yesârı vech-i şer'î üzere sâbit olmadıkca habsi meşrû' olmamağın hapisden itlâf için işbu vesîka alâ mâ hüve'l-hakîka bi'l-iltimâs ketb olundu.

[s. 185]

3.38.11. İsbât-ı rüşd sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Lalezâr Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden zü'amâdan Abdullah Ağa ibn-i Feyzullah bin Abdullah'ın sulbiyye kızı ve sinn ve cüssesinin bulûğa tahammülü ve bulûğunu mu'terife olup ve ber-vech-i âtî reşîde olduğunu iddiâ edip zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrafe olan bâ'isetü'l-vesîka Nefise nâm bikr-i bâliğa meclis-i şer'-i şerîf-i enverde hâl-i sığarında tesviye-i umûruna bâ-hüccet-i şer'iyye vasiyy-i muhtârı olmakla mâl-ı mevrûsuna bi'l-vesâye vâzı'u'l-yed olan Ömer Ağa ibn-i Hasan mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip hâlen ben âkile ve bâliğa ve bulûğuma rüşdüm munzam olup umûrumu bizzat ru'yete kâdir ve îânet-i vasîden müstağni olmamla mâl-i mevrûsumu vasiyy-i mezbûr Ömer Ağa'dan taleb eylediğimde bana teslîmden imtinâ eder suâl olunsun dedikde gıbbe's-suâl vasiyy-i mezbûr cevâbında müdde'iyye-i merkûmenin mâl-ı mevrûsuna bi'l-vesâye vâz'-ı yedini ikrâr lâkin ber-vech-i muharrer reşîde olduğunu inkâr edicek müdde'iyye-i merkûmeden vech-i meşrûh üzere müdde'âsına beyyine taleb olundukda udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden ve mahalle-i mezbûre ahâlîsinden olup zât-ı mezbûreyi bi'l-ma'rifeti's-şer'iyye ârifân Mehmed Reşid Efendi ibn-i Ahmed Râşid ve Rüşdü Ali Efendi ibn-i Hâmid nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-istişhâd fi'l-hakîka müdde'iyye-i merkûme Nefise bint-i Abdullah Ağa hâlen âkile ve bâliğa ve bulûğuna rüşdü munzam olup umûrunu bi-nefsihâ ru'yete kâdire ve î'ânet-i vasîden müstağniyedir biz bu husûsa bu vecih üzere şahidleriz şehâdet dahi ederiz deyü her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyye etdikde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücebiyle ba'de'l-hükm mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 186]

3.38.12. Bedel-i hac sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da filan¹⁵⁴ Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Osman Ağa ibn-i Süleyman ibn-i Ebûbekir'in verâseti sulbî kebîr oğlu Hasan Ağa ile kebîre kızı Ümmü Gülsüm'e inhisâr-ı tahakkukundan sonra mezbûr Hasan Ağa asâlet ve hemşîresi mezbûre Ümmü Gülsüm tarafından zikr-i âtî husûsda ber-nehc-i şer'î ba'de's-sübût vekâleten meclis-i şer'î şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb mahalle-i mezbûre İmâmı el-Hâc Abdullah Efendi ibn-i Filan mahzarında bi'l-asâle ve bi'l-vekâle takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip babamız müteveffâ-yı mezbûr hayâtında bir kıt'a hüccet-i şer'iyye nâtika olduğu üzere sülûs malını vesâyâ-yı muayyene ve gayr-ı muayyeneye vasiyet eyledikde sülûs-i mezkûrdan bin kuruş bedel-i hacc-ı şerîf olup meblağ-ı mezbûr menâsik-i hacc-ı şerîfi âlim bir kimesneye verilip ol dahi benim için hacc-ı şerîf eyleye deyü vasiyyet ve musirran alâ îsâihî vefât edip sülûsü dahi vesâyâsına müsâ'ade olmakla merkûm el-Hâc Abdullah Efendi menâsik-i hacc-ı şerîfi âlim olduğu ecilden ben ve hemşîrem müvekkil-i mezbûre ber-mûceb-i vasiyyet-i müteveffâ-yı mezbûrun tarafında edâ-i nüsük-i hacc-ı şerîf etmek için vasiyet olunan meblağ-ı mezbûr bin kuruşu merkûm el-Hâc Abdullah Efendi'ye tamâmen def' ve teslim ile tenfiz-i vasiyet olunmakla eğer ba'de edâ-i'l-hac bedel-i mezkûrdan yedinde fazla bir nesne bâkî kalır ise meblağ-ı bâkîyi asâleten ve vekâleten kendüye hibe ve nefsi için kabza mevkûf tevkîl eyledim dedikde merkûm el-Hâc Abdullah Efendi dahi makarr-ı mezbûru ba'de't-tasdîk ber-mûceb-i vasiyet işbu sene-i mübârekede Âsitâne-i 'âliyeden hareket ve müteveffâ-yı mezbûr için edâ-i hacc-ı şerîfe niyet ve taahhüd etmeğin mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.38.13. Nezir hüccetidir

Medîne-i Malatya sancağında vâki' Kahta kazâsı ahâlîlerinden es-Seyyid Mehmed Bey ibn-i Hâşim ve Ahmed Ağa ibn-i Kâsım ve

¹⁵⁴ Müellif nüshası vr. 73b'de "Muhsine Hatun Mahallesi" olarak geçmektedir.

Abdüssamed Ağa ibn-i Kâzım ve Süleyman Çelebi bin Sâlim ve Mustafa bin Hâdim ve sâirleri bâ-cem‘ihim nefsi Malatya’da meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde hâlen Malatya sancağı müsellimi fahrü’l-ekâbir ve’l-‘ayân bâisü hâze’l-kitâb el-Hâc Selim Ağa ibn-i İbrahim muvâcehesinde herbiri takrîr-i kelâm ve ta‘bîr ani’l-merâm edip bundan akdem sancâğ-ı mezkûr dahi lâzım gelen mâl-ı mîrîsini cem‘ ve tahsilde ve hîn-i iktizâda lâzım gelen muhârebede ve cemî‘-i mevâddın husûlünde mültezimlere îânet ve muzâheret üzere ahd-i mîsâk ettiklerimiz hüccet-i şer‘iyye olup sicil-i mahfûza kayıt olunmuş idi lâkin fîmâ ba‘d zikrolunan Malatya sancağı Rişvanoğulları tarafına teveccüh etmek iktizâ eder ise cümlemiz maiyyet ile taraf-ı Devlet-i âliyye’ye râmî olup ahvâlimizi ifâde etmek üzere ittifâk ve Âsitâne-i saâdet’de ahvâlimize nizâm verilmeyip kelâmlarımız ısgâ olunmadığı sûrette birbirimiz emlâkımızı fûrûht ve diyâr-ı âharda sâkin olmak üzere ahd-i mîsâk eylediklerimizden sonra eğer içimizden bu ta‘ahhüd dahi vaz‘-ı hareketde olup ve bu ittifâkımıza kıyâm etmez olur ise Matbah-ı âmireye beş yüz kuruş nezrimiz olsun deyip herbiri ta‘ahhüd etmeğin mâ vaka‘a hıfzen li’l-makâl ve def‘an li’l-fiten ve kat‘ân li’n-nizâ‘ bi’t-taleb ketb olundu fi’l-yevmi’s-sâdis.¹⁵⁵

[s. 187]

3.38.14. Kethüdâ nasbı hücceti sûreti

Âsitâne-i ‘aliyyede câmeşûyî esnâfının yiğitbaşları es-Seyyid Ahmed ve ihtiyârlarından filan ve filan ve filan ve filan ve filan meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzımü’t-tevkîrde her biri takrîr-i kelâm ve ta‘bîr ani’l-merâm edip kethüdâmız olan Ali Ağa nâm kimesne umûr ve mesâlihımızı ru’yete adîmü’l-iktidâr olduğundan bi’t-tav‘ ve’r-rızâ kethüdâlıktan keff-i yed etmekle işbu bâisü’l-kitâb Veli Ağa örf ve âdetimize vâkıf ve nizâm ve intizâmımızı mûcib olan umûr ve ahvâlimize kemâ yenbağî ârif ve her vecihle kethüdâlık hizmetini edâya kâdir ve cümlemizin dahi muhtârı olmakla kıbel-i şer‘den merkûm Veli Ağa esnâf-ı mezbûr üzerine kethüdâ

¹⁵⁵ Bu dava çalıştığımız nüshada bulunmayıp müellif nüshası vr. 74a’da bulunmaktadır.

nasb ve ta'yîn olunmak murâdımızdır deyü iltimâs etmeleriyle hâkim-i muvakkı' sadr-ı küttâb -rafe'a kadrrahu mevlâhu el-vehhâb- efendi hazretleri tâife-i mezbûre üzerine merkûm Veli Ağa'yı kethüdâ nasb ve ta'yîn ve umûrlarını ber-mu'tâd ru'yet ve bir ferdi hilâf-ı şer'-i şerîf rencide etmemek üzere tenbîh buyurdıklarında ol dahi ber-vech-i mübeyyen kabûl ve hidemât-ı lâzimesini alâ mâ cerâ'l-âde edâya taahhüd ve iltizâm etmeğin mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 188]

3.38.15. Zahriye hücceti sûreti

İşbu derûn-ı sûret-i berât-ı âlişânda mezkûr Teşne Kalesi kapıdânının Kethüdâsı Dilaver Bey ibn-i Ali ve Kökliyan Kethüdâsı Cafer Ağa ibn-i Abdî nâm kimesneler her biri meclis-i şer'-i münîr-i vâcibü't-tevkîrde ikrâr ve takrîr-i kelâm edip işbu derûn-ı sûret-i berât-ı âlişânda mezkûr olan Yenişehir Fenar Gümrüğü mukâta'ası malından bin yüz yetmiş altı senesi Muharremü'l-harâm'ı ibtidâsından bir sene tamâmına değin kale-i merkûme neferâtı maaşları için verilmesi lâzım gelen şu kadar kuruşu mukâta'a-i mezbûre emîni olan saâdetlû İbrahim Efendi ve şerîki izzetlû Mehmed Ağa yedlerinden tamâmen ahz ü kabz eyledik dediklerinde mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

3.38.16. Sûretün uhrâ

İşbu derûn-ı sûret-i berât-ı âlişânda mastûrû'l-isim olup Bursa mîzân-ı harîri mukâta'ası malından almak üzere yevmî sekiz akçe vazîfeye mutasarrıf olan Filan ibn-i Filan meclis-i şer'-i şerîf-i enverde takrîr-i kelâm ve tabîr-i ani'l-merâm edip ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğum yevmî sekiz akçe vazîfemden bin yüz seksen beş senesi Muharrem'i guresinden sene-i mezbûre Zilhicce'si gâyetine gelinceye değin bir senede müctemi' olup ve müstehak olduğum cem'an şu kadar akçe vazîfemi mukâta'a-i mezbûre emîni olan fahrû'l-eşbâh Filan Ağa yedinden bi't-tamâm ve'l-kemâl ahz ü kabz eyledim dedikde mâ hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu.

3.38.17. Tevcîh-i menzil-i mevkûfe sûreti

Mahmiye-i İstanbul'da Filan¹⁵⁶ Mahallesi'nde vâki' etrâf-ı erba'ası filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd filan ve filanı müstemil bir bâb menzilin süknâsı ashâb-ı hayrâtdan filan nâm sâhibü'l-hayrın süknâyâ muhtaç bir racül-i sâliha meşrûta vakfı olmakla süknâ-yı menzil-i mezbûre bundan akdem tevcîh-i hâkimü'ş-şer'le mutasarrıf olan Filan Efendi fevt olup menzil-i mezbûr mahlûl olmağın sâlihâdan olup süknâyâ muhtaç olduğu zeyl-i hüccetde muharrerü'l-esâmî sikât-ı müslimîn ihbârlarıyla mütehakkık olan işbu râfi'ü'l-vesîka es-Seyyid Mehmed Efendi ibn-i Filan nâm kimesneye hâkim-i muvakkı'-ı sadri'l-vesîka dâme muvaffakan fi mesnedi'ş-şerîfe efendi hazretleri menzil-i mezbûrun süknâsını şart-ı vâkîf üzere tevcîh buyurdıklarında ol dahi ba'de'l-kabûl tasarruf için izin verilmeğın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 189]

3.39. Faslun fî suveri'l-vakfiyyâti ve mâ yete'allaku bih

3.39.1. Sûret-i vakfiyye-i nukûd-ı mufassal

Hamd-i bisyâr ve senâ-yı bî'addin ve şümâr ol vâkîf-ı serâ'ir-i âlem ve râz-dân-ı kulûb-ı beni âdem kâr-fermâ-yı kalem ve tekvîn-i mübdi'-i semâvât u zemîn-i bahşâ-yende-i hazâin-i cûd-ı Cenâb-ı vâcibü'l-vücûd hazretlerinin melce-i kâinât ve melâz-ı kâffe-i mevcûdât olan dergâh-ı azamet-penâhına ref' olunur ki mebnâ-yı saray-ı bülend-i eyvân-ı âsumân ve bedâyi'-i hîred-firib kevn ü mekânı ber-muktezâ-yı hikmet-i ezeliye resm-i acîb üzre binâ ve ke'l-yed-i hikmet-i nümûn âdemî * *Lekad halakna'l-insâne fî ahseni takvîm*¹⁵⁷ * nazm-ı kerîm-i amîm-i tekrîmi üzere ketm-i ademden ibdâ' ve inşâ eyledi ve cevâhir tâbende-i salât ve selam ve ferâ'id-i tahiyât ebed-peyvend saâdet-i irtisâm sultan-ı serîr-i levlâk illet-i gâiyye-i îcâd-ı eflâk şeref-bahşâ-yı evrank saâdet-i ferman fermâ-yı iklim şefâ'at-i efdal-i enbiyâ-i ve rusul-i hâdî eşref-terîn sübül Muhammedüni'l-Mustafa

¹⁵⁶ Müellif nüshası vr. 74b'de "Ağaçkakan Mahallesi" olarak geçmektedir.

¹⁵⁷ Tîm Sûresi, 95/4.

aleyhi ve alâ âlihi ve ashâbihi ekmelü't-tehâyâ hazretlerinin matâf-ı kudsiyân ve mâlişgâh-ı kerûbiyân olan ravza-i mutahharalarına îsâr ve nisâr olunur ki saâdet-mendân erbâb-ı hayr ve salâh * *Femen ya'mel miskâle zerratin hayran yerahû*¹⁵⁸ * mazmûn-ı i'câz-ı nümûnu üzere zir-i livây-ı merhamet iltivâlarında âsude-i nişîn zilâl-i inâyet ve aşüfte hâlân-ı cerâyîm-i a'mâl * Yevme tüble's-serâ'irdeki temyiz-i zamâyir-i erbâb-ı sağâir ve kebâir oluna dest-bürd kâr-fermâyân-ı duzahdan penâh-ı ârende-i kehfü'l-emân şefâat olurlar amma ba'd bu saray-ı sipenc-i bî-vefâ ve ribât-ı köhne eyvân-ı müstehili'l-bekâ "*elâ küllü şey'in mâ hale'llâhu bâtilün*" mefhûmu üzere ma'abber fenâ nişemin ribh u 'anâ olup mukîmi mânend-i dayf-i râhil-i karîn-i irtihâl ve küllü na'îmin el-imhâletühü zâ'ilun müeddâsınca ni'met-i çendrûze-i dünya misâl-i sayf-ı zâil-i rehin izmihlâl olmakla mütebessirân-ı savâb endişe cây-ı direng ve ârâm olmayıp fi'l-hakîka bu arsa-i pehîn-i dünya geştzâr-i dâr-i ukbâ olduğuna binâen hâlen mahrûse-i Selânik'de müsâfîren sâkin sâhibü'l-hasenât ve'l-müberrât umdetü'l-emâcid ve'l-ekârim Abdurrahman bin ibni'l-merhûm Mühürdâr Mustafa Ağa meclis-i şer'-i kavîm-i şâmihü'l-erkân ve mahfel-i dîn-i müstekîm râsihu'l-bünyânda vakf-ı âti'l-beyâna mütevellî nasb ve ta'yîn eylediği fahrü'l-eşbâh Mehmed Ağa ibn-i Ahmed mahzarında ikrâr-ı sahîh-i şer'î ve îtirâf-ı sarîh-i mer'î edip atyeb-i mâl ve enfes-i menâlimdan nakd-i râyici'l-vakt beş yüz kuruş ifrâz ve kemâl-i imtiyâz ile mümtâz edip hasbeten li'llâhi te'âla ve taleben li-merdât-i rabbihi'l-a'lâ bi'l-hulûsi't-tâm ve bi-mezîdi'l-ihtimâm vakf-ı sahîh-i müebbed ve habs-i sarîh-i muhalled ile vakf ve habs edip şöyle şart ve ta'yîn eyledim ki meblağ-ı mezbûr beş yüz kuruş beher sene ale't-te'âkub ve't-tevâlî onu on bir buçuk kuruş hesâbı üzere yed-i mütevellî ile istirbâh olunup senevî hâsıl olan rey' ve nemâdan yevmî on beş akçe Selânik sükkânından Goşalı İbrahim Ağa nâm kimesneye verilip ol dahi Selânik ebvâbından Yenikapı hâricinde vâki' merhûm Hasan Paşazâde vezîr-i mükerrem Halil Paşa hazretlerinin binâ buyurdıkları sebilde sebilci ve müşârun ileyh Hasan Paşa merhûmun merkadinde türbedâr olup edâ-i hizmet-i lâzımede sebîl-i mezbûrda dâima ebnâ-i sebîl ve sâir ibadu'llaha

¹⁵⁸ Zilzâl Süresi, 99/7.

bezl-i mâ-i birle ervâ-yı atâş etmede cedd ü ihtimâm eyleye eğer ber-vech-i muharrer mezbûr İbrahim Ağa edâ-i hizmet-i mezbûrda tehâvün ve tekâsül eder ise zikrolunan merkad ve sebîl ta'yîn-i mütevellî ile müstehak ve mukaddem kimesne türbedâr ve sebilci ta'yîn olunup yevmî on akçe verile ve yevmî iki akçe dahi kezâlik ta'yîn-i mütevellî ile bir müstehak kimesneye verilip zikr olunan çeşmenin kanavâtını lede'l-iktizâ tathîr ve tanzîf ve ta'mîr edip su yolcu ola ve yevmî beş akçe dahi yed-i mütevellîde hıfz olunup lede'l-hâce zikr olunan sebîl ve çeşmenin kanavâtı ta'mîrine sarf oluna ve yevmî iki akçe vazife-i tevliyet ta'yîn olunup vakf-ı mezbûra mütevellî olanlar yevmî iki akçe vazîfeye mutasarrıf ola ve Selanik'de me'zûn bi'l-iftâ olan faziletlü Mustafa Efendi hazretleri yevmî bir akçe vazîfe ile vakf-ı mezbûra nâzır olup vakf-ı mezbûrun idâmeti ve bi'l-cümle mürtezıkasının hizmet-i lâzımelerinde kemâ-yenbağî ikâmeti husûsunda nezârete sarf-ı vüs' ve himmet buyurup indallâhi'l-milki'l-ğafûr müsâb ve me'cûr olalar ve vakf-ı mezbûrun beher sene bi-ma'rifeti şer'-i muhâsebesi için yevmî bir akçe harc-ı muhâsebe verile ve vakf-ı mezbûra hayâtda oldukça işbu merkûm Mehmed Ağa yevmî iki akçe vazîfe ile mütevellî olup vazife-i mezbûreye mutasarrıf ola ba'de vefâtihî vakf-ı mezbûre medîne-i mezbûrede me'zûn bi'l-iftâ bulunan efendiler hazeratı re'y ve ma'rifeti ile müstakîm ve dindâr ve umûr-ı vakfî ru'yete zâhirü'l-iktidâr olan bir müstehak kimesne mütevellî olup vazîfe-i mezbûreye mutasarrıf ola ve cihât-ı merkûme mütevellî tezkiresiyle tevcîh oluna deyü ta'yîn-i şürût ve tebyîn-i kuyûd birle meblağ-ı mezbûr beş yüz kuruşu fâriğan ani's-şevâgil mütevellî-i merkûma teslîm ol dahi vakfiyyet üzere kabz ve tesellüm eylediğinden sonra vâkıf-ı mûmâ-ileyh Abdurrahman Bey vakf-ı nukûd ve zımnında olan şürût ve kuyûd eimme-i selâse-i kirâm eskenehümü'l-lâhü te'âla fî dâri's-selâm hazeratı 'indlerinde bâtıl olmakla vakf-ı mezbûrdan rücu' eyledim mütevellî-i mezbûr meblağ-ı mezkûr beş yüz kuruşu bana red ve teslîm eylesin deyü da'vâ ve mütevellî-i mezbûr dahi cevâbında fi'l-hakîka lede'l-eimmeti's-selâse vakf-ı nukûd minvâl-i meşrûh üzeredir lâkin cennet makarr İmam Züfer hazretlerinden İmam Ensârî rivâyeti üzere vakf-ı nukûd zımnında olan ve şürût ve kuyûdun sıhhati mukarrerdır deyü teslîmden imtina' edip el-hâkimü'l-muvaşşah sadrû'l-vesîka bi-raşehât-i

aklâmihi'l-enika hazretleri huzûrunda müterâfe'ân ve her biri fasl ü hasma tâlibân olduklarında hâkim-i müşârun ileyh hazretleri idâme-i hayrı evlâ ve ibkâ-i vakfi ahrâ görüp âlimen bi'l-hilâfi'l-cârî beyne'l-eimmeti'l-eslâf vakf-ı merkûmun İmam Züfer ra'y-i münîri üzere sıhhatine hükmü sahîh-i şer'î ve kazâ-i sarîh-i mer'î eyledikten sonra vâkıf-ı mûmâ-ileyh tekrâr nizâ'a şürû' ve bast-ı mukaddemât-ı rücu' edip eğerçi nükûd ve mezkûrenin sıhhat-i vakfiyyeti hükm-i hâkim ile sahîha oldu lâkin İmam-ı A'zâm ve pîşuvâ-yı efham Ebu Hanife hazretleri katında müstelzim-i sıhhat-i lüzûm olmamakla vakıfdan rücu'a miknet ve fesh ve iptâle kudret olmağın vakf-ı mezbûrdan bu vechle rücu' etdim deyü tekrâr da'vâ-yı istirdâd edecek mütevellî-i merkûm dahi cevâba tasaddî edip eğerçi imâm-ı müşârun-ileyh rahmetüllâhi te'âla aleyh kavli-i şerîfi üzere sıhhat-i lüzûmu müstelzim değildir lâkin imâmeyn-i hümâmeyn Ebu Yusuf bin İbrahim el-imâmü's-sânî ve imâm-ı sâlis Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî mezheb-i şerîflerinde sıhhat lüzûmdan gayr-ı müfârıktır deyü tekrâr mürâfa'a ve merraten ba'de uhrâ müdâfa'a edip kazâ-i sâbıkı ahkâm ricâsıyla lüzûm-ı vakfa dahi kazâ iltimâs edecek hâkim-i müşârun ileyh mütevellî-i mezbûra muvâfakat buyurup vakf-ı mezkûrun lüzûmuna dahi hükm-i sahîh-i şer'î ve kazâ-i sarîh-i mer'î etmeğın min ba'di hükm-i hâkim-i müşârun ileyh ile vakf-ı mezbûr sahîh ve lâzım olup nakz ve tahvîli muhâl ve tebdîl ve tağyîri mümteni'ü'l-ihtimâl oldu (*Femen beddelehu ba'de mâ semi'ahü fe-innemâ ismühû aallezîne yübeddilûnehü innallâhe semî'un alîm*)¹⁵⁹ ve ecrû'l-vâkıfî ale'l-hayyi'l-cevâdi'l-kerîm cerâ zâlike ve hurrira fi'l-yevmi'l-fülânî li-sene filan.

[s. 193]

3.39.2. Sûret-i vakfiyye-i muhtasara-i nükûd

Elhamdülillâhillezî e'azze havâssa ibâdehu bi-sarfi emvâlihîm ilâ envâ'i'l-hayrât ve e'ânehüm alâ-iktisâb-i asnâfi'l-mehâmidi ve'l-meberrât ve's-salâtü ve's-selâmü alâ-rasûlihi ve nebiyyihî Muhammed hayru'l-beriyât ve alâ-âlihî ve ashâbihî ilâ-yevmi yestazillü'l-mer'u tahte's-sadakât

¹⁵⁹ Bakara Sûresi, 2/181.

ammâ ba'd işbu vakfiye-i celîlü's-şân ve cerîde-i bedî'u'l-'unvânın tahrîr ü inşâsına bâdî ve tastîr ve imlâsına âdî oldur ki mahmiye-i İstanbul'da Molla Hüsrev Mahallesi'nde sâkin sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât İbrahim Ağa ibn-i Mehmed Ağa meclis-i şer'-i şerîf-i enverde vakf-ı âti'l-beyâna li-eclî't-tescîl mütevellî nasb ve ta'yîn eylediği Emrullah Efendi ibn-i Abdülcelîl mahzarında ikrâr-ı tâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip etyab malımdan ifrâz eylediğim bin kuruşu hasbeten li'llâhi's-Samed vakf-ı sahîh-i müebbed ve haps-i sarîh-i muhalled ile vakf ve haps edip şöyle şart eyledim ki meblağ-ı mezbûr bin kuruş alâ vechi'l-halel bâ-yed-i mütevellî rehn-i kavî veya kefil-i melî ile senevî ziyâde ve noksan olmayıp ve kalemiyye nâmıyla dahi bir nesne alınmayıp onu on bir hesâbı üzere istirbâh olunup hâsıl olan ribhinden her senenin Şa'bân-ı şerîfinde on iki vukiyye bâlmumu iştirâ ve zikr olunan Molla Hüsrev Câmî-i Şerîfi mihrâbının iki tarafında olan muumlara zamm ve ber-vech-i mu'tâd leyâli-i mübârekeke ikâd oluna ve on yedi vukiyye revgân-ı zeyt iştirâ ve câmî-i mezkûrun minâresinde kezâlik ber-vech-i mu'tâd leyâli-i mezkûrede ikâd-ı kanâdîl oluna ve kadr-i kifâye meblağ dahi minâre-i mezbûrenin kanâdîl ve kâblarına sarf oluna ve iki yüz kırk akçe kanâdîl-i mezkûreyi ikâd edene verile ve câmî-i mezkûrda imâm olanlar beher leyl ba'de edâ-i salâti'l-işâ rızâen lillâhi te'âla Kur'ân-ı azîmü's-şândan âmene'r-rasûl âyet-i kerîmesin bir kere tilâvet ve sevâbını rûhuma ihdâ edip mukâbelesinde ribh-i mezkûrdan yevmî üç akçe vazîfeye mutasarrîf ola ve ribh-i mezkûrun mesârif-i mezbûreden bâkîsi cihet-i tevliyete ola ve ben lâbis-i libâs-ı hayât oldukça vakf-ı mezbûrun tevliyete bana ve vefâtımdan sonra batnen ba'de batnin evlâdımın ve evlâd-ı evlâdımın ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdımın aslahında ve ba'de'l-inkırâz akrabâmın aslahına ve ba'de'l-inkırâz zikr olunan Molla Hüsrev Mahallesi ahâlîsinden beynlerinde tevliyete muhtârları olan kimesneye meşrûta ola ve vakf-ı mezbûrun tebdîl ve tağyîri ve teksîr ve tevfiiri her kerede yedimde ola ve bi-emrillâhi te'âla mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a'vâm ile icrâ-yı şerâit-i mezkûre müte'azzire olur ise ribh-i mezkûr mutlak olarak fukarâ-i müslimîne sarf oluna deyüp meblağ-ı mezbûr bin kuruşu fâriğan ani's-şevâgil mütevellî-i merkûma teslim ol dahi vakfiyyet üzere kabz ve tesellüm ve sâir mütevellîlerin evkâfda tasarrufları gibi tassarruf eyledi dedikde gibbe't-

tasdîki'ş-şer'î vâkıf-ı mezbûr butlân-ı vakf-ı nukûda ve zımnında olan kuyûda ba'dehû kavlı-i adem-i lüzûma teşebbüs edip mütevellî-i mezbûr dahi sıhhat ve lüzûma zâhib olan eimme-i dîn kavilleriyle mukâbele birle hükmü taleb edicek fî zamâninâ beyne'l-ulemâ'î'l-izâm cârî olan vech-i muhtâr üzere hâkim-i muvakkı' sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb-hazretleri huzûrunda mürâfa'a etdiklerinde ol dahi âlimen bi'l-hilâfî'l-cârî beyne'l-eimmeti'l-eşrâf vakf-ı mezbûrun evvelâ sıhhatine ve sâniyen lüzûmuna kazâ-i mer'î etmekle vakf-ı mezbûr sahîh ve lâzım olup min ba'di nakz ve ibtâlî mümteni'u'l-ihtimâl oldu cerâ zâlike ve hurrira fî'l-yevmi'l-fülâni li-seneti filan.

[s. 194]

3.39.3. Sûret-i vakfiyye-i nukûd-ı kefere

İşbu kitâb-ı sıhhat-nisâbın tahrîr ü imlâsına bâdî oldur ki mahmiye-i İstanbul'da Filan Mahallesi'nde mütemekkine ve şahsı Filan bin Filan ve Filan bin Filan ta'rifleriyle mu'arrafe Fotna bint-i Kiryako nâm nasrâniyye meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde mahmiye-i mezbûrede Tevkî'î Cafer Mahallesi civârında Kanlı Kilise demekle ma'rûf kilisenin mütevellîsi Gorki veled-i Filan nâm zımmî muvâcehesinde takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip malımdan bin kuruş ba'de'l-ifrâz vakf-ı sahîh ile vakf u habs edip şöyle şart eyledim ki meblağ-ı mezbûr mu'tâd üzere i'mâl olunup hâsıl olan galle kilise-yi merkûme fukarâsının ta'âmiyelerine meşrûta ola ve şart-ı mezkûra ri'âyet müte'azzire olur ise galle-i meblağ-ı mezbûr mutlakâ Rûm cinsinden olan fukarâ-i nasârâya meşrûta ola deyü ta'yîn-i şürût edip meblağ-ı mezbûru mütevellî-i mesfûra teslîm ol dahi ahz ve emsâli misillû tasarruf eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki'l-mu'teber vâkıfe-i mersûme vakf-ı merkûmdan rucû'la meblağ-ı merkûmu mülküne istirdâd ve mütevellî-i mesfûr dahi teslîmden imtina' ile el-hâkimü'l-muvakkı' sadrû'l-kitâb -bi-tevkî'ihî'r-rafi'i'l-müstedâb- efendi hazretleri huzûrunda kemâ hüve'l-mastûr fî'l-kitâbi'l-fikhiyye müterâfi'ân ve her biri fasl u hasma tâlibân olduklarında hâkim-i müşârun ileyh hazretleri dahi âlimen bi'l-hilâf alâ kavlı-i men yerâh mine'l-eimmeti'l-müctehidîn vakf-ı merkûmun evvelâ

sihhatine ve sâniyen lüzûmuna hükm-i sahîh-i şer‘î ve kazâ-i sarîh-i mer‘î buyurup ol vecihle vakf-ı mezbûr sahîh ve lâzım ve mütehattım oldu cerâ zâlike ve hurrira fi gurreti filan li-seneti filan.

[s. 195]

3.39.4. Sûret-i vakfiyye-i menkûl

Hezârân-ı hezâr hamd ve senâ ol vâkıf-ı zamâyir mecmû‘a-i gülistân-ı dünya ve kâşif-i hakâyık ve dekâyık ulûm-ı âlem-i bâlâ hazretlerine ref‘ olunur ki bostân-ı sarây-ı cihânda insanı râyihâ-i rayahîn-i hayât ile gûyâ ve andelîb-i lisân-ı şükr ni‘met-i firâvân ile nağme serâ eyledi * ve cevâhir-i salevât ve zevâhir-i tahiyât ol gonca-i gülizâr envâr-ı nisâr risâlet ve sünbül-i bostân feyz-i nübüvvet küllü nâzik-i bostan adn-ı adnânî nihâl-i mu‘tedil terkîb-i gülizâr benî Hâşim yâni Muhammed‘üni‘l-Mustafa sallallâhu te‘âla aleyhi ve sellem hazretlerine ihdâ olunur ki ümmetini şâri‘-i meyvedâr-ı hayrâta hidâyet ve meclis-i bâğ-ı cinârına da‘vet eyledi binâen alâ zâlik bu kitâb-ı müşkîn nisâbın tahrîrine bâ‘is ve bâdî ve bu anberîn nikâbın imlâ ve tastîrine âdî oldur ki mahmiye-i İstanbul‘da Gül Câmi‘-i Şerîfi Mahallesi ahâlisinden Tarîka-i Celîle-i Gülşenî‘de nadr-ı nişîn-i sâlikîn olan Umdetü‘l-ârifin Sünbülzâde eş-Şeyh Sadreddîn Efendi ibnü‘ş-Şeyh Samahaddin bu gülşen-i dünyânın hazânı ve sebzezârının meclisi fânî olmakla eşcârı nâ-pâyidâr ve esmârı bî-karar olduğunu mülâhaza kılıp bülbül-i hazân dîde-i rûhu kafes-i tenden tayerân ve riyâz-ı cinânda âşiyân tutmadan *es-sadakatü fidyetün lil-me‘âsî yevmün yü‘hazü‘l-mücrimün bi‘n-nevâsî* mefhûmuna âlim olup eşcâr-ı hayrâtın semerâtı dâime ve bahâr-ı hasenâtın ezhârı bâkiye olmakla hulûs-ı niyet-i sâdika ve safâ-yı taviyyet-i hâlisa ile meclis-i şer‘-i şerîf-i Ahmedî ve mahfel-i dîni munîf-i Muhammedî sallallâhu te‘âla alâ şâri‘ihâda vakf-ı âti‘l-beyâna li-ecli‘t-tescîl ve‘l-itmâm emru‘t-tekmîl-i mütevellî nasb ve ta‘yîn eylediği Bostânizâde Ali Bahâr Efendi ibn-i Abdullah Zührî mahzarında ikrâr-ı sahîh-i şer‘î ve îtirâf-ı sarîh-i mer‘î edip yedimde ve taht-ı tasarrufumda olan mahmiye-i mezbûrede Yeni Bahçe kurbunda Lâlezâr Mahallesi‘nde vâki‘ etrâf-ı erba‘ası filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd ve taş duvar ile muhât

olup senede Sultân Bâyezîd-i Velî Tâbe Serâhü Vakfî'na yüz yirmi akçe mukâta'a-i kadîmesi olan arz-ı vakıf üzerinde malım ile gars eylediğim eşcârı hasbeten li'llâhi'l-Azîm ve taleben li-cennâti'n-na'îm vakf-ı sahîh-i müebbed ve haps-i sarîh-i muhalled ile vakf u haps edip şöyle şart eyledim ki zikr olunan eşcâr alâ mâ yümkinü ıslâh ve ta'mîr olunup menâfi'-i semerâtdan her ne hâsıl olur ise mukâta'a-i zemîn edâ olunduktan sonra bâkî kalan meblağ hâlen Bostancıbaşı Ağa'nın bahçe kapısı civârında binâ eylediği câmi'i şerîfin imâmı olan umdetü'l-eimme Reyhanzâde Hâfız Nu'man Efendi ibn-i Filana verilip ol dahi yevmî bir kere sûre-i Yâsin-i şerîfi tilâvet edip sevâbını rûhuma ihdâ eyleye eğer mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a'vâm hasebiyle masraf-ı mezbûra sarf olunmak müte'azzir olur ise mutlakâ fukâra-i müslimîne sarf oluna ve vakf-ı merkûma hayâtda oldukça kendim mütevellî olup vefâtımdan sonra câmi'-i mezkûrda her kim imâm olur ise hasbî nâzır ola deyü eşcâr-ı mezkûreyi mukaddemen mütevellî-i mezbûra teslîm ol dahi vakıf üzere tesellüm eyledi dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î vâkıf-ı mûmâ-ileyh vakf-ı mezbûrdan rücu' ve ibtâl-i hayra şürû' edip arz-ı vakıf üzerinde gars olunan eşcâr-ı hükm-i menkûlâtta olup ve menkûl ve muhavvel kısmının vakfiyyeti câ'iz ve sahîh olmadığı kütüb-i mu'teberât-i fihriyyede mastûr ve sarîh olmağın binâen aleyh mütevellî-i mezbûr eşcâr-ı mezkûreden keff-i yed edip bana teslîm eylesin dedikde mütevellî-i mezbûr dahi mütesaddî-i cevâp olup fi'l-vâki' zikr olunan eşcâr hükm-i menkûlde olduğu cây-ı işkâl değildir lâkin menkûl-i müte'ârifde örf dahi umûm üzeredir hatta mazhar-ı inâyet bî-gâyât-ı rahmâni İmâm-ı Sâlis Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî re'yi münîrlerinde menkûl-i müte'ârifin teslîm ile'l-mütevellî ile vakfiyyeti sahîh olup bundan mâ'adâ bir cihet-i uhrâya vakf olsa ikisinin mutlakâ hayırda ittihâdına nazar olunur ba'zı eimme-i kirâm ve fukahâ-i zevi'l-ihtirâm kısmet ve cevâzına zâhib olmuşlardır ve İmâm-ı Âlim-i Rabbânî Ebu Yusuf eş-şehîr-i bi'l-imâmî's-sâni re'yi hafîrlerinde vâkıf mücerred "vakaftü" demekle vakıf sahîh ve lâzım olmakla aslâ rucû'a mecâl ve istirdâda ihtimâl yokdur deyü red ve teslîmden imtina' ve husûmet ve nizâ' olunup hâkim-i muvakkı' a'le'l-kitâb ve -veffekahullâhü te'âla sebîlü's-savâb- hazretleri huzûrunda müterâfi'ân ve fasl u hasma tâlibân olduklarında hâkim-i müşârun ileyh bi'l-benân

cedel-i hasmeyne im'ân-ı nazar ve muhtıl-i hayr olmakdan hazr edip vakf-ı sâlifü'l-beyânın evvelâ alâ re'yi men yerâh sıhhatine ve sâniyen imâmeyn kavilleri üzere lüzûmuna hükm-i sahîh-i şer'î ve kazâ-i sarîh-i mer'î edip min ba'd vakf-ı merkûm sahîh ve lâzım olup nakz ve nakzına mecal-i mahâl ve tağyir ve tebdiline imkân adîmü'l-ihtimâl oldu * *Femen beddelehu ba'de mâ semî'ahü fe-innemâ ismühû aallezîne yübeddilûnehü innallâhe semî'un alîm*¹⁶⁰ * ve ecrü'l-vâkıfı ale'l-hayyi'l-cevâdi'l-kerîm cerâ zâlike ve hurrira fi'l-yevmi'l-hâdiye aşar min şehrillâhi Safer li-seneti seb'a ve seb'îne ve mieti ve elf.

[s. 198]

3.39.5. Sûret-i vakfiyye-i menkûl bi-tarîki'l-vasiyye

Hamd-i mevfûr ve şükr-i nâ-mahsûr ol vâkıf-ı umûr-ı cumhûr tenezzehe ani'l-aczi ve'l-kusûr hazretlerinin dergâh-ı akdes ve bârgâh-ı mukaddeslerine muayyen ve maksûrdur ki arsa-i kâinât vakf-ı âmmı ve kâffe-i mahlûkât vazife-i hür-i ihsân ve in'âmıdır ve ukûd-ı dürûd amîmü'l-vürûd ol sâhib-i makâm-ı Mahmûd ve misbâh-ı bezmgâh-ı vücûd ve miftâh-ı hazâyin-i sehâ ve cûd habîb-i hüdâ resûl-i kibriyâ Muhammedü'l-Mustafa Ahmed Müctebâ aleyhi efdalü's-salavât ve ekmelü't-tahiyyât hazretlerinin riyâz-i meşâhid-i aliyye ve hadâik-ı merâkîd-ı celîleleri cânibine olsun ki nizâm-ı benî âdem onların şer'atı ile sâbit ve dâimdir ve dahi ashâb ve evlâd ve ahbâbları üzerlerine ola ki her biri tarîk-i Hakka hâdî ve sübül-i tevfiqa münâdîlerdir rıdvânullâhi te'âla aleyhim ecma'în ammâ ba'd işbu vakfiyye-i celîlü's-şân ve cerîde-i bedî'ü'l-unvânın tahrîr ve inşâsına bâis ve bâdî ve tastîr ve imlâsına sebep ve dâ'î oldur ki * Mahmiye-i İstanbul'da Kabasakal Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vedâ'-ı âlem-i fâni eden Emîn-i defter-i hâkânı Ali Paşazâde Ahmed Resmî Bey Efendi merhûmun ber-vech-i âtî vasiyetlerini tenfize vasiyy-i muhtârı olduğu lede's-şer'î'l-enver zâhir ve mukarrer olan mahdûm meâlî-yi mersûmları havâcegân-ı divân-ı hümâyundan umdetü erbâbü't-tahrîr ve'l-kalem zübdetü ashâbi't-tastîr ve'l-murakkîm saâdetlû Mehmed Azmi Bey Efendi meclis-i şer'-i

¹⁶⁰ Bakara Sûresi, 2/181.

şerîf-i şâmihü'l-imâd ve mahfil-i dîn-i munîf-i râsihü'l-evtâdda vakf-ı âti'l-beyâna li-ecli't-tescîl ve'l-itmâm emrû'l-vakf ve't-tekmîl mütevellî nasb olunmakla tevliyeti kabûl eden Osman Efendi ibn-i Filan mahzarında ikrâr-ı sahîh-i şer'î ve îtirâf-ı sarîh-i mer'î edip vâlidem müşârun ileyh hazretleri hâl-i hayât ve zamân-ı nefâz-ı tasarrufâtında bi-emrillâhi'l-mülki'l-mennân azm-i gülşensaray-ı cinân eylediğimden sonra silk-i mülk-i sahîhimde münselik olan kitaplarımdan filan ve filan ve filan nâm kitâblarım vakf-ı sahîh-i şer'î ile vakf ve haps oluna deyü vasiyet ve tenfizine beni vasiyy-i muhtâr nasb ve ihtiyâr eyleyip vakf-ı mezbûrun âmme-i umûr ve ukûd ve kâffe-i şürût ve kuyudunu benim re'yime ta'lik eyledikten sonra musırran alâ îsâihî âlem-i cemâle irtihâl etmekle ben dahi vesâyet-i mahkiyem hasebiyle zikr-i mürûr eden kitâbları hasbeten li'llâhi'l-ehad ve taleben li-merzâti'r-rabbi's-samed vakf-ı sahîh-i müebbed ve habs-i sarîh-i muhalled ile vakf ve habs edip şöyle şart eyledim ki kütüb-i mezbûre Ayasofya Câmi'i Şerîfi'nde dolap içinde mevzû'an hıfz olunup umdetü'l-ulemâi'l-âmilî eş-Şeyh Yasin hasbî hâfız-ı kütüb olup kütüb-i mezkûreyi hıfz ve hirâset ve lede'l-iktizâ müracaat edenleri müstefid eyleye ve vakf-ı mezbûrun tevliyeti benim ukdemde olup nezâret-i hazreti sadr-ı a'zimîde âsude ola deyü ta'yîn-i şürût ve tebyîn-i kuyûd birle hatm-i kelâm ve istifâ-yı merâm etdikden sonra bi'l-cümle zikr olunan kitâbları fâriğan ani's-şevâgil mütevellî-i mezbûra teslîm eylediğimden ol dahi vakfiyyet üzere bi't-tevliye kabz ve teslîm eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î emr-i vakf tamâm ve hâl-i teslîm encâm bulmuş iken vâkıf-ı mûmâ-ileyh semt-i vifâkdan cânib-i hilâfa sülûk ile vakf-ı mezbûrdan rücu' ve mütevellî-i mezbûr ile husûmet ve nizâ'a şürû' edip vakf-ı menkûl mefhâr-ı eimme-i fuhûl olan İmâm-ı A'zam ve hümâm-ı akdem sirâcü'l-mille ve'd-dîn üstâd-ı eimmeti'l-müctehidîn Ebî Hanife Nu'man bin Sâbit e'l-Kûfi -cûziye bi'l-hayr ve kûfiye- hazretlerinin mezheb-i hatîr ve re'yi münîrlerinde sahîh ve lâzım olmamakla binâen alâ zâlike vakf-ı mezbûrdan rücu' edip kütüb-i mezkûreyi mütevellî-i mezbûrdan istirdâd ederim dedikde mütevellî-i sühân-saz cevâb-ı bâ-savâba ağâz edip eğerçi hâl zikr olunan minvâl üzeredir lâkin İmâm-ı Rabbânî İmâm-ı Sâlis Muhammed bin el-Hasan eş-Şeybânî rivâyeti üzere kütüb-i mezkûrenin vakfiyyeti sahîh olup Fâzıl-ı

Samedânî Hazret-i Ebi Yusuf el-Îmâmî's-Sâni re'y-i hatîrlerinde dahi vâkıfın mücerred “vakaftü” kavliyle vakıf sahîh ve lâzım sıhhat-i lüzûmu müstelzim olmakla red ve teslîmden imtina‘ ederim deyü hâkim-i muvakki‘ sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- efendi hazretleri huzûrunda müterâfi‘an ve her biri mübteğasınca fasl ü hasma râgıbân olduklarında hâkim-i mûmâ-ileyh lâ-zâle'l-hakku câriyen beyne yedeyhi hazretleri bu bâbda teemmül-i lâyıık ve tefekkür-i fâik eyledikde temhîd-i kavâid-i hayrî ûlâ ve teşyîd-i mebânî-yi vakfî uhrâ görmekle tarafeynin kelâmlarına nazar ve menna‘un li'l-hayr olmadan hazer edip âlimen bi'l-hilâfî'l-cârî beyne eimmeti'l-eslâf ve mürâ‘iyen bi-cemî‘-i mâ lâ-büdde minhü fi'l-hükm-i bi'l-evkâf alâ re'y-i men yerâh mine'l-eimmeti'l-müctehidîn rıdvânullâhi te‘âla aleyhim ecma‘în kütüb-i mezkûre vakfiyyetinin evvelen sıhhatine ve sâniyen lüzûmuna vâkıf-ı mûmâ-ileyh mahzarında hükm-i sahîh-i şer‘î ve kazâ-i sarîh-i mer‘î etmeğın vakf-ı mezbûr sahîh ve lâzım ve haps-i sarîh mütehattim olup min ba‘d nakz ve tahvîli muhal ve tebdîl ve tağyîri adîmü'l-ihimâl oldu * *Femen beddelehü ba‘de mâ semi‘ahü allellezîne yübeddilünehü innallâhe semî‘un alîm*¹⁶¹ * ve ecru'l-vakf-ı ale'l-hayyi'l-cevâdi'l-kerîm cerâ zâlike ve hurrira fi ğurrati filan li-seneti filan.

[s. 201]

3.39.6. Sûret-i vakfiyye-i akâr

Hamd-i cemîl-i mevfûr ve şükr-i cezîl-i gayr-ı mahsûr ol vâkıf-ı hafâyâ-yı zamâir ve kâşif-i habâya-yı serâir olan cenâb-ı mûcid-i âmme-i mümkinât ve münşî-i kâffe-i masnû‘ât te‘âlâ şânuhû ani’ş-şebîh ve'l-misîl ve tekaddese zâtühû ani’n-nazîr ve'l-adîl hazretlerinin dergâh-ı akdes ve bârgâh-ı mukaddesine sezâvâr ve vâcibü'l-iktisârdır ki envâ‘-i benî âdemi kudret-i kâmile ve hikmet-i şâmile birle inşâ ve ihtirâ‘ edip dünyâyı mezra‘a-i âhîret ve evlâ-yı zerî‘a-i âkıbet eyledi * ve salavât-ı tayyibât ve tahiyât-ı hâlisât ol sultân-ı cumhûr-ı enbiyâ ve unvân-ı menşûr-ı asfiyâ mazhar-ı feyz-i hakâyık-ı hâfiz-ı esrâr-ı dekâyık imâm-ı Ka‘be-i Kudüs ve hümâm-ı Medîne-i ins sadr-ı saffe-i safâ Muhammedü'l-Mustafa sallallâhü

¹⁶¹ Bakara Sûresi, 2/181.

te‘ala aleyhi ve sellem hazretlerinin meşhed-i mu‘attar ve merkad-i münevverlerine olsun ki vücûd-ı şerîfi sebep-i îcâd-ı kevn ü mekân ve bâ‘is-i hilkat-ı ins ü cân oldu * ve tahıyyât-ı bî-gâye ve teslîmât-ı mâ lâ nihâye âl ve evlâd-ı kirâm ve ashâb-ı zevî’l-ıhtirâmına olsun ki her biri sırât-ı müstakîmde necm-i hüdâ ve felek-i ihdadâ da şems-i duhâ oldular ridvânullâhi te‘âla aleyhim ecma‘în ammâ ba‘d sebep-i tahrîr-i kitâb ve mû‘cib-i tastîr-i hitâb oldur ki mahmiye-i İstanbul’da Kasap İlyas Mahallesi’nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü’l-esâmî müslimîn ta‘rifleriyle mu‘arrafe sâhibetü’l-hayrât ve râğibetü’l-hasenât Afife Hatun ibneti Filan meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde zikr-i âtî vakfına li-ecli’t-tescîl mütevellî nasb ve ta‘yîn eylediği el-Hâc Mehmed Ağa ibn-i Filan mahzarında ikrâr-ı sahîh-i şer‘î ve îtirâf-ı sarîh-i mer‘î edip vakf-ı âti’l-beyânın sudûruna değin yedimde şirâen mülk ve hakkım olup mahalle-i mezbûrede vâki‘ tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd filan ve filanı muhtevî bir bâb menzilimi vakf-ı sahîh-i müebbed ve haps-i sarîh-i muhalled ile vakf ve habs edip şöyle şart ve ta‘yîn eyledim ki menzil-i mezbûre ben mutasarrıfe olup bi-emrillâhi te‘âla vefât eylediğimden sonra mu‘takam Zeynep bint-i Abdullah nâm hatun mutasarrıfe ola ba‘de vefâtihâ mezbûrenin zevci Yusuf bin Abdullah mutasarrıf ola ba‘de vefâtihi merkûm Yusuf’un evlâdı ve evlâd-ı evlâdı batnen ba‘de batnin mutasarrıf olalar ba‘de inkırâzi’l-küllî mahalle-i mezbûre avârızına meşrûta ola ve vakf-ı mezbûrun tevliyeti bana meşrûta ola ve tebdîl ve tağyîri merraten ba‘de uhrâ yedimde ola deyü menzil-i mahdûd-ı mezkûru fâriğan ani’ş-şevâgil mütevellî-i mezbûre teslîm ol dahi sâir mütevelliyân-ı evkâf gibi bürheten mine’z-zaman tasarruf eyledi dedikde gıbbe’t-tasdîki’ş-şer‘î vâkıfe-i mezbûre kelâmını semt-i âhara sârif olup vakf-ı akâr İmâm-ı A‘zam ve hümâm-ı efham Ebu Hanife el-Kûfi hazretleri katında menzile-i âriyetde olmakla rücû‘ meşrû‘ ve İmâm Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî hazretleri katında vâkıf menâfi‘-i vakfî nefsine şart ile vakıf bâtıl olduğuna binâen vakf-ı mezbûrdan rücû‘ ve menzil-i mezkûru ke’l-evvel mülkûme istirdâd ederim deyicek mütevellî-i merkûm cevâba tasaddî edip eğerçi hâl bast olunan minvâl üzere olduğu cây-ı işkâl değildir lâkin ârif-i Samedânî Ebu Yusuf eş-şehîr bi’l-imâmı’s-sânî hazretleri katında vâkıf mücerred “vakaftü”

demekle ve İmâm Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî hazretleri katında teslîm ile'l-mütevellî olmakla vakf-ı mezbûr sahîh ve lâzım oldu deyü red ve teslîmden imtina' ile hâkim-i muvakkı' sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsnü meâb- hazretleri huzûrunda müterâfi'ân ve her biri mübtegâsınca fasl ü hasma tâlibân olduklarında hâkim-i mûmâ-ileyh esbağallâhu ni'mehû aleyh hazretleri dahi tarafeynin edillesine nazar ve mübtıl-i hayr olmakdan hazer edip âlimen bi'l-hilâfi'l-cârî beyne'l-eimmeti'l-eslâf vakf-ı mezbûrun sıhhat ve lüzûmuna hüküm etmeğın min ba'd vakf-ı mezbûr sahîh ve lâzım oldu *Femen beddelehû ba'de mâ semi'ahü fe-innemâ ismühû allezzîne yübeddilûnehû innallâhe semî'un alîm*¹⁶² ve ecru'l-vakfi ale'l-hayyi'l-cevâdi'l-kerîm cerâ zâlike ve hurrira fî gurret-i Cumâdi'l-ûlâ li-seneti hamse ve tis'in ve mieti ve elf.

[s. 203]

3.39.7. Sûret-i vakfiyye-i akâr-ı kefere

Bâ'isü tastîr-i sûtûr-i şer'î oldur ki Dâru'l-hilâfeti'l-aliyye Kostantiniyyetü'l-mahmiyede Ayâ Kapısı hâricinde mütemekkin ve şahsı zeyl-i rakîmde muharrerü'l-İslâmî kimesneler ta'rîfleriyle mu'arrafe Sofya bint-i Mihalaki nâm nasrâniyye meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zikri câ'î vakfına li-ecli't-tescîl mütevellî ta'yîn eylediği Yani veled-i Cani nâm zımmî mahzarında ikrâr-ı tâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip zikr-i âtî vakfın sūdûruna değın yedimde irsen mülk ve hakkım olup mahmiye-i mezbûrede Abdi Subaşı Mahallesi'nde kâin tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd filan ve filanı müştemil bir bâb menzilimi vakf-ı sahîh-i müebbed ve haps-i sarîh-i muhalled ile vakf ve haps edip şöyle şart eyledim ki menzil-i mezbûr yed-i mütevellî ile îcâr olunup hâsıl olan ray' ve gallesi zikr olunan Abdi Subaşı Mahallesi'nde mütemekkin olan ehl-i zımmînin avâriz ve tekâlif-i örfiyyelerine verile ve mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a'vâm ile şart-ı mezkûra riâyet müte'azzir olur ise galle-i vakf-ı mezbûr mutlakâ mahalle-i mezbûrede mütemekkin olan fukarâ-i ehl-i zimmete verile mahalle-i mezbûrede mütemekkin olan ehl-i zimmet hasbî nâzır olalar deyü

¹⁶² Bakara Sûresi, 2/181.

menzil-i mezbûru mütevellî-i mesfûra teslîm ol dahi tesellüm edip sair mütevellîlerin evkâfda tasarrufları gibi tasarruf etmişidi dedikde mütevellî-i mesfûr dahi ba'de't-tasdîk mersûme Sofya nasrâniyye kelâmını semt-i âhara sârifeye olup eğerçi vakf-ı akâr İmâm-ı A'zam hazretleri katında sahîh olup lâkin gayr-ı lâzım olmakla kâbil-i rücû' olmağın vakf-ı mezbûrdan rücû' eyledim menzil-i mezbûr ke'l-evvel mülkûme istirdâd ederim mütevellî-i mesfûrun kasr-ı yed birle bana teslîmine tenbîh olunsun dedikde mütevellî-i mesfûr mutasaddî cevâb olup eğerçi vakf-ı akâr inde'l-İmâmî'l-A'zam sahîh ve gayr-ı lâzımdır ammâ İmâm Muhammed hazretleri indinde teslîm ile'l-mütevellî bulunmakla ve İmam Ebu Yusuf hazretleri indinde vâkıf mücerred "vakaftü" demekle vakf-ı akâr sahîh olduğu emr-i mukarrerdir deyü reddin imtinâ' edip sıhhat ve lüzûm-ı vakfa hükm-i şer'îsi talebiyle hâkim-i muvakkı' sadr-ı küttâb -rafe'a kadrahu mevlâhu el-vehhâb- hazretleri huzûrunda iltimâs hasm-ı mâde-i nizâ' edip müterâfi'ân olduklarında hâkim-i mûmâ-ileyh tenfiz-i vakıf tarafını tercih buyurup âlimen bi'l-hilâfi'l-cârî beyne'l-eslâf fî mesâilî'l-evkâf alâ re'yi men yerâhü mine'l-eimmeti'l-eşrâf evvelen vakf-ı mezbûrun sıhhatine ve sâniyen lüzûmuna hükm-i sahîh-i şer'î ve kazâ-i sarîh-i mer'î edip vakf-ı mezbûr bi'l-ittifâk sahîh ve lâzım ve devâm ve te'bîdi müstelzim olup fî mâ ba'd nakz ve nakzına mecâl-i mahâl ve ibtâl ve ta'tîli mümteni'u'l-ihtimâl oldu cerâ zâlike.

[s. 204]

3.39.8. Sûretü vakfiyyeti akâr bi-tarîki'l-ihbâr

Elhamdülillâhi'l-vâkıf-ı alâ külli hâli'l-münezzeh-i ani't-tağyîr ve'l-intikâl ve's-salâtü ve's-selâmü alâ Muhammedini'l-mevsûfi bi-mekârimi'l-ahlâk ve mehâsini'l-hisâl ve alâ âlihi ve ashâbihi'l-âricîne ilâ me'ârici'l-kemâl (ammâ ba'd işbu vakfiyye-i sahîhati'l-fehâvî ve vesîka-i şer'iyetü'l-metâvînîn tahrîr ve inşâ ve tastîr ve imlâsına bâdî oldur ki sâbıkan Dâru'l-hilâfeti'l-aliyyede sadâret-i uzumâ ve vekâlet-i kübrâ kâimakâmı olan düstûr-i mükerrerem-i müşîr-i müfahham-ı nizâmi'l-âlem nâzım-ı münâzımü'l-ümem sâhibü'l-izzî ve'l-erkân zü'l-lütfi ve'l-ihsân devletlû Hasan Paşa dâme

birrahû vefşâ hazretleri iltimâslarıyla husûs-ı âti'l-beyânın mahallinde ketb ü tahrîr ve fasl ü hasmı için kıbel-i şer'-i enverden me'zûnen bi'l-hükm ba's ve tesyîr olunan Mevlânâ Filan Efendi mahmiye-i mezbûrede Filan Mahallesi'nde vâki' saâdethânelerine varıp zeyl-i kitâbda mektûbü'l-esâmî müslimîn huzûrlarında akd-i meclis-i şer'-i nebevî etdikde vezîr-i müşârun ileyh hazretleri meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda zikr-i âfî vakıflarına li-ecli't-tescîl mütevellî nasb ve ta'yîn buyurdıkları Mustafa Ağa ibn-i Abdullah mahzarında ikrâr-ı sahîh-i şer'î ve îtirâf-ı sarîh-i mer'î buyurup vaktâki bu dâr-ı fenâ-yı sebât ve bî-bekâ olup na'îmi maraz-ı zevâlde ve mukîmi şeref-i irtihâlde olduğunu mülâhaza buyurup *es-sadakatü fidyetün li'l-me'âsi yevme yû'hazü'l-mücrimûn bi'n-nevâsî* ma'lûmum olduğundan mâ'adâ (*vemâ tükaddimû li-enfusiküm min hayrin tecidûhü indallâhi hüve hayran ve a'zamu ecran*)¹⁶³ mefhûm-ı munîfinden habîr ve âgâh olduğum ecilden vakf-ı câ'i'z-zikrin sūdûruna değin silk-i mülk-i sahîhimde münselik olup ve muntazam mahalle-i mezbûrede vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd ve mümtâz filan ve filanı müştemil menzilimi bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffetü'l-hukûk ve'l-merâfık hasbeten li'llâhi'l-aliyyi'l-a'zîm ve taleben li-merdâti'r-rabbi'r-rahîm *yevme lâ yenfe'u mâlun ve lâ-benûn illâ men eta'llâhe bi-kalbin selîm*¹⁶⁴ ricâsıyla bi-niyetin sâdikatin ve azîmetin vâsikatın vakf-ı sahîh-i şer'î ve haps-i sarîh-i mer'î ile vakf ve haps edip şöyle şart eyledim ki ilâ âhirihî ve ba'de inkırâzi'l-küllî menzil-i mahdûd-ı mezkûr icâre-i şer'iyeye ile âhara icâr olunup hâsıl olan galesi Medîne-i Münevvere alâ münevveriha efdalü's-salât ve't-tahiyye fukârasına irsâl oluna ve mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı şühûr ve a'vâm ile vakfa fütûr ve gallâta kusûr terettüb edip şerâit-i mezkûreye ri'âyet müte'azzire olur ise galle-i merkûme mutlakâ fukarâ-i müslimîne sarf oluna ve vakf-ı mezbûrumun tebdîl ve tağyîri ve taklîl ve teksîri ve mürtezika-i vakfın azl ve nasbı hayâtda oldukça merraten ba'de uhrâ yedimde ola deyü ta'yîn-i şürût ve tebyîn-i mesârif ve kuyûd buyurup menzil-i mahdûd-ı merkûmu fâriğan ani'ş-şevâgil mütevellî-i mezbûra teslîm ol dahi vakfiyyet üzere kabz ve tesellüm ve sâir mütevellîlerin evkâfda tasarrufları gibi tasarruf

¹⁶³ Müzemmil Sûresi, 73/20.

¹⁶⁴ Şuarâ Sûresi, 26/88-89.

eyledi buyurduklarında gıbbe't-tasdîki's-şer'î vâkıf-ı müşârun ileyh esbağallâhu ni'amehü aleyh hazretleri semt-i vifâkdan cânib-i şikâka âzim ve mütevellî-i mezbûr ile husûmet ve nizâ'a câzim olup vakf-ı akâr-ı muhtâr eimme-i ahyâr olan İmâm-ı A'zam ve hümâm-ı akdem sirâcü'l-ümme kâşifü'l-gumme hazretleri indinde sahîh lâkin menzile-i âriyetde olup şeref-i lüzûmu müstelzim olmamakla vakf-ı mezbûrdan rücû' câiz ve râci'i emr-i meşrû'u gayr-ı mütecâviz olmağın menzil-i mezkûru ke'l-evvel mülkûme istirdâd ederim buyurduklarında mütevellî reşîd-i münâsib cevâb-ı sedîd verip eğerçi inde'l-İmâm-ı A'zam hâl-i bast ve tafsîl olunan minvâl üzere idüğü cây-ı işkâl değildir lâkin ârif-i samedânî Ebu Yusuf eş-şehîr bi'l-imâmı's-sânî indinde vâkıf mücerred "vakaftü" demekle ve İmâm-ı Rabbanî Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî indinde teslîm ile'l-mütevellî ve te'bîd zikriyle vakıf lâzım olur deyü red ve teslîmden imtina' ve bu vecihle husûmet ve nizâ' edip me'zûn-ı mûmâ-ileyh esbeğa'n-ni'ame aleyh huzûrunda müterâfi'ân ve her biri fasl ü hasma tâlibân olduklarında mevlânâ-yı mûmâ-ileyh dahi cânib-i vakfî ûla ve uhrâ görüp âlimen bi'l-hilâf ve mürâ'iyen li-mâ-yecibü mürâ'âtühû fi tescîli'l-evkâf me'zûnen bi'l-hükm mevlâ olduğı halde mahzar-ı vâkıf-ı müşârun ileyhde vakf-ı mezbûrun sıhhat ve lüzûmuna hükm-i sahîhi's-şer'î ve kazâ-i sarîh-i mer'î etmeğın vâki'-i hâli mevlânâ-yı mûmâ-ileyh mahallinde ketb ve terkîm ve me'an ba's olunan ümenâ-i şer'le meclis-i şer'a gelip alâ vukû'ihî inhâ ve tefhîm etdikde hükm-i mezbûr kıbel-i şer'den dahi tenfîz olunmağın min ba'd vakf-ı mezbûr sahîh ve lâzım ve habs sarîh ve mütehattim oldu * *Femen beddelehü ba'de mâ semi'ahü fe-innemâ ismühü allellezîne yübeddilûnehü innallâhe semî'un alîm*¹⁶⁵* ve cerâ zâlike ve hurrira fi gurreti filan fi seneti filan.

[s. 206]

3.39.9. Sûret-i vakfiyye-i nukûd ve menkûl

Çeşme sâr-ı elsine-i hâmidinde cârî zilâl-i hoşgüvar hamd ü senâ ol Hâlik-ı kevn ü mekân ve erzâk-ı cümle âferînendegân Cenâbına lâyıık ve

¹⁶⁵ Bakara Sûresi, 2/181.

şâyândır ki hilkat-ı âdemî ketm-i ademden vücûda getirip âmme-i mahlûkâtı ve kâffe-i mevcûdâtı * *ve ce'alnâ mine'l-mâ'i külle şey'in hayy*¹⁶⁶ * nass-ı kerîmi ve mefhûm-ı münîfi üzere mâû'l-hayât inâyet-i ezeliyesinden seyrâb ve irvâ eyledi ve salavât-ı bî-ad ve teslîmât-ı lâ-yu'ad ol dürr-i şehvâr ummân-ı atâ gûher nâyâb kân-i vefâ sâhib-i makâm-ı Mahmûd mededres-i rûz-ı mev'ûd-i menba'-ı zülâl-i şefâ'at melce' ve mülâzâmet dibâce-i risâle-i halk ve tekvîn hâtime-i merâtib-i cemî'-i mürselîn serdâr-ı kâfile-i enbiyâ server-i sübhânellezî esrâ mahbûb-ı Hüdâ mazhar-ı cemâl bâ-kemâl-i safâ Hazret-i Muhammed el-Mustafa sallallâhü te'âla aleyhi ve sellem teslîmâ meşhed-i tâb-nâk ve merkad-i ıtır-nâklarına îsâr ve nisâr olunur ki ol rûz-ı cigersûzda tâb-ı tebb-i isyân ile mahrûrû'l-ikbâd ve tefsîde-leb ve muztarîbü'l-fuâd olan ashâb-ı ma'âsî ve âsâm yü'hazü bi'n-nevâsi ve'l-ekdâm hengâmında âb-ı zülâl-i şefâ'ati ile itfâ-yı âteş-i mihnet edip müreffehü'l-bâl olurlar ve rıdvân-ı bî-pâyân-ı ervâh-ı tayyibe-i âl ve ahhâb ve evzâc-ı tâhirât ve evlâd ve ashâb üzerlerine olsun ki her biri vâkıf-ı hadîs-i şerîf-i *el-mer'û tahte zillu sadakâtihî* olup emvâlini vücûh-ı hayrâta nisâr ve infâk-ı fî sebîli'llâhi sâir ef'âl üzerine îsâr etmişlerdir rıdvânu'llâhi te'âla aleyhim ecma'in (amma ba'd havâtır-ı erbâb-ı iz'ân ve zamâyir-i ashâb-ı irfâna hafî ve setîr değıldir ki bu çarh-ı berîn-i muhit-i fenâ üzere ber habâb ve rûy-ı zemîn-i seylâb-ı belâ ile her dem harâb olup tâk-ı zerandûdî dûd-ı âhla dâim kübûd ve ferş-i anberi âlûdi eşk-i dîde-i nemnakla muzmahil el-vücûd ve dünyâ-yı dûn ber-vîrâne ve gülşen-i cihân-ı ber efsânedir ki künci mâr ile hem âğûş ve gûlî hâr ile dûşadûş cûları şitâbı ömr-i mezkûr ve bahâr ve hazânı bî-karâr-ı eyyâmı müfesserdir bu ribât ve haşşet-i eserden mürûr-ı mukırr olmakla ol rehper-i hatar ve derbend eyne'l-meferde (*ve lekad ci'tumûna fîrâdâ*)¹⁶⁷ fehvâsı üzere kimesneye yâr ve hemdem ve üns ü mahrem bulunmayıp (*küllimriin bimâ kesebet rahîn*)¹⁶⁸ masdâkınca herkesin hâli a'mâline menût ve ef'âline merbût olmak emr-i muhakkaktır bes sermâye-i rûz-ı ma'âd için tehyi'e-i zâde sa'yi bî-şumâr ile bezl-i dirhem ve dînâr olunmak gerekdir ki vesîle-i fevz ve necât ve bâ'is-i neyl-i derecât ola

¹⁶⁶ Enbiyâ Sûresi, 21/30.

¹⁶⁷ En'âm Sûresi, 6/94.

¹⁶⁸ Müddessir Sûresi, 74/38.

binâen alâ-zâlike mahmiye-i İstanbul'da Cibali kurbunda Seferikoz Mahallesi'nde sâkin umdetü'l-mevâli'l-izâm zübdetü'l-fuzalâi'l-fihâm fazîletlü Arslanzâde Filan Efendi ahvâl-i âlem-i bî-sebâta ibret ve basîret ile nazar edip cenâb-ı Rabbü'l-erbâb ve mâlikü'r-rikâb cellet azametühû hazretlerinin kendüye ihsân eylediği ni'am-ı celîle ve mütün-i cemîleyi mülâhaza birle inân-ı ihtiyârı semt-i hayrâta sârif olup (*mâ indeküm yenfedü ve mâ indallâhi bâkin*)¹⁶⁹ tab'-ı serî'ü'l-idrâklerine münsâk olmağın niyet-i hâlisâ ve taviyyet-i sâdika ile meclis-i şer'-i şerîf-i şâmihu'l-evtâd da zikr-i âtî vakfına li-ecli't-tescîl ve'l-itmâm emrû't-tekmîl mütevellî nasb ve ta'yîn eylediği Filan bin Filan muvâcehesinde ikrâr-ı sahîh-i şer'î ve îtirâf-ı sarîh-i mer'î edip atyeb-i mâl ve enfes-i menâlimden üç bin kuruş ifrâz ve imtiyâz edip meblağ-ı merkûm ile mahalle-i mezbûrede menzilime ve menzilim karşısında binâ ve ihyâ eylediğim su çeşmesine cârî ve kanavâtına tebe'iyet ile mülküm olan bir buçuk masura mâ-i lezîz-i câriyi hasbeten li'llâhi'l-aliyyi'l-azîm ve taleben li-merzâti'r-rahîm ve ibtiğâen li-vechillâhi'l-meliki'l-kerîm vakf-ı sahîh-i şer'î müebbed ve haps-i sarîh-i mer'î ve muhalled ile vakf ve haps ve şöyle şart eyledim ki ilâ âhirihi deyü ta'yîn-i şürût ve tebyîn-i kuyûd edip meblağ-ı mezbûru ve kanavât-ı mezkûreyi târih-i kitâbdan iki ay mukaddem mütevellî-i mezbûra teslim ol dahi tesellüm ve bi't-tevliye tasarruf etmişidi dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î vâkıf-ı mûmâ-ileyh semt-i vifâkdan cânib-i şikâka teveccüh edip vakf-ı nukûd ve zımında olan şürût ve kuyûdun inde'l-eimmeti's-selâse ve kanavât-ı mezkûre dahi menkûlâtdan olup ve menkûl ve muhavvel kısmının vakfiyyeti İmâm-ı A'zam ve İmam-ı Ebu Yusuf hazerâtı katlarında gayrı sahîh olduğundan mâ'adâ vâkıf menfa'at-i vakfî nefsine şart eylediği sûretde vakıf bâtil olmağın vakf-ı merkûmdan rücû' benim için meşrû' olmakla meblağ-ı merkûmu istirdâd ve kanavât-ı mezkûreden kasr-ı yedine tenbîh olunmak matlûbumdur dedikde mütevellî-i merkûm dahi cevâb-ı bâ-savâba mütesaddî olup vakf-ı nukûd inde'l-eimmeti's-selâse sahîh olmayıp lâkin İmâm Züfer'den İmâm Ensârî rivayeti üzere vakf-ı nukûd ve ona müteferri' olan şürût ve kuyûd sahîh ve câiz ve kanavât dahi menkûlât

¹⁶⁹ Nahl Sûresi, 16/96.

kabîlinden olduğu mimmâ lâ yüraddır lâkin menkûl-i müte‘ârif olup ve menkûl-i müte‘ârifin vakfiyyeti İmam Muhammed hazretleri katında sahîh ve el-yevm amel ve fetvâ imâm-ı müşârun ileyh hazretlerinin kavli-i şerîfleri üzere olduğundan mâ‘adâ vâkîf menfa‘at-i vakfî nefsine şart eylediği sûrette dahi İmam Ebu Yusuf hazretleri katında câizdir deyü meblağ-ı mezbûr ile kanavât-ı mezkûreyi red ve teslîmden imtina‘ ile hâkim-i muvakkı‘ kitâb-ı lâ-zâle hükmühü câriyen bi’l-hakkı ve’s-savâb hazretleri huzûrunda müterâfi‘ân ve her biri fasl ü hasma tâlibân olduklarında hâkim-i müşârun ileyh -esbağallâhu ni‘amehû aleyh- hazretleri dahi meblağ-ı merkûm ve kanavât-ı mezkûrenin İmâmeyn-i müşârun ileyhimâ hazretlerinin kavli-i şerîfleri üzere sıhhat-i vakfiyyetine hükm-i sahîh-i şer‘î buyurdıklarından sonra vâkîf-ı mûmâ-ileyh i‘âde-i kelâm edip İmâm-ı A‘zam ve İmam Züfer hazretleri katında sıhhat müstelzim-i lüzûm olmamakla benim için rücû‘ meftûhdur deyü tekrâr istirdâd etdikde mütevellî-i reşîd dahi cevâb-ı sedîde âğâz edip İmâm-ı A‘zam ve İmam Züfer katlarında müstelzim-i lüzûm değil ise İmam Ebu Yusuf katında vâkîf mücerred “vakaftü” demekle ve İmam Muhammed indinde teslîm ile’l-mütevellî bulunmakla vakîf sahîh ve sıhhat-i vakfiyyet lüzûmdan mufârat etmekle onların kavli-i şerîfleri üzere hükm ricâ ederim dedikde hâkim-i müşârun ileyh hazretleri vakf-ı mezbûrun lüzûmuna dahi hükm ve kazâ ve hükm-i sâbıkını tenfiz ve imza etmeleriyle vakf-ı mezbûr lâzım ve mütehattim olup nakz ve nakîza mecâl muhâl ve ibtâli mümteni‘u’l-ihimâl oldu fe men beddelehü ilâ âhirihî cerâ zâlike ve hurrira ilâ âhirihî.

[s. 210]

3.39.10. Sûret-i vakfiyyet-i akâr ve menkûl

Ser-levha-i makâl-i ferhunde-fâl ve dîbâce-i emr-i zî-bâl-i huçeste-meâl nakş-ı hamd hamîd-i müte‘âl ve senâ-yı cemîl-i Rabb-i Rahîm zî’l-cûd ve’l-efdâl ile tezyîn ve tevşîh olunur ki kâffe-i kâinâtı nizâm-ı bedî‘ üzre ibdâ‘ ve âmme-i masnû‘âtı üslûb-ı menî‘ üzre ihtirâ‘ edip husûsâ nev‘-i insanı ser-efrâz ve lekad kerramnâ tâcı ile mümtâz eyledi ‘illet-i âlâuhû ve ‘izzet esmâuhû * ve hilye-i salât ve selâm ol fâtihâ-i sûre-i nübüvvet ve hâtıme-i

nüşha-i risâlet imâm-ı sufûf-ı enbiyâ ve muktedâ-yı sunûf-ı asfiyâ Muhammedü'l-Mustafa aleyhi mine's-salavât mâ-hiye ezkihâ hazretlerinin ravza-i riyâz-ı cennet olan meşhed-i mutahharlarına îsâr ile tenvîr ve terşih olunur ki vücûd-ı pür-cûdı bâ'is-i îcâd-ı benî âdem ve sebeb-i tekvîn-i levh ve kalemdir * ve tarzıye ve tekrîm fırka-i ashâb-ı kirâm vâcibetü'l-ihtirâm hazerâtının merkad-i aliyyelerine nisâr olunur ki her biri sipihr-i hidâyetde necm-i tâbdâr ve felek-i sa'âdetde bedr-i âlî-tebârdır -rıdvânullâhi te'âla aleyhim ecma'in- ammâ ba'd işbu vakfiyye-i sahiha'i'l-fehâvî ve vesîka-i şer'iyetü'l-metâvînin tahrîr ü inşâ ve tastîr ü imlâsına bâdî oldur ki mahmiye-i İstanbul'da Filan Mahallesi'nde sâkin fahru'l-akrân Süleyman Ağa ibn-i Filan meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zikr-i âtî vakfına li-ecli't-tescîl mütevellî nasb olunmakla tevliyeti kabûl eden Abdullah Ağa ibn-i Filan mahzarında ikrâr-ı sahîh-i şer'î ve îtirâf-ı sarîh-i mer'î edip mahalle-i mezbûrede vâki' şirâen yedimde mülk ve hakkım olup etrâf-ı erba'ası filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd olup filan ve filanı müştemil olan bir bâb menzîlim ile yine emlâkımdan bir mushaf-ı şerîf ve bir cild Tefsir-i Beyzâvî ve bir cild Kâdihân ve bir cild Durer Gurer ve iki cildde matbu' Lügat-ı Vankûlu ve kezâlik iki cildde matbu' Ferheng-i Şu'ûri ve Na'imâ ve Râşid ve Subhî ve 'İzzî târihlerini vakf-ı sahîh-i müebbed ve habs-i sarîh-i muhalled ile vakf ve haps edip şöyle şart ve ta'yîn eyledim ki ilâ âhîrihî gıbbe't-tasdîki's-şer'î emr-i vakf tamam ve hâl-i teslîm encâm bulmuş iken vâkıf-ı mezbûr semt-i vifâkdan cânib-i şikâka sülûk ile vakf-ı mezbûrdan rücû' ve mütevellî-i merkûm ile husûmet ve nizâ'a şürû' edip vakf-ı menkûl mefhar-ı eimme-i fuhûl İmam-ı A'zam ve hümâm-ı akdem siracü'l-mille ve'd-dîn üstâd-ı eimme-i müctehidîn Ebî Hanîfe Nu'man bin Sâbit el-Kûfi -cûziye bi'l-hayr ve kûfiye- hazretlerinin mezheb-i hatîr ve re'y-i münîrlerinde gayr-ı sahîh ve vakf-ı akâr dahi sahîh lâkin gayr-ı lâzım ve vâkıf menâfi'-i vakfî nefsine şurût etmekle şart-ı mezkûra binâen vakfın adem-i cevâzına İmam-ı sâlis Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî hazretleri câzim olmakla vakf-ı mezbûrdan rücû' edip menzîl-i mezbûr ile kütüb-i merkûmeyi ke'l-evvel mülkûme istirdâd ederim dedikde mütevellî-i sühân-sâz cevâb-ı bâ-savâba âğâz edip eğerçi hâl zikr olunan minvâl üzeredir lâkin imâm-ı müşârun ileyh Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî rivâyeti üzere

kütüb-i mezkûrenin vakfiyyeti sahîh olup ârif-i samedânî Ebu Yusuf eş-şehîr bi'l-imâmî's-sâni re'y-i hatîrlerinde vakfin mücerred “vakaftü” kavliyle vakıf sahîh ve lâzım ve sıhhat-i lüzûmu müstelzem olduğundan mâ'adâ vâkıf menâfi'-i vakfi nefsine şart etmek dahi câ'iz olmakla red ve teslîmden imtinâ' ederim deyü hâkim-i muvakkı'-ı a'le'l-kitâb -tûbâ lehü ve hüsnü meâb- hazretlerinin huzûr-ı fâizi'n-nûrlarında vakf-ı merkûm ile müterâfi'ân ve her biri mübteğâsınca fasl ü hasma tâlibân olduklarında hâkim-i müşârun ileyh hazretleri dahi bu bâbda teemmül-i lâyük ve tefekkür-i fâik eyledikde temhîd-i kavâ'id-i hayrı evlâ ve teşyîd-i mebânî-i vakfi ahrâ görmekle tarafeynin kelâmına nazar ve mübtıl-i hayr olmakdan hazer edip âlimen bi'l-hilâfi'l-cârî beyne'l-eimmeti'l-eslâf ve mürâ'iyen bi-cemî'i mâ-lâbüd minhu fi'l-hükmi bi'l-evkâf alâ-re'y-i men-yerâhu mine'l-eimmeti'l-müctehidîn vakf-ı mezbûrun evvelen sıhhatine ve sâniyen lüzûmuna ve şürût-ı merkûmenin cevâzına vâkıf-ı merkûm mahzarında hükmi-i sahîh-i şer'î ve kazâ-i sarîh-i mer'î etmeğın vakf-ı mezbûr sahîh ü lâzım ve haps-i sarîh ve mütehattim olup min-ba'd nakz ve tahvîli muhâl ve tebdîl ve tağyîri adîmü'l-ihimâl oldu fe-men beddelehü ilâ âhirihî cerâ zâlike ve hurrira fi gurreti filan li-seneti filan.

[s. 212]

3.39.11. Sûret-i vakfiyye-i akâr ve menkûl ve nukûd

Hamd-i celîl-i bisyâr ve şükr-i cezîl-i bî-şumâr dergâh-ı vâkıf-ı zamâyir ve esrâr-ı ve bâr-gâh-ı vâhib-i ücûr bî adedi ve bî inhisâra mahsûsdur ki kâffe-i kâinâtı husûsen nev'-i beşeri ahsen-i takvîmde inşâ ve ebda'-i üslûbda imlâ edip tarîk-i ma'âşî ta'lîm ve menâhic-i ma'âdi tefhîm eyledi celle şânehü ve amme nevâlühü ve sıla-i salavât-ı mütevâsılât pîşuvâ-yı cemâ'at-i enbiyâ ve muktezâ-yı zübde-i asfiyâ Muhammedü'l-Mustafa aleyhi salavâtu'llâhi mâ-dâmeti'l-arzı ve's-semâ hazretlerinin ravza-i mutahhara ve meşhed-i mu'attaralarına ihdâ olunur ki şahrâh-ı reşad ve minhâc-ı necâta ümmetini irşâd eyledi ve dahi mübârazân * ve 's-sabikûne 's-sabikûn¹⁷⁰ * ve fâizân-ı unvân * ülâike'l-mukarrabûn¹⁷¹ * olan âl ve evlad

¹⁷⁰ Vâkıa Sûresi, 56/10.

ve ashâb ve ahfâdları üzerlerine olsun ki her biri cevâhir-i din-i mübîne hazîne ve zevâhir-i şer‘-i metîne hadîka-i rezînedir rıdvânullâhi te‘âla aleyhim ecma‘în * ammâ ba‘d mukarrerât-ı umûr ve müsellemtât-ı cumhûrdandır ki bu cihân-ı gaddârın mâl ve câhı bî-karâr ve dünyâ-yı nâ-pâyidârın taht ve tâcı müste‘ârdır pes merd-i hüda ve âkil-i dâna oldur ki binâ-yı mebânî-yi hayrâtı vesîle-i saâdet-i uhreviye ve icrâ-yı merâsim-i hasenâtı vâsita-i izzet-i sermediye bilip * *ellezîne yünfikûne emvâlehüm bi’l-leyli ve’n-nehâr sırran ve alâniyyeten felehüm ecruhüm inde rabbihim ve lâ-hayfün aleyhim ve lâhüm yahzenûn*¹⁷² * medlûlünce emvâl ve erzâkınu vücûh-ı hayrâta nisâr ve infâk-ı fı sebîli’llâhi ez-cân u dil ihtiyâr edip * *İzâ mâte ibnu âdeme in kata‘a amelühû illâ min sülûsin sadakatin câriyetin ve ilmin yüntefe‘u bihî ev veledin sâlihın yed‘û lehû* * hadîs-i şerîf ve eser-i munîf-i sarîhi’l-isnâdın mazmûn-ı şerîfin mülâhaza ve meknûn-ı munîfin muhâfaza ile tahsîl-i ucûr-ı meşkûreye sa‘y-ı mevfûr ve rızâ-yı Rabb-i Gafûr olan umûr-ı mebrûre iktisâbına bezl-i makdûr eyler binâen alâ-zâlik işbu vakfiyye-i celîlü’ş-şân ve cerîde-i bedî‘u’l-unvânın tahrîr ve inşâsına bâdî ve tastîr ve imlâsına âdî oldur ki Dâru’l-Hilâfeti’l-aliyye mahallâtından Filan Mahallesi’nde sâkin Devlet-i Aliyye’de mukâbele-i süvârî havâcesi umdetü erbâbü’t-tahrîr ve’l-kalem zübdetü ashâbü’t-tastîr ve’r-rakîm izzetlû Muhammed İzzet Efendi ibni’l-merhûm filan meclis-i şer‘-i şerîf-i şâmihü’l-imâd ve mahfel-i dîn-i munîf-i râsihü’l-evtâdda zikr-i âtî vakfına li-ecli’t-tescîl ve’l-itmâm emrû’l-vakîf ve’t-tekmîl mütevellî nasb olunmakla tevliyeti kabûl eden zahrü’l-eşbâh Lütfullah Ağa ibn-i Filan mahzarında ikrâr-ı sahîh-i şer‘î ve îtirâf-ı sarîh-i mer‘î edip zikr-i âtî vakfın sudûruna değin silk-i milk-i sahîhimde münselik mahalle-i mezbûrede vâki‘ ma‘lûmü’l-hudûd ve’l-müştemilât bir bâb menzilin ile yine mahalle-i mezbûrede kâin etrâf-ı erba‘adan filana müntehî arsasının filan vakfına senede yüz yirmi akçe mukâta‘ası olup bi-hisâb-ı terbi‘î dört bin zirâ‘ arsa üzerine mebnî filan ve filanı müştemil binâsı mülküm olan menzilin binâsını ve arsa-i mezkûre üzerine gars eylediğim eşcâr ve kürûmu ve silk-i mülkümde münselik olan filan ve filan nâm kitâblarımı ve atyeb-i mâl ve

¹⁷¹ Vâkıa Süresi, 56/11.

¹⁷² Bakara Süresi, 2/274.

enfes-i menâlımdan ifrâz ve kemâl-i imtiyâz ile mümtâz eylediğim üç bin kuruşu hasbeten li'llâhi'l-müte'âl ve taleben li-merzâtihi fî külli'l-ahvâl vakf-ı sahîh-i şer'î müebbed ve haps-i sarîh-i mer'î muhalled ile vakıf ve haps edip şöyle şart ve ta'yîn eyledim ki zikr olunan menzil bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık hasbemâ cerâ'l-âde icâre-i mu'tâde ile âhara îcâr olunup ve meblağ-ı merkûm dahi onu on bir buçuk hesâbı üzere alâ-vechi'l-helâl istirbâh ve istiğlâl oluna ve dahi mâl-ı vakf-ı mezbûr zâyi' olmak ihtimâli olan kimesnelerden hazr olunup ol makûle kimesneler ile mu'âmele olunmaya ve dahi rehn-i kavî ve kefil-i melî ve vakt-i hâcetde ikisinin biri olmadıkça verilmeyip bi-avni'llâhi te'âla ber-vech-i meşrûh icâre-i mu'tâdeden hâsıl olan ray' ve ribh ve fazladan beher sene arsa-i mezkûrenin mukâta'ası olan yüz yirmi akçe edâ olunduktan sonra yevmî on akçe cihet-i tevliyet ve beş akçe cihet-i nezâret ve iki akçesi cihet-i cibâyet ola ve zikr olunan kütüb-i latîfeyi Filan Mahallesi'nde sâkin Filan Efendi hıfz ve lede'l-iktizâ mürâca'at edenleri müstefid eyleyip ol mukâbelede yevmî iki akçe vazîfe verile ve Filan kimse dahi vakf-ı mezbûra vazîfe-i mu'ayyene ile kâtib ola ilâ âhîrihî ve mesârif-ı mezkûreden fazla kalır ise üslûb-ı sâbık üzere istirbâh olunup asla zamm oluna ve dahi mürûr-ı eyyâm ve kürûr-ı a'vâm ile vakfa fütûr ve gallâta kusûr terettüb edip şerâit-i mezkûreye ri'âyet müte'azzir olur ise vakf-ı salîfü'l-beyân mutlakâ vakf-ı fukarâ-i ehl-i îmân ola ve mâdâm ki arsa-i vücûdem gubâr-ı fenâdan pâk ve halvet-saray bedenim şem'-i ruhla tâb-nâk ola tevliyet-i mezkûre ve nezâret-i merkûmeye vazîfe-i mersûmeleriyle evvelâ ben mutasarrıf olup âmme-i umûr-ı evkâf-ı mezbûre ve kâffe-i mesâlih-i murtezika-i mezkûre ve azl ve nasb-ı erbâb-ı vezâyif ve tenkîs ve izdiyâd-ı masârif ve ibdâl ve tebdîl ve tağyîr ve istibdâl ve tahvîl ü teksîr merraten ba'de uhrâ kerrât ile yedimde ve meşîyetimde ola ve'l-hâsıl her emirde münferid ve müstakil ve müstebid olup umûruma kimse müzâhim ve mâni' ve münâzi' ve dâfi' olmaya ve nakd-i kerân mâye-i ömr-i azîzi hazînedâr-ı ervâha teslîm eylediğimden sonra tevliyet-i mezkûre ve nezâret-i murtezikaya vazîfe-i mersûmeleriyle evlâdım ve evlâd-ı evlâdım ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdım batnen ba'de batnin ve fer'an gibbe aslin mâ te'âkabu ve tenâselu zükûran ve inâsan ale's-seviyye mutasarrıf olalar ne'üzü bi'llâhi min gazabi'l-Feyyâz ba'de'l-

inkirâz tevliyet-i mezkûre ve cihât-ı sâire-i merkûmenin tevcîh ve ta'yîni mahmiye-i İstanbul'da icrâ-i ahkâm-ı dîn-i mübîn ve ihyâ-i i'lâm-ı şer'-i metîn eden kâdî efendiler hazretlerinin re'y-i münîr ve tedbîr-i müstenîrlere mevîz ola deyü ta'yîn ve tahsîs-i şurût ve kuyûd ve tebyîn ve tansîs-i ukûd-ı birle hatm-i kelâm ve istifâ-yı merâm etdikden sonra bi'l-cümle zikr olunan kütüb-i mevsûfe-i mezkûre ve nukûd-ı merkûme ve eşcâr-ı mersûme ile ebniyye-i mahdûde-i mezkûreyi fâriğan ani'ş-şevâgil mütevellî-i mezbûra teslîm eylediğimde ol dahi vakfiyyet üzere bi't-tevliye kabz ve tesellüm edip sâir-i evkâf ve mütevelliyân-ı eslâf gibi tasarruf-ı tâmm ve ri'âyet-i merâsim-i şurût ve kuyûda sarf-ı ihtimâm eyledi dedikde gıbbe's-tasdîku'ş-şer'î emr-i vakf-ı tamâm ve hâl-i teslîm-i encâm bulmuş iken vâkıf-ı mûmâ-ileyh esbaga'llâhu ni'amehü aleyh semt-i vifâkdan cânib-i hilâfa sülûk ile vakf-ı mezbûrdan rücû' ve mütevellî-i mezbûr ile husûmet ve nizâ'a şurû' edip evvelâ vakf-ı nukûd ve ona müteferri' olan şurût ve kuyûd inde'l-eimmei's-selâseti'n-nehârîr aleyhim rahmetü'l-Meliki'l-Kadîr sahîh olmayıp ve sâniyen vakf-ı akâr mefhar-i eimme-i kibâr olan imam-ı a'zam ve hümâm-ı akdem sirâcü'l-mille ve'd-dîn üstâdü'l-eimmeti'l-müctehidîn Ebî Hanîfe Nu'man bin Sâbit el-Kûfi -cûziye bi'l-hayr ve kûfiye- hazretlerinin mezheb-i hatîr ve re'y-i münîrlerinde sahîh lâkin gayr-ı lâzım ve sâlisen vakf-ı menkûlün yine İmâm-ı Ebî Hanîfe hazretleri rivâyeti üzere adem-i cevâzı mahallinde tasrîh olunup arsası bir cihete vakf olan mülk ebniye ve şicârın dahi cihet-i uhrâya vakfiyyeti ba'zı eimme-i kirâm katında sahîh olmamakla binâen alâ-zâlik vakf-ı mezbûrdan rücû' edip zikri mürûr eden ebniye ve eşcâr ve kütüb-i mezbûre ve nukûd-ı merkûmeyi ke'l-evvel mülkûme istirdâd ederim dedikde mütevellî-i sühân-sâz cevâb-ı bâ-savâba âğâz edip eğerçi hâl-i bâlâda tafsîl ü beyân ve şerh u ayân olunan minvâl üzeredir lâkin İmâm Züfer aleyhi rahmetu'llâtü'l-meliki'l-ekberden İmâm Muhammed bin Abdullah el-Ensârî aleyhi rahmetü'l-Bârî rivâyeti üzere vakf-ı nukûd ve ona müteferri' olan şurût ve kuyûd sahîh ve âlim-i Rabbanî İmâm-ı Sâlis Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî re'y-i şerîfleri üzere zikr olunan kütüb-i şerîfe vakfin sıhhati mahallinde sarîh olup arsa-i mevkûfe üzerinde olan mülk ebniye ve eşcârın dahi cihet-i uhrâya vakfiyyetini ba'zı meşâyih-i izâm tecvîz etmekle red ve

teslîmden imtina‘ ederim deyü hâkim-i muvakkı‘ sadr-ı küttâb -tûbâ lehû ve hüsni meâb- efendi hazretleri huzûrunda vâkîf-ı mûmâ-ileyh ile müterâfî‘ân ve her biri mübteğâsınca fasl u hasma tâlibân olduklarında hâkim-i müşârun ileyh lâ-zâle‘l-hakku câriyen beyne yedeyhi hazretleri dahi bu bâbda teemmül-i lâyük ve tefekkür-i fâ‘ik etdikde temhîd-i kavâ‘id-i hayrı evla ve teşbîd-i mebânî-yi vakfî ahrâ görmekle tarafeynin kelâmına nazar ve muhtıl- i hayr olmakdan hazer edip âlimen bi‘l-hilâfî‘l-cârî beyne‘l-eimmeti‘l-eslâf ve mürâ‘iyen li-cemî‘-i mâlâ-büdde minhü fi‘l-hükm-i bi‘l-evkâf alâ-kavli men yerâhû mine‘l-eimmeti‘l-müctehidîn rıdvânullâhi te‘âlâ aleyhim ecma‘în ebniye-i mevsûfe-i mezbûre ile eşcâr-ı mezkûre ve kütüb-i mezbûre ve nukûd-ı merkûmenin bi‘l-cümle vakfiyetlerinin sıhhatine ve şürût-ı mezkûrenin cevâzına vâkîf-ı mûmâ-ileyh mahzarında hükm edicek vâkîf-ı mûmâ-ileyh inân-ı kelâmını semt-i âhara atf edip gerçi evkâf-ı mezbûre ve şürût-ı mezkûre ber-vech-i meşrûh hükm-i hâkim ile sıhhat buldu lâkin hazreti İmâm Ebî Hanîfe hazretleri katında sıhhat-i lüzûmu müstelzim olmamakla evkâf-ı mezbûre lâzım değildir deyü cümlesini yine istirdâd edicek mütevellî-i mezbûr tekrâr cevâb-ı bâ-savâba mütesaddî olup gerçi Ebî Hanîfe hazretleri katında hâl zikr olunan minvâl üzeredir lâkin nihâr-i me‘âni İmâm Ebî Yusuf eş-şehîr bi‘l-imâmi‘s-sânî re‘y-i hatîrlarında vâkîfın mücerred “vakaftü” kavliyle vakîf sahîh ve lâzım ve sıhhat-i lüzûmu müstelzim olup ve İmâm-ı Hüâm-ı Sâlis Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî re‘y-i münîrlerinde teslîm ile‘l-mütevellî ve zikr-i te‘bîd ile vakfa lüzûm ârız olmakla alâ re‘yihime‘s-sedîd evkâf-ı mezkûrenin lüzûmuna dahi hükm olunmak matlûbumdur dedikde hâkim-i müşârun ileyh lâ-zâle beyne‘l-enâm müşârun ileyh imâmeyn-i hüâmeyn re‘y-i şerîfleri üzere evkâf-ı mezkûrenin lüzûmuna dahi vâkîf-ı mûmâ-ileyh muvâcehesinde hükm-i sahîh-i şer‘î ve kazâ-i sarîh-i mer‘î etmeğin evkâf-ı mezbûre sahîh ve lâzım ve haps sarîh ve mütehattim olup min ba‘d nakz ve tahvîli muhâl ve tebdîl ve tağyîri adîmü‘l-ihimâl oldu (*Femen beddelehü ba‘de mâ semi‘ahü fe-innemâ ismühü alellezîne yübeddilûnehü inne‘llâhe semî‘un*

*alîm*¹⁷³) ve ecru'l-vâkıfî ale'l-Hayyî'l-Cevvâdî'l-Kerîm cerâ zâlike ve hurrira fî gurreti Ramazânî'l-mübârek li-seneti filan.

[s. 217]

3.39.12. Hâmiş-i vakfiyeye tahrîr olunan zamm ve ilhâk sûreti

İşbu vakfiyye-i ma'mûlün bihânın hilâl-i sûtûrunda mastûrû'l-ism fahrû'l-kuzâtî'l-kirâm vâkıf İsmail Efendi ibn-i Halil meclis-i şer'î şerîf-i enverde zikr-i âti vakfına mütevellî nasb eylediği İbrahim Ağa ibn-i Abdülkerim mahzarında ikrâr ve takrîr-i kelâm edip İstanbul'da Eski İmâret Mahallesi müezzine senede yüz yirmi akçe mukâta'alı arsasının üzerinde mevcûd ebniyesi vakf-ı âti'l-beyânın sudûruna değin yedimde mülk ve hakkım olup mahalle-i mezbûrede vâki' etraf-ı erba'ası filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd filan ve filanı müşt Emil olan bir bâb menzilin ebniye-i memlûkesini hasbeten li'llâhi te'âlâ haps-i sahîh-i müeyyed ile vakf ve haps edip vakf-ı evvelimin zamm ve ilhâk ve vakf-ı evvelimin şürût ve kuyûduyla işbu menzil-i mezkûrda dahi amel oluna deyü ta'yîn-i şürût ve tahsîs-i kuyûd ile menzil-i mezkûru fâriğan ani's-şevâgil mütevellî-i mezbûra teslîm ol dahi ba'de't-tesellüm ve'l-kabz sâir evkâf-ı mütevellîlerinin evkâfda tasarrufları gibi tasarruf eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î vâkıf-ı merkûm derûn-i vakfiyye-i ûlâda mezkûr olduğu vech üzere menzil-i mezkûru istirdâd ve mütevellî-i mezbûr dahi reddin imtinâ' ile ba'de't-terâfu' hâkim-i muvakkî' a'le'l-kitâb -veffekahullâhu te'âlâ sebîlü's-savâb- efendi hazretleri dahi âlimen bi'l-hilâf alâ-re'y-i men yerâhû mine'l-eimmeti'l-eslâf evvelen menzil-i mezkûrun sıhhat-i vakfiyyetine ve sâniyen lüzûmuna hükm-i sahîh-i şer'î etmeğın min ba'd nakz ve tahvîline mecâl muhâl oldu cerâ zâlike ve hurrira fi'l-yevmi'l-filâni li-seneti filan.

¹⁷³ Bakara Sûresi, 2/181.

[s. 218]

3.39.13. Vakfiyye kenârına tahrîr olunan tağyir-i şürût sûreti

Vâkîf-ı mûmâ-ileyh vakfının tebdîl ve tağyîr ve tahvîl ve taklîl ve teksîrini merreten ba‘de uhrâ kendi yedinde komağla meclis-i şer‘de takrîr-i kelâm edip işbu vakfiyyede mahmiye-i mezbûrede vâki‘ Ali Paşa Câmi‘inde ba‘de edâ-i salâti‘z-zuhr üç nefer kimesne müctemi‘in oldukları hâlde Kur‘ân-ı azîm ve Furkân-ı kerîm‘den her biri birer cüz-i şerîf tilâvet edip sevâbını rûhuma ihdâ eyleyip yevmî ikişer akçe vazîfeye mutasarrîf olalar deyü şart etmişidim. Hâlen ol şartdan rücû‘ edip yine câmi‘-i mezkûrda dahve-i kübrâda yevm-i sebt ve yevm-i ehad ve isneyn bu üç günlerde tefsîr ve hadîsden mefharu‘l-ulemâ-i ve‘l-fuzalâ Fazlullah Efendi ibn-i İdris tadrîs eyleyip akab-i dersde olan duâsında bu fakîri duâ-i hayr ile yâd eyleyip mukâbelesinde yevmî altı akçe vazîfeye mutasarrîf ola deyü şart ve ta‘yîn eyledim ve merraten ba‘de uhrâ tebdîl ve tağyîri yedimde ola ve ba‘de‘l-yevm bu şart-ı sâni ile amel oluna dedikde mâ vaka‘a bi‘t-taleb ketb olundu.

3.39.14. Hâmiş-i vakfiyyeye tahrîr olunan zamm ve ilhâk-ı nukûd ve bazı şurût sûreti

İşbu metn-i vakfiyye-i ma‘mûlün bihâda mezkûru‘l-ism nukûd-ı mevkûfenin vâkîfı el-Hâc Ahmed bin Musa meclis-i şer‘-i şerîf-i Ahmedî ve mahfel-i dîn-i munîf-i Muhammedî‘de zikr-i câî vakfına li-eclî‘t-tescîl ve‘l-itmâm emrû‘l-vakf ve‘t-tekmîl mütevellî nasb ve ta‘yîn eylediğimi derûn-i vakfiyyede ismi mezkûr Süleyman bin İbrahim nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı sahîh-i şer‘î ve i‘tirâf-ı sarîh-i mer‘î edip derûn-i vakfiye-i sâbıkamda tahrîr ve tafsîl olduğu vech üzere bundan akdem vakf-ı müebbed ve habs-i muhalled ile vakf ve haps ve tescîl-i şer‘î ve teslîm ile‘l-mütevellî eylediğim bin kuruş nukûd-ı mevkûfe şurûtunun tebdîl ve tağyîr ve taklîl ve teksîri yedimde ola deyü şart ve ta‘yîn eylediğime binâen bu defa atyeb-i emvâl ve ahsen-i menâlimden beş yüz kuruş dahi ifrâz ve hasbeten li‘llâhi‘l-Meliki‘l-Müte‘âl vakf-ı sahîh-i müebbed ve haps-i sarîh-i muhalled ile vakf ve haps ve vakf-ı evvelime zamm ve ilhâk edip derûn-i vakfiyye-i sâbıkâ-i mezkûrede zikr olduğu üzere işbu nukûd dahi nukûd-ı sâbıkâ misillû

istirbâh olunup lâkin nukûd-ı mecmu‘ mevkûfe-i mezkûre bin beş yüz kuruş ile düşdükçe münâsib mahallerde akâr iştirâ olunup icâre-i mu‘accele ve müeccele ile âhara îcâr olunup hâsıla olan icârât dahi galle-i mezkûrenin sarf olunduğu mahallere sarf oluna. Galle ve icârât-ı mezkûreler dahi fazla kalan olur ise fazla-i merkûme dahi nukûd-ı mevkûfe-i mezkûreye zamm ile ber-vehch-i muharrer amel oluna ve yine şürût-ı mezkûrenin tebdîl ve tağyîr ve taklîl ve teksîri merraten ba‘de ûlâ ve kerraten gıbbe uhrâ yed ü meşiyetimde ola deyü ta‘yîn-i şürût ve tebyîn-i kuyûd birle meblâğ-ı merkûm beş yüz kuruşu mütevellî-i mezbûr Süleyman’a def‘ ve teslîm eylediğimde ol dahi yedimde bi’t-tevliye ahz ü kabz ve evkâf-ı sâire mütevellîleri gibi tasarruf eyledi dedikde gıbbe’t-tasdîki’ş-şer‘î vâkîf-ı mezbûr vakf-ı mezkûrundan rücu‘ edip meblağ-ı merkûm mülküne istirdâd ve mütevellî-i mezbûr dahi red ve teslîmden imtinâ‘ ile kemâ hüve’l-mezkûr fi’l-kütübi’l-fikhiyyeti hâkim-i muvakkı‘ sadr-ı küttâb -rafe‘a kadrahu mevlâhü’l-vehhâb- efendi hazretleri huzûrunda müterâfî‘ân ve her biri mübtegâsınca fasl ü hasma tâlibân olduklarında hâkim-i mûmâ-ileyh esbağâ’llâhu ni‘amehû aleyh hazretleri dahi âlimen bi’l-hilâfî alâ kavî-i men cevvezehû mine’l-eimmeti’l-eslâfî’l-esrâf vakf-ı mezkûrun evvelen sıhhatine ve ba‘dehû lüzûmuna hükm-i sahîh-i şer‘î ve kazâ-i sarîh-i mer‘î buyurup ol vechile vakf-ı mezkûr sahîh ve lâzım ve mütehattim olup min-ba‘d nakz-ı nakîzına mecâl muhâl ve tebdîl ve tağyîri adîmü’l-ihtimâl oldu – “Fe-men beddelehû ilâ âhiri’l-ayeh” ve ecrü’l-vâkîfî ale’l-Hayyî’l-Cevvâdî’l-Kerîm cerâ zâlike ve hurrira fi’l-yevmi’s-sânî min Zilhicceti’ş-Şerîfe sene 1242 min-hicreti men lehü’l-izzü ve’s-sa‘âdetü ve’ş-şeref.¹⁷⁴

3.39.15. Sûretü mâ yüktebü fi istibdâli’l-vakîf

Elhamdülillâhi’l-Meliki’l-Müte‘âl zi’l-azameti ve’l-celâl lâ yütesavveru fi zâtihi’t-tahvîl ve’l-intikâl ve lâ yecrî fi mülkihi et-tebdîl ve’l-istibdâl ve’s-salâtü ve’s-selâmü alâ seyyidinâ Muhammed sâhibü’l-makâmi’l-Mahmûd ve alâ-âlihi ve ashâbihi’llezîne istebdelû bi-mülki’d-dünyâ dâru’l-bekâ-i

¹⁷⁴ Bu dava çalıştığımız nüshada bulunmayıp müellif nüshası vr. 87a’da bulunmaktadır.

ve'l-hulûd ve ba'de işbu kitâb-ı sıhhat-nisâbın tahrîrine bâ'is ve bâdî budur ki mahmiye-i İstanbul'da Lütî Paşa kurbunda Şeyh Resmî Mahallesi'nde vâki' tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd filan ve filanı müştemil Cafer Bey Vakfı'ndan olup süknâsı bir racül-i sâlihe meşrûta olan menzilin bâ-berât-ı şerîf-i âli-şân mütevellîsi olan Zülfikar Ağa ibn-i filan meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb Abdulğafur Efendi ibn-i filan mahzarında takrîr-i kelâm ve ta'bîr ani'l-merâm edip merkûm Abdulğafur Efendi'nin silk-i mülkünde münselik olup mahalle-i mezbûrede kâin tarafları filan ve filan ve filan ve filan ile mahdûd filan ve filanı müştemil olan bir bâb mülk menzil cevdeten ve arsaten ve rağbeten ve kıymeten sâlifü'z-zikr menzilden ekser ve evfer olmakla merkûm Abdulğafur Efendi istibdâle tâlib ve râgıb olup ben dahi tevliyetim hasebiyle istibdâl-i cânib-i vakfa min külli'l-vücûh enfa' ve evlâ olmağın istibdâl murâdıdır dedikde savb-ı şer'-i hatîrdan Mevlânâ filan efendi irsâl olunup ol dahi hâssa mimârlarından Muhammed Halîfe ibn-i filan ve Ahmed Halîfe ibn-i filan nâm kimesneler ile zeyl-i kitâbda muharrerü'l-esâmî olup ebniye ve sukûf ahvâline vukûfları olan müslimîn ile evvelâ vakıf olan menzile varıp mütevellî-i mezbûr muvâcehesinde mesâha eylediklerinde binâ zirâ'ıyla arsası üç yüz zirâ' olup beher zirâ'ı altmışar akçeden on sekiz bin akçe ve yüz kırk zirâ' sakfının her zirâ'ı yüz altmış akçeden yirmi iki bin dört yüz akçe ki cem'an kırk bin dört yüz akçeye bâliğ olup ba'dehû bâ-cem'ihim mülk olan menzil-i mezbûrun üzerine varıp mi'mârân-ı mezbûrân mesâhasıyla arsası dört yüz zirâ' olup her zirâ'ı doksar akçeden altı bin akçe ve iki yüz altı zirâ' sakfının beher zirâ'ı seksen beşer akçeden bin iki yüz elli akçeye bâliğ olup vech-i meşrûh üzere mülk olan menzilin kıymeti vakf olan menzil-i merkûmun kıymetinden on altı bin sekiz yüz elli akçe ziyâde ve vakıf menzilin ecr-i misli yevmî bir akçe ve mülk olan menzilin ecr-i misli yevmî iki akçe mimârân-ı mezbûrân ve sâir müslimîn ihbâr ve ittifâk eylediklerini mevlânâ-yı mezbûr mahallinde ketb ü tahrîr ve ba'dehû bi-esrihim meclis-i şer'a gelip ihbâr eylediklerinde istibdâl-i vakf-ı merkûma her vecihle enfa' ve evlâ olduğu zâhir ve mütebeyyin oldukdan sonra izn-i hümâyûnu nâtik emr-i celîli'l-kadr vârid olmakla hâkim-i muvakkî' sadr-ı küttâb -tübâ lehû ve hüsni

meâb- efendi hazretleri eimme-i fukahâ-i zevi'l-ihirâmîdan istibdâl-i vakfi tecvîz eden ulemâ-i izâm kavilleri üzere istibdâle izin vericek mütevellî-i mezbûr menzil-i mezkûru merkûm Abdulğafur Efendi'nin mülkü olan menzil-i mahdûd-ı mezkûr ile mübâdele eyledikten sonra mütevellî-yi mezbûr istibdâl-i mezbûrdan rücû' edip vâkıf-ı mezbûr vakfiyye-i ma'mûlün-bihâ ve ma'mûlün-aleyhasında istibdâl şart etmediğinden mâ'adâ istibdâlin ba'zı eimme-i kirâm katlarında adem-i cevâzı kütüb-i mu'teberât-ı fikhiyyede mastûr olmakla binâen alâ-zâlike vakf olan menzil-i mezbûru bana merkûm Abdulğafur Efendi teslim eylesin kemâ kâne vakfiyyet üzere zabt ederim dedikde merkûm Abdulğafur Efendi cevâbında rab' ve kıymet cihetinden ekser ve evfer-i bedel bulunıcak hâkim için istibdâle kudret vardır esahh-i kavil dahi değil ise dahi emr-i şerîf-i sultanî ile istibdâl olunıcak nakz olunmaz deyü sıhhatine hükm taleb ederim dedikde hâkim-i müşârun ileyh dahi ânifen beyân olunduğu üzere istibdâl cânib-i vakfa vücûhla enfa' ve evlâ olmağın âlimen bi'l-hilâf menzil-i mevkuf-ı mezbûrun mülkiyetine ve menzil-i memlûk-i merkûmun vakfiyyetine hükm buyurup mütevellî-i mezbûr bî-vech mu'ârazadan men' olunmağın mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

[s. 220]

3.39.16. Def'a istibdâl-i vakf sûreti

(Elhamdülillâhi lâ tebdîle li-kelimâtihi ve lâ tağyîra li-zâtihi ve sıfâtihi ve's-salâtü ve's-selâmü alâ Muhammedini'llezî üssise bünyânü'd-dîni'l-metîn ale't-takvâ ve alâ âlihi ve ashâbihi'llezîne istebedelû ma'mûrate dâru'l-bekâi bi-dâri'l-fenâi) ve ba'd işbu kitâb-ı müstetâb-ı sıhhat-nisâbın tenmîk ve imlâsına bâdî oldur ki mahrûse-i Selanik mahallâtından el-Hâc İsmail Mahallesi'nde vâkı' etrâf-ı selâsesi düstûr-ı ma'delet-me'ab ale'l-himem devletlü inâyetlü es-Seyyid Nu'man Paşa hazretlerinin sarây-ı âlîleri ve ba'zen el-Hâc Mustafa menzili ve taraf-ı râbi'i tarîk-i âmm ile mahdûd iki bâb fevkânî oda ve bir yazlık bir sofa ve bir bâb tahtânî oda ve kileri müştemil menzili Fatıma nâm sahibetü'l-hayrın vakfı olup süknâsını fukarâdan süknâyâ muhtâc ve muhtâce olanlara şart ve ta'yîn eylediği

menzilin hâlen tevcîhi hâkimü'ş-şer'le ber-mûceb-i şart vâkıf-ı mutasarıf ve mütevellisi olan Mehmed Ağa ibn-i Abdullah nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i şâmihü'l-erkân ve mahfel-i Dîn-i münîf-i müessesü'l-bünyânda hâlen mahrûse-i mezbûreye sâye-endâz fer ve iclâl * ve kâr-sâz ma'delet ve efdâl * vezîr-i ve'l-ecnâb celiyyü'l-himem düstûr-ı celâlet-me'âb ferhunde-şîm-i bâsıt-ı bisâti'l-adli ve'l-insâf hâdimü esâsi'l-cevri ve'l-i'tisâf şems-i feleki's-siyâde ve'l-ikbâl bedr-i semâ'i's-sa'âde ve'l-iclâl * vezîr-i Felâton tedbîr-i müşârun ileyh hazretlerinin taraf-ı zâhirü'ş-şeref-i düstûrânelerinden husûs-ı âti'l-beyânda vekîl-i şer'îleri olan Hüseyin Efendi ibn-i Ali mahzarında bi't-tevliye ikrâr ve takrîr-i kelâm edip vezîr-i müşârun ileyh hazretlerinin muntazam silk el-ân temellükleri olup mahrûse-i mezbûrede kıt'a-i bâlâ mahallâtından Cami'-i Atik Mahallesi'nde vâki' etrâf-ı erba'ası tarîk-i âmm ile mahdûd ve iki bâb fevkânî oda ve iki sofa ve dehlîz ve bir yazlık ve fevkânî kiler ve iki bâb tahtânî oda ve bir sofa ve fırın ve eşcâr-ı müsmire ve gayr-i müsmireyi hâvî bahçe ve bir mikdâr avluyu müştemil mülk menzil se'aten ve cevdeten ve râğbeten ve kıymeten mütevellîsi olduğum sâlifü'z-zikr vakf-ı menzilden ekser ve evfer ve vekîl-i merkûm Hüseyin Efendi istibdâle tâlib ve râğb olup istibdâl-i merkûm cânib-i vakfa min külli'l-vücûh enfâ' ve evlâ olmakdan nâşî hasbe't-tevliye istibdâl murâdımdır dedikde vâki'-i hâl lede'ş-şer'i'l-enver resîde-i derece-i tahkîk olmak için savb-ı şer'-i hatîrdan Mevlânâ filan efendi ibn-i filan irsâl olunup ol dahi mi'mârân-ı hâssadan Mehmed Ağa ibn-i Abdurrauf ve zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî ebniye ve sukûf ahvâline ittılâ'ları olan ashâb-ı vukûf ile evvelâ vakf olan menzil-i sâlifü'z-zikrin üzerine varıp mütevellî-i merkûm muvâcehesinde mi'mâr-ı mezbûr arsasını mesâha eylediğinde bir tarafı tûlen otuz yedi ve arzen on bir zirâ' ve bir tarafı dahi tûlen on buçuk ve arzan sekiz zirâ' ki bi-hisâbi terbî'î dört yüz doksan bir zirâ' olup beher zirâ'ı yirmibeşer akçeden dokuz bin sekiz yüz yirmi akçe ve sakfinin tûlen olan üç buçuk ve arzan on üç zirâ' ki hisâb-ı merkûm üzere yüz altmış beş zirâ' sakfinin beher zirâ'ı altmışar akçeden bin beş yüz akçe ki cem'an arsa ve ebniyesinin yirmi bin üç yüz elli akçe kıymeti olup ba'dehû bâ-cem'ihim mülk olan menzil-i mezbûrun üzerine varıp mi'mâr-ı merkûm kezâlik arsasını mesâha eylediğinde bir tarafı tûlen elli buçuk ve arzen on yedi zirâ'

ve bir tarafı dahi tûlen otuz üç ve arzan altı zirâ‘ ki bi-hisâb-ı terbî‘î iki yüz dokuz buçuk zirâ‘ olup beher zirâ‘ı otuz akçeden otuz altı bin iki yüz seksen beş akçe ve sakfinin tûlen on dokuz ve arzan on beş zirâ‘ ki bi-hisâb-ı terbî‘î iki yüz seksen beş zirâ‘ olup beher zirâ‘ı altmışar akçeden on yedi bin yüz akçe ki cem‘an arsa ve ebniyesinin elli üç bin üç yüz seksen beş akçe kıymeti olup ber-vech-i meşrûh mülk olan menzil-i mezbûrun kıymeti vakf olan menzil-i merkûmun kıymetinden otuz üç bin otuz beş akçe ziyâde olduğundan mâ‘adâ sâlifü’z-zikr vakıf menzilin ecr-i misli yevmî bir akçe ve mülk olan menzil-i merkûmun ecr-i misli yevmî iki akçe olduğunu mevlânâ-yı merkûm ba‘de’l-mu‘âyene mahallinde ketb ü tahrîr ba‘dehû bâ-cem‘ihim meclis-i şer‘a gelip her biri alâ vukû‘ihî ihbâr ve takrîr eylediklerinde istibdâl-i vakf-ı merkûma vücûhla enfâ‘ olduğu lede’ş-şer‘ zâhir ve istibdâl-i merkûma izn-i hümâyunu nâtık emr-i celîlü’ş-şân-ı şevket-nümûn dahi mevhibet-i ârâ-yı vürûd olmakla cenâbü’l-hâkimü’l-muvakkı‘ sadr-ı küttâb bi-tevkî‘ihî’r-refi‘ü’l-müstetâb -tûbâ lehû ve hüsni meâb- hazretleri dahi istibdâl-i vakfı tecvîz eden meşâyih-ı fukahâ-i izâm kavilleri üzere istibdâl-i merkûma ba‘de’l-izin mütevellî-i merkûm Mehmed Ağa menzil-i vakf-ı merkûmu vezîr-i müşârun ileyh hazretlerinin mülkü olan menzil-i mezbûr ile mübâdele eyledikten sonra mütevellî-i merkûm istibdâl-i mezbûrdan rücû‘ edip vâkıfe-i mezbûra vakfiyye-i ma‘mûlün-bihâsından istibdâl şart etmeyip ve ba‘zı eimme-i fukahâ-i kirâm katlarında istibdâlin adem-i cevâzı kütüb-i mu‘teberât-ı fihhiyyede mastûr olmakla menzil-i mezkûru vekîl-i merkûm bana teslim eylesin dedikde vekîl-i merkûm cevâbında ray‘ ve kıymet cihetinden ekser ve evfer-i bedel buluncak hâkimü’ş-şer‘ için istibdâle şer‘an kudret vardır esahh-ı akvâl değil ise dahi emr-i şerîf-i sultânî ile olıcak nakz olunmaz deyü sıhhat-i istibdâle hüküm talep eyledikde hâkim-i müşârun ileyh hazretleri dahi cânib-i vakfa enfa‘ olduğu cihetden âlimen bi’l-hilâf menzil-i mevkûf-ı mezbûrun mülkiyyetine ve menzil-i memlûk-i merkûmun vakfiyyetine hüküm ve imzâ birle mütevellî-i merkûm bî-vech mu‘ârazadan men‘ olunmağın mâ hüve’l-vâki‘ bi’l-ibtigâ ketb olundu.

[s. 416]

Hâtimetü'l-kitâb li'l-câmi'

Bu kitâb-ı müşgîn-nikâb kütüb-i mu'teberât-ı sakiyyeden Hâcibzâde ve Hızırzâde ve Musazâde ve Şânîzâde saklerinden ve sukûk-i sâireden intihâb ve vekâyi' kâtibi Şeyhzâde Efendi ve Balat Mahkemesi Başkâtibi Hüseyin Feyzi Efendi ve kassâm kâtiplerinden Ferâizî Hüseyin Efendi ve bazı ahibbâ-i kirâm mecmûalarından istishâb olunan suver-i vesâik-i şer'iyeden mâ'adâ evkât-ı niyâbet ve mevleviyyet-i fakîrânemizde inşâ olunân bazı tesvîdât ve esnâ-i murâfa'ada tahsîn olunmakla sûreti ahz olunan bazı senedât ve sicillât-ı mu'teberâtdan ba'de'l-mutâla'a tahrîrine zafer-yâb olduğumuz suver-i mukayyedâtdan ba'de't-terâküm bâ-avn ve tevfik-i Cenâb-ı Mucîb işbu kitâb-ı sıhhat-nisâb keşide-i silk-i tertîb olunmakla manzûr-ı nazar-ı saâdet ve meşhûd-ı bâsire-i inâyetleri olan eshâb-ı lütf ve mürüvvetden mercûdur ki vâki' olan sehv ve hatasını dâmen afvlarıyla mastûr ve kalem-i saâdet-tev'emleriyle tashîh birle rağbet-i ücûr buyuralar.

قد وقع الفراغ من تسويد هذا الكتاب بحول الله الملك الوهاب بقلم جامع الفقير نعمان حفيد شيخ الاسلام دباغزاده القاضي بمدينة فلبه موقتا باعتبار القدس الشريف في اليوم الثالث عشر من شوال المكرم لسنة اربع عشر و مائتين و الف من هجرة من له العز و الشرف

قد كمل طبع هذه النسخة المنقولة من النسخ المطبوعة المصححة حسب الامكان مع المقابلة من اصلها في ظل دولة سلطاننا الاعظم و خاقاننا المعظم ممدوح الفعال كريم الخصال السلطان السلطان (السلطان عبد المجيد خان) ادام المولى قباب دولته مرفوعة العماد و اعلام نصرته مؤيدة بين العباد * ما صكت الاعلام الشرعية و نشرت المنشورات السنوية * و تيسر ختامه بدار الطباعة العلية في مقر الخلافة المحمية * بمعرفة ناظرها المحتاج الى عواطف الالهية البهيه * التي شملت مواعدها البرية و عمت * يسارى زاده مصطفى عزت * فى او اخزر بيع الاول لسنة تسع و خمسين و مائتين و الف

[Fihrist s. 1]

Terceme-i Câmî‘u’s-Sak Debbâğzâde Nu‘man Efendi

Mûmâ-ileyh sahibü’t-târih Şeyhülislâm Hoca Sa‘deddin Efendi ibn-i Hasan Can ibn-i Cemalleddin et-Tebrîzî merhûmun oğlu Şeyhülislâm Es‘ad Efendi merhûmun oğlu Şeyhülislâm Ebûsaid Efendi merhûmun kerîmesi ve İzzetî Efendi’nin halilesi Rukiyye Hanım’ın duhteri ve Şeyhülislâm Debbâğzâde Mehmed Efendi’nin halilesi Safiye Hanım’dan mütevellid Yahyâ Efendi’nin kızı ve Bükâî-zâde Abdullah Efendi’nin hemserî olan Rabia Hanım’dan mütevellid olup Medîne-i Münevvere kâdısı iken vefât eden Bükâî-zâde Ahmed Efendi’nin oğludur. Bin iki yüz üç senesi hulûlünde Bağdad-ı behişt-âbâd’da molla ve iki yüz altı senesinde Filibe mevleviyyetiyle kâm-revâ ve on sâli esnâsında yine Filibe kazâsına nâil ve on dört târihinde pâye-i mahrec ile emeline bi’l-istihkâk vâsıl ve feth-i Mısır hengâmında Mısır mollalığıyla be-nâm ve tekmîl-i müddet-i örfiyyesine iki mâh kalarak âzim-i dâru’s-selâm olmuştur. İşbu mecmû‘a-i matbû‘a ile fıkıhdan bir mecmû‘a dahi tertîb ve teclîd ve ol vechile nâmını tahlîd etmiştir. Aleyhi’r-rahmetü ve’l-ğufrân.

SONUÇ

Osmanlı resmî belgeleri arasında yer alan şer‘iyye sicillerinin bir derlemesi olan ve mahkemelerde kadılara yol gösterme niteliği taşıyan sakk mecmûaları, Osmanlı Devleti’nin birçok farklı disiplinini yansıtması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu sakk mecmûlarından bir tanesi olan ve incelemesini yaptığımız Debbağzâde Nu‘mân Efendi’nin *Tuhfetü’s-Sukûk* adlı eseri birçok ilmi kaynaktan nükûl alınarak derlenmiş çok sayıda dava örneğini ihtiva etmektedir.

Bu çalışmada tezin hacmini sınırlandırmak amacıyla *Tuhfetü’s-Sukûk* adlı mecmûanın yalnızca hüccet bölümünün transkripsiyon ve incelemesi yapılmıştır. Eserin yarı hacmini oluşturan hüccet bölümü toplam 250 adet davadan oluşmaktadır.

Eserde başlıklar numaralandırılmamış olup taramayı kolaylaştırması amacıyla transkripsiyon çalışmasında fasıl ve davalar numaralandırılmıştır. Çalıştığımız nüshada eksik olan sayfalar 1248 yılı basımına ait nüshadan tamamlanmıştır. Ayrıca müellif nüshası ile karşılaştırıldığında her iki nüshada da eksik olduğu tespit edilen davalar müellif nüshasından tedarik edilmiştir.

Eserin müellifi Debbağzâde Nu‘mân Efendi’nin ilmi anlamda köklü bir nesebe sahip olması, hatta kendisinin üst rütbelerde görev yapmış olmasına rağmen hayatı ile ilgili yapılan incelemelerde çok fazla bulguya ulaşamamıştır. Bu bağlamda çalışmamızda hayatı ile ilgili bilgilendirmeyi öz bir şekilde yaptık.

Çalışmamızda müellifin kullandığı kaynakları nükûllerinde belirtmesi ile bu nükûller incelenmiş ve tablo halinde nükûllerin kullanım yoğunluğu belirtilerek en çok kullandığı kaynaklar hakkında kısa bilgi verilmiştir.

Eserin, birçok kaynaktan nükûlü ihtiva etmesi, fetvalara dayandırılan davaların güvenilirliğini ortaya koymaktadır. Bu nükûl bilgisinden Osmanlı Devleti’nin belli bir döneminde mahkemelerde itibar edilen fıkıh/fetvâ kitaplarının neler olduğunu da öğrenmiş olduk.

Eserdeki dava yerlerini incelediğimizde müellifin tek bir bölge ile sınırlama yapmadığını, Osmanlı Devleti sınırları içerisinde bulunan geniş coğrafyaya ait farklı davaları biraraya getirmek sûretiyle eseri derlediğini görmekteyiz.

Tuhfetü's-Sukûk'u diğer sakk mecmûalarından ayıran bir diğer özelliği de, davaların konu tasnifine göre düzenlenmiş olmasıdır. Bu da mecmûayı incelemek isteyen kimselere konu taraması yaparken kolaylık sağlamaktadır.

Eserin aynı zamanda Osmanlı dönemi içerisinde basımı gerçekleşen az sayıdaki mecmûa örneklerinden biri olması, hatta Osmanlı devlet matbaasında basımı yapılan ilk matbû sakk mecmûası olması ve farklı yıllarda da birçok defa basılmış olması; Osmanlı hukûkî ve ilmî hayatındaki yerini göstermeye yeterli bir işarettir.

KAYNAKÇA

- AKGÜNDÜZ, Ahmed. “İslam Hukukunun Osmanlı Devleti’nde Tatbiki: Şer‘iyye Mahkemeleri ve Şer‘iyye Sicilleri”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, S. 14 (2009), ss. 13-48.
- AKGÜNDÜZ, Ahmet. “Dürerü’l-Hükkâm”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 10, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.
- AKGÜNDÜZ, Ahmet. “İ‘lâm”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 22, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000.
- AKTEPE, M. Münir. “Esad Efendi Hocasâde”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 11, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995.
- ARSLANTAŞ, Halis Adnan. “Tarihsel Sosyoloji Araştırmaları İçin Önemli Bir Kaynak: Şer‘iyye Sicilleri”, *Hikmet Yurdu*, S. 3 (2009), ss. 243-255.
- BAKTIR, Mustafa. “Eşbâh ve Nezâir”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 11, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995.
- BARDAKOĞLU, Ali. “Câmiu’l-Fusûleyn”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 7, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993.
- BURSALI, Mehmed Tâhir Efendi. *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul: Meral Yayınevi, 1915.
- CEYHAN, Muhammed. “Tanzimat Dönemi Sonrası Şer‘iyye Sicil Defterlerinin Muhteva ve Diplomatik Açından Tahlili”, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, S. 29 (Bahar/2011), ss. 49-82.
- DEBBAĞZÂDE, Nu‘man Efendi. *Tuhfetü’s-Sukûk*, yy: yazma: Süleymaniye Kütüphanesi, no: 03344, 1214.
- DERMAN, M. Uğur. “Yesârizâde Mustafa İzzet”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.31, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006.
- EKİN, Ümit. “Sakk Mecmualarının Tarih Araştırmalarında Kaynak Olarak Kullanılması Üzerine Bir Deneme”, *Bilig*, S. 53 (Bahar/2010), ss. 115-138.
- GEDİKLİ, Fethi. “Osmanlı Hukuk Tarihi Kaynağı Olarak Şer‘iyye Sicilleri”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi (TALİD)*, C. 3, S. 5 (2005), ss. 187-213.

- HÂCİBZÂDE, Mehmed b. Mustafâ İstânbulî. *Bidâ'atü'l-hükkâm fî ihkâmi'l-ahkâm*, yy: yazma: Amasya Beyazıt İl Halk Kütüphanesi, no: 05 Ba 1666, 1187.
- HAS, Şükrü Selim. "Mülteka'l-Ebhur", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 31, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006.
- İŞİK, Ayhan. "İstanbul Müftülüğü Şer'iyeye Sicilleri Arşivi", *Din ve Hayat*, S. 24 (Şubat 2015), ss. 70-76.
- İNALCIK, Halil. "Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve İnkişafı Devrinde Türkiye'nin İktisadi Vaziyeti Üzerinde Bir Tetkik Münasebetiyle", *Belleten*, C. XV, S. 6 (1951), ss. 629-684.
- İNALCIK, Halil. "Osmanlı Tarihi Hakkında Mühim Bir Kaynak", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi (AÜDTCF)*, C. 1, S. 2 (1943), ss. 89-96.
- İPŞİRLİ, Mehmet. "Cihet", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 7, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993.
- İPŞİRLİ, Mehmet. "Debbağzâde Mehmed Efendi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 9, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.
- İPŞİRLİ, Mehmet. "Ebûsaid Mehmed Efendi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 10, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.
- İPŞİRLİ, Mehmet. "Mahzar", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 27, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003.
- KALLEK, Cengiz. "Fetâvâ-yı Ali Efendi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.12, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995.
- KAYA, Süleyman. "Mahkeme Kayıtlarının Klavuzu: Sakk Mecmuaları", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi (TALİD)*, C. 3, S. 5 (2005), ss. 379-416.
- KAYA, Süleyman. "Sak", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 35, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2008.
- KUT, Turgut. "Dârü't-Tıbâa", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 9, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.
- OĞUZ, Mustafa. "Hüccet", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 18, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998.
- OĞUZ, Mustafa ve AKGÜNDÜZ, Ahmet. "Hüccet", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 18, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998, s. 446-450.

- ORTAYLI, İlber. , “Kadı”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 24, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001.
- ÖĞÜT, Salim. “Fetâvâ-yı Feyziyye”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.12, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995.
- ÖRSTEN, Seda. “Osmanlı Hukuk Tarihi Kaynağı Olarak Fetvâ Mecmuaları”, *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S.4 (2007), s. 29-40.
- ÖZCAN, Tahsin. “Sâdık Mehmed Efendi, Sakızı”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 35, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2008.
- ÖZEL, Ahmet. “Behcetü’l-Fetâvâ”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.5, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992.
- ÖZEL, Ahmet. “Kâdîhan”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.24, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001.
- ÖZEL, Ahmet. *Hanefî Fıkıh Alimleri*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2018.
- ÖZEN, Şükrü. “Osmanlı Döneminde Fetva Literatürü”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi (TALİD)*, C. 3, S. 5 (2005), ss. 249-378.
- PAKALIN, Mehmet Zeki. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1972.
- SÂMÎ, Şemseddin. “Tezkire”, *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul: İdeal Kültür&Yayıncılık, 2012.
- SEVİCİ, Hatice. *54 Numaralı Konya Şer‘iyye Sicili’nin (1-190) Değerlendirme ve Transkripsiyonu*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya, (2011). YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 294538).
- SOFUOĞLU, Hadi. “İlm-i Sakk ve Debbâğ-zâde Nu‘man Efendi (1224/1809)’nin “Tuhfetü’s-Sukûk”ü”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (DEÜİFD)*, S. 35 (2012), ss. 197-221.
- SÜREYYÂ, Mehmed. *Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniye*, çev. Seyit Ali Kahraman, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.
- TAK, Ekrem. *Diplomatik Bilimi Bakımından xvi.-xvii. Yüzyıl Kadı Sicilleri ve Bu Sicillerin İhtiva Ettiği Belge Türlerinin Form Özellikleri ve Tanımlanması* (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2009. YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 249521).
- TURAN, Şerafettin. “Hoca Sâdeddin Efendi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 18, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998.

- UĞUR, Yunus. “Şer’iyye Sicilleri”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 39, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010.
- UNAN, Fahri. “Mevleviyet”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 29, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2004.
- ÜRKÜNDAĞ, Ayhan. *Darüssaade Ağası Hacı Beşir ağa ve Hayratı* (Doktora Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar 2017, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 464545).
- YÜCEL, Abubekir Sıddık. “Sivas Şer’iyye Sicilleri Toplu Kataloğu Üzerine”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, C. 22, S. 2 (2018), ss. 1059-1079.

EKLER

Ek 1: Yüzyıllara Göre Sakk Mecmûaları

Yüzyıl:	Müellif:	Eser:
XVI. yüzyıl	Ebüs-suûd Efendi	Bidâ'atü'l-kâdî li-ihyâcihi fi'l-müstakbel ve'l-mâzî
	Pîr Mehmed b. Mûsâ b. Mehmed el-Bursevî	Bidâ'atü'l-kâdî li-ihyâcihi ileyh fi'l-müstakbel ve'l-mâzî
	Hamza Karahisârî	Mühimmâtü'l-kudât li-ihyâcihim ileyh fi külli'l-mühimmât
	Dervîş Mehmed b. Mevlânâ Eflâtun	Sakk-i Dervîş Mehmed
XVII. yüzyıl:	Baldırzâde Mehmed Efendi	Sakk-i Baldırzâde (Kitâbü's-Sakk, Sukûk)
	Mehmed b. Dervîş Mehmed es-Sânî el-Edirnevî	Sakk-i Sâni-i Edirnevî
	Mustafa b. Şeyh Mehmed	Ravzatü'l-kudât fi'l-mehâdiri ve's-sicillât
	Hâcibzâde Muhammed b. Mustafa b. Mahmûd el-İstanbulî	Bidâ'atü'l-hükkâm fi ihkâmi'l-ahkâm
	Hızır b. Osman	Sakk-i Hızır
	Mehmed b. Abdullah Mûsâzâde	Tuhfetü'l-kitâb

XVIII. yüzyıl	Şânîzâde Mehmed Atâullah'ın babası Hacı Mehmed Sâdık Efendi	Bedâiyu's-sukûk
	Debbağzâde Nu'man Efendi	Tuhfetü's-sukûk
XIX. yüzyıl	Çavuşzâde Mehmed Aziz	Dürrü's-sukûk
	Yûsuf Ziyâeddin b. Hac Ya'kûb b. Ali el-İstanbulî	Câmiu envâri's-sukûk ve lâmiu'z-ziyâi li-zevi's-şukûk

Ek 2: Nesep Tablosu

Şeyhülislâm Hoca Sâdeddin Efendi
Şeyhülislâm Esad Efendi
Şeyhülislâm Ebûsaid Efendi
(kızı) Rukıyye Hanım → (eşi) İzzetî Efendi
(kızı) Sâfiye Hanım → (eşi) Şeyhülislâm Debbâğzâde Mehmed Efendi
Yahya Efendi
(kızı) Râbi'a Hanım → (eşi) Bükâizâde Abdullah Efendi
Bükâizâde Ahmed Efendi
Debbağzâde Nu'man Efendi

Ek 3: Tuhfetü's-Sukûk'un Bölümleri ve Ayrıntılı Fihristi

Birinci bölümün alt (fasıl) başlıkları: el-Bâbü'l-evvel fî envâi'l-huceci ve'l-vakfiyyât (Hüccet Çeşitleri ve Vakfiyeler)
1. Faslun fî huceci'n-nikâh (Nikah hüccetleri)
2. Faslun fî huceci't-talâk (Talâk hüccetleri)
3. Faslun fî huceci'l-muhâla'a (Muhâla'a hüccetleri)
4. Faslun fî hucec-i feshi'n-nikâh (Nikahın feshi hüccetleri)
5. Faslun fî huceci'l-mihr (Mehir hüccetleri)
6. Faslun fî huceci'n-nafakât (Nafaka hüccetleri)
7. Faslun fî huceci'l-hidâne (Hidâne hüccetleri)
8. Faslun fî huceci vasiyyi'l-hâkim (Kâdının vasîliği hüccetleri)
9. Faslun fî hucec-i vasiyyi'l-muhtâr (Vasiy-yi muhtâr (vasî nasbı) hüccetleri)
10. Faslun fî hucec-i isbâti'l-verâse (Verâsetin ispatı hüccetleri)
11. Faslun fî huceci'l-'itâk (Köle azadı hüccetleri)
12. Faslun fî huceci't-tedbîr (Müdebber köle ile ilgili hüccetler)
13. Faslun fî huceci'l-kitâbe (Mükâteb köle ile ilgili hüccetler)
14. Faslun fî hucec-i isbâti'l-hürriyye (Hürriyetin ispatı hüccetleri)
15. Faslun fî huceci'l-izni's-şer'î (İzn-i şer'î hüccetleri)
16. Faslun fî huceci'l-büyû' (Alış-veriş ile ilgili hüccetler)
17. Faslun fî hucec-i bey'î'l-vefâ (Bey'ul-vefâ hüccetleri)
18. Faslun fî huceci'l-bey'î bi-tarîki'l-istiğlâl (İstiğlâl yöntemiyle satış hüccetleri)
19. Faslun fî hucec-i hıyâri'r-ru'yeti ve'l-ayb (Görme ve ayıp muhayyerliği hüccetleri)

20.Faslun fi hucesi'ş-şuf'a (Şuf'a hüccetleri)
21.Faslun fi hucesi'l-hibe (Hibe hüccetleri)
22.Faslun fi hucesi'l-vedî'a (Vedî'a hüccetleri)
23.Faslun fi hucesi'r-rehin (Rehin hüccetleri)
24.Faslun fi hucesi'l-istihkâk (İstihkâk hüccetleri)
25.Faslun fi hucec-i ikrâri'd-deyni ve mâ yete'allaku bihî (Borç ikrarı ve bununla ilgili hüccetler)
26.Faslun fi hucesi'ş-şehâde (Şahitlik hüccetleri)
27.Faslun fi hucesi'l-kefâle (Kefâlet hüccetleri)
28.Faslun fi hucesi'l-havâle (Havâle hüccetleri)
29.Faslun fi hucesi'ş-şerike (Şirket (Ortaklık) hüccetleri)
30.Faslun fi hucesi'l-mudârabe (Mudârabe hüccetleri)
31.Faslun fi hucesi'l-icâre (İcâre hüccetleri)
32.Faslun fi hucesi'l-vekâle (Vekâlet hüccetleri)
33.Faslun fi hucec-i keşfi'l-ebniye ve'l-maktûl (Binâ ve öldürülen kimse ile ilgili keşif hüccetleri)
34.Faslun fi hucesi'l-kısâs (Kısâs hüccetleri)
35.Faslun fi hucesi'd-diyât (Diyet hüccetleri)
36.Faslun fi hucesi's-sulh (Sulh hüccetleri)
37.Faslun fi hucesi'l-ibrâ (İbrâ hüccetleri)
38.Faslun fi hucesi'l-müteferrika (Çeşitli hüccetler)
39.Faslun fi suveri'l-vakfiyyâti ve mâ yete'allaku bih (Vakfiye hüccetleri ve bunlarla ilgili konular)
İkinci bölümün alt (fasıl) başlıkları: el-Bâbü's-sânî fi envâi'l-i'lâmât (İ'lâm Çeşitleri)
1. Faslun fi i'lâmâti ikrâri'd-deyn (Borç ikrarı i'lâmları)

2. Faslun fi i'lâmâti isbâti'd-deyn (Borç ispatı i'lâmları)
3. Faslun fi i'lâmâti't-tahlîf (Yemin i'lâmları)
4. Faslun fi i'lâmâti't-te'cîl (Erteleme (te'cîl) i'lâmları)
5. Faslun fi i'lâmâti'l-kefâle (Kefâlet i'lâmları)
6. Faslun fi i'lâmâti'l-havâle (Havâle i'lâmları)
7. Faslun fi i'lâmâti'l-istihkâk (İstihkâk i'lâmları)
8. Faslun fi i'lâmâti'l-hıyârât (Muhayyerlik i'lâmları)
9. Faslun fi i'lâmâti isbâti'l-hürriyye (Hürriyetin ispatı i'lâmları)
10.Faslun fi i'lâmâti't-tazmîn (Tazmin i'lâmları)
11.Faslun fi i'lâmâti'l-icâre (İcâre i'lâmları)
12.Faslun fi i'lâmâti'l-evkâf (Vakıf i'lâmları)
13.Faslun fi i'lâmâti'z-zevceyn (Karı-koca meseleleri ile ilgili i'lâmlar)
14.Faslun fi i'lâmâti't-ta'zîr (Ta'zîr i'lâmları)
15.Faslun fi haddi'l-kazf ve's-şürbi ve'z-zinâ (Kazf, içki ve zinâ hadleriyle ilgili i'lâmlar)
16.Faslun fi i'lâmât-i sû-i hâl (Sû-i hâl i'lâmları)
17.Faslun fi i'lâmât-i keşfi'l-ebniyyeti (Binâ (gayrimenkul) keşfi i'lâmları)
18.Faslun fi i'lâmâti keşfi'l-menkûl (Menkûl keşfi i'lâmları)
19.Faslun fi i'lâmâti'd-diyât ve mâ yete'allaku bihi (Diyet i'lâmları)
20.Faslun fi i'lâmâti'l-kısâs ve mâ yete'allaku bihi (Kısas i'lâmları)
21.Faslun fi i'lâmâti'l-İslâm ve'l-irtidâd (Müslüman olanlar ve dinden dönenlerle ilgili i'lâmlar)
22.Faslun fi i'lâmâti'l-musâlaha (Karşılıklı sulh i'lâmları)
23.Faslun fi i'lâmâti sübûtu'r-Ramazân ve mâ yete'allaku bihi (Ramazan ayının başlangıcı i'lâmları)

24.Faslun fi i‘lâmâti’l-müteferrika (Çeşitli i‘lâmlar)
Üçüncü bölümün alt (fasıl) başlıkları: el-Bâbü’s-sâlis fi envâi’l-ma‘rûzât (Ma‘rûzât Çeşitleri)
1. Faslun fi ma‘rûzât-i husn-i hâl (İyi hâle dair ma‘rûzât)
2. Faslun fi ma‘rûzât-i sû-i hâl (Kötü hâle dair ma‘rûzât)
3. Faslun fi ma‘rûzâti’l-cihâti’l-mahlûle (Mahlûl cihetlere dair ma‘rûzâtlar)
4. Faslun fi ma‘rûzâti’l-cihâti’l-mefrûğa (Mefrûğ cihetlere dair ma‘rûzâtlar)
5. Faslun fi ma‘rûzâti’l-cihâti’l-merfû‘a (Merfû cihetlere dair ma‘rûzâtlar)
6. Faslun fi ma‘rûzât-i ihbâr-i vusûli’l-evâmir (Emirlerin ulaşmasıyla ilgili ma‘rûzâtlar)
7. Faslun fi ma‘rûzâti’l-‘ulemâ-i li-ecli’l-mülâzimîn (Ulemânın mülâzemetle ilgili arzları)
8. Faslun fi ma‘rûzâti’l-müteferrika (Çeşitli ma‘rûzâtlar)
Dördüncü bölümün alt (fasıl) başlıkları: el-Bâbü’r-râbi‘ fi envâi’l-mürâselât (Mürâselât Çeşitleri)
1. Faslun fi mürâselâti’l-ihzâr (İhzâr (davet, çağrı) mürâselât)
2. Faslun fi’l-mürâselâti alâ mûcibi’l-evâmir ve’t-temessükât (Emir ve temessüklerin gereğine dair mürâselât)
3. Faslun fi mürâselâti’l-inâbe (İnâbe mürâselâtı)
4. Faslun fi mürâselâti’l-müteferrikati (Çeşitli mürâselât)
Beşinci bölümün alt (fasıl) başlıkları: el-Bâbü’l-hâmis fi envâi’l-izmâ’ ve’d-dîbâcât (Çeşitli İmza ve Dîbâceler)
1. Faslun fi imzâi’l-huceci ve mâ yete‘allaku bihi (Hüccet imzaları)
2. Faslun fi imzâi’l-vakfiyyât ve mâ yete‘allaku bihi (Vakfiye

imzaları)
3. Faslun fî dîbâcâti's-sicillât (Sicil dîbâceleri)
4. Faslun fî dîbâcâti'd-defâtir (Defter dîbâceleri)
5. Faslun fî dîbâcâti'l-mahâdır (Mahdar dîbâceleri)
6. Hâtimetü'l-kitâb (Sonuç)

Ek 4: Huccetlerin İncelemesi

el-Bâbü'l-evveli fî envâ'î'l-huceci ve'l-vakfiyyât

1.1. Faslun fî huceci'n-nikâh

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Sağîreyi babasının bi'l-velâye akd-i nikâhı sûreti	- Mehmed Efendi ibn-i İdris - Ahmed Ağa ibn-i Cercîs - İdris kızı Hanîfe	Mahrûse-i Bağdâd-ı behişt-i âbâd civârında vâki' İmâm-ı A'zam ve hümâm-ı ekrem hazretleri Kasabası	Mehmed Efendi'nin, kızı Hanîfe'yi Ahmed Ağa'ya velayet ile nikahlamasına dair huccet kayıdır.	Kırk altın mihr-i mu'accel makbûz ve yirmi altın mihr-i müeccel tesmiyesiyle nikahları gerçekleştirilmiştir.	- Mülteka'l-ebhur - Ahterî
2. Sağîreyi anasının	- Nâile bint-i Selim - Ayşe bint-i Ali (Nâile'nin annesi)	Mahrûse-i Bağdâd-ı dârü's-	Ayşe Hatun'un, kızı Nâile'yi Hasan Ağa'ya nihahlaması	Yüz elli kuruş mihr-i müeccel, bir elmas yüzük, bir	- el-Eşbâh ve'n-nezâir

velâyet-i akd-i nikâhı sûreti	- Hasan Ağa ibn-i Abdulbâkî	selâmda Hazreti Şeyh Abdulkadir Geylânî - kuddise sirruhu's-sâmi-Mahallesi	hüccetidir.	mücevher altun kuşak, bir sîm ayna, bir semmûr kürk ve bir şâl entârî mihr-i mu'accel üzerine nihah akdi gerçekleştirilmiştir.	
3. Velîsi olmayan sağîreyi kâdının velâyet-i akd-i nikâhı sûreti	- Afife bint-i Muhammed - Osman Ağa ibn-i Abdulvahâb	Mahmiye-i İstanbul'da Kâdî Hüsameddin mahallesi	Babası tarîk-i hacc-ı şerîfde vefât eden Afife bint-i Muhammed'in, evliyâsından tezvîce kâdir kimsesi olmaması sebebiyle kadı tarafından mihr-i misil ile nikahlanması hüccetidir.	Mihr-i misli olan altı bin akçe mihr-i müeccel üzerine Osman Ağa ile nikahları gerçekleştirilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Hidâye
4. Zevce tarafından vekâlet ile olan akd-i nikâh	- Şerîfe Fatma bint-i Abdulazîz bin Abdullah - Mustafa Ağa ibn-i Pervîz	Mahrûse-i Erzurum-ı behcet-mersûmda	Şerîfe Fatma Hatun'un Hâfız Osman Efendi'ye vekâlet vermesi; vekili olarak Hâfız Osman Efendi'nin Mustafa	Seksen kuruş mihr-i mu'accel makbûz ve kırk kuruş mihr-i müeccel tesmiyesiyle	- Kudûrî - Dürer Gurer

sûreti	- Hasan Ağa ibn-i Hüseyin - Muhammed Ağa ibn-i Ahmed - Hâfız Osman Efendi ibn-i Süleyman	Yakûtiye Mahallesi	Ağa ile Şerîfe Fatma Hatun'un nikahlamasında aracı olduğu hüccettir.	nikahları gerçekleştirilmiştir.	
5. Sûretü mâ yüktebü fî nikâhi'l-ahras	- Zeyneb bint-i Mahmud - Abdullah Ağa ibn-i Davud - es-Seyyid Alî bin Yûsuf	Medîne-i Filibe'de Tatarân Mahallesi	Zeyneb Hatun'un lâl olan Abdullah Ağa ile nihahlanmalarına dair hüccettir.	Abdullah Ağa'nın tercümânı es-Seyyid Alî bin Yûsuf aracılığı ile on beş kuruş mihr-i müeccel üzerine nikahları gerçekleştirilmiştir.	- Vikâye - Ahterî
6. Sûretün uhrâ	- Kezban bint-i Sinan - Osman Ağa ibn-i Süfyân - Hasan Ağa ibn-i Ali - Hüseyin Ağa ibn-i Fazlı	Medîne-i Saraybosna' da Tercüman Ali Mahallesi	Lâl olan Kezban Hatun'un iki şahidin tercümesi aracılığıyla Osman Ağa'ya nikahlanması hüccettir.	Kırk kuruş mihr-i müeccel üzerine nikahları gerçekleştirilmiştir.	- Hizânetü'l-fikh - el-Eşbâh ve'n-nezâir

7. Müslim olan kimesnenin nasrâniyyeyi tezevvüçü sûreti	- Yevâne bint-i Yorgi - Muhammed ibn-i Abdullah	Medîne-i Filibe'de Çukacı Sinân Mahallesi	Nasrâniyye Yevâne bint-i Yorgi ile Müslüman Muhammed ibn-i Abdullah'ın evlenmesine dair nikah hüccetidir.	Yirmi kuruş mihr-i müeccel üzerine nikahları gerçekleştirilmiştir.	- Fetâvâ-yı Feyziyye - Kudûrî
8. Fî sübût-i akdi'n-nikâh	- Şaban Ağa ibn-i Ramazan - Râziye bint-i Ramazân - Ömer Ağa ibn-i Muharrem - Cafer Çelebî ibn-i Rüstem	Mahmiye-i İstanbul'da Hobyâr Mahallesi	Şaban Ağa ile Râziye Hatun'un bir ay önce nikahlanmalarına rağmen; Râziye Hatun'un eşi Şaban Ağa'dan geri durması hüccetidir.	İki şahit huzurunda yirmi beş kuruş mihr-i müeccel ile nikahlandıkları ispat edilmiş ve Râziye eşine dönme konusunda tembihlenmiştir.	- Fetâvâ-yı Feyziyye - Bahru'r-râik - Kudûrî
9. Nâmzedlisinden fâriğ olduğunu ikrâr sûreti	- Kayıkçı Hasan ibn-i Muhammed - Zarîfe bint-i Ahmed - Himmet Ağa ibn-i Abdullah	İstanbul'da Cafer Subaşı Mahallesi	Kayıkçı Hasan Efendi'nin Zarîfe Hatun ile olan nişanından vazgeçmesi hüccetidir.	Zârife Hatun'un Kayıkçı Hasan ile olan nişanının feshine karar kılınmıştır.	- et-Ta'rîfât - Fetâvâ-yı Ankaravî - Ahterî

--	--	--	--	--	--

1.2. Faslun fî huceci't-talâk

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Ba'de'd-duhûl olan tatlık sûreti	- Nâile bint-i Numan - Muhammed Ağa ibn-i Abdurrahman	Mahmiye-i İstanbul'da Avcıbey Mahallesi	Nâile Hatun'un ba'de'd-duhûl olduktan sonra eşi Muhammed Ağa ile boşanması hakkındaki hüccettir.	Boşanma talep eden Muhammed Ağa'ya, Nâile Hatun'a vermesi gereken: mehir, iddet nafakası ve meûnet-i süknâsı tembih olunarak boşanmaları gerçekleştirilmiştir.	- Nihâye - Bahru'l-fetâvâ - Ahterî - Bahru'r-râik
2. Kable'd-dühûl olan tatlık	- Hatice bint-i Ali - Ali Efendi ibn-i Hasan	Medîne-i Saraybosna'da	Kable'd-dühûl ve'l-halvet olan Hatice Hatun'un eşi Ali	Belirlenen mehrin yarısı olan yirmi kuruşun verilmesini iki	- Tenvîru'l- ebsâr

sûreti		Hünkâriye Mahallesi	Efendi ile boşanmaları hüctedir.	tarafın da kabul etmesi neticesinde boşanmaları gerçekleştirilmiştir.	- Behcetü'l-fetâvâ - Fetava-yı Ali Efendi - Vecîzü'l-fetâvâ
3. Vekâlet ile olan tatlık sûreti	- Şerîfe Ayşe ibnetü's-Seyyid İsmail - Mustafa Ağa ibn-i Halil ibn-i Abdulcelil - İmâm Muhammed Efendi ibn-i Muhammed - Müezzîn Molla Ahmed ibn-i Ahmed - Hasan Efendi ibn-i Osman	Mahmiye-i İstanbul'da Canbâziye Mahallesi	Şerîfe Ayşe Hatun ile Mustafa Ağa'nın boşanmasında, Hasan Efendi ibn-i Osman'ın Mustafa Ağa yerine vekil olması; vekâlet ile boşanma hüctedir.	Mustafa Ağa'nın Şerîfe Ayşe'ye vermesi gereken mehir, iddet nafakası ve meûnet-i süknâsı vekâleten Hasan Efendi'den alınırılarak iki şahit huzurunda Şerîfe Ayşe ve Mustafa Ağa'nın boşanmaları gerçekleştirilmiştir.	- el-Eşbâh ve'n-nezâir
4. Ehl-i İslâm nikâhıyla	- Satlina bint-i Arkil - Karabet veled-i Gabriel	Medîne-i Filibe'de	Nasrâniyye Satlina bint-i Arkil ile Terzi Karabet veled-	Satlina bint-i Arkil'in yirmi beş kuruş mihr-i müeccel	- Surratü'l-fetâvâ

menkûha olan nasrâniyyenin tatlık sûreti		Haraccı Üveys Mahallesi	i Gabriel'in ehl-i İslâm nikahıyla belirledikleri mehir üzerine, ehl-i İslâm tatlikiyle boşanmaları hakkındaki hüccettir.	hakkının verilmesi üzere boşanmaları gerçekleştirilmiştir.	- Kenz - Şerhü'l-Manzûme
5. Kefere nikâhıyla menkûha olan nasrâniyyenin vekîli muvâcehesinde tatlık sûreti	- İstefan veled-i Markar - Gevher bint-i Beğos - Toros veled-i Karabet - Bedros veled-i Hazros - Ayvaz veled-i Kabriyel	İslambul'da Balat Kapısı kurbu	İstefan veled-i Markar'ın Gevher bint-i Beğos ile boşanmaları; Gevher'in yerine vekâleten bir kişinin bulunması ile şahitler huzurunda nikahlarının sonlandırılması hüccetidir.	Âyîn-i kefere üzere mehirsiz nikahlanan çift şahitler huzurunda boşanmıştır.	- Dürer Gurer
6. Fî sübûti talâki'l-bâyin	- Halime bint-i Abdulhalim - İbrahim Efendi ibn-i Abdurrahim - Ali Efendi ibn-i Abdülkadir	Mahme-i İstanbul'da Molla Aşkî Mahallesi	İbrahim Efendi'nin eşi Halime'yi davadan on beş gün önce bâyin talak ile boşaması; bu sebeple eşi Halime'nin kendisine verilmesi gereken mehir,	On beş gün önce şahitler huzurunda bâyin talağın gerçekleşmesi ispatı ile İbrahim Efendi söz konusu mehir, iddet nafakası ve meûnet-i süknâ üzerine	- Ahterî

	- Abdi Ağa ibn-i Tâhir		iddet nafakası ve meûnet-i süknâyı talep etmesi hüccetidir.	tembih olunmuştur.	
7. Fî sübûti tefvîzi't-talâk	- Rukiye bint-i İshak - Hasan Ağa ibn-i Abdurrezzak - Ahmed Efendi ibn-i Bâyezid - Mehmed Çelebi ibn-i Abdulmecîd	Mahmiye-i İstanbul'da Alî Paşa-yı Atîk Mahallesi	Hasan Ağa'nın eşi Rukiye'ye davadan sekiz gün önce kendini boşama iznini vermesi; o esnada eşi Rukiye'nin bâyin talak ile şahitler huzurunda Hasan Ağa'yı boşaması hüccetidir.	Talak gerçekleşmiş olup Rukiye bint-i İshak'a verilmek üzere mehir, iddet nafakası ve meûnet-i süknâ Hasan Ağa'ya tembih olunmuştur.	- Ahterî - Mülteka'l-ebhur - Kudûrî
8. Fi sübûti ta'likî't-talâk	- Hürrem bint-i Abdullah - Ali Ağa ibn-i Feyzullah - Murat Efendi ibn-i Mesud - Ferhad Ağa ibn-i Mahmud	Mahmiye-i İstanbul'da Davud Paşa iskelesi kapısı dâhilinde Bâyezid-i Cedîd Mahallesi	Ali Ağa'nın "Bir daha içki içersen benden üç talak ile boşsun" diye Hürrem Hatun'a şart ve ta'lik etmesi ve içki içmesi üzerine Hürrem Hatun'un kendine verilmesi gereken mehir, iddet nafakası ve meûnet-i süknâsını talep	Şahitler huzurunda ta'lik-i talak'ın beyan edilmesi ile Ali Ağa, Hürrem Hatun için mehir, iddet nafakası ve meûnet-i süknaya tembih olunmuştur.	- el-Eşbâh ve'n-nezâir - Kudûrî - Ahterî

			etmesi hüccetidir.		
9. Sûretü mâ yüktebü fî ihbâri't-talâk	- Nesîbe bint-i Feyzullah Efendi - Abdullah ibn-i Abdulmennân - Osman Efendi ibn-i Süleyman - Mehmed Ağa ibn-i Numân	Mahmiye-i İstanbul'da Hoca Kâsım Günânî Mahallesi	Yusuf Ağa'nın zevcesi Nesîbe Hatun'u, başka bir belde de iken şahitlerin huzurunda boşadığına dair hüccetdir.	Şahitlerin durumu ihbar etmeleri ile Nesîbe Hatun'un eşinden boşanmış olduğu hükmü verilmiştir.	- Münyetü'l-müftî - Fetâvâ-yı Ali Efendi - Hâvî
10. Sûretün uhrâ	- Nefise bint-i Abdulgaffar - Çukadâr Süleyman Ağa ibn-i Mehmed bin Abdullah - Hasan Ağa ibn-i Filan - Musrafa Ağa ibn-i Filan	Mahmiye-i İstanbul'da Keçeci Pîrî Mahallesi	Çukadâr Süleyman Ağa'nın, eşi Nefise Hatun'u başka bir belde de iken boşaması; hatta mektup ile de durumu haber vermesinin ihbar edildiği hüccettir.	Yapılan ihbarı Nefise Hatun'un tasdik ve ikrar etmesi ve şahitlerin de olması ile boşandıklarına hüküm verilmiştir.	- Kâdîhân

1.3. Faslun fî hucesi'l-muhâla'a

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Medhûlün bihâ olan sağıreyi anasının bi'l-velâye muhâla'ası sûreti	- Âbide bint-i Pervîz - Râziye bint-i Abdülaziz - Mehmed Ağa ibn-i Abdulvahâb	Medîne-i Erzurum'da Tebriz kapısı civârında Hatûniye Mahallesi	Râziye Hatun kızı Âbide Hatun'un, eşi Mehmed Ağa ile anlaşamaması sebebiyle Râziye Hatun'un herhangi bir bedel talep etmeksizin üstelik Mehmed Ağa'ya hul' eylemesi ve kızı ile boşanmasını istemesi hüccetidir.	Mehmed Ağa'nın muhâla'ayı kabul etmesi üzerine mehirsiz, iddet nafakasız ve meûnet-i süknâsız boşanmaları gerçekleştirilmiştir.	- Kâdihân - Ahterî
2. Cüssesinin bulûğa tahammülü olan sağırenin ba'de'd-duhûl	- Şerîfe Zübeyde bint-i es-Seyyid Ali - Abdülkâdir Efendi ibn-i Hattab	Mahrûse-i Bağdad-ı behişt-âbâd'da Şeyh Sirâceddin hazretleri	Bulûğunu tamamlayan Şerîfe Zübeyde'nin Abdülkadir Efendi ile evliliğini mehir, iddet nafakası ve meûnet-i süknâ talep etmeden ve	Abdülkadir Efendi'nin muhâla'ayı kabul etmesi ile boşanmaları gerçekleştirilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi

muhâla'ası sûreti		Mahallesi	muhâla'a teklif ederek sonlandırmak istemesi hüccetidir.		
3. Def'a sûreti muhâla'a-i ba'de't-duhûl	- Zeynep bint-i Abdunnebî - Mahmûd Ağa ibn-i Abdulganî	Mahmiye-i İstanbul'da Hayyât Ali Mahallesi	Zeynep Hatun'un Mahmûd Ağa ile şiddetli geçimsizlik sebebiyle ayrılmak istemesi ve bu takdirde kendine verilecek olan mehiri, iddet nafakasını ve meûnet-i süknâyı dahi istemediği; önceden verilmiş olan hediyeleri de iâde edeceğini beyan ederek hul' teklif etmesi hüccetidir.	Mahmûd Ağa'nın muhâla'ayı kabul etmesi ile boşanmalarına hüküm verilmiştir.	- Fetâvâ-yı Atâiyye - Fetâvâ-yı Feyziyye - Surratü'l- fetâvâ - Bahru'l- fetâvâ
4. Sûretü'l- muhâla'ati kable'd-duhûl	- Emine bint-i Abbas - Cafer Ağa ibn-i İlyas	Mahmiye-i İstanbul'da Cerrahpaşa	Eşi Cafer Ağa'dan ayrılmak isteyen Emine Hatun'un, aralarında zifaf olmadığı için	Cafer Ağa'nın kabul etmesi ile aralarında herhangi bir bağ kalmamıştır.	- Tenvîru'l- ebsâr - Hudûd-i

		Mahallesi	mehrinin yarısı ile muhâla'a teklif ettiği hüccettir.		Musannifek
5. Sûretü mâ yüktebü fî hul'î'l-hâmil	- Safiye bint-i Mehmed - Salih Efendi ibn-i Ahmed	Mahmiye-i İstanbul'da Çerâği Hamza Mahallesi	Kocası Salih Efendi'den hâmile olan Safiye Hatun'un geçimsizlik sebebiyle boşanmayı talep etmesi ve buna karşılık meûnet-i süknâsız yalnız mehir ve haml iddeti bitinceye kadar nafaka isteği ile hul' teklif ettiği hüccettir.	Salih Efendi'nin davacı Safiye Hatun'un isteğini kabul etmesi ile aralarında herhangi bir bağ kalmamıştır.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Fetâvâ-yı Ankaravî - Surratü'l-fetâvâ
6. Zevcenin veled-i sağırını kendi infâk etmek üzere muhâla'ası sûreti	- Şirin bint-i Hârûn - Hüsrev bin Feridun - Ahmed bin Hüsrev	Mahrûse-i Bağdad-ı behişt-âbâd'da Mercâniye Mahallesi	Şirin Hatun'un Hüsrev Efendi ile evliliklerinde, iyi bir yaşamları olmadığı gerekçesiyle ayrılmak istemesi; ayrıca Hüsrev Efendi'nin çocuğuna yedi yaşına kadar bakmasına	Hüsrev Efendi Şirin Hatun'a vermesi gereken mehir, iddet nafakası ve meûnet-i süknâyı kabul etmiş ve ayrılıklarına hüküm verilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Kâdihân - Zübdetü'l-fetâvâ - Bezzâziyye

			karşılık bunun için ekstra nafaka istemediğini beyan etmesi; ancak bu süreden önce Hüsrev'in vefat etmesi durumunda alacağını istememesi ile hul' teklif ettiği hüccettir.		
7. Sûretü mâ yüktebü fî hul'î'l-vekîli	<ul style="list-style-type: none"> - Ayşe bint-i Ebubekir bin Abdullah - Abdullah Ağa ibn-i Abdülkerim - Derviş Ağa ibn-i İbrahim - Hasan Efendi ibn-i Filan -Mustafa Efendi ibn-i Filan 	Medîne-i Filibe'de Hamza Bey Mahallesi	Ayşe Hatun'un Derviş Ağa'ya verdiği vekâlet ile şahitler huzurunda Abdullah Ağa'dan boşanması hüccetidir.	Ayşe Hatun'un vekâleten Derviş Ağa'ya bildirdiğimehir, iddet nafakası ve meûnet-i süknâyı Abdullah Ağa'nın kabul etmesi ile ayrılıklarına hüküm verilmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> - Sadru's-şerî'a - Kudûrî

1.4. Faslun fî hucec-i feshi'n-nikâh

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Hıyâr-ı bulûğla kable'd-duhûl olan fesh-i nikâh sûreti	- Saliha bint-i Muhammed Salih Efendi - Mehmed Said Efendi ibn-i Abdullah - Abdurrahim bin Mehmet Said Efendi - İmâm Hâfız Ahmed Efendi ibn-i Mahmud - Molla Muhammed bin Dâvud	Mahmiye-i İstanbul'da Muhtesib İskender Mahallesi	Saliha Hatun'un bulûğa ermeden önce amca oğlu Abdurrahîm Efendi ile nikahlandırılması; bulûğa erdikten sonra kable'd-duhûl kendi isteği ile şahitler huzurunda nikahı feshetmesi hüccetidir.	Saliha Hatun'un bulûğa erdiği andan itibaren, mahalleden iki kişiyi şahit göstererek nikahı feshettiğini irâde buyurması ile nikahın feshedilmesine hüküm verilmiştir.	- Ahterî - Ahkâm-ı sığâr - Bidâye - Fetâvâ-yı Ali Efendi - Kâdihân - Lisânü'l-hukkâm - Enfe'û'l-vesâil
2. Sûretün uhrâ ba'de'd-duhûl	- Şerîfe Nefise bint-i es-Seyyid Muhammed - Ali Ağa ibn-i Ahmed	Medîne-i Filibe'de İmâret	Bulûğa ermeden dört sene önce annesi Rukiyye Hatun tarafından Ali Ağa ile	Şerîfe Nefise Hatun'nun alması gereken mehir, iddet nafakası ve meûnet-i süknâ	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - İhtiyâr

	- Şerife Rukiyye Hatun - Hasan Efendi ibn-i Filan - Abdullah Çelebi ibn-i Filan	Mahallesi	nikahlandırılıp ba'de'd-duhûl olan Şerife Nefise Hatun'un, bâliğa olduğu anda şahitler huzurunda Ali Ağa ile olan nikahını feshetmesi hüccetidir.	Ali Ağa'ya tembih olunarak nikahları feshedilmiştir.	- Vâkı'ât-ı Hüsâmiyye
3. Zevci gâib olmakla fesh-i nikâhın te'hîri sûreti	- Habibe bint-i Ebubekir - Hasan Ağa ibn-i Hüseyin - Cafer Ağa ibn-i Muzaffer - İmâm Selim Efendi ibn-i Filan - Müezzîn Molla İbrahim ibn-i Filan	Medîne-i Erzurum'da Lala Paşa Mahallesi	Bulûğa ermeden beş sene önce amcası tarafından başka bir beldede olan Hasan Ağa ile nikahlandırılan Habibe Hatun'un, bulûğa erdikten sonra şahitler huzurunda nikahı feshettiğine dair hüccettir.	Hasan Ağa'nın başka bir beldede olması sebebiyle nikahın feshedilmesi ertelenmiş ve Habibe Hatun'a nikah feshedilene kadar başkasıyla nikahlanmaması tembih edilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Ahkâm-ı sığâr
4. Fî feshi'n-nikâhi ba'de'l-	- es-Seyyid Ahmed Çelebi ibn-i es-Seyyid	Mahmiye-i İstanbul'da	İsbir Efendi'nin, babasının izni olmadan Şerife Fatma	İsbir bin Abdullah'ın Şerife Hatun'a denk olmadığını	- Kudûrî - et-Ta'rîfât

kefâ'eti	Abdolvahab - Şerife Fatma bint-i es-Seyyid Ahmed - İsbir bin Abdullah	Murat Paşa Mahallesi	Hatun'u kendine nikahlaması; Şerife Fatma Hatun'un babasının ise, İsbir Efendi'nin Şerife Fatma Hatun'a denk olmadığını iddia ederek nikahı feshettirmek istemesi hüccetidir.	ikrar etmesi ile nikah feshedilmiştir.	- Behcetü'l-fetâvâ - Tâtârhâniyye - Dürer Gurer - Kâdıhân - Hulâsa - Bezzâziyye
5. Fi feshi'n-nikâhi bi-sübûti'r-radâ'i	- Zâhide bint-i Abdurrahim - Mustafa Ağa ibn-i İbrahim - Mehmed Efendi ibn-i Mehmed - Ahmed Ağa ibn-i Ahmed - Râziye	Havâss-ı rafi'a kazâsına muzâfe Hasköy kasabasında Kiremitçi Ahmet Çelebi Mahallesi	Mustafa Ağa ile süt kardeş olduğunu bilmeden nikahlanan Zâhide Hatun'un ba'de'd-duhûl olduktan sonra durumu öğrenmesiyle nikahlarının feshedilmesini talep ettiği hüccettir.	Mahalleden birilerinin süt kardeş olduklarına şahitlik etmesi ile nikahları feshedilmiştir.	- Hudûd-i Musannifek - Kudûrî - Hızânetü'l-müftîn

	- Abdullah Efendi ibn-i Ahmed - Rukiyye bint-i İshak - Safiye bint-i Abdurrezzak				
6. Nikâh-ı evvelin subûtuyla nikâh-ı sâninin feshi sûreti	- Ali Ağa ibn-i Abdulgafûr - Havva bint-i Abduşşekûr - Mehmed Ağa ibn-i Tayfur - Hamza Efendi ibn-i Filan - Hasan Ağa ibn-i Filan	Mahmiye-i İstanbul'da Âbid Çelebi Mahallesi	Davadan bir buçuk sene evvel Ali Ağa ile nikahlanan Havva Hatun, Ali Ağa'nın diyâr-ı âhara gitmesi sebebiyle davadan sekiz ay öncesinde Mehmed Ağa ile nikahlanmıştır. Ali Ağa'nın kendi nikahı daha önce olması sebebiyle Mehmed Ağa ile olan nikahının feshedilmesini talep ettiği hüccettir.	Ali Ağa ile olan nikahın evvel oluşuna dair şahitlikte bulunulması ile, Mehmed Ağa Havva Hatun'a vermesi gereken mehir üzerine tembih olunmuştur. Havva Hatun ise iddet nafakası almadan nefisini Ali Ağa'ya teslimi tembih olunmuştur.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Behcetü'l-fetâvâ - 'Îmâdiye - Dürer Gurer - Bezzâziyye - Kâdihân
7. Zevce İslâma	- Nefise bint-i Abdullah	Mahmiye-i	Nefise Hatun ile Mihâl veled-	Nikah akdinde mehir	- Kudûrî

gelip zevc İslâmı kabûlden ibâ etmekle beynleri şer'an tefrîk olunduğu sûreti	- Mihâl veled-i Hristo	İstanbul'da Tercüman Yunus Mahallesi	i Hristo'nun âyin-i kefere üzere nikahlanmasından sonra Nefise Hatun'un İslâm ile şereflenmiş olması; ancak Mihâl'in İslâmiyeti kabul etmemesi sebebiyle Nefise Hatun'un İslâm nikahı üzere alması gereken mehir, nafaka ve meûnet-i süknâyı talep ederek nikahlarının feshedilmesini talep ettiği hüccettir.	belirlenmediği için mehri misile karar kılınmış; bu sûrette Mihâl, Nefise üzerine mehir, iddet nafakası, meûnet-i süknâ ve davadan sonra hergün için dörder para nafaka vermesi ile tembih olunmuş ve ayrılıkları gerçekleştirilmiştir.	- Mebsût
8. Sûretü mâ yüktebü fi tefrîki'l-ınnîn ba'de't-te'cîl	- Ayşe bint-i Osman - Abdullah Ağa ibn-i Süleyman	Mahmiye-i İstanbul'da Beyceğiz Mahallesi	Abdullah Ağa'nın ınnîn olması gerekçesiyle, eşi Ayşe Hatun'un Abdullah Ağa'dan boşanmak istemesi hüccetidir.	Boşanma istekleri bir yıl ertelenerek Abdullah Ağa'nın durumunda değişiklik olması beklenmiş, ancak söz konusu durumun devam ettiğini Abdullah Ağa'nın da kabul etmesi ile boşanmaları gerçekleştirilmiştir. Abdullah	- et-Ta'rifât - Ahterî - Surratü'l- fetâvâ - Fetâvâ-yı Ali Efendi - Hidâye - Fetâvâ-yı

				Ağa Ayşe Hatun'a vermesi gereken mehir, iddet nafakası ve meûnet-i süknâ ile tembih olunmuştur.	Zekeriyyâ Efendi - Câmî'ü'r-rumûz - Kuhistânî
--	--	--	--	---	---

1.5. Faslun fî huçeci'l-mihr

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Sûretü mâ yüktebü fî tazmîni'l-mihr	- Ali Ağa ibn-i Abdulvahab - Ârife bint-i Osman - Hafize bint-i Muhammed	Mahmiye-i İstanbul'da Hobyar Mahallesi	Kaynanası Ârife Hatun'un, kızı Hafize Hatun'dan ayrılması için damadı Ali Ağa'ya mehir, iddet nafakası, meûnet-i süknayı talep etmeksizin muhâla'a teklif	Ârife Hatun'un, kızını Ali Ağa ile ayırırken mehrine kefil olması sebebiyle, Hafize Hatun'un istediği mehri, Ali Ağa'ya ödemesi gerektiği Ârife Hatun'a tembih	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Dürer Gurer

			etmesi, bu şartlar altında Ali Ağa ile Hafize Hatun'un boşanmalarının gerçekleştirildiği ancak Hafize Hatun'un bâliğe olduktan sonra hakkı olan mehri Ali Ağa'dan talep ettiği hüccettir.	olunmuştur.	
2. Sûretü mâ yüktebü fî subût-i mihri'l-misil	<ul style="list-style-type: none"> - Mehpâre Hatice bint-i Abdullah - Hasan Ağa - Ebubekir Ağa ibn-i Ömer bin Osman - Mustafa Ağa ibn-i Filan - Mûsa Ağa ibn-i Filan 	Mahmiye-i İstanbul'da Hüsrev Paşa Mahallesi	Mehpâre Hatun'un yüz elli kuruş mehir ile nikahlandığı eşi Ebûbekir Ağa'nın, mehri edâ etmeden vefat etmesi ve Mehpâre Hâtûn'un hakkı olan mehri Ebûbekir Ağa'nın vârislerinden olan Hasan Ağa'dan talep ettiği; ancak Hasan Ağa'nın mehri inkâr etmemekle beraber miktarını bilmediğini iddia etmesi üzere Mehpâre Hatun'un	Saraylı olarak bilinen Mehpâre Hatun'un saray kızları ile kıyaslanması neticesinde mehir miktarı yine asıl mehir miktarı olan yüz elli kuruşuna denk gelmiş ve belirtilen miktarın Mehpâre Hatun'a ödenmesi Hasan Ağa'ya tembih olunmuştur.	<ul style="list-style-type: none"> - Fetâvâ-yı Ali Efendi - Kâdîhân - Vikâye

			mihr-i misli ile kıyaslandığı hüccettir.		
3. Bıkr olmak üzere tezevvüc edip ba'de'z-zifâf seyyib buldum deyü tatlık etmekle mihr-i müsemânın tamâmen lüzûmu sûreti	- Hatice bint-i Abdülkadir - el-Hâc Süleyman bin Süleyman	Mahrûse-i Bağdad-ı behişt-âbâd'da Mu'tesamiye Mahallesi	el-Hâc Süleyman'ın, bâkire olarak evlendiği Hatice Hatun'u zifafdan sonra "dul buldum" diyerek boşamak istemesi ve bunun üzerine Hatice Hatun'un eşi olma sıfatıyla haklarını talep ettiği hüccet kayıdır.	el-Hâc Süleyman Hâtice Hatun'un bekâretini kabul etmiş ve böylece Hatice Hatun'a lazım gelen mehir, iddet nafakası, meûnet-i süknâyı edâya tembih olunmuştur.	- Behcetü'l-fetâvâ - Kâdihân - el-Eşbâh ve'n-nezâir - Hızânetü'l-fetâvâ - et-Ta'rîfât

1.6. Faslun fî huceci'n-nafakât

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Fî takdîri nafakati'l-ebi alâ ibnihî	- Mustafa Ağa ibn-i Abdullah - Mustafa Ağa'nın sulbî kebîr oğlu Molla Ali	Mahmiye-i İstanbul'da Kâtib Muslihiddîn Mahallesi	Fakir ve çaresiz olan Mustafa Ağa'nın, zengin olan oğlu Molla Ali'den nafaka istediği hüccettir.	Babası Mustafa Ağa'ya günlük dörder para vermesi Molla Ali üzerine tembih olunmuştur.	- Dürer Gurer - Surratü'l-fetâvâ - Kudûrî - Hızânetü'l-fetâvâ
2. Fî takdîri nafakati's-sağîri alâ ebîhi	- Ayşe bint-i Osman - Ali Ağa ibn-i Süleyman - Abdurrahim bin Ali	Medîne-i Erzurum-ı behcet-mersûmda Lala Paşa Camiî Mahallesi	Ayşe Hatun'un, eski eşi Ali Ağa'dan olan çocuğu Abdurrahim'in bakımında lazım gelen ihtiyaçları karşılamak için, Ali Ağa'dan nafaka talep ettiği hüccettir.	Ali Ağa oğlu Abdurrahim'in ihtiyaçlarını karşılaması için günlük beşer para nafaka Ayşe Hatun'a vermek üzere tembih olunmuştur.	- Fetâvâ-yı Feyziyye - Kenz - Surratü'l-fetâvâ - Dürer

					Gurer - Behcetü'l- fetâvâ - Muhît-1 Radavî
3. Fî takdîr-i nafakati's- sağîri'l-müslim alâ ebîhi'l-kâfir	- Safiye bint-i Abdullah - Yorgi veled-i Yuvan - Abdullah bin Yorgi	Mahmiye-i İstanbul'da Cafer Subaşı Mahallesi	Safiye Hatun'un sonradan Müslüman olması ancak eşi Yorgi'nin Müslüman olmaması sebebiyle şer'an ayrılmaları ve bunun neticesinde Safiye Hatun'nun bakmakta olduğu Müslüman oğlu Abdullah için eşi Yorgi'den nafaka talep ettiği hüccettir.	Dava esnasında orada bulunmayan Yorgi'nin, oğlu Abdullah'ın ihtiyaçlarını karşılması için lazım gelen günlük üçer para nafakayı Safiye Hatun'a ödemesi kararlaştırıldı.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Fethu'l- Kadîr - et-Ta'rifât - Hızânetü'l- fetâvâ
4. Fî takdîri nafakati's-sâğiri	- Ömer bin Muhammed - Zübeyde bint-i Muhammed	Medîne-i Filibe'de Çukacı	Feyzullah Ağa'nın vefat eden kardeşi Muhammed Ağa'nın çocukları olan Ömer ve	Ömer ve Zübeyde'nin ihtiyaçlarını karşılamak üzere babalarından kalan mirasdan	- Kâdıhân

bi-talebi'l-vasîy	- Feyzullah Ağa ibn-i Ahmed	Sinan Mahallesi	Zübeyde'ye vasî olması sebebiyle, yeğenleri Ömer ve Zübeyde'nin ihtiyaçları için lazım gelen nafakanın, babalarından kalan mirastan alınmasını talep ettiği hüccettir.	günlük herbirine dörder paradan toplamda günlük sekizer para almasına Feyzullah Ağa'ya izin verilmiştir.	
5. Zevce veled-i sağırını kendi infâk etmek üzere zevciyle ba'de'l-muhâla'a mu'sira olmakla zevc-i muhâli'i üzerine takdîr-i nafaka sûreti	- Rafia bint-i İbrahim - Abdulhalîm Efendi ibn-i Abdulkerim - Mehmed Said bin Abdulhalîm Efendi	Mahmiye-i İstanbul'da Muhîddîn Koçevî Mahallesi	Davadan altı ay önce eşi Abdulhâlîm Efendi'den mehir, iddet nafakası, meûnet-i süknâ üzerine, muhâla'a ile ve çocukları Mehmed Said'in yedi yaşına kadar velayetini de alarak boşanan Rafia Hatun'un, oğlu Mehmed Said'in ihtiyaçlarını karşılama hususunda eşi Abdulhalîm Efendi'den nafaka talep ettiği hüccettir.	Abdulhalîm Efendi oğlunun ihtiyaçları için lazım gelen günlük dörder kuruş parayı eski eşi Rafia Hatun'a vermesi hususunda tembih olunmuştur.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Kunyetü'l-Münye - Fetâvâ-yı Ankaravî - Bezzâziyye

<p>6.Gâib olan kimesnenin veled-i sağîri ve zevcesi için (gâibin) babası üzerine takdîr-i nafaka sûreti</p>	<p>- Fâtıma bint-i Mustafa - Mehmed Ağa ibn-i Hasan - Hasan Ağa ibn-i Mehmed - Ahmed ibn-i Hasan Ağa</p>	<p>Mahmiye-i İstanbul'da Davud Paşa Mahallesi</p>	<p>Hasan Ağa'nın Fâtıma Hatun ve oğlu Ahmed'i sekiz ay önce terk etmesi ve buna karşılık Fâtıma Hatun'un kayınbabası Mehmed Ağa'dan nafaka talep ettiği hüccettir.</p>	<p>Mehmed Ağa Fâtıma Hatun'a günlük onar para nafaka verme ile tembih olunmuştur.</p>	<p>- Behcetü'l-fetâvâ - Kunyetü'l-Münye</p>
<p>7.Fî takdîri nafakati's-sağîri bi-hasebi'l-hidâne (ale'l-ebi'l-gâibi)</p>	<p>- Ümmü Gülsüm bint-i Musa - Zülfikâr Ağa ibn-i Abdullah - Zâhide bint-i Muhtar - Lübâbe bint-i Zülfikâr</p>	<p>Mahmiye-i İstanbul'da Tülbendci Hüsâmeddin Mahallesi</p>	<p>Ümmü Gülsüm Hatun'un, kızı Zâhide ve torunu Lübâbe'nin bakımını üstlenmesinden sonra kızı Zâhide'nin başka birisiyle nikahlanması sebebiyle bakımını üstlendiği torunu Lübâbe'nin nafakası için Lübâbe'nin babası Zülfikâr Ağa'dan nafaka talep ettiği hüccettir.</p>	<p>Dava esnasında orada bulunmayan Zülfikâr Ağa'nın, kızı Lübâbe'nin ihtiyaçlarını karşılaması için lazım gelen günlük beşer para nafakayı Ümmü Gülsüm Hatun'a ödemesi kararlaştırıldı.</p>	<p>- Behcetü'l-fetâvâ - Mülteka'l-ebhur</p>

8. Mürebbî yedinde olan sağîrenin men lehû hakkı'l-ahz üzerine takdîr-i nafakası sûreti	- Hanife bint-i Halil - Rabia	Mahmiye-i İstanbul'da Ayvansaray kurbunda Mustafa Paşa Mahallesi	Hanife Hatun'un, tebennî tarikiyle, bakımını üstlendiği kimsesi olmayan Rabia'nın ihtiyaçlarını karşılamak için nafaka takdirini talep ettiği hüccettir.	Hanife Hatun'un, Rabia'nın ihtiyaçları için günlük üçer para nafaka takdir edilmiştir.	- Surratü'l-fetâvâ - Fetâvâ-yı Ali Efendi
9.Fî takdîri nafakati'l-hâmil (sûreti)	- Emine Hatun ibnetü Abdülmümîn - Mehmed Efendi ibn-i Abdü'l-müheymin	Mahmiye-i İstanbul'da Hoca Hayreddin Mahallesi	Emine Hatun'un boşandığı eşi Mehmed Efendi'den hamile olması sebebiyle doğumuna kadar Mehmed Efendi'den nafaka talep ettiği hüccettir.	Mehmed Efendi, Emine Hatun'un hamilelik süreci bitene kadar Emine Hatun'a vermek üzere günlük üçer para nafaka üzerine tembih olunmuştur.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi
10. Sûretün uhrâ	- Hayrunnisa Hatun ibnetü Hayreddin - Hayrullah Çelebi ibn-i	Mahrûse-i Bağdad-ı dârü'l-İslâm'da Filan	Hayrunnisa Hatun'un iki ay önce boşandığı eşi Hayrullah Çelebi'den üç aylık hamile	Hayrullah Çelebi, Hayrunnisa Hatun'un hamilelik süreci bitene kadar günlük beşer	- Fetâvâ-yı Feyziyye - Kâriu'l-

	Behâeddin	Mahallesi	olduğunu belirterek doğumuna kadar nafaka talep ettiği hüccettir.	para nafaka vermesi üzerine tembih olunmuştur.	hidâye
11.Müteveffâdan hâmil olan câriyeye terekesinden takdîr-i nafaka sureti	- Mehcibin bint-i Abdulllah	Mahmiye-i İstanbul'da Ümm-i Veledzâde Mahallesi	Vefat etmiş olan Mustafa Ağa'nın câriyesi olan Mehcibin'in, Mustafa Ağa'dan hâmile olması ve çocuk doğana kadar Mustafa Ağa'nın terekesinden nafaka talep etmesi hüccetidir.	Mehcibin için Mustafa Ağa'nın terekesinden günlük onar para almasına izin verilmiştir.	- Surratü'l-fetâvâ
12. Zevc-i gâib üzerine zevcesi için takdîr-i nafaka sureti	- Şerife Hatice bint-i es-Seyyid İsmail - Hasan Yazıcı ibn-i Abdulllah	Mahmiye-i İstanbul'da Nahilbende Mahallesi	Şerife Hatice Hatun'a eşi Hasan Yazıcı'nın, maddi hiçbir şey bırakmadan terkedip başka diyara gitmesi sebebiyle, Şerife Hatice Hatun'un Hasan Yazıcı'dan nafaka talep ettiği hüccettir.	Hasan Yazıcı, eşi Şerife Hatice'nin ihtiyaçlarını karşılamaında lazım gelen günlük dörder para üzerine tembih olunmuştur.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Bedâyi' - Surratü'l-fetâvâ

13. Fî takdîri nafakati'l-mecnûni bi-talebi'l-vasî	- Fatma bint-i Abdullah - Ayşe Hatun ibnetü Osman	Mahmiye-i İstanbul'da Divâne Ali Mahallesi	Deli olan Fatma Hatun'a sütanesi Ayşe Hatun'un vasî olması ve Fatma Hatun'un ihtiyaçlarını karşılaması için annesi Hatice Hatun'dan kalan malından Ayşe Hatun'un nafaka talep ettiği hüccettir.	Fatma Hatun'un lazım gelen ihtiyaçlarını karşılaması için annesinden kalan malından günlük onar para alması Ayşe Hatun'a tembih olunmuştur.	- et-Ta'rifât
14. Lukata için zâbıt talebiyle takdîr-i nafaka sûreti	- Mustafa Ağa ibn-i Mehmed	Medîne-i Filibe	Mustafa Ağa'nın Filibe hududunda bulduğu atın bakımı için (sahibi bulununcaya kadar) sahibi üzerine nafaka talep ettiği hüccettir.	Sahibi bulununcaya kadar atın bakımı için lazım gelen günlük on beşer parayı almasına Mustafa Ağa'ya izin verilmiştir.	- Dürer Gurer - Surratü'l-fetâvâ
15. Abd-ı âbık için zâbıt	- Hasan Ağa ibn-i Ahmed	Medîne-i Erzurum	Sahibinden kaçmış olan köle Behram'ı bulan Hasan	Hasan Ağa'ya köle Behram'a harcaması için günlük onar	- Hudûd-i Musannifek

talebiyle takdîr-i nafaka sûreti	- Gürcü'l-asl Behram - Karahanzâde Ahmed Çelebi		Ağa'nın, Behram'ı sahibine teslim edene kadar bakımı için lazım gelen nafakayı sahibinden talep ettiği hüccettir.	para nafaka verilmesi ve bu nafakanın kölenin asıl mâliki olan Karahanzâde Ahmet tarafından karşılamasına hüküm verilmiştir.	- Ahterî - Fetâvâ-yı Atâiyye - Atâbiyye - Fetâvâ-yı Ali Efendi - Mülteka'l-ebhur
16. Zamm-ı nafaka sûreti	- Hafize Hatun ibnetü Ömer - İlyas bin Abbas	Mahmiye-i İstanbul'da Elvanzâde Mahallesi	Vefat etmiş eşinden olan oğluna günlük üçer para nafaka ile bakan Hafize Hatun'un bu miktarın oğlu İlyas'ın ihtiyaçlarına yetmediği gerekçesiyle eşinin malından günlük üçer para daha talep ettiği hüccettir.	Hafize Hatun'a oğlu İlyas'ın ihtiyaçlarını karşılaması için eşinden kalma maldan üçer para daha takdir edilmiş ve böylece günlük altışar para almasına izin verilmiştir.	- Behcetü'l-fetâvâ
17. Hâmiş-i hüccete tahrîr	- es-Seyyid Muhammed - İbrahim Ağa	Dava yeri bilgisi	es-Seyyid Muhammed'in vasisi olan İbrahim Ağa'nın,	Sağîrin ihtiyaçlarını karşılaması için nafakasına	-Kâdihân

olunan zamm-1 nafaka sûreti		verilmemiştir.	daha evvel es-Seyyid Muhammed için takdir buyurulan günlük dörder paranın, sağîrin lazım gelen ihtiyaçlarını karşılamaması sebebiyle nafakaya zam talep ettiği hüccettir.	günlük dörder para zam yapılmıştır. Böylece toplamda günlük sekizer para almasına İbrahim Ağa'ya izin verilmiştir.	
18. Hatt-1 nafaka sûreti	<ul style="list-style-type: none"> - Mehmed Efendi ibn-i Beşir - Saliha bint-i Ahmed - Nefise bint-i Mehmet 	Mahmiye-i İstanbul'da Seyyid Bey Mahallesi	Mehmed Efendi'den boşanmış olan Saliha Hatun'un kızlarının bakımı için takdir buyurulan günlük dörder para nafakayı Mehmed Efendi'nin haberi olmadan yedişer paraya çıkarması; Mehmed Efendi'nin bu miktarı ödeyemeyecek durumda olduğunu ifade ederek tekrar dörder paraya indirilmesini talep ettiği hüccettir.	Yapılan araştırmalar ile Mehmed Efendi'nin bu miktarı karşılayamayacağı belirlenmiş ve böylece nafaka tekrar dörder paraya indirilmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> - Ahterî - Fetâvâ-yı Ali Efendi

19. Hâmiş-i hüccetde yazılan tenzîl-i nafaka sûreti	- Hasan Ağa ibn-i Hüseyin - Hatice bint-i Osman - Fatma bint-i Hasan	Havâss-ı rafî'a kazâsına muzâfe Çekmece-i Kebîr	Hasan Ağa ile Hatice Hatun'un boşanmaları üzerine, kızları Fatma'nın bakımında kullanması için Hatice Hatun'un Hasan Ağa'dan habersiz günlük beşer para nafaka talep etmesi, ancak buna gücü yetmeyecek olan Hasan Ağa'nın, nafakanın günlük üçer paraya indirilmesini talep etmesi hüccet kayıdır.	Hasan Ağa'nın günlük beşer para nafakayı ödeyemeyecek durumda olmasının belirlenmesi ile ikişer paranın atılması ve Hasan Ağa'nın günlük üçer para olarak nafaka vermesi hükmü verilmiştir.	- Kâdihân
---	--	---	---	---	-----------

1.7. Faslun fî huceci'l-hidâne

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Fî sükûti'l-hidâneti bi-hasebi's-sinni	- Feyzullah Efendi ibn-i Osman - Hibetullah Hatun ibnetü Süleyman - Lütfullah bin Feyzullah - Zeynep Hatun	Mahmiye-i İstanbul'da Kefeli Mahallesi	Hibetullah Hatun'un, boşandığı eşi Feyzullah Efendi'den olan oğlu Lütfullah'ı yedi yaşına kadar terbiyesinde bulundurması; yedi yaşını tamamlayınca Feyzullah Efendi'nin oğlunun velâyetini alacağını bildirdiği hüccettir.	Zeynep Hatun, Feyzullah Efendi'nin oğlu Lütfullah'ın bakımının Hibetullah Hatun'da olduğunu ikrar etmiş; ancak yedi yaşını tamamladığında Lütfullah'ın babası Feyzullah Efendi'ye teslim edilmesi hususunda tembih olunmuştur.	- Dürer Gurer - Fetâvâ-yı Ali Efendi - Hulâsa
2. Fî sükûti'l-hidâneti mine'l-ümmi	- Yusuf Ağa ibn-i Yakub bin Eyyüb - Emetullah Hatun ibnetü Muhammed - Afife Hatun ibnetü Ahmet	Mahmiye-i İstanbul'da Eğrikapı hâricindeki Mahalle	Emetullah Hatun'un oğlu Yusuf Ağa'nın vefatı üzerine, Yusuf Ağa'nın oğlu olan Yakub'u eşi Afife Hatun'nun velayetine alması; ancak gelini Afife Hatun'un başka	Afife Hatun, Emetullah Hatun'nun başka birisiyle evlenecek olması iddiasını tasdik ederek, oğlu Yakub'un babaannesine verilmesini kabul etmiş, böylece Afife	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Mülteka'l-ebhur

	- Yakub bin Yusuf		kimse ile evlenmesi sebebiyle Emetullah Hatun'un, torunu Yakub'un velayetini gelininden istediği hüccettir.	Hatun oğlu Yakub'u Emetullah Hatun'a teslim etmek üzere tembih olunmuştur.	
3. Sağîrin anası fâcire olmakla babasının şer'an ahzı sûreti	- Yunus Ağa ibn-i İlyas - Ârife bint-i Abbas - Nâile bint-i Yunus - Hasan Ağa ibn-i filan - Hüseyin Efendi ibn-i filan - Ahmed Çelebi ibn-i filan - Ali Ağa ibn-i filan - Mustafa Ağa ibn-i filan	Mahmiye-i İstanbul'da el-Hâc Hüsrev Mahallesi	Eşi Yunus Ağa ile boşanıp yedi yaşındaki kızı Nâile'yi terbiyesinde bulunduran Ârife Hatun'un, fâcire olduğu ve kızı Nâile'nin de onun ahlakıyla ahlaklanması endişesi iddiasıyla Yunus Ağa'nın kızının velayetini talep ettiği hüccettir.	Ârife Hatun'un Yunus Ağa'nın iddia ettiği hal üzere olduğu şahitlerin ifadeleri ile ispat edilmiş ve Nâile'nin babası Yunus Ağa'ya teslim edilmesi Ârife Hatun'a tembih olunmuştur.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Bahru'r-râik
4. Sağîrin vâlidisi kâfire olmakla ülfeti küfürden ihtirâza binâen	- Mehmed Ağa ibn-i Abdullah - Toto bint-i Karabet - Mustafa bin Mehmed	Mahmiye-i İstanbul hısnı ebvâbından Kumkapı dâhilinde	Mehmed Ağa'nın boşandığı eşi Toto'nun nasraniyye olması; velâyeti Toto'da olan oğlu Mustafa'nın beş yaşına gelmesi sebebiyle ehl-i İslâm	Toto'nun; oğlu Mustafa'nın beş yaşında olduğunu ikrar etmesi üzerine, Mustafa'nın babası Mehmed Ağa'ya teslim edilmesi Toto'ya	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Kâriu'l-hidâye

babasının şer‘an ahzı sureti		Nişancı Paşa Atık Mahallesi	üzere yetiştirilmesi gerektiği gerekçesiyle, Toto’dan oğlunun velâyetini istediği hüceftir.	tembih olunmuştur.	
------------------------------	--	-----------------------------	---	--------------------	--

1.8. Faslun fî hucec-i vasiyyi’l-hâkim

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü’l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Fi nasbi’l-vasiyyi ale’s-sağîri	- Osman Ağa ibn-i Affan bin Abdulmennân - Ömer ibn-i Osman - Abdülkadir Ağa ibn-i Abdulvâhid	Mahmiye-i İstanbul’da Tercüman Yunus Mahallesi	Vefat eden Osman Ağa’nın küçük oğlu Ömer’e ve Osman Ağa’dan kalan mala vasiyy tayin edilmesi gerektiği; Ömer’in amcası Abdülkadir’in ise her yönden vasiyy tayin olunmaya uygun olması sebebiyle Ömer’e	Çocuğu olmayan Abdülkadir’in Ömer’in vasisi olmayı kabul etmesi üzerine Ömer’in rüşt dönemine kadar Abdülkadir Ağa’nın yanında kalmasına karar verilmiştir.	- Ahterî - Fetâvâ-yı Ali Efendi - Surratü’l-fetâvâ - Câmiu’l-Füsûleyn

			vasiyy olması hüccetidir.		
2. Fî nasbi'l-vasiyyi alâ sağıri'l-keferati	- Artin veled-i Markar veled-i Bedros - Serkez veled-i Artin - Mariyam bint-i Kabriyel	Medîne-i Filibe'de Fiilan Mahallesi	Artin veled-i Markar'ın vefat etmesi ile küçük oğlu Serkez'e ve Artin'den kalan mala vasî tayin edilmesi gerektiği; bu göreve ise en uygun kişinin Serkez'in annesi Mariyam'ın olmasının münasip görülmesi ile, Serkez'in annesinin vasî tayin olunduğu hüccettir.	Mariyam'ın rüşd dönemine kadar Serkez'e vasî olması hükmü verilmiştir.	Nukûl bilgisi yoktur.
3. Fî nasbi'l-vasiyyi me'a takdîri'n-nafakati	- Fatma Hatun ibnetü el-Hâc Ahmed bin Abdullah - Hasan bin Mehmed Efendi - Mehmed Efendi ibn-i Abdüssamed	Mahmiye-i İstanbul'da Elvanzâde Mahallesi	Vefat eden Fatma Hatun'un oğlu Hasan'a ve Fatma Hatun'dan kalan mala vasî tayin edilmesi gerektiği; bu göreve ise Hasan'ın babasının münasip görülmesi ile babası Mehmed	Mehmet Efendi'nin Hasan'ın vasisi olmayı kabul etmesi ile Hasan'ın ihtiyaçları için lazım gelen nafakayı, Fatma Hatun'dan kalan maldan günlük onar para olarak alması Mehmet Efendi'ye	Nukûl bilgisi yoktur.

			Efendi'nin Hasan'a vasî tayin olunması hüccetidir.	tembih olunmuştur.	
4. Fî nasbi'l-vasiyyi ale'l-mecnûni	- Cafer Ağa ibn-i Safer - Hasan Ağa ibn-i Abdülvahab	Mahmiye-i İstanbul'da Nahilbend Mahallesi	Cafer Ağa'nın delirmesi ve velîsi olarak kimsenin olmaması sebebiyle, Cafer Ağa'nın bakımı ve sahibi olduğu malının hıfzı için iyileşinceye kadar bir vasî tayin edilmesi gerektiği hüccetidir.	Hasan Ağa, Cafer Ağa'nın vasîsi olmayı kabul etmiş; Hasan Ağa iyileşinceye kadar Cafer Ağa'nın vasîsi olarak tayin olunmuştur.	- et-Ta'rifât - Fetâvâ-yı Ali Efendi - Fetâvâ-yı Ankaravî
5. Fî nasbi'l-vasiyyi li-ecli'l-guramâi	- es-Seyyid Mehmed Ağa bin es-Seyyid - Ahmed Ağa ibn-i Abdullah - Rukiye Hanım ibnetü Süleyman Ağa - Şerife Havva bint-i es-Seyyid Ali	Mahmiye-i İstanbul'da Filan Mahallesi	es-Seyyid Mehmed Ağa'nın borcu olduğu halde vefat etmesi, terkesinden kimsenin borcunu sahiplenmemesi, bu sebeple es-Seyyid Mehmed Ağa'nın borcunu ödemesi için bir vasî	Eyüp Efendi es-Seyyid Mehmed Ağa'nın vasîsi olmayı kabul etmiş ve es-Seyyid Mehmed Ağa'nın geride kalan malını teslim alarak borcunu ödemeye taahhüd etmiştir.	- Fetâvâ-yı Feyziyye - Kâdihân - Dürer Gurer - Surratü'l-fetâvâ - Câmiu'l-

	- es-Seyyid Abdullah Ağa ibn-i Hasan - Eyüb Efendi ibn-i Yakub		tayin edilmesi hüccetidir.		Fusûleyn
6. Diyâr-ı âharda olan vârisin hıssa-i irsiyesini hıfz için nasb-ı vasî sûreti	- Ali Ağa ibn-i Hasan bin Abdullah - Hative ümmü Ali - Ümmügülsüm bint-i Hasan bin Abdullah - Cafer Efendi ibn-i Ahmed	Mahmiye-i İstanbul'da Kabasakal Mahallesi	Misafir bulunduğu yerde vefat eden Ali Ağa'nın vârislerinden birileri gelinceye kadar, terekesini koruma hususunda güvenilir bir kişinin vasî tayin edilmesi hüccetidir.	Ali Ağa'nın akrabalarından olup doğruluk-güvenilirlik yönünden münasip görülen Cafer Ağa, Ali Ağa'nın vârisleri gelinceye kadar terekesini hıfzı kabul etmiş ve böylece vasî olarak tayin edilmiştir.	- Behcetü'l- fetâvâ - Bezzâziyye
7. Fî nasbi'l- kayyim ale'l- mefkûd	- Ali Ağa ibn-i Osman - Ömer Ağa ibn-i Bekir	Medine-i Saraybosna'da Gazi Hüsrev Bey Mahallesi	Ali Ağa'nın sefer için çıktığı yoldan yaşayıp yaşamadığına dair haber alınamaması sebebiyle, hâli belirleninceye kadar terekesini hıfza bir vasî	Ömer Ağa'nın Ali Ağa'nın terekesini hıfza münasip görülmesi ve Ömer Ağa'nın da vasîi olmayı kabul etmesi ile Ömer Ağa Ali Ağa'nın terekesine vasî tayin	- Fetâvâ-yı Ankaravî - Tâtârhâniyye - Fetâvâ-yı Ali Efendi

			tain edilmesi hüccetidir.	edilmiştir.	- Hizâne - Hulâsa
8. Sûretü mâ yüktebü fî zammi'l-vasî	- Mehmed Efendi ibn-i Abdullah - Süleyman Efendi ibn-i Halil	Mahmiye-i İstanbul'da Fenayî Dede Mahallesi	Vefat eden Yusuf Ağa'nın küçük çocuklarına vasî olan Mehmed Efendi'nin, kalacak yeri olmaması ve vasî zammı talep etmesi sebebiyle küçük çocuklara başka bir vasî tain edilmesi hüccetidir.	Süleyman Efendi'nin çocuklara vasî tain edilmesi her yönden münasip görülmüş ve Süleyman Efendi'nin de kabul etmesi ile çocuklar üzerine vasî tain olunmuştur.	- Behcetü'l-fetâvâ - Mülteka'l-ebhur
9. Fî azli'l-vasî li-sebeb-i zuhûri'l-hıyâne	- Muhammed Es'ad ibn-i Ahmed - Mahmud Ağa ibn-i Dâvud - İbrahim Efendi ibn-i Abdulkerim	Mahmiye-i İstanbul'da Necatizâde Mahallesi	Muhammed Esad'a vasî olarak tain olunan Mahmud Ağa'nın, vasîsi olduğu Muhammed Esad'ın bakımını ihmal etmesi ve malına hıyânet etmesi sebebiyle azledilip yerine başka bir vasî tain olunması hüccetidir.	İbrahim Efendi vasî olarak münasip görülmüş ve Onun da kabulü ile rüşd dönemine kadar Muhammed Esad'a vasî tain olunmuştur.	- Câmiu'l-Fusûleyn - el-Eşbâh ve'n-nezâir - Fetâvâ-yı Ali Efendi - Surratü'l-fetâvâ

					- Kâdihân
10. Fî nasbi'n-nâzırı ale'l-vasî	- Abdurrahîm ibn-i Abdullah - Osman Efendi ibn-i Abdulkâdir - İsmâil Ağa ibn-i Abdülcelîl	Mahmiye-i İstanbul'da Kalenderhâne Mahallesi	Vefat eden Abdullah Ağa'nın oğlu Abdurrahîm'e vasî tayin olunan Osman Efendi'nin, görevini takip etmek hususunda güvenilir bir kişinin tayin edilmesi hüccetidir.	İsmail Ağa Osman Ağa'nın vesâyetine karışmadan sadece takip etme hususunda münasip görülmüş ve kabul etmesi ile İsmail Ağa Osman Ağa üzerine nâzır tayin edilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Kâdihân - Surratü'l-fetâvâ - Ahterî

1.9. Faslun fî hucec-i vasiyyi'l-muhtâr

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Vasiyy-i muhtâr nasbı	- el-Hâc Ali Ağa ibn-i Abdüllatif - es-Seyyid Ali Ağa ibn-i	Mahmiye-i İstanbul'da Hâce	el-Hâc Ali Ağa'nın vefatından sonrası için vasiyy-i muhtâr seçtiği es-	el-Hâc Ali Ağa'nın doksan bin akçe malının on bin akçesini defin işlemlerine, on	- Surratü'l-fetâvâ - Behcetü'l-

sûreti	Abdüsselam	Hatun Mahallesi	Seyyid Ali Ağa'ya, vasiyetini bildirdiği hüccettir.	bin akçesini namaz ve oruç ıskâtına, on bin akçesini üçü-yedisi-kırkı ve senesinde olmak üzere mevlidine sarfedilmesi, geriye kalan altmış bin akçesini de es-Seyyid Ali Ağa'nın dilediği hayra kullanması konusunda vasiyeti kayıt edilmiştir.	fetâvâ - İ's'âf - Bezzâziyye
2. Sûretün uhrâ bi-tarîki'l-ahbâr	- Mehmed Ağa ibn-i Abdulganî - Emine Hanım bint-i Ali Bey - Mevlânâ Kâtib Mehmed Efendi ibn-i Ahmed - İmâm Hâfız Mustafa Efendi	Mahmiye-i İstanbul'da Şehremini Mahallesi	Üç seneden beri felç olan Emine Hanım'ın, vasiyyi muhtârı olan eşi Mehmed Ağa'ya vasiyetini bildirmesi hüccet kayıdır.	Emine Hanım'ın vasiyeti: terekesinin üçte biri namaz ıskâtı için fukara pay edile, üçte biri başka vârisi olmadığı için eşi Mehmed Ağa'ya ve kalan üçte biri ise hayır işlerine sarf edile diye kaydedilmiş ve vasiyyi muhtâr olarak eşi Mehmed Ağa tayin olunmuştur.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Mecma'u'l-fetâvâ

<p>3. Vâris muvâcehesinde vasiyy-i muhtâr sübûtu sûreti</p>	<p>- el-Hâc Hüseyin Efendi ibn-i Abdullah - Saliha Hatun ibnetü Abdullah bin Abdulgennân - Hasan Ağa ibn-i Hüseyin - Ali Ağa ibn-i Osman - Abdi Ağa ibn-i Süleyman</p>	<p>Mahmiye-i İstanbul'da Hobyar Mahallesi</p>	<p>Saliha Hatun'un, vârisi olan Hasan Ağa'nın şahitliğinde el-Hâc Hüseyin Efendi'yi vasiyy-i muhtârı ilan etmesi ancak Saliha Hatun'un vefatından sonra Hasan Ağa'nın el-Hâc Hüseyin Efendi'nin vasiyy-i muhtârlığını inkâr etmesi hüccetidir.</p>	<p>Mahalle ahâlisinden kimselerin, el-Hâc Hüseyin Efendi'nin vasiyy-i muhtârlığına şahitlik etmeleri ile el-Hâc Hüseyin Efendi Saliha Hatun'un vasiyy-i muhtârı olarak tayin edilmiştir.</p>	<p>- Fetâvâ-yı Ali Efendi</p>
<p>4. Emîn-i beytü'l-mâl muvâcehesinde vasiyy-i muhtâr sübûtu sûreti</p>	<p>- Molla Ahmed bin Süleyman bin Abdullah - es-Seyyid Ali Efendi ibn-i Mustafa - Mehmed Ağa ibn-i Yunus - Mustafa Efendi ibn-i Mahmud - Molla Süleyman ibn-i</p>	<p>Mahmiye-i İstanbul'da Mu'îd Ahmed Efendi medresesi</p>	<p>Vefat etmeden dört gün önce es-Seyyid Ali Efendi'yi vasiyy-i muhtârı tayin eden Molla Ahmed'in vefat etmesi üzerine, beytü'l-mâl emîni Mehmed Ağa'nın es-Seyyid Ali Efendi'nin vasiyy-i muhtârlığına muhalefet</p>	<p>es-Seyyid Ali Efendi'nin vasiyy-i muhtârlığı şahitler huzurunda tasdik edilince es- Seyyid Ali Efendi Molla Ahmed'in vasiyeti üzere vasiyy-i muhtâr tayin edilmiştir.</p>	<p>- Câmiu'l- Fusûleyn</p>

	Mesud		etmesi hüccetidir.		
5. Hüccet-i vesâyetin mazmûn-ı sübûtu sûreti	<ul style="list-style-type: none"> - Hasan Ağa ibn-i Halil - el-Hâc Yusuf bin Ebubekir - Derviş Ağa ibn-i Lütfullah - es-Seyyid Mustafa Ağa ibn-i Murtazâ -Mehmed Ağa ibn-i Musa - Ramazan Efendi ibn-i Bayram - Şaban Çelebi ibn-i Behram 	Mahmiye-i İstanbul'da Rüstem Paşa Mahallesi	el-Hâc İsmail Efendi'nin vefat etmeden önce Hasan Ağa'yı vasiyy-i muhtârı tayin etmesi; borçlarının edâsından sonra terekesinde kalanının, vârislerine pay edilmesi hususunda vasiyet etmesi; ancak alacaklılardan olan el-Hâc Yusuf'un, Hasan Ağa'nın vasiyy-i muhtârlığını inkâr ederek terekedeki dokuz yüz kuruşa el koymak istemesi hüccetidir.	el-Hâc İsmail Efendi'nin Hasan Ağa'yı vasiyy-i muhtârı tayin ettiği şahitler huzurunda ispat edilince el-Hâc Yusuf Ağa el koyduğu dokuz yüz kuruşu Hasan Ağa'ya geri verme hususunda tembih olunmuştur.	<ul style="list-style-type: none"> - Behcetü'l-fetâvâ - Minahu'l-ğaffâr - Fetâvâ-yı Feyziyye - Meksûr

1.10. Faslun fî huçeci isbâti'l-verâse

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Medyûn muvâcehesinde isbât-ı verâset sureti	- Todoş veled-i Kosti - Todora veled-i Dimitri - Hristo veled-i Dimo veled-i Marko - Boğdan veled-i Filan - Yuvan veled-i Filan	Mahmiye-i İstanbul'da Halıcılar Hânı	Vefat eden Hristo'nun kız kardeşi olması hasebiyle vasisi olan Todoş'un, Hristo'ya ait olan alacağı Todora'dan istemesi; Todora'nın ise Todoş'un Hristo'nun vasisi olduğunu bilmediğini ifade ettiği hüccetidir.	Şahitlerin Todoş'un Hristo'nun kız kardeşi olduğuna şahadet etmeleri ile Todora borcunu Todoş'a ödemek üzere tembih olunmuştur.	- et-Ta'rifât
2. Emîn-i beytü'l-mâl muvâcehesinde isbât-ı verâset	- İbrahim Ağa ibn-i Ali - Feyzullah Ağa ibn-i Abdullah - İbrahim Ağa ibn-i Osman	Vilâyet-i Rûmeli'de Toyrân Kasabası	Askerî taifesinden olan Hasan Efendi'nin vefat etmesi üzerine vâris kimsesi olmaması sebebiyle terekesine beytü'l-mâl	İbrahim Ağa'nın Hasan Efendi'ye akraba olmak sebebiyle vâris olduğu şahitlerin şahadetleriyle kabul	- Câmiu'l-Fusûleyn - Hizâne

sureti	- Abdülkerim Ağa ibn-i Süfyan		tarafından el konulması ve İbrahim Ağa'nın, Hasan Efendi'ye vâris olduğunu iddia ederek terekesini talep ettiği hüccettir.	edilmiştir.	
--------	-------------------------------	--	--	-------------	--

1.11. Faslun huçeci'l-'itâk

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Sûretü mâ yüktebü fi i'tâki'l-gulâm	- el-Hâc Muhammed Ağa ibn-i Abdulcelil - Feyrûz bin Abdullah	Mahmiye-i İstanbul'da Havâce Paşa Mahallesi	el-Hâc Muhammed Ağa'nın Gürcü asıllı kölesi Feyrûz'u âzâd etmesi hüccetidir.	Feyrûz bin Abdullah başka hür insanlar gibi hür kabul edilmiş ve el-Hâc Muhammed Ağa ile herhangi bir alakası kalmamıştır.	- et-Ta'rifât - Ahterî - Mülteka'l-ebhur

2. Sûretü mâ yüktebü fi i'tâki'l-câriye	- Selime Hanım bint-i Süleyman Bey - Anber bint-i Abdullah	Medîne-i Erzurum-ı behcet-mersûmda Murad Paşa Mahallesi	Selime Hanım Hatun'un cariyesi olan Anber'i cariyelikten âzâd etmesi hüccetidir.	Anber bint-i Abdullah diğer hür kadınlar gibi hür kabul edilmiş ve Selime Hanım Hatun ile herhangi bir alakası kalmamıştır.	- Fetâvâ-yı Zahîriyye - Ahterî
3. Sûretü mâ yüktebü fi'l-i'tâki ale'l-mâl	- Naile Hatun ibnetü Muhammed Ağa - Emetullah bint-i Abdullah	Mahmiye-i İstanbul'da Fenayî Dede Mahallesi	Nâile Hatun'un cariyesi Emetullah'ı beş yüz kuruş ödemesi karşılığında âzâd ettiği hüccettir.	Emetullah bint-i Abdullah diğer hür kadınlar gibi hür kabul edilmiş ve Nâile Hatun ile herhangi bir alakası kalmamıştır.	Nukûl bilgisi yoktur.
4. Fî isbâti'l-'ıtk bi-muvâceheti'l-vasî	- Ahmed bin Abdullah - Haffâfzâde İsmail Ağa ibn-i Halil - Mehmed Said ibn-i İsmail - Nâime Hanım ibnetü Nu'man Bey	Mahmiye-i İstanbul'da Ma'cûnî Hüsameddin Mahallesi	Haffafzâde İsmail Ağa'nın vefat etmeden üç yıl önce âzâd ettiği kölesi Ahmed'i, vefatından sonra eşi Nâime Hanım'ın "Azâd olduğundan habersizdim" diyerek sahiplenmesi	Ahmed'in Haffafzâde İsmail Ağa tarafından üç yıl önce âzâd olduğuna şahitlerin şahadet etmesi ile Nâime Hanım'ın üzerinde herhangi bir hakkının kalmadığı	- Behcetü'l-fetâvâ - Câmiu'l-Fusûleyn - et-Ta'rîfât

	- Abdulaziz Ağa ibn-i Muhammed - Perviz Ağa ibn-i Abdullah		hüccetidir.	hüküm olunmuştur.	
5. Fî isbâti'l-ıtk me'a's-siâye	- Mehcibin bint-i Abdullah - Abdülmecid ibn-i Mehmed Efendi - Abdurrahim Efendi ibn-i Hüseyin - Hamide Hatun ibnetü Abdülmecid ibn-i Abdullah - Ahmed Ağa ibn-i Filan ve Hasan Efendi ibn-i Filan	Mahmiye-i İstanbul'da Fenayî Dede Mahallesi	Mehmed Efendi'nin vefat etmesiyle boşanmış olduğu eşi Hamide Hatun ve oğlu Abdülmecid'e miras kalan Mehcibin, daha sonra Hamide Hatun tarafından henüz hayattayken âzâd edilmiştir. Ancak Mehmed Efendi ve Hamide Hatun'un oğulları Abdülmecid'in vasiyy-i muhtârı olması gerekçesiyle Mehcibin'in âzâd edildiğini inkâr eden Abdurrahîm Efendi'nin Mehcibin'e el koymak	Mehcibin'in Mehmed Efendi'den Hamide Hatun ve Abdülmecid'e kaldığı ve Hamide Hatun'un hayattayken Mehcibin'i âzâd ettiğine şahitlerin şهادet etmesi; ancak Hamide Hatun'un Mehcibin'i âzâd etme yetkisi olmaması sebebiyle Mehcibin'in ancak belirlenen miktarı Abdülmecid'in vasiyy-i muhtârı olan Abdurrahîm'e ödemesi ile hür olunmasına karar verilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi

			istememesi hüccetidir.		
6. Sûretü mâ yüktebü fî itkî'l-karîb	- Şahin bin Abdullah - Esber Ağa ibn-i Abdullah	Dava yeri bilgisi verilmemiştir.	Esber Ağa'nın satın almış olduğu kölesi Şahin'i öz kardeşi olması hasebiyle âzâd edip hürriyetine kavuşturması hüccetidir.	Esber Ağa'nın anne ve babadan öz kardeşi olan Şahin'in hür olduğuna hüküm verilmiştir.	- Ferâid-i şerh-i Mültekâ - Fevâidü'z-Zeyniyye li-İbni Nuceym
7. Sübût-ı ümmü veled sureti	- Dilhayat bint-i Abdullah - Yakub ibn-i Bekir - Rukiye bint-i Lütfullah - Selman Efendi ibn-i Filan - Süleyman Ağa ibn-i Filan	Mahmiye-i İstanbul'da Molla Gürânî Mahallesi	Bekir Ağa'nın vefatından sonra, oğlu Yakub'un vasiyy-i muhtârı olan Rukiyye Hatun'un cariye Dilhayat'a Bekir Ağa'dan çocuk dünyaya getirdiğini bilmeden el koymak istemesi hüccetidir.	Cariye Dilhayat'ın Bekir Ağa'dan çocuk dünyaya getirdiği hatta Bekir Ağa'nın şahitler huzurunda Dülhayat için "ümmü veledimdir" sözü söylemiş olduğu şahitlerin şهادetiyle ispat edilmiş ve Dilhayat'ın hür olduğuna hüküm verilmiştir.	- Fetâvâ-yı Feyziyye - Câmî'u's-sağîr fi'l-fikh

8. Sûretün uhrâ	<ul style="list-style-type: none"> - Nesime bint-i Abdullah - Zeyneb bint-i Yahya - Halil ibn-i İsmail - Rukiye bint-i İsmail - Veli Efendi ibn-i Ali - Hasan Ağa ibn-i filan - Abdullah Çelebi ibn-i filan 	Mahmiye-i İstanbul'da Ferruh Kethüdâ Mahallesi	el-Hâc İsmail Ağa'nın ümmü veledi olmakla hürre olan Nesime'nin, el-Hâc İsmail Ağa'nın vefatından sonra oğlu Halil'e vasiyy-i muhtâr olan Veli Efendi tarafından el konulmak istenmesi; Nesime'nin ise hürre olduğunu ve kızı Rukiye'nin de el-Hâc İsmail Ağa'nın vârisesi olduğunu talep ettiği hüccetidir.	Nesime'nin el-Hâc İsmail Ağa'nın ümmü veledi olduğuna şahitlerin şهادet etmesi ile hürre olduğu ve böylece kızı Rukiye'nin de el-Hâc İsmail Efendi'nin vârisesi olduğu hükmü verilmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> - Fetâvâ-yı Feyziyye - Tâtârhâniyye - Fetâvâ-yı Ali Efendi -Ahterî
-----------------	--	--	--	---	---

1.12. Faslun fi huçeci't-tedbîr

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Sûretü mâ yüktebü fi tedbîr-i mutlak	- Abdurrahim Efendi ibn-i İbrahim - Çeşm-i Siyâh bint-i Abdullah	Mahmiye-i İstanbul'da Derviş Ali Mahallesi	Abdurrahim Efendi'nin kendisinin ölümünden sonra cariyesi Çeşm-i Siyâh'ın âzâd olarak hür olacağını beyân ettiği hüccettir.	Abdurrahim Efendi'nin temini üzere hüküm olunarak, kaydı tutulmuştur.	- Dürer Gurer - Hizâne - Behcetü'l-fetâvâ - Mülteka'l-ebhur - Nihâye
2. Sûretü mâ yüktebü fi tedbîri'l-	- Sancakdâr Mehmed Ağa ibn-i Osman - Yusuf ibn-i Abdullah	Medîne-i Erzurum-ı behcet-	Mehmed Ağa'nın "hac yolunda ölürsem kölem Yusuf âzâd olsun" diyerek	Mehmed Ağa'nın temini üzere hüküm olunarak, kaydı tutulmuştur.	- Hizâne - Fetâvâ-yı Feyziyye

mukayyed		mersûmda Tebriz Kapısı dâhilinde Hâtûniye Mahallesi	kölesinin hürriyetini kendi ölümüne bağlaması hüccetidir.		
----------	--	---	---	--	--

1.13. Faslun fî huçeci'l-kitâbe

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Kitâbet ale'l-mâl sureti	- Hâfız Ahmed Ağa ibn-i Mustafa - Süleyman bin Abdullah	Mahmiye-i İstanbul'da Havâce Hayreddin Mahallesi	Hâfız Ahmed Ağa'nın kölesi Süleyman'm, iki yüz kuruş bedel ödemesi karşılığında âzâd olunacağını ifade ettiği hüccettir.	Köle Süleyman, efendisi Hâfız Ahmed Ağa'nın teklifini kabul etmiş ve akid yapılmıştır.	- Dürer Gurer

2. Kitâbet ale'l-hidme sûreti	- es-Seyyid Abdullah Çelebi ibn-i Beşir - Zühre bint-i Abdullah	Mahrûse-i Bağdad-ı behişt-âbâd'da Karşiyaka'da Kameriye Camiî Mahallesi	es-Seyyid Abdullah Çelebi'nin kendisine üç yıl hizmet etmesi şartıyla kölesi Zühre'yi üç yılın sonunda âzâd edeceğini beyan ettiği hüccettir.	es-Seyyid Abdullah'ın beyanının Zühre tarafından da kabul edilmesi ile akid yapılmıştır.	- Dürer Gurer - Fetâvâ-yı Ali Efendi
3. Edâen bedel-i kitâbet sûreti	- el-Hâc Abdülkadir Çelebi ibn-i el-Hâc Mustafa - Rüstem bin Abdullah	Mahmiye-i İstanbul'da Elvanzâde Mahallesi	Evvelce üç yüz kuruş bedel ödemesi şartıyla kölesi Rüstem'i âzâd edeceği konusunda akidleşen el-Hâc Abdülkadir'in, belirttiği bedelin kölesi tarafından edâ etmesi neticesinde, kölesini âzâd ettiği hüccettir.	Üç yüz kuruş bedeli ödemesi ile Rüstem bin Abdullah el-Hâc Abdülkadir tarafından âzâd edilmiş ve aralarında herhangi bir alaka kalmamıştır.	- Dürer Gurer
4. Fesh-i akd-i kitâbet sûreti	- Ferhaddin Abdullah - Kasım Ağa ibn-i Hattab	Dava yeri bilgisi verilmemiştir.	Kasım Ağa'nın dört yüz elli kuruş bedel ödemesi karşılığında âzâd edeceğini bildirdiği akidi kabul eden	Ferhaddin'in akdi feshetme talebi kabul edilmiş ve akid feshedilerek Ferhaddin'in köleliğe geri dönmesine	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Dürer Gurer

			kölesi Ferhaddin'in, istenilen miktarı karşılamaya gücü yetmeyeceğinden tekrar köleliğe dönmeyi talep ettiği hüccettir.	hüküm verilmiştir.	
--	--	--	---	--------------------	--

1.14. Faslun fî huceci isbâti'l-hürriye

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. İsbât-ı hürriyet-i ârıza sureti	- Arap Abdullah bin Abdullah - Mehmed Esad Efendi ibn-i Abdullatif - Keleş Ahmed Ağa ibn-i Mehmed bin Abdullah - Duhânî Ahmed Ağa - İbiş Ağa ibn-i Filan	Mahmiye-i İstanbul'da Havlucular Hânı	Arap Abdullah'ın, iki yıl önce efendisi Keleş Ahmed tarafından azâd edilmesine rağmen, Mehmed Esad Efendi tarafından kendine köle olduğunun iddia edildiği hüccettir.	Mehmed Esad Efendi'nin Arap Abdullah'ı satın aldığı iddiasına karşılık şahitlerin Keleş Ahmed tarafından azâd edildiğine şahadet etmeleri ile Arap Abdullah'ın hür olduğuna hüküm verilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ankaravî

	- Memiş Ağa ibn-i Filan				
2. İsbât-ı hürriyet-i asliyye sûreti	- Mesude bint-i Mahmud - Mustafa Ağa ibn-i Davud - el-Hâc Hasan - es-Seyyid Mehmed Ağa ibn-i Filan - el-Hâc Ahmed Ağa ibn-i Filan	Mahmiye-i İstanbul	Köle olmayan Mesude'ye Mustafa Ağa'nın köle diye el koyması, Mesude'nin ise Mustafa Ağa'dan hürriyet hakkını talep ettiğinde Mustafa Ağa'nın köle olmadığını inkâr ettiği hüccettir.	Şahitlerin Mesude'nin köle olmadığına şahadet etmeleri ile Mesude'nin hür olduğuna hüküm verilmiş ve Mustafa Ağa ile herhangi bir alakası kalmamıştır.	- Fetâvâ-yı Feyziyye - Câmiu'l-Fusûleyn
3. Def'a isbât-ı hürriyet-i asliyye sûreti	-İsmail bin Abdullah - Hüseyin Ağa ibn-i Hasan - Mevlâzâde es-Seyyid Muhammed Said Efendi ibn-i Filan - Fethullah Ağa ibn-i	Vilâyet-i Anadolu'da Erzurum civârında Erzincan Kasabası	Hür olarak doğup sonradan hidâyet bulan İsmail'in Hüseyin Ağa tarafından kölemdir diye el konulmak istenmesi hüccetidir.	Erzurum ahâlisinden kimselerin İsmail'in hür olduğuna dair şahitlik etmeleri ile Hüseyin Ağa ile aralarında bir alaka kalmadığı, İsmail'in hür olduğu hükmü verilmiştir.	- Mülteka'l-ebhur - Bezzâziyye - Fetâvâ-yı Ali Efendi

	Filan				
4. Sağîrenin hürriyet-i sübûtu sûreti	<ul style="list-style-type: none"> - Fatma bint-i Hüseyin - es-Seyyid Abbas Ağa ibn-i Mustafa - Deli Hüseyin - Ahmed Reis ibn-i Himmet - Mehmed Ağa ibn-i Ahmed 	Mahmiye-i İstanbul	Hürre olduğu halde câriye diye es-Seyyid Abbas tarafından el konulan küçük Fatma için, Ahmed Reis ve Mehmed Ağa'nın şahitlik ederek hürriyetini istediği hüccettir.	Ahmed Re'is ve Mehmed Ağa'nın Fatma'nın ailesini tanımasından ötürü yapmış oldukları şahitlik kabul edilmiş ve küçük Fatma'nın hür olduğuna hüküm verilerek es-Seyyid Abbas Ağa ile herhangi bir alakası kalmamıştır.	Nukûl bilgisi yoktur.
5. Kefere şehâdetleriyle sâbit olan hürriyet sûreti	<ul style="list-style-type: none"> - Tarandafîle bint-i Yevan - İbrahim Ağa ibn-i Osman - Yorgi veled-i Yevan - Kosti veled-i İstefân 	Mahmiye-i İstanbul	Hürre olan Tarandafîle'ye İbrahim Ağa tarafından köle diye el konulması ve kefere olan iki kişinin Tarandafîle'nin köle olmadığına şahitlik ettiği hüccettir.	Kefere'nin şehadetinin de Müslüman gibi sayıldığına cevaz verilmesi hasebiyle Tarandafîle'nin hür olduğu hükmü verilmiş, İbrahim Ağa ile herhangi bir alakası kalmadığı İbrahim Ağa'ya	<ul style="list-style-type: none"> - Fetâvâ-yı Feyziyye - Dürer Gurer - Surratü'l-fetâvâ

				tembih olunmuştur.	
6. Dâr-ı İslâm'da hürriyetü'l-asl olmakla bilâ beyyine kavliyle tasdik olunduğu sûreti	- Hasan Ağa ibn-i Ahmed - Eyüb ibn-i Abdullah	Mahmiye-i İstanbul'da Ebu'l-feth Sultan Mehmed Hân Camiî Şerifi civârında Şekerciler hânı	Ali Ağa'nın vefatından sonra vârisi olmaması sebebiyle terekesinin beytü'l-mâl'a kalması, ancak terekesinden olan kölesi Eyüb'ün Ali Ağa'nın kölesi olmadığını, yalnızca onun hizmetinde bulunduğunu, aslında hür olduğunu iddia etmesi ile beytü'l-mâl'a dahil edilmeye itirâz edip hürriyetini istediği hüccettir.	Eyüb'ün Ali Ağa'nın kölesi olmadığına yemin etmesi teklif edilmiş ve onun da yemin etmesi ile hürriyetine hüküm verilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Bezzâziyye - Câmiu'l-Fusûleyn
7. Abd-ı âbıkın rıkka inkıyâdını da'vâ ve ve isbât sûreti	- Ebubekir Ağa ibn-i Ömer - Mehmed bin Abdullah - Mustafa Ağa ibn-i Filan - Yusuf Ağa ibn-i Filan	Mahmiye-i İstanbul'da Mîrâhor Mahallesi	On senedir Ebûbekir Ağa'nın kölesi olduğu halde hür olduğunu iddia eden Mehmed'in hürriyetini talep	Şahitlerin Mehmed'in Ebûbekir Ağa'nın kölesi olduğuna şahitlik etmesi ve Mehmed'in istediği mühlet içerisinde hür olduğunu ispat	- Câmiu'l-Fusûleyn

			ettiği hüccettir.	edememesi sebebiyle köle olarak kalmasına hüküm verilmiş, kendini Ebûbekir Ağa'ya teslim etmesine tembih olunmuştur.	
8. Da'vâ-yı hürriyette mâliki tahlîf olduğu sûreti	- Hatice bint-i Ali - Abdullah Ağa ibn-i Abdalbâki	Dava yeri bilgisi verilmemiştir.	Hatice'nin, köle olduğunu inkâr ederek efendisi Abdullah Ağa'dan âzâd edilmesini istediği hüccettir.	Hatice'nin hür olduğuna dair delil getirememesi ve Abdullah Ağa'nın Hatice'yi köle olarak aldığına yemin etmesi ile yemini muteber görülmüş, dolayısıyla Hatice'nin köle olarak kalmasına hüküm verilmiştir.	- el-Eşbâh ve'n-nezâir - Mülteka'l-ebhur
9. İsbât-ı hürriyetden sonra mürâca'at-ı	- Derviş Ağa ibn-i Hamza - Mahmud Ağa ibn-i Hasan - Yusuf bin Yakub	Mahmiye-i İstanbul'da Nahilbend Mahallesi	Derviş Ağa'nın Mahmud Ağa'dan beş yüz elli kuruş bedel karşılığında aldığı kölenin, hürriyetini ispat edip elinden alınması neticesinde;	Hürriyetini ispat eden kölenin Mahmud Ağa'nın sattığı köle olduğu şahitlerin şهادetleri ile ispat edilince, Mahmud Ağa kölenin bedeli olan	Nukûl bilgisi yoktur.

semen sûreti			Derviş Ağa'nın Mahmud Ağa'dan kölenin bedeli olan beş yüz elli kuruşu geri istemesi, ancak Mahmud Ağa'nın hürriyetine kavuşan kölenin kendi sattığı köle olmadığını iddia ettiği hüccettir.	miktarı Derviş Ağa'ya edâ etmiştir.	
--------------	--	--	---	-------------------------------------	--

1.15. Faslun fî huceci'l-izni's-şer'î

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Mutallıkanın inkızâ-i iddeti ba'de't-tahlîf nefsini âhara	- Ayşe bint-i Mustafa - Haffâf İsmail Ağa	Mahmiye-i İstanbul'da Mesih Paşa	Ayşe Hatun'un, eşinden boşandıktan sonraki iddet süresinin bittiğini belirterek başka birisi ile evlenmeye	Ayşe Hatun'un altmış gün içinde üç kez hayız gördüğüne mahalleden kimselerin şahit olması ile	- et-Ta'rifât - Mülteka'l-ebhur -Kâdihân

tezvîce izin sûreti		Mahallesi	ruhsat istediği hüccettir.	Ayşe Hatun'un iddetinin bittiğine hükmolunmuş ve kendisini dilediği kimseyle nikahlamasına izin verilmiştir.	
2. Zarûret-i deyn-i müteveffâ için vasînin mülk-i menzil bey'ine izin sureti	- Râziye bint-i Ramazan - Ramazan bin Recep - Mehmed Ağa ibn-i Filan - Ahmed Ağa ibn-i Filan	Mahmiye-i İstanbul'da Gedikpaşa Mahallesi	Boşanmış olduğu eşi Recep Ağa'dan oğlu Ramazan'a miras kalan terekeye vasiyy-i muhtâr olan Râziye Hatun'un, eşinden kalan borcu ödemek için borcun misli değerinde olan bir evi borcuna karşılık satmaya izin istediği hüccettir.	Râziye Hatun'un borcu ödemesi lazım geldiğinden, talebi üzerine evin satılmasına izin verilmiştir.	Nukûl bilgisi yoktur.
3. Sağîrin harâba müşrif olan mülk menzilini bey'a	- İsmail Efendi bin Abdulcelil	Medîne-i Erzurum'da Dere Mahallesi	Sancakdar Yusuf Efendi'nin vârisi olan Ali'nin vasiyy-i muhtârı olan İsmail Efendi'nin, Ali'nin üzerine	İsmail Efendi'nin talebi münasip görülmüş ve evin satımına izin verilmiştir.	- Ahterî

vasîsine izin sûreti			olup harabe halde olan bir evi satıp yerine daha iyi bir ev alması için izin istediği hüccettir.		
4. Sağîrin zarûret-i nafakası için vakf menzilde olan hissesinin âhara ferağına vasîsine izin sûreti	- Hatice bint-i Nu'man - Abdülkadir ibn-i Matar - Âdile bint-i Matar - Âbide bint-i Matar	Mahrûse-i Bağdad-ı dâr-ı İslâm'da Mu'tesamiyye Mahallesi	Çocukları Abdülkadir, Âdile ve Âbide'ye vasiyy-i muhtâr olan Hatice Hatun'un, Âdile ve Âbide'nin haklarını Abdülkâdir'e bırakması ve Abdülkadir'in de nafakaya ihtiyacı olması sebebiyle vakıf olan evi satmaya izin istediği hüccettir.	Âdile ve Âbide'nin haklarını kardeşleri Abdülkadir'e bırakması; Abdülkadir'in nafakaya ihtiyaç duyduğunun belirlenmesi ile evin satımı için Hatice Hatun'a izin verilmiştir.	Nukûl bilgisi yoktur.
5. Bi-tarîki'l-husûs arsa-i mevkûfe üzerine mülkü olmak üzere	- es-Seyyid Mustafa ibn-i Mehmed	Mahmiye-i İstanbul'da Üskübî Mahallesi	Kendi arsası üzerine vakfedilen evin yanması sebebiyle es-Seyyid Mustafa Efendi'nin arsa üzerine kendi malı ile yeni bir ev inşa	es-Seyyid Mustafa Efendi'ye kendi malı ile ev inşa etmesi ve mülkünün de kendine ait olması konusunda izin	- et-Ta'rîfât - Fetâvâ-yı Ali Efendi

binâya izin sûreti			etmek için izin istediği hüccettir.	verilmiştir.	
6. Kenîse tamirine izin sureti	- Papa Yani - Filan ve Filan ve Filan ve Filan	Medîne-i Kudüs-i şerîf	Kamâme kilisesinin çatısının ayin dahi yapılamayacak kadar eskimiş durumda olmasından dolayı, Papa Yani ve sairlerinin çatının halinin keşif olunması ve tamirinin yapılmasını talep ettikleri hüccettir.	Görevlendirilen kişinin kilisenin tamire ihtiyacı olduğunu tespit etmesi ile, kilisenin çatısının eskisinden ziyade olmamak üzere tamir olunmasına izin verilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Tenvîru'l-ebsâr

1.16. Faslun fî huceci'l-büyû'

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Mübâya'a-i menzil sûreti	- Lütfullah Efendi ibn-i Sadullâh - Mehmed Ağa ibn-i Abdullah	Mahmiye-i İstanbul'da Hoca Paşa Mahallesi	Lütfullah Efendi'nin Hoca Paşa mahallesinde bulunan evini Mehmed Ağa'ya satıp evin karşılığı olan bedeli teslim aldığı ifade ederek ev üzerinde hakkının kalmadığını bildirdiği hüccettir.	Evin beş bin beş yüz kuruş bedeli karşılığında mülkü Lütfullah Efendi'den Mehmed Ağa'ya verilmiştir.	- et-Ta'rîfât - Mülteka'l-ebhur - Bidâye - Câmiu'r-rumûz - Câmiu'l-Fusûleyn - Fetâvâ-yı Ankaravî
2. İkrâra vekîlin menzil mübâya'ası	- Mehmed Ağa bin Ahmed bin Abdullah - Eyüb Efendi ibn-i Süleyman	Medîne-i Ebî Eyüb Ensâri rabbühü'l-bârî'de Cami'i	Mehmed Efendi'nin evini, vekili olarak Ebûbekir Ağa'nın Eyüb Efendi'ye	Eyüb Efendi evin bedeli olan beş yüz elli kuruşu Mehmed Efendi'nin vekili Ebûbekir Ağa'ya teslim ederek evi	Nukûl bilgisi yoktur.

sureti	- Ebûbekir Ağa ibn-i Osman - Hasan Efendi ibn-i Filan - Mustafa Ağa ibn-i Filan	Kebir Mahallesi	sattığı akid hüccetidir.	satın almıştır.	
3. Menzili bey' ve mahallinde kabza taslît sureti	- Ahmed Ağa ibn-i Yusuf - el-Hâc Ali bin Mustafa	Mahmiye-i İstanbul'da Kefeli Mahallesi	Ahmet Ağa'nın Bursa'daki evini el-Hâc Ali'ye sattığı akid hüccetidir.	el-Hâc Ali sekiz yüz kuruş karşılığında Ahmet Ağa'nın evini satın almıştır.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Sadru's-şerî'a - Şerhu Mecma'i'l-Bahreyn - Hidâye - et-Ta'rîfât
4. Mübâye'a-i hassa-i şâyi'a sureti	- Selman Efendi ibn-i Kâzım - el-Hâc Mâlullah Çelebi	Mahrûse-i Bağdad-ı behişt-âbâd	Selman Efendi'nin dörtte bir hissesinin kendine ait olduğu hurma bahçesini el-Hâc	el-Hâc Mâlullah Çelebi iki yüz elli kuruş bedel karşılığında Selman Ağa'nın	- Behcetü'l-fetâvâ - 'Îmâdiye

	ibn-i Kâsım	mahallâtında Kaplâniye Mahallesi	Mâlullah Çelebi'ye sattığı akid hüccetidir.	dörtte biri hakkı olan hurma bahçesini satın almış ve bedelini Selman Ağa'ya teslim etmiştir.	- Surratü'l- fetâvâ
5. Veresenin menzil bey'î sûreti	- Hatice bint-i İshak - Naile bint-i Abdullah - Fatma bint-i Abdullah - Cafer Ağa ibn-i Hamza	Medîne-i Erzurum'da el- Hâc Pervîz Mahallesi	el-Hâc Abdullah Ağa'nın terekesinden kalan evi, vârislerinin ortak karar ile satıp, bedelini mirasda pay edildiği üzere paylaştıklarını beyan ettikleri satım akdi hüccetidir.	el-Hâc Abdullah Ağa'nın terekesinden kalan evi vârisleri beş yüz seksen kuruşa Cafer Ağa'ya satmış ve bedelini teslim almışlardır.	Nukûl bilgisi yoktur.
6. Semen-i deyne takâs olunan menzil mübâya'ası meâlidir	- Evi satan kişinin ismi belirtilmemiştir. - Şerife Rukiye Hatun	Dava yeri bilgisi verilmemiştir.	Şerife Rukiye Hatun'a bin beş yüz kuruş borcu olan kimsenin, misli değerinde olan evini borcuna karşılık takas ettiği hüccettir.	Şerife Rukiye Hatun'un bin beş yüz kuruş alacağına karşılık, misli değerindeki ev, alacağı bedel yerine takas olunmuştur.	Nukûl bilgisi yoktur.

7. Semeni mutâlebesinden ibrâ olunan menzil mübâya'ası meâlidir	Davaya dair hiçbir isim geçmemiştir.	Dava yeri bilgisi verilmemiştir.	Satmış olduğu eve karşılık bedelini teslim alan kimsenin evin mülkiyeti hakkında beyanda bulunduğu hüccettir.	Satışını yaptığı ev üzerinde satanın herhangi bir hakkı kalmamıştır.	Nukûl bilgisi yoktur.
8. Mukaddem târih ile bey' olunan menzil mübâya'ası meâlidir	Davaya dair hiçbir isim geçmemiştir.	Dava yeri bilgisi verilmemiştir.	Filanca kişinin evini üç yıl önce filanca kişiye sattığını beyân ettiği hüccettir.	Bin kuruşa evin satımı gerçekleştirilmiş ve evin mülkü alan kişiye devredilmiştir.	Nukûl bilgisi yoktur.
9. Kibâr-ı devlete dair husûs ile olan mübaya'a-i menzil sûreti	- Rumeli Kazaskeri Dâmadzâde Mehmed Murad Efendi - Andon veled-i Melkon	Mahmiye-i İstanbul'da Tevkî'î Cafer Çelebi Mahallesi	Andon veled-i Melkon'un evini, Rumeli Kazaskeri Dâmadzâde Mehmed Murad Efendi'ye sattığına dair akid hüccetidir.	Rumeli Kazaskeri Dâmadzâde Mehmed Murad Efendi dört bin beş yüz kuruş bedel karşılığında Andon veled-i Melkon'dan evini satın almıştır.	Nukûl bilgisi yoktur.

10. Emîn-i beytü'l-mâl tarafından menzil mübâya'ası sureti	- İbrahim Efendi ibn-i Abdülvahhâb	Mahmiye-i İstanbul'da Ali Fakîh Mahallesi	Terekesi beytü'l-mâl'a kalan Ahmet Ağa'nın evini, beytü'l-mâl memurunun vekil olarak satışa çıkarması ve İbrahim Efendi'nin eve talip olması hüccetidir.	İbrahim Efendi Ahmed Ağa'dan beytü'l-mâl'a kalmış olan evi, üç yüz elli kuruş bedel karşılığında beytü'l-mâl memurundan satın almıştır.	Nukûl bilgisi yoktur.
11. Bey'ü menzilin me'a ıskât-ı şüf'ihî sureti	- Kadı es-Seyyid Mehmed Sâdık Efendi ibn-i es-Seyyid Ömer Efendi - Hüseyin Efendi ibn-i Cafer Ağa	Mahmiye-i İstanbul'da Emîr Buhârî -kuddise sırruhu'l-esâmî-hazretleri Mahallesi	es-Seyyid Mehmed Efendi'nin evini beş yüz kuruş ve bir kabza fülûse Hüseyin Efendi'ye sattığı ve ev üzerinde bir hakkı kalmadığının tescili telebi hüccetidir.	es-Seyyid Mehmed Efendi semenini kabz ettiği evde hakkının kalmadığını, Hüseyin Efendi'nin mülkü olduğunun tescilini talep etmiş, hüküm de ona göre verilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi
12. Bey' ve taslît me'a ıskât-ı şüf'a	- el-Hâc Ali bin Hasan - el-Hâc Selim bin İbrahim el-Mağribî	Mahmiye-i İstanbul'da İbn-i Meddas	el-Hâc Ali Efendi'nin yarı hissesi kendinde olan mülkünü el-Hâc Selim'e yüz	Kabza fülûsun miktarı belli olmadığından şuf'a söz konusu olmadan el-Hâc Selim	Nukûl bilgisi yoktur.

sûreti		Mahallesi	doksan kuruş ve bir kabza fülüs bedel karşılığında satması hüccetidir.	belirtilen miktar ile mülkü satın almış ve el-Hâc Ali Efendi'nin bir alakası kalmamıştır.	
13. Dükkan gediği mübâya'ası sûreti	- el-Hâc Mehmed bin Şaban - Mustafa Ağa ibn-i Süleyman	Mahmiye-i İstanbul hısnı ebvâbından Kapan-ı dakîk Kapısı hârici	el-Hâc Mehmed Efendi'nin çörekçi dükkanındaki mallarını Mustafa Ağa'ya sattığını bildiren hüccettir.	Çörekçi dükkanına ait malzemelerin tümü bin iki yüz kuruşa Mustafa Ağa'ya satılmıştır.	- et-Ta'rîfât
14. Arsa-i müfreze mübâya'ası sûreti	- İsa Ağa ibn-i Ali - Musa Efendi ibn-i Veli	Mahmiye-i İstanbul'da Mesih Paşa Mahallesi	İsa Ağa'nın sahib olduğu arsanın belirli bir kısmını Musa Efendi'ye sattığını bildirdiği hüccettir.	Musa Ağa belirtilen miktar arsayı, yüz on kuruş bedel karşılığında İsa Ağa'dan satın almış ve bedelini İsa Ağa'ya teslim etmiştir.	Nukûl bilgisi yoktur.

- Nev'un âhar fî bey'î'l-vasiyyi ve şirâihî

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
15. Zarûret-i deyn-i müteveffâ için vasînin menzil bey'î sûreti	- Mehmed ibn-i Ahmed - el-Hâc Abdullah bin Ali - Mahmud Efendi ibn-i Yunus	Mahmiye-i İstanbul'da Derviş Ali Mahallesi	Ahmet Ağa'nın oğlu Mehmed'in vasiyy-i muhtârı olan el-Hâc Abdullah'ın, Ahmet Ağa'dan kalan borcu ödemek için terekesindeki bir evi satması hüccetidir.	Ahmed Ağa'dan kalan borcun çok olması ve gelir getiren mülklerinin dahi borcu ödemeye yetmemesi gerekçesiyle el-Hâc Abdullah yedi yüz elli kuruş bedel karşılığında evin satışını gerçekleştirmiş bedelini teslim almıştır.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Fetâvâ-yı Ankaravî - el-Eşbâh ve'n-nezâir
16. Nef'an li's-sağîri müşerref-i harâb olan menzili vasînin	- Selman ibn-i Selim - el-Hâc Ahmed ibn-i Abdulkâdir - Mustafa Ağa ibn-i	Mahrûse-i Bağdad'da Karşı Yaka'da Filan Mahallesi	Selim Ağa'nın terekesinden kalan evin harab olup yıkılacak duruma gelmesi ve oğlu Selman'ın onarmaya	Eve en çok bedel veren Mustafa Ağa'ya, bin kuruşa evin satımı gerçekleştirilmiş ve el-Hâc Ahmed Mustafa	- Kâdîhân - el-Eşbâh ve'n-nezâir - Fetâvâ-yı

bey'î sûreti	Hattâb		dahi gücünün yetmemesi sebebiyle, zararı def etmek niyetiyle vasiyy-i muhtârı olan el-Hâc Ahmed'in evin satışını gerçekleştirdiği hüccettir.	Ağa'dan evin bedelini teslim almıştır.	Ali Efendi - Fetâvâ-yı Ankaravî - Fetâvâ-yı Feyziyye - Hızânetü'l-fetâvâ
17. Vasînin sağır için menzîl iştirâsı sûreti	- Hasan ibn-i Ali - Feyzullah ibn-i Ali - Osman Ağa ibn-i İbrahim	Medîne-i Erzurum'da Filan Mahallesi	Vefat eden Ali Ağa'nın oğlu Hasan'ın kalacak yere ihtiyaç duyması gerekçesiyle, vasîsi olan Feyzullah Ağa'nın Ali Ağa'nın terekesinden kalma para ile Hasan'a ev satın aldığı bildirilen hüccettir.	Ali Ağa'nın terekesinden kalma beş yüz kuruş ile Hasan adına Osman Ağa'nın evi satın alınmıştır.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi

- Nev'un âhar fî iştirâi'l-mütevellî ve icârihî

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
18. Nukûd-ı mevkûfe ile mütevellînin menzil iştirâsı ba'dehû icârî sûreti	- es-Seyyid Hasan Ağa ibn-i es-Seyyid Ömer - İbrahim Edhem Efendi ibn-i Muharrem - Ahmed Ağa ibn-i Filan - Mehmed Ağa ibn-i Filan	Mahrûse-i Galata muzâfâtından İstinye nâhiyesine tâbi Rumeli Hisarı	İbrahim Edhem Efendi'nin yalı evini vakfa sattıktan sonra aynı evi vakıftan kiralamak istemesi hüccetidir.	İbrahim Edhem Efendi yalı evini dört bin kuruşa vakıf vekili olan es-Seyyid Hasan Ağa'ya satmış, bin beş yüz kuruşunu teslim aldıktan ve iki bin beş yüz kuruşu teslim almadan satış işlemini kesinleştirmiştir. Daha sonra tekrar yalıyı vakıftan kiralarken icâre-i muaccele olarak istenen iki bin beş yüz kuruşu daha önce vakıfta kalan parasına saymış ve günlük iki akçe icâre-i müeccele ile yalıyı	Nukûl bilgisi yoktur.

				kiralamıştır.	
19. Def'a nukûd-ı vakıfla mütevellînin menzil iştirâsı ba'dehü icârı sûreti	- Sekbânus veled-i Davut - Mesud Efendi ibn-i Mustafa	Mahmiye-i İstanbul'da Sulu Manastır kurbunda Abdî Subaşı Mahallesi	Sekbânus'un evini vakfa sattıktan sonra icâreteyn ile tekrar kiralamak istemesi hüccetidir.	Sekbânus bin kuruşa evini vakfın vekili olan Mesud Efendi'ye satmış ve daha sonra vakıftan beş yüz kuruşu icâre-i muaccele, günlük üç akçe de icâre-i müeccele olmak üzere kiralamıştır.	Nukûl bilgisi yoktur.
20. Kenîse mütevellîsinin nukûd-ı vakıfla menzil iştirâsı ba'dehü icârı sûreti	- Toşan oğlu İnşitaş veled-i Rizo - Panayod veled-i Hristo	Mahmiye-i İstanbul'da Edirne Kapısı dâhilinde el-Hâc Muhiddin Mahallesi	İnşitaş'ın bin beş yüz kuruş karşılığında evini kilise mütevellîsi olan Panayod'a satması daha sonra alacağı bedelin ancak üçte birinin temin edilmesi ile, üçte ikisini icâre-i muacceleyle sayarak günlük iki akçe de icâre-i müeccele olmak üzere	Evin mülkü kilise vakfına geçmiş olup İnşitaş bin kuruş icâre-i muaccele, günlük iki akçe icâre-i müeccele olmak üzere evi vakıftan kiralamıştır.	Nukûl bilgisi yoktur.

			kiralaması hüccetidir.		
--	--	--	------------------------	--	--

- **Nev'un âhar fi'l-bey'-i me'a'l-ferâğ**

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
21. Arsası mukâta'alı menzil mübâya'ası sûreti	- es-Seyyid Mehmed Hâşim Efendi ibn-i Kâsım - Ali Ağa ibn-i Kâzım	Mahmiye-i İslambul'da Debbağ Yunus Mahallesi	Ali Ağa'nın vakfa mukataalı olan arsa içindeki evini es-Seyyid Mehmed Efendi'den satın alması ve vakıf mütevellîsinin arsanın kullanım hakkını Ali Ağa'ya bırakması hüccetidir.	Ali Ağa beş yüz kuruş bedel karşılığında mukataalı arsa içindeki evi satın almış, vakıf mütevellîsinin bilgisi dâhilinde evin arsasını kullanma hakkı da Ali Ağa'ya geçmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi
22. Bey' ve ferâğ ve taslîti	- Sâbık Tırhala Beylerbeyi İlyas Paşa	Selânik'te	Sâbık Tırhala Beylerbeyi İlyas Paşa'nın arsası vakfa	İlyas Paşa'nın mukataalı arsa içindeki hanı on beş bin	- Ahterî -

mutazammın arsası mukâta‘alı hân mübâya‘ası sûreti	- Sadrâzâm el-Hâc Ali Paşa - Osman Ağa ibn-i Abdüsselâm	Medîne-i Karaferye	mukataalı olan hanını Sadrâzâm el-Hâc Ali Paşa’ya vekili Osman Ağa huzurunda satması ve vakfın mütevellîsinin arsayı Osman Ağa’ya bırakması hüccetidir.	kuruşa alması ve arsayı da vakıf mütevellîsinin izniyle ücretsiz olarak temlik etmesiyle vekil Osman Ağa’ya mülkiyet intikal etmiştir.	Şeyhülislâm Minkârîzâde (Fetâvâ-yı Minkârîzâde) - Kenz - Hulâsa - Bezzâziyye - Ahterî
23. Sûretün uhrâ-yı bey‘ ve ferâğ ve taslît	- Rasul Ağa ibn-i Abdunnebî - Hızır Ağa ibn-i Veli	Mahmiye-i İstanbul’da Beyceğiz Mahallesi	Rasul Ağa’nın Seylan köyünde mülkünde olan arsasıyla beraber bir evi, bir harman yerini ve üç parça tarlayı Hızır Ağa’ya sattığı akid hüccetidir.	Rasul Ağa; arsalı evi ve harmanı yüz kuruş ve üç parça tarlayı elli kuruş bedel karşılığı ile toplamda yüz elli kuruşa Hızır Ağa’ya satmıştır.	Nukûl bilgisi yoktur.
24. Arsası mukâta‘alı bağ	- Penâyod veled-i Yorgi - Zâfire bint-i Fota	Mahrûse-i Galata muzâfâtından	Penâyod’un vakfa mukâta‘alı olan arsa üzerindeki bağını	Penâyod’un bildirisi üzere arsa üzerindeki bağın	- Fetâvâ-yı

mübâya‘ası sûreti		İstinye nâhiyesine tâbi‘ Yeniköy Kasabası	Zâfire’ye üç yüz kuruşa sattığını ve bağ üzerinde herhangi bir alakası kalmadığını bildirdiği hüccettir.	tasarrufu Zâfire’ye geçmiştir.	Ali Efendi
25. Taraf-ı pâdişahîden defterdâr efendinin çiftlik bey‘i ve arâzî ferâğı sûreti	- Sultân Ahmed Hân’ın vekîli Defterdâr Hasan Efendi’nin vekîli Filan Efendi - Sadrazam Filan Paşa vekîl-i şer‘îleri olan Telhîsî izzetlû Ali Ağa ibn-i Filan - Ali Ağa ibn-i Filan - Filan Paşa	Çekmece-i kebîr Nâhiyesi	Defterdâr Hasan Efendi’nin Dâru’s-sa‘âdeti’ş-şerîfe ağası merhûm Filan Ağa’nın vefatı sebebiyle hazîneye geçen Çekmece-i Kebîr’de bulunan mülk çiftliğinin üç bin kuruşa Sadrâzâm Filan kişiye satılması ve çiftlikle beraber ekilip biçilen aynı yerdeki tarlaları dahi bin kuruş bedel mukâbelesinde mezkûr sadrâzâma tefvîz edilmesine hakkındaki hüccettir.	Mezkûr çiftlik içindekilerle beraber üç bin kuruşa satılması ve çiftlikle beraber ekilip biçilen aynı yerdeki tarlaların dahi bin kuruş bedel mukâbelesinde mezkûr sadrâzâma tefvîz edilmesine, alınan bedellerin de hazîneye teslim edilmesine karar verilmiştir	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Kâdîhân - Ahterî

- Nev'un âhar fi'l-ferâğ

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
26. Ferâğ-1 menzili mütezammın hüccet sûreti	- Salih Efendi ibn-i Abdülkerim - Saliha Hatun ibnetü Abdürrahim	Mahmiye-i İstanbul'da Kadı Çeşmesi kurbunda Yarhisârî Mustafa Efendi Mahallesi	Salih Efendi'nin vakfa ait olan icâreteynli evi bedel karşılığında Saliha Hatun'a bırakması hüccetidir.	Saliha Hatun beş yüz kuruş bedel karşılığında vakıf mütevellisinin de izniyle icâreteynli evi Salih Efendi'den teslim almıştır.	- Ahterî
27. Ferâğ-1 mukâta'a sûreti	- el-Hâc Süleyman Ağa ibn-i Yakub - Osman Bey ibn-i Eyüb	Dava yeri bilgisi verilmemiştir.	el-Hâc Süleyman Ağa'nın ber-vech-i mâlikâne mutasarrıf olduğu mukâta'ayı Osman Bey'e devrettiği hüccettir.	Osman Bey dört bin beş yüz kuruş karşılığında el-Hâc Süleyman'ın ber-vech-i mâlikâne mutasarrıf olduğu mukâta'ayı satın almıştır.	Nukûl bilgisi yoktur.

28. Ferâğ-1 timâr sûreti	- Fethullah Ağa ibn-i Cafer - Memiş Ağa ibn-i Ömer	Pazârcık kasabasında Paşa Sancağı	Fethullah Ağa'nın Memiş Ağa'ya ait olan tımarı bedel karşılığında devir aldığına dair hüccettir.	Fethullah Ağa beş yüz kuruş karşılığında Memiş Ağa'nın zimmetinde olan tımarı satın almış ve bu hüccetle belgelemiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi
29. Ferâğ-1 imâmet sûreti	- el-Hâc Hasan Efendi ibn-i Abdulgani - Hâfız Ali Efendi ibn-i Abdünnebi	Mahmiye-i İstanbul'da Yenibahçe kurbu	el-Hâc Hasan Efendi'nin imâmet görevini bedel karşılığında Hâfız Ali'ye devretmesi hüccetidir.	Hâfız Ali beş yüz elli kuruş bedel karşılığında el-Hâc Hasan Efendi'nin imâmet görevini devir almıştır.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Surratü'l- fetâvâ
30. Ferâğ-1 ulûfe sûreti	- Ali Ağa ibn-i Mehmed - Abdi Ağa ibn-i Ahmed	Mahmiye-i İstanbul'da Zeyrek Mahallesi	Ali Ağa'nın günlük altmış akçe olan tekâüd ulûfesini bin kuruş bedel karşılığında Abdi Ağa ile takas ettiğini bildirdiği hüccettir.	Yapılan takas kabul edilmiş ve Ali Ağa'nın tekâüd ulûfesinde herhangi bir alakası kalmayarak tasarrufu Abdi Ağa'ya verilmiştir.	Nukûl bilgisi yoktur.

1.17. Faslun fi huçec-i bey'î'l-vefâ

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Bi-tarîk-i'l-vefâ menzil mübâya'ası sûreti	- İshak Efendi ibn-i Ömer - Mehmed Ağa ibn-i Haydar	Mahmiye-i İstanbul'da Ahîzâde Mahallesi	İshak Efendi'nin evini bir yıllığına vefâen Mehmed Ağa'ya satması hüccetidir.	Mehmed Ağa İshak Efendi'nin evini üç yüz elli kuruşa vefâen bir yıllığına satın almış ve bedelini İshak Efendi'ye ödemiştir.	- Câmiu'l-Fusûleyn
2. Vekâlet-i devriye ile olan bey' bi'l-vefâ sûreti	- Abdullah Ağa ibn-i Süleyman - Mehmed Efendi ibn-i Osman - Salih Ağa - İsmail Ağa ibn-i Hasan	Mahmiye-i İstanbul'da Necatizâde Mahallesi	Salih Ağa'nın Mehmed Efendi'ye olan bin kuruş borcu için kefil olan Abdullah Ağa'nın, bu borca karşılık vefâen dört ay sürecince evini Mehmed Efendi'ye rehin olarak vermesi; bu süre içinde borcun ödenmemesi durumunda evi satıp bedeli	İsmail Ağa vekâleti kabul etmiş ve borcun ödenmemesi durumunda evin satılıp borcun edâ edilmesi hususunda taahhüd etmiştir.	- Hidâye - Câmiu'l-Fusûleyn - Fevâidü'z-zeyniyye li-İbni Nuceym

			ile borcu ödemesi ve kalanının da kendisine iadesi için İsmail Ağa'ya vekâlet vermesi hüccetidir.		
3. Vefâen bey' olunan menzilin fekki sûreti	- el-Hâc Ali Ağa ibn-i Mustafa - Toto bint-i Şâhin	Mahmiye-i İstanbul'da Salih Paşa Mahallesi	Toto'nun üç yüz elli kuruş karşılığında vefâen altmış bir günlüğüne el-Hâc Ali'ye evini rehin vermesi ve müddetin sonunda el-Hâc Ali'ye borcunu edâ ederek, rehni fesh etmesi hüccetidir.	el-Hâc Ali alacağının tamamını alarak ev üzerindeki rehni kaldırmıştır.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Câmiu'l-Fusûleyn
4. Sûretü uhrâ bi-tarîki't-taslît	- Hoca Mehmed Efendi ibn-i Zekeriya - Ali Ağa ibn-i Yahya	Mahmiye-i İstanbul'da Şeyh Vefâ Mahallesi	Ali Ağa'nın borcuna karşılık bahçesini vefâen Hoca Mehmed Efendi'ye vermesi; Ali Ağa'nın borcunu ödemesinden sonra Hoca Mehmed Efendi'nin evin	Hoca Mehmed Efendi, alacağı olan iki yüz elli kuruşu teslim alarak Ali Ağa'nın bahçesinin rehnini kaldırmıştır.	Nukûl bilgisi yoktur.

			rehnini kaldırması hüccetidir.		
--	--	--	--------------------------------	--	--

1.18. Faslun fî huceci'l-bey'i bi-tarîkı'l-istiğlâl

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukûlü:
1. İstiğlâl tarîkiyle olan mübâya'a-i menzil sûreti	- Lütfullah Çelebi ibn-i Hasan - es-Seyyid Hüseyin Efendi ibn-i Hasan	Mahmiye-i İstanbul'da Sarı Lütü Mahallesi	Lütfullah Çelebi'nin evini istiğlâlen dört yüz kuruşa para vakfî mürevellîsi es-Seyyid Hüseyin Efendi'ye satması ve sonra bir yıllığına kiralamasını bildiren hüccettir.	Para vakfî mütevellîsi es-Seyyid Hüseyin Efendi, Lütfullah Çelebi'nin evini dört yüz kuruşa istiğlâlen vakıf parası ile satın almış, sonra bir yıllığına aylık beşer kuruşa Lütfullah Çelebi'ye kiralamıştır.	Nukûl bilgisi yoktur.
2. Bey' bi'l-	- el-Hâc Ömer bin	Mahrûse-i	el-Hâc Ömer Efendi'nin evini	el-Hâc Ömer Efendi'nin oğlu	Nukûl

istiğlâl me‘a kefâlet sûreti	Osman - Rukiye bint-i Selman - Matar ibn-i Ömer	Bağdad-ı behişt-âbâd mahâllatından Caferiye Mahallesi	istiğlâlen üç yüz elli kuruşa Rukiye Hatun’a sattığı ve sonra bir yıllığına yirmi altı kuruşa kiraladığına dair oğlu Matar’ın kefil olduğunu bildiren hüccettir.	Matar yapılan bu satışa kefil olarak kabul edilmiştir.	bilgisi yoktur.
3. Hüccet kenârına yazılân fekk-i istiğlâl sûreti	- Mehmed Ağa ibn-i Rüstem - İsmail Efendi ibn-i Muharrem	Dava yeri bilgisi verilmemiştir.	İsmail Efendi’nin evini kesin bir satış olmayıp rehin olarak Mehmed Ağa’ya satması, daha sonra belirtilen miktara geri alması hüccetidir.	İsmail Efendi yüz elli kuruşa evini Mehmed Ağa’ya rehin olarak vermiş ve daha sonra yüz elli kuruşu iade etip evinin mülkünü geri almıştır.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi

1.19. Faslun fi huçeci hıyârî'r-ru'yeti ve'l-ayb

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Hıyâr-ı ru'yet ile fesh-i bey'-i menzil sûreti	- Ahmed Ağa ibn-i Abdullah - Mehmed Ağa ibn-i Emrullah	Mahmiye-i İstanbul'da Kumkapı dâhilinde Bâlî Paşa Mahallesi	Ahmed Ağa'nın görmeden Mehmed Ağa'dan satın aldığı evi, gördükten sonra beğenmeyip iade etmek istemesi hüccetidir.	Mehmed Ağa, Ahmed Ağa'nın evi görmeden satın aldığını itiraf edince Ahmed Ağa'nın parasını geri vermesi konusunda tembih olunmuştur.	- Ahterî - Fetâvâ-yı Ali Efendi - Hidâye
2. Cârîyenin mu'ayyebe olduğunu isbâtla bâyi'ine red sûreti	- Ali Efendi ibn-i Mehmed - Hasan Ağa ibn-i Abdullah - Gürciyyetü'l-asl Zîbâ - Mehmed Efendi ibn-i Filan - Ahmed Efendi ibn-i	Mahmiye-i İstanbul'da Tercüman Yunus Mahallesi	Ali Efendi'nin Hasan Ağa'dan satın aldığı cariye'nin hastalıklı olması sebebiyle Ali Efendi'nin cariyeyi iade etmek istemesi; Hasan Ağa'nın cariyeyi hastalıklı satmadığını iddia ederek aldığı bedeli eksik vereceğini	Cariyenin hastalığı doktor tarafından tasdik edilmiş, şahitler cariye'nin sonradan hasta olmadığını haber vermiş, cariye'nin Ali Efendi'den kaynaklanan bir sebepten hasta olmadığı konusunda Ali Efendi'ye	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Kenz - el-Eşbâh ve'n-nezâir - Kâdîhân - Şerhu't-Tahâvî

	Filan		ifade etmesi hüccetidir.	yemin ettirilmiş ve sonuç olarak cariyeyi iade etmesine karşılık bedelini tam bir şekilde iade etmesi Hasan Ağa'ya tembih olunmuştur.	
--	-------	--	--------------------------	---	--

1.20. Faslun fi huçeci's-şuf'a

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. İsbât-ı şuf'a-i menzil sûreti	- Lütfullah Ağa ibn-i Abdullah - Ömer Ağa ibn-i Abdüssamed - Yusuf Ağa ibn-i Abdullah - Mustafa Efendi ibn-i Hasan	Mahmiye-i İstanbul'da Molla Gürâni Mahallesi	Latif Ağa'nın mülkünün yanındaki evin başka birisine satılmasına karşılık şuf'a talep ettiği hüccettir.	Latif Ağa'nın evin satılığa çıktığını öğrendiği anda şuf'a istemesi şahitlerin şهادetleri ile ispat olunmuş ve evin bedelinin satılan kişiye ödenmesi karşılığında şuf'a hakkını elde etmiştir.	- Dürer Gurer - Hulâsa - 'Îmâdiye - Ahterî

	- Ali Ağa ibn-i Mustafa				
2. Arsası mukâta‘alı olan mülk menzilde da‘vasından men‘ sûreti	- Süleyman Efendi ibn-i Süfyan - Osman Efendi ibn-i Abdurrahman - Ahmed Efendi ibn-i Osman	Mahmiye-i İstanbul’da Derviş Ali Mahallesi	Süleyman Efendi’nin mülkünün yanında olması hasebiyle satılan evde şuf’a hakkı talep etmesi; ancak satılan evin vakfa mukâtaalanması sebebiyle şuf’a hakkının reddolunduğu hüccettir.	Vakıf malında şuf’a hakkı olamayacağı sebebiyle Süleyman Efendi’nin şuf’a hakkı reddolunmuştur.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Hızânetü’l-fetâvâ

1.21. Faslun fî hucesi’l-hibe

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü’l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Hibe-i menzil	- Mehmed Said Efendi	Mahmiye-i	Mehmed Said Efendi’nin	Hibetullah Hatun’un hibeyi	- et-Ta‘rîfât

sûreti	ibn-i Filan - Hibetullah Hanım ibnetü Filan	İstanbul'da Necâtizâde Mahallesi	falanca bir evi eşi Hibetullah Hatun'a hibe ettiğine dair hüccettir.	kabul etmesi ile evin mülkü kendisine geçmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Dürer Gurer
2. Mukâbelesinde ivaz olan hibe-i menzil sûreti	- Ali Ağa ibn-i Abdullah - Abdi Ağa ibn-i Hayrullah	Medîne-i Saraybosna'da el-Hâc İlyas Mahallesi	Ali Ağa'nın mülkünde olan bir evi Abdi Ağa'ya hibe etmesiyle Abdi Ağa'nın da bedel olarak Ali Ağa'ya bir çift simli silah vermesi hüccetidir.	Ali Ağa Abdi Ağa'nın verdiği iki simli silahı kabul etmiş ve hibe ettiği ev ile bir alakası kalmamıştır.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Dürer Gurer
3. Sağır oğluna hibe ve yine velâyet-i ittihâb sûreti	- Hâfız Mustafa Efendi ibn-i Hüseyin - Mehmed Şâkir ibn-i Mustafa	Medîne-i Erzurum-ı behcet- mersûmda Feyziye Mahallesi	Hâfız Mustafa Efendi'nin falanca bir evi küçük oğlu Mehmed Şâkir'e hibe etmesi hüccetidir.	Mehmed Şâkir'in küçük olması hasebiyle onun yerine velâyeten yine Hâfız Mustafa Efendi kendisi kabul etmiş ve evin mülkiyeti Mehmed Şâkir'e bırakılmıştır.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Hizâne

<p>4. Bi'l-vekâle hibe-i menzil sûreti</p>	<p>- Abdülbâki Efendi ibn-i filan - Abdülhâdi Efendi ibn-i filan - Muhammed Necib Efendi ibn-i Filan - Ahmed Mucîb Efendi ibn-i Filan</p>	<p>Âsitâne-i Feyz-i Âşiyâne (İstanbul)</p>	<p>Önde gelen devlet adamlarından birinin vekâleti ile Abdülbâki Efendi'nin falanca bir evi Abdülhâdi Efendi'ye hibe etmesi hüccetidir.</p>	<p>Abdülhâdi Efendi evin hibesini kabul etmiş ve evin mülkü kendisine geçmiştir.</p>	<p>Nukûl bilgisi yoktur.</p>
<p>5. Sübût-i hibe-i menzil sûreti</p>	<p>- Ârife bint-i Emrullah - Fethullah ibn-i Mehmed - Hasan Ağa ibn-i filan - Süleyman Efendi ibn-i Filan - Ali Ağa ibn-i Filan</p>	<p>Mahmiye-i İstanbul'da Koca Mustafa Paşa Mahallesi</p>	<p>Ârife Hatun'a vefat etmiş olan eşinin falanca bir evi hibe etmesine rağmen, oğluna vasiyy-i muhtâr olan Hasan Ağa'nın evin Ârife Hatun'a ait olmadığını iddia etmesi; Ârife Hatun'a evin sekiz de biri hissesini vermek istemesi hüccetidir.</p>	<p>Ârife Hatun eşinin iki yıl önce evi kendisine hibe ettiğini şahitlerin şهادetleriyle ispat etmiş ve evin mülkünün Ârife Hatun'a ait olduğu kararı verilmiştir.</p>	<p>- Fetâvâ-yı Ali Efendi</p>

6. Hibeden rüçû'un men'î sûreti	- Mustafa Ağa ibn-i Filan - İbrahim Ağa ibn-i Filan	Medîne-i Filibe'de İmâret Mahallesi	Mustafa Ağa'nın, atını İbrahim Efendi'ye hibe etmesinden altı ay sonra geri istemesi hüccetidir.	İbrahim Efendi'nin at üzerindeki altı aylık bakım hakkı sebebiyle ve Mustafa Ağa'nın da bu bakımı ikrar etmesiyle atın mülkü İbrahim Efendi'de kalmıştır.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Dürer Gurer
---------------------------------	--	-------------------------------------	--	---	---

1.22. Faslun fi huçeci'l-vedî'a

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Mûdi', vedî'ayı sahibine red etdiğine yemîni ile tasdîk	- Hasan Ağa ibn-i Filan - Abdullah Efendi ibn-i Osman	Mahmiye-i İslambul'da Elvanzâde Mahallesi	Hasan Ağa'nın Abdullah Ağa'ya verdiğî emaneti geri istediğinde, Abdullah Ağa'nın emanet malı daha önceden iade etmiş olduğunu iddia	Abdullah Ağa Hasan Ağa'nın üç yüz altınını verdiğine yemin ettikten sonra emin kimselerden olması hasebiyle emaneti teslim ettiğine	- Dürer Gurer - Behcetü'l-fetâvâ -

olunduğu sŭreti			etmesi ve dolayısıyla Abdullah AĞa'ya yemin teklif edilmesi hŭcctidir.	hŭkŭm verilmiştir.	Mecma' u'l-fetavâ - Fevâidü'z-Zeyniyye li-İbni Nuceym
2. Mŭdi', vedî'anın zâyi' olduğuna yemîni ile tasdik olunduğu sŭreti	- Ali AĞa ibn-i Yusuf - Hŭseyin AĞa ibn-i Ali	Medîne-i Erzurum'da Derviş AĞa Mahallesi	Ali AĞa'nın cariye alması için Hŭseyin AĞa'ya verdiği bedeli yolda eşkıyaların yağmalaması sebebiyle kaybetmesi ve kaybettiğine dair Hŭseyin AĞa'ya yemin ettirilmesi hŭcctidir.	Emin kimselerden olması ve bedeli eşkıyanın yağmaladığına dair yemin etmesi ile Hŭseyin AĞa emanetten sorumlu tutulmamıştır.	- Fetavâ-yı Ali Efendi - Bedâyi'

1.23. Faslun fi huceci'r-rehin

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Rehn-i menzil sûreti	- Abdürrahim Çelebi ibn-i İbrahim - İsmail Efendi ibn-i Abdülcilil	Mahmiye-i İstanbul'da Haydarpaşa Mahallesi	Abdurrahim Çelebi'nin İsmail Efendi'den aldığı borca karşılık evini rehin olarak vermesi hüccetidir.	İsmail Ağa Abdurrahim Çelebi'ye verdiği bin iki yüz elli kuruş karşılığında Abdurrahim Çelebi'nin evini rehin olarak almış ve kabul etmiştir.	- Dürer Gurer - Behcetü'l-fetâvâ - Minahu'l-ğaffâr
2. Fekk-i menzil-i merhûn sûreti	- Mehmed Salim Efendi ibn-i Abdülbâkî - Abdullah Ağa ibn-i Abdulgani	Mahmiye-i İstanbul'da Âbid Çelebi Mahallesi	Abdullah Ağa'nın Mehmed Salim Efendi'den aldığı borca karşılık evini rehin olarak vermesi ve sonra aldığı borcu ödemesiyle Mehmed Salim Efendi'nin evin ipoteğini kaldırması hüccetidir.	Vermiş olduğu borcu teslim alan Mehmed Salim Efendi ev üzerindeki ipoteği kaldırdığını ifade etmiştir.	- Fetâvâ-yı Feyziyye

3. İsbât-ı rehin sûreti	- Hanife Hatun ibnetü Numan - Halil Ağa ibn-i Osman - Ebubekir Ağa ibn-i Mustafa - Mehmed Ağa ibn-i Murtaza	Mahmiye-i İstanbul'da Bâî Paşa Mahallesi	Halil Ağa'dan aldığı yüz elli kuruş borca karşılık, iki yüz elli kuruş değerindeki altın kuşağını rehin veren Hanife Hatun'un, borcunu ödedikten sonra Halil Ağa'dan rehin olarak verdiği kuşağı istemesi; ancak Halil Ağa'nın kuşağı aldığını inkâr etmesi hüccetidir.	Hanife Hatun'un iki yüz elli kuruş değerindeki kuşağı borç aldığı yüz elli kuruşa karşılık rehin olarak Halil Ağa'ya verdiği şahitlerin şهادetleri ile ispat edilmiş ve Halil Ağa Hanife Hatun'un verdiği rehini ödemesi konusunda tembih olunmuştur.	- Kâdihân - el-Eşbâh ve'n-nezâir
-------------------------	--	--	---	---	-------------------------------------

1.24. Faslun fî huceci'l-istihkâk

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Sûretü mâ	- Hasan Ağa ibn-i filan	Mahmiye-i	Hasan Efendi'nin iki yıl önce	Cariyenin Hasan Efendi'nin	- Behcetü'l-

yüktebü fî istihkâki'l-câriye	- Süleyman Efendi ibn-i filan - Maksûde bint-i Abdullah - Hasan Efendi ibn-i Filan - Mehmed Ağa ibn-i Filan	İstanbul'da Mismârî Şücâuddin Mahallesi	kendisinden firar eden cariyesini Süleyman Efendi'nin mülkünde bulması; ancak Süleyman Efendi'nin cariyeyi üç yıl önce satın aldığını iddia etmesi hüccetidir.	mülkünden iki yıl evvel firar ettiğine dair şahitlerin şهادet etmeleriyle Süleyman Efendi cariyeyi Hasan Efendi'ye teslim etmeye tembih olunmuştur.	fetâvâ - Câmiu'l-Fusûleyn
2. Sûretü mâ yüktebü fî istihkâki'l-gulâm	- Mehmet Ağa ibn-i Himmet - Ömer Efendi ibn-i Abdulvahâb - Bilal bin Abdullah - es-Seyyid Cafer Efendi ibn-i Filan - el-Hâc Abdi Ağa ibn-i Filan	Mahmiye-i İstanbul	Ömer Efendi'nin beş sene önce satın aldığı gulâm için, Mehmed Ağa'nın kendisinden bir buçuk sene evvel firar etmiş olduğunu iddia etmesi ve gulâmın kendisine teslim edilmesini talep ettiği hüccettir.	Şahitlerin şهادetleri ile Ömer Efendi'nin gulamı beş yıl önce satın aldığı ve gulâmın beş yıldan beri de yanında olduğu ispat edilmiş, dolayısıyla gulâmın Ömer Efendi'nin mülkünde olduğuna hüküm verilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Füsûl-i Üstrüşenî

3. Müşteri yanında veledi götürün câriyenin istihkâka ahzı ve veledin dahi kannen kıymeti lüzûmu sûreti	- Yunus Ağa ibn-i Cercis - Abdülkâdir Çelebi ibn-i İdris - Sabiha bint-i Abdullah - el-Hâc Salih Ağa ibn-i İsmail - es-Seyyid Şuayb Çelebi ibn-i Abdülcelil - el-Hâc Mustafa bin Hayrullah - el-Hâc Hatib bin Mâlullah	Mahrûse-i Bağdad-ı behişt-âbâd'da Şeyh Sirâceddin Mahallesi	Yunus Ağa'nın iki buçuk yıl evvel firar eden cariyesine Abdülkadir Çelebi'nin el koyması ve Abdülkadir Çelebi'nin cariyeden bir çocuğunun olmasından sonra Yunus Ağa'nın cariyeyi bularak cariyesinin ve çocuğun kendisine teslim edilmesini istediği hüccettir.	Cariyenin Yunus Ağa'nın mülkünden iki yıl önce firar ettiği şahitlerin şهادetleri ile ispat olunmuş ve doğan çocuğa esirci taifesinin yetmiş kuruş bedel biçmesi ile Abdülkadir Çelebi çocuğun kendisinde kalmasına karşılık çocuğun bedeli olan yetmiş kuruşu ve cariyeyi Yunus Ağa'ya teslim etmeye tembih olunmuştur.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Nükâye - Nihâye - et-Ta'rîfât - Fethu'l-Kadîr - Ahterî
---	--	---	--	--	--

1.25. Faslun fî huçeci ikrâri'd-deyni ve mâ yete'alleku bihî

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Sûretü mâ	- eş-Şeyh Ahmed Efendi	Mahmiye-i	Ahmed Efendi'nin es-Seyyid	Ahmed Efendi es-Seyyid	- Hidâye

yüktebü fi ikrâri'd-deyn	ibn-i Kemâleddin - es-Seyyid Mehmed Efendi ibn-i Celaleddin	İstanbul'da Fenâyîdede Mahallesi	Mehmed Efendi'den borç aldığını bildiren hüccettir.	Mehmed Efendi'den beş yüz kuruş parayı borç olarak teslim aldığını ikrar etmiş ve kayıt olunmuştur.	- et-Ta'rîfât
2. İkrâr-ı deyn me'a kefâlet sûreti	- el-Hâc Mehmed Ağa ibn-i Ali - Ali Ağa ibn-i Mehmed - Hasan Ağa ibn-i Ahmed - Mustafa bölükbaşı ibn-i Abdüssamed - İsmail Çelebi ibn-i Abdülehad	Mahrûse-i Galata'ya muzâfe İstinye nâhiyesine tâbi' Zekeriya karyesi	Birkaç kişinin toplu olarak el- Hâc Mehmed Ağa'ya toplamda iki bin beş yüz kuruş borçlarının olduğunu ve bu borcu birbirlerine kefil olarak belirtilen tarihte ödeyeceklerini ikrar ettikleri hüccettir.	el-Hâc Mehmed Ağa'ya olan borçlarını seneye Rabîu'l- evvel ayının ilk günlerinde ödeyeceklerine dair beyanları kayıt olunmuştur.	- Fetâvâ-yı Feyziyye - Mülteka'l- ebhur
3. Sûretü mâ yüktebü fi te'cîli'd-deyn	- Hasan Ağa ibn-i Cafer - Yemandi veled-i Sakar	Mahmiye-i İstanbul'da Beyceğiz Mahallesi	Hasan Ağa'nın Yemandi'den alacağını olması ve Yemandi'nin borcu ödeyemeyecek durumda	Hasan Ağa borcun ödenme tarihini doksan bir gün ertelemiş olup Yemandi'de bu ertelenen süreyi kabul	- Surratü'l- fetâvâ

			olması sebebiyle Hasan Ağa'dan borcun ödeneceği tarihi ertelemesini talep ettiği hüccettir.	etmiştir.	
4. Ber-vech-i taksît te'cîl-i deyn sûreti	- Abdurrahman Ağa ibn-i Selim - Veyis Ağa ibn-i Abdürrahim	Mahmiye-i İstanbul'da Tûtî Abdüllatif Mahallesi	Abdurrahman Ağa'nın Veyis Ağa'dan aldığı borcu ödeyemeyecek durumda olması sebebiyle Veyis Ağa'nın Abdurrahman Ağa ile her ay taksitle ve toplamda bir sene süre içerisinde borcunu ödemesi konusunda yaptığı anlaşma hüccetidir.	Abdurrahman Ağa Veyis Ağa'nın vermiş olduğu süre ve taksit kararını kabul etmiştir.	Nukûl bilgisi yoktur.
5. Nefy-i mülk eylediğini ikrâr sûreti	- Osman Ağa ibn-i Kâsım - Hatice bint-i Kâzım	Mahmiye-i İstanbul'da Tüccâriye Mahallesi	Osman Ağa'nın belirttiği eşyaların eşi Hatice Hatun'a ait olduğunu bildirdiği hüccettir.	Osman Ağa'nın belirttiği üzere eşyaların eşi Hatice Hatun'a ait olduğu kabul edilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi

<p>6. Dâyinin istifâ-i deyni ikrârı sûreti</p>	<p>- Hibetullah bint-i Sun‘ullah - Selime bint-i Selman - Ali Efendi ibn-i Abdülkâdir - Sıbğatullah ibn-i Tâhir</p>	<p>Mahrûse-i Bağdad-ı dâru’s-selâmda el-Hâc Kanber Mahallesi</p>	<p>Hibetullah Hatun’un, vasîsi olduğu kızı Hatice’nin malından Selim’e Hatun’a borç vermesi; Selim’e Hatun’un aldığı borcu Hibetullah Hatun’a ödediğini bildiren hüccettir.</p>	<p>Hibetullah Hatun Selime Hatun’un borcunun tamamını verdiğini; başka alacağı olmadığını ifade etmiştir.</p>	<p>Nukûl bilgisi yoktur.</p>
<p>7. Mekkârî başı ücretini tamâmen istifâ eylediğini ikrâr sûreti</p>	<p>- Hamza Ağa ibn-i Osman - el-Hâc Ali Ağa ibn-i Abdüsselam</p>	<p>Mahmiye-i İstanbul</p>	<p>el-Hâc Ali Ağa’nın Hamza Ağa’dan kiraladığı atların bedelini ödediğini bildiren hüccettir.</p>	<p>Hamza Ağa el-Hâc Ali Ağa’ya kiraladığı yüz yirmi atın bedelinin tamamını aldığını ve el-Hâc Ali Ağa’nın borcunun kalmadığını ifade etmiştir.</p>	<p>Nukûl bilgisi yoktur.</p>

1.26. Faslun fi huçeci's-ŧehâde

Dava baŧhđı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. İslâm'a ŧehâdet sûreti	- Agob veled-i Markar - Müslüm Ağa ibn-i Zülfikar - Sâlim Ağa ibn-i Abdülgaŧfar	Medîne-i Erzurum'da Gümüŧlü Kümbet Mahallesi	Şahitlerin Agop'un üç gün önce Müslüman olduğunu ve isminin Yakup olarak deđiŧtirildiđini beyan ettikleri hüccettir.	Müslüman olan Agop'un isminin Yakup olarak deđiŧmesi ve Müslüman olarak sıfatlanmasına hüküm verilmiŧtir.	- Dürer Gurer - Ahterî - Fetâvâ-yı Zekerıyyâ Efendi
2. Hilâl-i Ramazân'a ŧehâdet sûreti	- Mehmed Said Efendi ibn-i Şaban - Abdülmecid Çelebi ibn-i Ramazan	Mahmiye-i İstanbul'da Mesih Paŧa Mahallesi	Mehmed Said Efendi ve Abdülmecid Çelebi'nin Ramazan ayının hilalini gördüklerini beyan ettikleri hüccettir.	Mehmed Said Efendi ve Abdülmecid Çelebi'nin ŧahitlikleri kabul olunmuŧ ve ertesi günün Ramazan'ın ilk günü olduğuna hüküm verilmiŧtir.	- Ahterî - Bahru'r-râik

<p>3. Da‘vâ zımnında sübût-ı gurre-i Ramazân sûreti</p>	<p>- Şemseddin Çelebi ibn-i el-Hâc Mehmed - Bedreddin Efendi ibn-i Ahmed - Numan Efendi ibn-i Hattâb - Molla Yusuf ibn-i Abdülvahab</p>	<p>Mahrûse-i Bağdad-ı behişt-âbâd’da Âdiliyye Mahallesi</p>	<p>Şemseddin Çelebi’nin Bedreddin Efendi’ye Ramazan hilalinin görüleceği tarihte ödemek şartıyla verdiği borcu belirtilen tarih geldiğinde istemesi; ancak Bedreddin Efendi’nin Ramazan hilalinin görüldüğünden haberi olmadığını ifade ettiği hüccettir.</p>	<p>Şahitlerin Ramazan hilalinin görüldüğüne şahadet etmeleri ile Bedreddin Efendi Şemseddin Çelebi’ye olan borcunu ödemesi konusunda tembih olunmuştur.</p>	<p>Nukûl bilgisi yoktur.</p>
<p>4. Karz husûsuna dâir tahsîl-i şehâdet sûreti</p>	<p>- Hasan Ağa ibn-i Hüseyin - Kürdoğlu Abdi Ağa ibn-i Ali ibn-i Abdullah - Ali Ağa ibn-i Mehmed - Abdullah Ağa ibn-i Ahmed - Yakub Ağa ibn-i</p>	<p>Medîne-i Erzurum’da Câmi’i Atîk Mahallesi</p>	<p>Hasan Ağa’nın Kürdoğlu Abdi Ağa’dan borç aldıktan sonra vefat etmesi; borç aldığına şahadet eden şahitlerin dava yerinin uzak olmasından dolayı şahitliklerine şahitlik etmeleri için başka kimseleri</p>	<p>Hasan Ağa’nın Kürdoğlu Abdi Ağa’dan vefat etmeden önce Erzurum’da üç yüz elli kuruş borç aldığına şahadet eden şahitler dava yeri olan İstanbul’un uzak olması hasebiyle şahitlik görevini başka kimselere havâle</p>	<p>- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Bezzâziyye</p>

	İskender ibn-i Abdullah - Eyüp sancakdâr ibn-i Ömer bin Hasan		görevlendirmeleri hüccetidir.	etmişler ve onların da bu görevi kabul etmeleri sebebiyle zikrolunan davada şahit kabul edilmişlerdir.	
5. İhbâr-ı vefâta dâir tahmîl-i şehâdet sûreti	- Mehmed Ağa ibn-i Ahmed bin Ali - es-Seyyid Ali ibn-i Mehmed - Mehmed Bey ibn-i Ömer - Mehmed Bey ibn-i Cafer - Hasan Çelebi ibn-i Ebubekir - Hüseyin Ağa ibn-i Ali	Mahmiye-i İstanbul	Abdurrahim Efendi'nin gemi yolculuğu sırasında isabet eden bir kurşunla vefat etmesi; gemide bulunanların öldüğü haberini memleketine ulaştırmaları için şahitlik görevini başka kimselere tahvîl ettikleri hüccettir.	Hüccette ismi geçen kimseler şahitlik görevini kabul etmiş ve Abdurrahim Efendi'nin vefat ettiği ihbarına şahit kabul edilmişlerdir.	- Surratü'l-fetâvâ - Behcetü'l-fetâvâ - Kâdıhân
6. Şehâde ale'ş-şehâde tarîki üzere isbât-ı	- Ağa ibn-i Osman - Süleyman Ağa ibn-i Osman bin Abdurrahman	Mahmiye-i İstanbul'da Kazgânî Sâdî	Abdullah Ağa'nın Süleyman Ağa'ya borç vermesinden sonra Süleyman Ağa'nın	Abdullah Ağa'nın iki sene önce Süleyman Ağa'ya sekiz yüz kuruş borç verdiğine	- Bahru'r-râik - Fetâvâ-yı

deyn sûreti	- Mehmed Ağa ibn-i Ahmed Ağa - Mehmed Efendi ibn-i Osman bin Affân - İbrahim Ağa ibn-i Süleyman bin Süfyan - İsmail Çelebi ibn-i Hasan - Halil Ağa ibn-i Mustafa	Mahallesi	borcu ödemedi vefat etmesi; Abdullah Ağa'nın Süleyman Ağa'ya borç verdiği şahitlik edenlerin dava yerinin uzak olması sebebiyle şahitlik görevlerini başka kimselere tahvil etmeleri hüccetidir.	şahadet eden şahitlerin, gelemese de kendileri yerine başka şahitler göndermeleri kabul edilmiş ve Süleyman Ağa'nın vârisleri Abdullah Ağa'ya olan borcu ödemek konusunda tembih olunmuştur.	Ali Efendi - Hulâsa - Dürer Gurer - Zeyla'î
-------------	--	-----------	--	--	---

1.27. Faslun fî huçeci'l-kefâle

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Kefil bi'l-mâl sûreti	- Osman Ağa ibn-i Abdulmennan - Süleyman Efendi ibn-i	Medîne-i Filibe'de Bahşâyış Ağa	Abdullah Ağa'nın Süleyman Efendi'den borç aldığına dair Osman Ağa'nın kefil olduğu	Her iki tarafında kabul etmesi ile Osman Ağa kefil kabul edilmiştir.	- Hidâye - Fetâvâ-yı Ali Efendi

	Osman - Abdullah Ağa ibn-i Abdurrahman	Mahallesi	hüccettir.		
2. Bi-tarîki'l- ihbâr kefâle ale'l-kefâle sûreti	- Yanyalı Kürkcü Yorgi - Safdûra veled-i Hristo - İlyas Efendi ibn-i filan - Mevlâna Ferâizî Hüseyin Efendi ibn-i Filan - Yanyalı Mehmed Bey ibn-i Memo Bey	Mahmiye-i İstanbul'da Yeni Han	Yanyavî Hasan Efendi'nin çocuklarına vasiyy-i muhtâr olan İlyas Efendi'nin, çocuklara ait olan maldan Kürkçü Yorgi ve kardeşi Safdura'ya borç vermesi; kardeşlerin bu borçla beraber çocukların malından satın aldıkları bir yüzüğün bedeli olan dört bin seksen kuruşa dair birbirlerine kefil olmaları, Yanyalı Mehmed'in de kardeşlere kefil olduğu hüccettir.	Özr-i şer'î sebebiyle davayı yerinde çözmekle görevlendirilen Mevlâna Ferâizî Hüseyin Efendi meclis-i şer'î kurmuş ve Kürkçü Yorgi ve kardeşi Safdura'nın çocuklara olan borçları hususunda birbirlerine, Yanyalı Mehmed'in de kardeşlere kefil olmasını kayda geçirmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Şerhu'l- Mecmu'
3. Kefil edâ-i	- Derviş Ağa ibn-i Halil	Medîne-i	Mehmed Ağa'nın Ahmed	Derviş Ağa'nın Mehmed	- Fetvâ

deyn eylediğini ba'de'l-ısbât asîle rücûu sûreti	- Ağa Mehmed bin Abdülmecid - Lala Paşa Câmî'i İmâmı Ahmed Efendi - Ahmed Ağa ibn-i Filan - Mehmed Ağa ibn-i Filan	Erzurum'da Filan Mahallesi	Efendi'den aldığı borca karşılık Derviş Ağa'yı kefil göstermesi; ancak belirtilen süre içinde Mehmed Ağa'nın borcu ödememesinden dolayı borcu Derviş Ağa'nın ödemesi ve Derviş Ağa'nın Mehmed Ağa'dan bu bedeli talep ettiğinde Mehmed Ağa'nın onun kefil olduğunu inkâr etmesi hüccetidir.	Ağa'nın kefil olduğu ve Mehmed Ağa'nın borcu olan bedeli Derviş ağa'nın Ahmed Ağa'ya ödediği şahitlerin şهادetleriyle ispat edilmiş ve Mehmed Ağa Derviş Ağa'ya vermesi gereken bedel üzerine tembih olunmuştur.	kitaplarının ekserîsi
4. Kefil bi'n- nefs sûreti	- Selim Ağa ibn-i Sâlim - Hasan Ağa ibn-i Mustafa - Sarrâf Bedros veled-i Matyos	Mahmiye-i İstanbul'da Dülbendci Hüsâmeddin Mahallesi	Hasan Ağa ile Sarraf Bedros arasında olan davada Bedros'un şahidinin başka beldeye gitmesi sebebiyle Bedros'un mühlet istemesi ve verilen müddet boyunca Selim Ağa'nın Bedros'un kendisine kefil olması hüccetidir.	Selim Ağa kırk bir gün süre için Sarraf Bedros'a kefil olmuştur.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Kâdîhân

1.28. Faslun fî huçeci'l-havâle

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Havâle-i deyn sûreti	- Şükrüzâde Yahya Çelebi ibn-i Abdüşşekür - el-Hâc Ma'rûf bin Mansur - Markos veled-i Artîn	Mahrûse-i Bağdad-ı behişt-âbâd mahallâtından Abbâsiye Mahallesi	el-Hâc Ma'rûf Efendi'ye sekiz yüz kuruş borcu olan Yahya Çelebi'nin alacaklı olduğu Markos'u el-Hâc Ma'rûf Efendi'ye havale etmesi hüccetidir.	Yahya Çelebi'nin el-Hâc Ma'rûf'a olan borcunu Markos'un ödeyeceği taraflarca kabul edilmiştir.	- Dürer Gurer - Fetâvâ-yı Ali Efendi - Şürünbülâlî ani'l-Mevâhib - Bahru'l-fetâvâ - Bedâyî - Dürrü'l-muhtâr

2. İsbât-ı havâle-i deyn sûreti	<ul style="list-style-type: none">- Ali Efendi ibn-i Alaaddin- Ahmed Ağa ibn-i Hayreddin- Mehmed Ağa ibn-i Abdullah bin Abdullah- es-Seyyid Süleyman Efendi ibn-i Filan- el-Hâc Mehmed bin Filan	Mahmiye-i İstanbul'da Cerrahpaşa Mahallesi	Ali Efendi'ye yüz elli kuruş borcu olan Mehmed Ağa'nın, Ahmed Ağa'dan iki yüz elli kuruş alacağı vardır; Mehmed Ağa vakti zamanında kendi borcunu Ali Efendi'ye ödemesi hususunda Ahmed Ağa'yı Ali Efendi'ye havale etmiştir. Bu sebeple bahsi geçen hüccet Ali Efendi'nin Ahmed Ağa'dan alacağını istediği hüccettir.	Mehmed Ağa'nın Ali Efendi'ye olan borcunu Ahmed Ağa'ya havale ettiği ve tarafların da havaleyi kabul ettiği şahitlerin şهادetleri ile ispat edilmiş, dolayısıyla Ahmed Ağa Mehmed Ağa'nın borcunu Ali Efendi'ye ödemek konusunda tembih olunmuştur.	Nukûl bilgisi yoktur.
---------------------------------	--	--	--	---	-----------------------

1.29. Faslun fi huçeci's-ŧerike

Dava baŧhđı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Şirket-i inân sûreti	- el-Hâc Mehmed Ağa ibn-i el-Hâc Ali - Yusuf Çelebi ibn-i Abdulgani	Mahmiye-i İstanbul'da Kapan-ı dakîk kurbunda İbn-i Meddas Mahallesi	el-Hâc Mehmed Efendi ile Yusuf Çelebi arasında beş yüzer kuruş sermaye koymas ve hâsıl olan kazancın yarı yarıya paylaşılmasını bildiren hüccettir.	Tarafların belirttiği paylaşım münasip görülmüştür.	- et-Ta'rifât - Fetâvâ-yı Ali Efendi
2. Sûretün uhrâ	- es-Seyyid Mehmed Ağa ibn-i es-Seyyid Ömer - Kosta veled-i Lefter	Mahmiye-i İstanbul'da Tevkî'î Cafer Çelebi Mahallesi	es-Seyyid Mehmed Ağa'nın Kosta ile üç yüzer kuruş sermaye koyarak yaptıkları kuru meyve satışı ortaklığı ile; satış sonundaki kazancın paylaşımını beyan ettikleri hüccettir.	Sermeye olarak koydukları üç yüzer kuruş dışında ne kadar kazanç elde ettilerse ikiye bölünerek paylaşılması ifade edilmiştir.	- Behcetü'l-fetâvâ - Kuhistânî

3. Şirket-i sanâyi' sûreti	- Ali Çelebi ibn-i İbrahim - Abdi Ağa ibn-i Abdulhalim	Mahmiye-i İstanbul'da Azablar Mahallesi	Ali Ağa'nın Abdi Ağa ile terzilik üzerine ortak olması; kazancın ortak olarak taksim edileceğini beyan ettikleri hüccettir.	Elde ettikleri kazancın yarı yarıya paylaşılması iki taraf için de uygun görülmüştür.	- et-Ta'rîfât
4. Şirket-i vücûh sûreti	- el-Hâc Mehmed ibn-i Abdullah - es-Seyyid Hasan bin Ali	Mahmiye-i İstanbul'da Vâlîde Hân	el-Hâc Mehmed Efendi ile es-Seyyid Hasan Efendi'nin vücûh tarîki üzere şirket kurup, birbirlerinin vekîli olup, her birisinin kendi sermayesi ile elde ettiği kazancı aralarında ortak olarak paylaşmaları hüccetidir.	Tarafların kendi rızaları ile beyan ettiği ortaklık münasip görülmüştür.	- et-Ta'rîfât
5. Fesh-i akd-i şirket sûreti	-Bağdesar veled-i Markar	Mahmiye-i İstanbul'da	Bağdesar ile Karabet'in ortaklıklarından elde ettikleri	Elde edilen kazancı paylaşmaları ile karşılıklı rıza	- Dürer Gurur

	-Karabet veled-i Delut	Langa Yeni Kapısı dâhilinde İnebey Mahallesi	kazancı bölüşüp ortaklık akidlerini sonlandırdıkları hüccettir.	dâhilinde birbirleri ile alakaları kalmamıştır.	
--	------------------------	--	---	---	--

1.30. Faslun fî huçeci'l-mudârabe

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Akd-i mudârabe sûreti	- Abdurrauf Çelebi ibn-i Hüsameddin - el-Hâc Marûf bin Seyfeddin	Mahmiye-i İstanbul'da Rüstem Paşa Mahallesi	el-Hâc Marûf'un beş yüz kuruş sermaye ile Abdurrauf Çelebi'ye mudârebe ile ortak olması hüccetidir.	el-Hâc Marûf ile Abdurrauf Çelebi arasında yapılan mudârebede, sermayenin haricindeki kazancın yarı yarıya paylaşılacağı kabul edilmiştir.	- Ahterî - Fetâvâ-yı Ali Efendi

2. Fesh-i akd-i mudârebe sûreti	- el-Hâc Osman bin Filan - Süleyman Ağa ibn-i Filan	Medîne-i Filibe'de el-Hâc Hasan Mahallesi	el-Hâc Osman Efendi ile Süleyman Ağa'nın beş yüz kuruş sermaye ile yaptıkları mudârebe ortaklığını bitirmeleri hüccetidir.	Yapılan akidde hâsıl olan kazancın yarı yarıya paylaşılacağı belirtildiğinden, elde ettikleri kazanç olan yüz kuruş yarı yarıya pay edilmiş ve el-Hâc Osman Efendi sermayesi ile beraber beş yüz elli kuruşu Süleyman Ağa'dan teslim almıştır.	Nukûl bilgisi yoktur.
3. Sübût-ı mudârebe sûreti	- el-Hâc Abbas ibn-i filan - el-Hâc Hasan ibn-i filan - es-Seyyid el-Hâc Mustafa bin Mehmed - es-Seyyid el-Hâc Musa ibn-i Ali	Mahmiye-i İstanbul'da Tercüman Yunus Mahallesi	el-Hâc Abbas ile el-Hâc Hasan'ın sekiz yüz kuruş sermaye ile yaptıkları mudârebe ortaklığını bir yıl sonra bitirmek istediklerinde el-Hâc Hasan'ın ortaklığı inkâr etmesi hüccetidir.	Şahitlerin ortaklığa ve elde ettikleri bir yıllık kazançta şahadet etmeleri ile el-Hâc Hasan el-Hâc Abbas'ın hakkı olan bedeli ödemeye tembih olunmuştur.	Nukûl bilgisi yoktur.

1.31. Faslun fi huçeci'l-icâre

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Vakf-ı hammâm îcârı sûreti	- Mehmed Sâdık Ağa ibn-i Filan - Ali Ağa ibn-i Filan	Mahmiye-i İstanbul'da Lalezâr Mahallesi	Mehmed Sâdık Ağa'nın dedesinden kalma aile vakfına ait hamamı Ali Ağa'ya kiralaması hüccetidir.	Mehmed Sâdık Ağa hamamı bir yıllığına beş yüz elli kuruş karşılığında Ali Ağa'ya kiralamış ve bedelini teslim almıştır.	- Surratü'l-fetâvâ - Fetâvâ-yı Ali Efendi
2. Bi'l-velâye nafaka ve ücretini nafakasına ihâle sûreti	- Raziye bint-i Rıdvan - Nefise bint-i Osman - Hatice bint-i Ramazan	Mahmiye-i İstanbul'da Molla Kestel Mahallesi	Raziye Hatun'un velisi olduğu kızı Hatice'nin nafakasını karşılayamayacak durumda olması sebebiyle, kızını aylık üçer kuruş bedel karşılığında Nefise Hatun'a icâreten vermesi; bedel olarak aldığı üçer kuruşun da Hatice'nin nafakasına	Nefise Hatun Raziye Hatun'un kızı Hatice'yi icâreten almış ve aylık üçer kuruşu da Hatice'nin ihtiyaçlarına kullanmayı kabul etmiştir.	Nukûl bilgisi yoktur.

			harcanması hüccetidir.		
3. İlet-i fitıka mübtelâ olan kimesnenin cerrâhı istîcârı sûreti	- Mehmed Ağa ibn-i Filan - Kosta veled-i Filan	Mahmiye-i İslambol'da Hoca Paşa Mahallesi	Mehmed Ağa'nın fitık ameliyatı yapması için cerrah Kosta'yı otuz kuruş bedel karşılığında tutması ve eğer ameliyat masasında kalırsa Kosta'nın bundan sorumlu tutulmamasını beyan ettiği hüccettir.	Cerrah Kosta Mehmed Ağa'yı otuz kuruş bedel karşılığında tedavi etmeyi kabul etmiş ve Mehmed Ağa'nın, Kosta için beyan ettiği talebi kabul edilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi

1.32. Faslun fî huçeci'l-vekâle

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Zevce tarafından	- Şerife Fatma bint-i es-Seyyid Osman	Mahmiye-i İstanbul'da	İstanbul'daki Şerife Fatma Hatun'un, Erzurum'daki eşi	Şerife Fatma Hatun eşi es-Seyyid Mehmed Ağa'dan	- Dürer Gurur

muhâlaaya tevkîl sûreti	- İbrahim Ağa ibn-i Selman - es-Seyyid Mehmed Ağa ibn-i Abdullah - Mehmed Efendi ibn-i Abdurrahman - Hasan Ağa ibn-i Süleyman	Beyceğiz Mahallesi	es-Seyyid Mehmed Ağa'dan muhâla'a yoluyla boşanması hususunda İbrahim Ağa'yı vekîl kılması hüccetidir.	muhâla'a yoluyla boşanmak için vekâletini İbrahim Ağa'ya vermiş o da vekâleti kabul etmiştir.	
2. Taleb-i deyne tevkîl sûreti	- el-Hâc İsmail Efendi ibn-i Filan - Halil Ağa ibn-i Filan - Abdullah Ağa bin Hasan bin Abdullah	Mahmiye-i İstanbul'da Gül Câmî'î Mahallesi	el-Hâc İsmail Ağa'nın Abdullah Ağa'dan alacağı olan borcu, vekâlet verdiği Halil Ağa aracılığı ile istemesi hüccetidir.	Halil Ağa Abdullah Ağa'dan borcu istemek üzere verilen vekâleti kabul etmiş ve el-Hâc İsmail Ağa'nın vekili kabul edilmiştir.	Nukûl bilgisi yoktur.
3. İsbât-ı vekâlet sûreti	- Hamza Ağa ibn-i Recep bin Şaban - Mehmed Efendi ibn-i Sefer	Mahmiye-i Edirne'de Sarıca Paşa Mahallesi	Hamza Ağa'nın Abdülkerim Ağa'dan alacağını tahsil etmesi için Mehmed Efendi'yi vekil tayin etmesi;	Şahitlerin Hamza Ağa'nın Mehmed Efendi'yi vekil tayin ettiğine şahadet etmeleri ile Abdülkerim Ağa borcunu	Nukûl bilgisi yoktur.

	<ul style="list-style-type: none"> - Abdülkerim Ağa ibn-i Abdürrahim - Ahmed Ağa ibn-i Mehmed - Hasan Ağa ibn-i Hüseyin 		ancak Abdülkerim Ağa'nın Mehmed Efendi'nin vekâletini inkâr etmesi hüccetidir.	Mehmed Efendi'ye ödemesi konusunda tembih olunmuştur.	
4. İsbât-ı vekâlet-i devriye sûreti	<ul style="list-style-type: none"> - el-Hâc Halil Ağa ibn-i Abdülcelil - el-Hâc Mustafa ibn-i el-Hâc Halil - Hasan Efendi ibn-i Filan - es-Seyyid Mehmed Efendi ibn-i Ali - Abdullah Ağa ibn-i Abdülbâkî 	Mahmiye-i İstanbul'da Elvanzâde Mahallesi	Hasan Efendi'nin el-Hâc Halil Ağa'ya olan borcuna karşılık, borcunu ödeyeceği tarihe kadar falanca bir evini rehin olarak vermesi; eğer borcunu ödeyemeyecek olursa evi satıp bedeli ile el-Hâc Halil Ağa'nın borcunu ödemesi konusunda el-Hâc Mustafa Ağa'yı vekil tayin etmesi hüccetidir.	el-Hâc Mustafa Ağa evin satılarak bedeli ile borcun eda edilmesi konusundaki vekâleti kabul etmiş ve Hasan Efendi'nin vekili kabul edilmiştir.	Nukûl bilgisi yoktur.

1.33. Faslun fi huceci keşfi'l-ebniye ve'l-maktûl

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Câmî'-i şerîf tamîri keşfi sûreti	- es-Seyyid Mehmed Efendi ibn-i Ahmed - Keşf-i nâib Mevlânâ Filan Efendi	Mahmiye-i İstanbul'da Uzun Çârşî başında Yavaşca Şahin Mehmed Paşa Cami'î Vakfi	Cami mütevellîsi olan es-Seyyid Mehmed Efendi'nin caminin iç ve dışında harab olan yerlerin onarılmasında gerekli olan meblağın hesaplanmasını talep ettiği hüccettir.	Tamire muhtaç yerlerin ne kadar bedel karşılığında onarılabileceğinin incelenmesi konusunda ehil kimseler görevlendirilmiş ve gerekli incelemeleri yapılarak tamir etmek yerine yeniden inşa edilmesi ittifakla kararlaştırılmıştır.	Nukul bilgisi yoktur.
2. Sûretün uhrâ	- Hüseyin Efendi ibn-i Hasan - Çavuş Ali Ağa ibn-i Mehmed - Şerif Ahmed Efendi	Mahmiye-i İslambul'da Hırka-i Şerîfe civâr-ı saâdeti	Molla Ehaveyn mescidi İmâmı Hüseyin Efendi'nin mescidin onarılması gereken yerler için lazım olan bedeli belirlemesi ve harab olan	Görevli kimse, gerek yaptığı incelemeler ve gerekse mahalle ahâlisinin de belirlenen bedeli tasdik etmesi neticesinde Hüseyin	Nukul bilgisi yoktur.

	ibn-i Hasan		yerler için belirlediği meblağı hesaplaması için memur talep ettiği hüccettir.	Efendi'nin belirlediği miktarı uygun görmüştür.	
3. Keşf-i maktûl sûreti	- Mümine bint-i Hüseyin - Emine bint-i Mehmed - Eyüp bin Mustafa - es-Seyyid Mehmed Efendi - Mübâşir Abdi Ağa	Medîne-i Antalya'ya tâbi' Karaman'lı nâm karyede Köprü Deresi	Şaban Efendi'nin tüfek ile sağ uyluğundan vurularak yaralanması ve vefat etmeden önce Eyüp Efendi'nin ismini vermesi üzerine Şaban Efendi'nin eşi ve annesinin olayın incelenmesi konusunda kâşif talep ettiği hüccettir.	Görevlendirilen iki kâşif yapılan incelemeler neticesinde, Şaban Ağa'nın tüfek kurşunu ile sağ uyluğundan vurulduğuna kanaat getirmiş ve durumu bu yönde tespit etmişlerdir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - el-Eşbâh ve'n-nezâir

1.34. Faslon fi huçeci'l-kısâs

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
----------------------	------------------------------------	-------------------	---------------------	---------------	----------------

1. İkrâr ile olan kısas sûreti	- Sâime bint-i Ramazan - Saliha bint-i Recep - Muharrem bin Bayram	Medîne-i Erzurum	Muharrem Efendi'nin Recep Efendi'yi kasıtlı olarak öldürmesi ve bunu da ikrar etmesi ile, Recep Efendi'nin eşi Sâime Hatun ve kızı Saliha'nın Muharrem Efendi için kısas talep ettikleri hüccettir.	Muharrem Efendi'nin Recep Efendi'yi kasıtlı olarak öldürdüğünü ikrar etmesi üzerine kısas hükmü verilmiştir.	- Fetâvâ-yı Feyziyye
2. İsbât ile olan kısâs sûreti	- Leyla bint-i Mikdad - Ferhad bin Murad - Şirin bint-i Haddâdâd - Mûnise bint-i Behzad - Zülfikâr ibn-i Abbas - es-Seyyid Hüseyin bin Mir Ali - Âbid bin Abdülhâdî - el-Hâc Abdülkâdir bin Matar - Kanber bin Hıdır	Mahrûse-i Bağdad-ı behişt-abâd'da Karşiyaka'da vâki' Ulviye Mahallesi	Behzad Efendi'nin Zülfikâr Efendi tarafından kasıtlı olarak öldürüldüğü izhar olunduktan sonra, Behzad Efendi'nin ailesinin Zülfikâr Efendi için kısas talep ettiği hüccettir.	Şahitlerin de Zülfikâr Efendi'nin Behzad Efendi'yi kasıtlı olarak öldürdüğüne şahadet etmeleri ile Zülfikâr Efendi için kısas hükmü verilmiştir.	- Fetâvâ-yı Atâiyye - Fetâvâ-yı Zahîriyye - Tâtârhâniyye - Behcetü'l-fetâvâ - Bedâyi' - Fetâvâ-yı

					Ali Efendi - el-Eşbâh ve'n-nezâir - Bezzâziyye - Dürrü'l- muhtâr -Mecmûayı tab' edenin bu davada tashîhi vardır.
3. Sâ'î bi'l-fesâd olan eşkiyânın hadden katline hüküm sûreti	Dava kişileri bilgisi verilmemiştir.	Mahrûse-i Edirne'de	Eşkiyalık yapan kimselerin yakalanmaları; yaptıkları zorbalıklardan ötürü katledilmelerine hüküm verilmesi hüccetidir.	Şahitlerin, yakalanan kimselerin yaptığı kötü şeylere şehadet etmeleri ile katledilmelerine hüküm verilmiştir.	- Fetâvâ li- Hayreddîn er- Remlî

1.35. Faslun fi huçeci'd-diyât

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Sûretü mâ yüktebü fi diyeti's-sinni	- Osman Ağa ibn-i Abdurrasul - Hamza Ağa ibn-i Behlül - Mehmed Efendi ibn-i Filan - Ahmed Ağa ibn-i Filan	Mahmiye-i İstanbul'da Uşşakîzâde Mahallesi	Hamza Ağa'nın kasıtlı olarak vurması ile bir dişi kırılan Osman Ağa'nın dişine karşılık diyet istemesi hüccetidir.	Şahitlerin Hamza Ağa'nın Osman Ağa'nın dişini kasıtlı olarak kırdığına şahadet etmeleri ile Osman Ağa'nın kırılan dişine karşılık gümüş bir diş yapılması diyet olarak belirlenmiş ve onun da beş yüz dirheme denk geldiği ifade edilerek belirlenen diyetin ödenmesi Hamza Ağa'ya tembih olunmuştur.	- Risâle İbn Nuceym - Fetâvâ-yı Ali Efendi - Dürer Gurer - Surratü'l-fetâvâ - Mecma'u'l-fetâvâ
2. Sûretün uhrâ	- Raziye bint-i Dursun - Ahmed Ağa ibn-i	Mahmiye-i İstanbul'da Tercüman	Raziye Hatun'un dişlerine sopa ile kasıtlı olarak vurması neticesinde beş dişini kıran	Şahitlerin, Ahmed Ağa'nın Raziye Hatun'a kasıtlı olarak vurup beş dişini kırdığına	- Ahterî - Fetâvâ-yı Ali Efendi

	Harun - Mehmed Ağa ibn-i Hasan - Mehmed Ağa ibn-i Ömer	Yunus Mahallesi	Ahmed Ağa'dan Raziye Hatun'un diyet talep ettiği hüccettir.	şehadet etmeleri; kadının diyetinin erkeğin diyetinin yarısı olması gerekçesi ile Raziye Hatun'un kırılan beş dişine karşılık on beş bin altı yüz yirmi beş akçeyi bir yılda ödemesi Ahmed Ağa'ya tembih olunmuştur.	- Dürer Gurer - Dürrü'l-muhtâr - Surratü'l-fetâvâ - Minahu'l-ğaffâr
3. Sâhib-i hâneye kasâme ve diyet hükmü sûreti	- Ahmed Ağa ibn-i Ali - Abdurrasul Sancâkdâr ibn-i Abdünnebi	Medîne-i Erzurum'da Ali Paşa Mahallesi	Ahmed Ağa'nın oğlu Habib'in Abdurrasul Ağa'nın evinde öldürülmüş bulunması ve Ahmed Ağa'nın Abdurrasul Ağa'dan bu sebeple kasâme talep ettiği hüccettir.	Abdurrasul Ağa, Ahmed Ağa'nın oğlu Habib'in kendisinin evinde öldürülmüş olarak bulunduğunu kabul etmesiyle kasâmeden sonra diyet olarak on bin dirhem gümüşü Ahmed Ağa'ya ödemesi hususunda tembih olunmuştur.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Tâtârhâniyye - Bidâye - Surratü'l-fetâvâ - Kâdîhân
4. Ahâlî-i	- Hatice Hanım	Güllükesri	Ticaret sebebiyle misafir	Mahallede elli kişi Mustafa	- Dürer

karyeye kasâme ve diyet hükmü sûreti	ibnetü'l-merhûm İlyas Paşa - Alişan Bey ibni'l-merhûm Memi Bey - Osman Ağa ibn-i Filan - Süleyman Ağa ibn-i Filan - Köy ahâlisinden elli kimse	kazâsında vâki' Zağanos Paşa evkâfi karyelerinde Mendehorya karyesi	bulduğu yerde öldürülen Mustafa Ağa'nın, terekesi için vârisinin olmaması ile malının beytü'l-mâl'a kalması; beytü'l-mâl memurunun ise Mustafa Ağa için mahalle sakinlerinden kasâme ve diyet talep ettiği hüccettir.	Ağa'yı öldürmediğine ve öldüreni de bilmediğine dair yemin etmiş; verilen fikhî hükümlere göre mahalle ahâlisi Mustafa Ağa'nın diyetini beytü'l-mâl'a ödemesi hususunda tembih olunmuştur.	Gurer - Behcetü'l-fetâvâ - Tenvîru'l-ebşâr - Kâdîhân - Dürrü'l-muhtâr - Behcetü'l-fetâvâ - Surratü'l-fetâvâ
5. Ahâlî-yi karyeye kasâme ve diyet lâzım gelmediği sûreti	- İsmihan bint-i Süleyman - Ali bin Hamza - İbrahim bin Halil - Abdülkerim ibn-i İsmail - Abdullah bin Abdülcelil	Medîne-i Üsküdar'a muzâfe Kartal nâhiyesinde Tuzla karyesi	İsmihan Hatun'un oğlu ve Ali Efendi'nin kardeşi olan Hamza'nın öldürülmesi; bir hafta sonra ölüsünün falanca bir kuyudan çıkartılması üzerine, annesi ve kardeşinin köy ahâlisinden kasâme ve	Mezkûr kuyunun bulunduğu mahalden bağırıldığında veya ezan okunduğunda kasâme yapması talep edilen köyden işitilmediği için köy halkının hasım kabul edilemeyeceklerine	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Surratü'l-fetâvâ

	<ul style="list-style-type: none"> - Yenaki veled-i Anton - Kosti veled-i Polihran - Yorgi veled-i İstefan - Mehmed Çavuş - Çukadâr Molla Ahmed 		diyet talep ettiği hüccettir.	hükmolunmuştur.	
--	---	--	-------------------------------	-----------------	--

1.36. Faslun fî huceci's-sulh

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Fedâen li'l-yemîn musâleha sûreti	<ul style="list-style-type: none"> - Râgıp Çelebi ibn-i Abdullah - Hasan Kapudân ibn-i Avnullah 	Mahmiye-i İstanbul'da Arakiyeci Üveys Mahallesi	Râgıp Çelebi'nin Hasan Kapudân Efendi'ye bin beş yüz kuruş değerindeki kahve satışından hâsıl olan ücreti talep edince, Hasan Kapudân'ın "Evet bana	Ara bulucular ile Râgıp Çelebi iki yüz elli kuruşu fedâen lil-yemîn sayarak kahve bedelini bin iki yüz elli beş kuruşa düşürmeye rıza göstermiş ve aralarında sulh	<ul style="list-style-type: none"> - Dürer Gurer - Lisânü'l-hukkâm - Fetâvâ-yı Ali Efendi

			kahveyi sattın ama malı teslim etmeden ve ücretini de benden almadan tekrar bana daha ucuza sattın" demesi, Ragıp Çelebi'nin de beyyinesi olmaması sebebiyle yemin edecekken araya sulh edicilerin girmesi sebebiyle daha düşük ücreti kabul etmesi hüccetidir.	sağlanmıştır.	- Mülteka'l-ebhur - Kâdıhân
2. Sûretü mâ yüktebü fî sulhi'l-vasiyy	- Ahmed Muhtâr Efendi ibn-i Abdulgaffar - Hasan Ağa ibn-i Abdullah	Mahmiye-i İstanbul'da Sarı Paşa Mahallesi	Mehmed Efendi'nin çocukları Mehmed Said ve Emine'ye vasiyy-i muhtâr olan Ahmed Muhtâr Efendi'nin, Hasan Ağa'dan Mehmed Efendi'nin çocuklarına kalan alacağını istemesi; Hasan Ağa'nın borcu inkâr ederek yemin edecek olduğu esnada araya sulh edicilerin girmesiyle	Hasan Efendi vefat etmiş olan Mehmed Efendi'ye olan üç yüz elli kuruş borcu inkâr etmiş, şahit de olmaması sebebiyle davalı yemin edeceği esnada altmış kuruş üzerine Ahmed Muhtâr Efendi ile sulh olmuşlardır.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Kâdıhân - Edebü'l- evsiyâ - Tâtârhâniyye

			altmış kuruşa olmaları hüccetidir.		
3. Ehad-ı veresenin tahâruc-i şer'î tarîkiyle saîr verese ile musâlahası sûreti	- Nâile bint-i Nu'man - Na'miye bint-i Eyüp - Osman Ağa ibn-i Yakup - el-Hâc Mahmud Efendi ibn-i Mustafa - Molla Davud bin Musa	Medîne-i Filibe'de Tatarân Mahallesi	Vefat eden eşi Eyüp Ağa'dan kalan mirasın sekiz de biri kendisine düşen Nâile Hatun, kendi payını diğer vârisler olan kızı ve kaynına satarak, kendisine dair herhangi bir hissenin kalmadığını ifade ettiği hüccettir.	Nâile Hatun'un kızı ve kayını, hissenin karşılığı olan üç yüz kuruş bedeli Nâile Hatun'a teslim etmiş ve Nâile Hatun'un Eyüp Ağa'nın terekesinde hakkı kalmamıştır.	- Behcetü'l-fetâvâ - Hidâye - Hizâne
4. Tağrîr ve gabn da'vâsından musâlahâ sûreti	- Cafer Ağa ibn-i Sinan - el-Hâc Abdi ibn-i Süleyman	Medîne-i Saraybosna'da Gazi Dilâver Mahallesi	İki sene önce evini değerinin çok altında el-Hâc Abdi Efendi'ye sattığını iddia eden Cafer Ağa'nın, iki yıl sonra dava ederek evin asıl değerini istemesi; ara bulucular ile yüz	Önceki sattığı fiyat üzerinden aldatıldığını iddia eden Cafer Ağa, el-Hâc Abdi Ağa'dan yüz elli kuruşu daha teslim alarak razı olmuş ve aralarında bir husumet	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Câmiu'l-Fusûleyn - Minahu'l-ğaffâr

			elli kuruşa rıza göstererek anlaşmaları hüccetidir.	kalmamıştır.	- el-Eşbâh ve'n-nezâir
5. Katl da'vâsından musâlaha sûreti	- Yusuf Ağa ibn-i Kenan - Osman Ağa ibn-i Filan	Mahmiye-i İstanbul	Vârisi olduğu amcasının oğlu Süleyman Efendi'yi, Osman Ağa'nın kasıtlı olarak öldürdüğünü iddia eden Yusuf Ağa'nın, Osman Ağa'dan diyet istemesi hüccetidir.	Osman Ağa'nın inkâr etmesi üzerine Yusuf Ağa ve Osman Ağa arasında çekişme yaşanmış; arabulucuların Yusuf Ağa'ya üç yüz kuruş teklif etmesi ile Yusuf Ağa razı olmuş ve Osman Ağa'dan üç yüz kuruşu teslim alması ile anlaşmışlardır.	- Dürer Gurer - Fetâvâ-yı Ali Efendi - Zeyla'î - et-Ta'rîfât

1.37. Faslun fi huçeci'l-ibrâ

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Rüşvet tarîkiyle verdiği akçeden ibrâ sûreti	- Ahmed Efendi ibn-i Abdülkadir - Mehmed Sadık Ağa ibn-i Mehmed Tahir	Mahmiye-i İstanbul'da Servi Mahallesi	Ahmed Efendi'nin bir işi halletmesi için rüşvet olarak verdiği bin beş yüz kuruştan Mehmed Sadık Efendi'yi ibrâ etmesi hüccetidir.	Ahmed Efendi Mehmed Sadık Efendi'ye rüşvet olarak verdiği bin beş yüz kuruştan - söz konusu işi artık hallolduğu için- ibrâ etmiştir.	- Behcetü'l-fetâvâ - Fetâvâ-yı Ebu's-Suûd - Câmiu'l-Fusûleyn - el-Eşbâh ve'n-nezâir
2. Veresenin terekeyi ba'de'l-iktisâm her birinin âharı ibrâları sûreti	- Kara bint-i Yako - Menahem veled-i Yako	Havâss-ı rafî'a kazâsı muzâfâtından Hasköy kasabasında Piri	Vefat etmiş olan Kazaz Musa'nın terekesinden kalan mirası eşi Kara ve erkek kardeşi Menahem'in bölüşmeleri hüccetidir.	Kazaz Musa'nın mirasını Kara ve Menahem kendi aralarında taksim etmiş ve birbirleri üzerinde hakları kalmamıştır.	Nukul bilgisi yoktur.

		Paşa Mahallesi			
3. Rüşdü sâbit olan sağîrenin mâl-i mûrisini vasîsinden ahz ve îbrâsı sûreti	- Nefise ibnetü Ali Ağa - Salih Efendi ibn-i Abdulvahab	Mahmiye-i İstanbul'da Derviş Ali Mahallesi	Nefise Hatun'un bâliğa olduktan sonra vasiyy-i muhtârı olan Salih Efendi'den kendisine kalmış olan mirası talep etmesi hüccetidir.	Salih Efendi Nefise Hatun'un hakkı olan mirası kendisine tamamen teslim etmiş, kendisinde Nefise Hatun'a ait bir şey kalmamıştır.	Nukûl bilgisi yoktur.
4. İstîfâ-i yedle müte'allika îbrâ sûreti	- Safiye Sultan ibnetü Sultan Mustafa Han vekîli Süleyman Bey Efendi - Kalaycı İbrahim bin Ali - Havva Hatun ibnetü Hüseyin	Mahmiye-i İstanbul'da Hoca Paşa Mahallesi	Kalaycı İbrahim Efendi ve annesi Havva Hatun'un Hoca Paşa Vakfı'na ait olan nalband dükkanını ve dükkan üzerindeki evi icâreteyn tarikiyle tasarrufunda bulunduran Safiye Sultan'ın vekilinden iki bin üç yüz kuruş bedel karşılığında devraldığını bildiren hüccettir.	Bedelin vakıf mütevellîsinin bilgisi dahilinde Safiye Sultan'ın vekiline teslim edildiği ve mülkün tefvîzinin gerçekleştiği kaydedilmiştir.	- Ahterî

<p>5. Mahlûlden tefvîz olunan menzil bedeli istîfâsına mûte‘allık ibrâ sûreti</p>	<ul style="list-style-type: none"> - el-Hâc Süleyman Ağa ibn-i Filan - Abdürrahim Efendi ibn-i Filan - Hasan bin Abdullah 	<p>Mahmiye-i İstanbul</p>	<p>Vakfa ait olan evi aylık otuz akçe icâre-i müeccele ile tasarrufunda bulunduran Hasan Efendi’nin vefat etmesiyle, müzâyede neticesinde el-Hâc Süleyman Efendi’nin evi vakıf mütevellisinden icâre-i muaccele ve icâre-i müeccele ile icâr ettiğini bildiren hüccettir.</p>	<p>Hasan Efendi’ye otuz akçe icâre-i müeccele ile icâr olunan ev, aynı şekilde el-Hâc Süleyman Efendi’ye de otuz akçe icâre-i müeccele ve yüz elli kuruş da icâre-i muaccele ile icâr olunmuştur.</p>	<p>Nukûl bilgisi yoktur.</p>
<p>6. İbrâyı isbât ile men sûreti</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kosti veled-i Yorgi - Yenaki veled-i Fota - Aleksi veled-i Yevan - Anjeli veled-i İstefan 	<p>Mahmiye-i İstanbul</p>	<p>Terzi Kosti’nin Yenâki’den alacağı olan doksan kuruşu teslim aldıktan sonra, borcu almadığını iddia ederek tekrar istemesi hüccettir.</p>	<p>Yenâki’nin borcunu ödediğini ifade etmesi ve şahitlerin de buna şahadet etmesi ile Yenâki’nin borcunu ödediğine hüküm verilmiştir.</p>	<p>- Fetâvâ-yı Ali Efendi</p>

1.38. Faslun fi huçeci'l-müteferrika

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:
1. Sûretü mâ yüktebü fi silmi'ş-şer'î	- Nasuh bin Nuh - Süleyman Ağa ibn-i Abdulvahab	Medîne-i Erzurum'da Derviş Ağa Mahallesi	Nasuh Efendi'nin on iki samar buğdayı üç ay sonra teslim etmek şartı ile; buğday'ın bedeli olan yüz on kuruşu Süleyman Ağa'dan aldığı ifade ettiği hüccettir.	Nasuh Efendi'nin üç ay sonrası için buğdayı teslim edeceği şeklinde vermiş olduğu sözü kaydedilmiştir.	- Bidâye - Dürer Gurer - Fetâvâ-yı Feyziyye
2. Sûretü mâ yüktebü fi'l-akdi'l-muzâra'a	- Hasan Ağa ibn-i Mehmed - Hüseyin Ağa ibn-i Ahmed	Medîne-i Üsküdar mahallâtında Vâlîde-i Atik Mahallesi	Hasan Ağa'nın toprak ve tohumu kendinden olmak üzere, emeği karşılığında Hüseyin Ağa ile hâsıl olacak ekine ortak olması hüccettir.	Hâsıl olan ekinin yarı yarıya pay edilmesi akdi kaydedilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Mülteka'l-ebhur

3. Sûretü mâ yüktebü fî akdi'l-müsâkâti	- Ali Efendi ibn-i Filan - Bostânî Cafer ibn-i Filan	Mahmiye-i İstanbul'da Bekir Paşa Mahallesi	Ali Efendi'nin, bahçesinin meyveleri için bir yıllığına Bostânî Cafer Efendi ile ortak olması hüccetidir.	Bahçenin bakım masrafı dışında kalan meyvelerin yarı yarıya pay edilmesi akdi kaydedilmiştir.	- et-Ta'rîfât - Fetâvâ-yı Ali Efendi
4. İkâle-i bey'-i menzil sûreti	- el-Hâc Ali ibn-i Abdüsselam - es-Seyyid Mustafa Ağa ibn-i Asâm	Medîne-i Filibe mahallâtından Dere Mahallesi	el-Hâc Ali Efendi'nin, evini es-Seyyid Mustafa Ağa'ya satıp evin bedelini teslim almasından sonra es-Seyyid Mustafa Ağa'nın evi almaktan vazgeçmesi hüccetidir.	es-Seyyid Mustafa Ağa'nın talebi üzerine el-Hâc Ali Efendi evin satış bedeli olan beş yüz kuruşu iade etmiş ve satım akdi feshedilmiştir.	- Dürer Gurer - Fetâvâ-yı Fezziyye
5. Bi't-terâzî taksîm-i menzil sûreti	- Hasan Ağa ibn-i el-Hâc Mehmed - Hüseyin Ağa ibn-i el-Hâc Mehmed	Mahmiye-i İstanbul'da Haraccı Kara Mehmed Mahallesi	Hasan Ağa ile kardeşi Hüseyin Ağa'nın mülkiyeti ortak olan evlerinin taksimini yaptıkları hüccettir.	Hüccetde belirtildiği üzere taksim yapılmış her iki taraf da taksimi kabul etmiştir.	- Behcetü'l-fetâvâ

6. Muhâyeeten menzil sûreti	- Molla Abbas - Molla Âbid ibn-i Abdulğafur - el-Hâc Ali bin Abdüşşekür	Mahrûse-i Bağdad-ı dâru's-selâm civârında vâki' İmam Musa el-Kâzım aleyhi rıdvânü'l-melikü'd-dâ'im hazretleri Kasabası	Molla Abbas ve Molla Âbid'in el-Hâc Ali ile mülkiyeten ortak oldukları evde el-Hac Ali'nin bir yıl oturması; Molla Abbas ve Molla Âbid'in ise aynı süre kadar kendilerinin de oturma hakkını istemesi hüccetidir.	Molla Abbas ve Molla Âbid'in bir yıl oturması; daha sonrasında da el-Hâc Ali ile dönüşümlü birer yıl süre ile oturmaları kararı verilmiştir.	- Tâtârhâniyye
7. Fîmâ yüslehu li'r-ricâl ve'n-nisâi	- Fâtıma bint-i Abdulhâdi - Ahmed Efendi ibn-i Abdulbâkî	Mahmiye-i İstanbul'da Küçük Mustafa Paşa Mahallesi	Fâtıma Hatun'un, boşandığı eşi Ahmed Efendi ile oturdukları evdeki bakır kapacak için "benimdir" diye hak iddia ettiği hüccettir.	Fatma Hatun'un iddiâsına delil getirememesi sebebiyle - Ahmed Efendi'nin yeminiyle beraber- birlikte oturulan evde eşyanın erkeğin olduğu esas alınarak, Fâtıma Hatun'un bakır kaplarda herhangi bir hakkı olmadığı kabul edilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Tercîhu'l-Beyyinât li-Ğanâimi'l-Bağdâdi

8. Sûretün uhrâ	- Havva bint-i Abdürrahim - İbrahim ibn-i Mustafa	Medîne-i Erzurum mahallâtından Hoca Yunus Mahallesi	Havva Hatun'un kendisinin olan evi, kocasının oğlu İbrahim'in babasının mülkü olduğunu iddia ederek el koyması üzerinde açtığı dava hüccetidir.	Evin sahibinin İbrahim'in babası olduğuna dair delili olmaması ve Havva Hatun'un evin kendisine ait olduğuna dair yemin etmesi ile İbrahim'in ev üzerinde hakkı olmadığına hüküm verilmiştir.	- Kâdihân - Fetâvâ-yı Ali Efendi - Sadru'ş-şerî'a
9. Fîmâ yüslehu li'n-nisâi	- Munîfe bint-i Mustafa - Yakup ibn-i Yusuf	Mahmiye-i İstanbul'da Sarı Lütü Mahallesi	Vefat eden eşinden kalma iki bileziğin Munîfe Hatun'un kendisine ait olmasına rağmen, oğlu Yakup'un babamın mülkündendir deyip hak iddia etmesi hüccetidir.	Verilen fetvada bileziğin kadınlara mahsus olduğu, bileziğin vefat eden Yusuf Ağa'ya ait olduğuna şahit olmaması ve Munîfe Hatun'un bileziğin kendisine ait olduğuna yemin etmesi ile; Yakup'un bilezikler üzerinde hakkı olmadığına hüküm verilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi

10. Sûretü mâ yüktebü fi sübûti'l-iflâs	- Kirkor veled-i Menas - Haffâf Abdullah Ağa ibn-i İlyas - Ali Ağa ibn-i Filan - Mustafa Ağa ibn-i Filan	Mahmiye-i İstanbul'da Balat Kapısı dahilinde Tahta Minâre Mahallesi	Kirkor'un Abdullah Ağa'ya borcu olmasından dolayı hapse girmesi; ancak borcu ödemeye imkanının olmamasından dolayı haptisten çıkarılmayı talep ettiği hüccettir.	Kirkor'un borcu ödemeye imkânının olmadığı şahitlerin şهادetleri ile ispat edilmiş ve serbest bırakılmasına hüküm verilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Câmîu'l-Fusûleyn - Bezzâziyye
11. İsbât-ı rüşd sûreti	- Nefise bint-i Abdullah Ağa - Ömer Ağa ibn-i Hasan - Mehmed Reşid Efendi ibn-i Ahmed Râşid - Rüşdü Ali Efendi ibn-i Hâmid	Mahmiye-i İstanbul'da Lalezâr Mahallesi	Nefise Hatun'un bulûğa erişip reşit olmasına rağmen vasiyy-i muhtârı olan Ömer Ağa'nın rüşdünü inkâr ederek malını Nefise Hatun'a vermemesi sebebiyle Nefise Hatun'un dava açması hüccettir.	Şahitlerin Nefise Hatun'un reşit olduğuna ve kendi malını kontrol edebilecek rüşde sahip olduğuna şهادet etmeleri ile Nefise Hatun'un âkile, bâliğa ve buluşuyla beraber rüşdünün bulunduğu hüküm verilmiştir.	- Ahterî - Behcetü'l-fetâvâ - Tenvîru'l-ebsâr - Bahru'l-fetâvâ - Dürer Gurer - Kuhistânî - Kâdıhân

12. Bedel-i hac sûreti	<ul style="list-style-type: none"> - Hasan Ağa ibn-i Osman - Ümmü Gülsüm bint-i Osman - el-Hâc Abdullah Efendi ibn-i Filan 	Mahmiye-i İstanbul'da Filan Mahallesi	Osman Ağa'nın vefat etmeden önceki vasiyeti üzere terekesindeki bin kuruşun bedelen hac vazifesi için el-Hâc Abdullah'a verilmesi; geride kalanın ise oğlu Hasan ve kızı Ümmü Gülsüm ile pay edilmesi hüccetidir.	Alim bir kimse olan mahalle imamı el-Hâc Abdullah merhûm Osman Ağa'ya bedelen hacc vazifesi için bin kuruşu kabul etmiş ve bu yıl ki hac mevsiminde hacca niyet etmiştir. Bin kuruştan arta kalırsa onun da el-Hâc Abdullah'a hibe edildiği ifade edilmiştir.	- Fetâvâ-yı Feyziyye
13. Nezir hüccetidir	<ul style="list-style-type: none"> -es-Seyyid Mehmed Bey ibn-i Hâşim - Ahmed Ağa ibn-i Kâsım - Abdüssamed Ağa ibn-i Kâzım - Süleyman Çelebi bin Sâlim - Mustafa bin Hâdim ve sâirleri 	Medîne-i Malatya Sancağında vâki' Kahta Kazâsı	Kahta kazâsı ahâlisinden bazı kişilerin kendilerine verilen mîrî arazi karşılığında devlete her türlü ihtiyaçta destek olacaklarına dair söz vermelerinden sonra mezkûr arazinin başka kişilere verilir, kendi talepleri de dikkate alınmaz ise mülklerini satıp başka diyara gitmek üzere	Ahâlinin görüşlerinde birlik içinde oldukları ve eğer uymayan kimse olursa Matbah-ı Âmire'ye beş yüz kuruş nezrettikleri hususu kaydolunmuştur.	Nukûl bilgisi yoktur.

	- el-Hâc Selim Ağa ibn-i İbrahim		ahd ettiklerini, ahde uymayan olursa saray mutfağına beş yüz kuruş nezrettiklerini bildirir hüccettir.		
14. Kethüdâ nasbı hücceti sûreti	- Câmeşûyî esnâfının yiğitbaşları es-Seyyid Ahmed ve filanca kişiler - Ali Ağa - Veli Ağa	Âsitâne-i ‘aliyye	Kethüdâlıktan el çeken Ali Ağa'nın yerine Veli Ağa'nın kethüdâ tayin olunması hüccetidir.	Veli Ağa vazifeyi kabul etmesi ile kethüdâlığa tayin olmuştur.	Nukûl bilgisi yoktur.
15. Zahriye hücceti sûreti	- Dilaver Bey ibn-i Ali - Cafer Ağa ibn-i Abdi - İbrahim Efendi - Mehmed Ağa	Teşne Kalesi	Kethüdâların Teşne Kalesi askerlerine verilecek olan bir yıllık ücreti tamamen teslim aldıklarını bildiren hüccettir.	Kethüdâ Dilaver Bey ve Cafer Ağa, İbrahim Efendi ve Mehmed Ağa'dan askerlere verilecek bir yıllık ücretin tamamını teslim almıştır.	Nukûl bilgisi yoktur.

16. Sûretün uhrâ	İsim belirtilmemiştir.	Bursa	Günlük sekiz akçe vazifeye çalışan kimsenin sene sonunda alması gereken meblağın tamamını teslim aldığı bildirilen hüccettir.	Çalışan kimsenin bir yıllık çalıştığı ücretini teslim aldığı kaydolunmuştur.	Nukûl bilgisi yoktur.
17. Tevcîh-i menzil-i mevkûfe sûreti	- es-Seyyid Mehmed Efendi ibn-i Filan	Mahmiye-i İstanbul'da Filan Mahallesi	Mevkûf evde oturan muhtâc kimsenin vefat etmesi üzerine evde ihtiyaç sahibi başka bir kimsenin oturmasına izin verilmesi hüccetidir.	es-Seyyid Mehmed Edendi ibn-i Filan'ın vakfedilen evde oturmasına izin verilmiştir.	Nukûl bilgisi yoktur.

1.39. Faslun fî suveri'l-vakfiyyâti ve mâ yete'allaku bih

Dava başlığı:	Davacı-Davalı-Şuhûdü'l-hâl:	Dava yeri:	Dava konusu:	Karar:	Nukulü:

1. Sûret-i vakfiyye-i nukûd-ı mufassal	- Abdurrahman bin ibni'l-merhûm Mühürdâr Mustafa Ağa - Mehmed Ağa ibn-i Ahmed	Mahrûse-i Selânik	Abdurrahman Bey'in yıllık beş yüz kuruşu, sebinin giderleri ve türbeye gelenlerin hizmeti için nasb olunan görevlinin hizmeti karşılığında verilmesi niyetiyle vakfederek, vakf-ı mütevellîye tesliminden sonra İmamların vakfın sıhhati ve lüzumu hakkındaki ihtilaflarını ileri sürerek vakıftan rücû etmek istemesi, mütevellînin buna itirazları hüccetidir.	İmamların ihtilafları zikredilerek neticeden vakfın sahîh ve lâzım olduğuna hükmedilmiştir.	- Hudûd-i Musannifek - Ahterî - Fetâvâ-yı Ali Efendi - Fetâvâ-yı Atâiyye - Kâdihân - Tâtârhanîyye
2. Sûretü vakfiyye-i muhtasara-i nukûd	- İbrahim Ağa ibn-i Mehmed Ağa - Emrullah Efendi ibn-i Abdülcelîl	Mahmiye-i İstanbul'da Molla Hüsrev Mahallesi	İbrahim Ağa'nın Molla Hüsrev Camisi'nin aydınlatılması için bal mumu ve zeytinyağı satın alınması ve bu kandilleri yakan kimseye maaş	İbrahim Ağa'nın yaptığı para vakfının sahîh ve lâzım olduğu tescil edilmiştir.	- İs'âf - el-Eşbâh ve'n-nezâir - et-Ta'rîfât

			verilmesi gibi şartlarla bin kuruşu vakfettiğini bildiren hüccettir.		
3. Sûreti vakfiyye-i nukûd-ı kefere	- Fotna bint-i Kiryako - Gorki veled-i Filan	Mahmiye-i İstanbul'da Filan Mahallesi	Fotna'nın Kanlı Kilise fukârasının aş ihtiyacını karşılaması veya eğer bu şekilde şarta riâyet edilemezse Rûm fukâralarına sarf olunması şartı ile vakfettiği bin kuruşu kilise mütevellîsi Gorki'ye teslim ettikten sonra vakıftan rücû etmek istemesi hüccetidir.	İmamların para vakfıyla ilgili görüşlerinden haberdar olduğu, hâkimin tescili ile vakfın sahîh ve lâzım olması sebebiyle rücûnun mümkün olmadığına hüküm verilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - İs'âf - Hassâf - Mi'râcü'd-dirâye
4. Sûret-i vakfiyye-i menkûl	- Sünbülzâde eş-Şeyh Sadreddîn Efendi ibnü'ş-Şeyh Samahaddin	Mahmiye-i İstanbul'da Lâlezâr	Sadreddin Efendi'nin vakfa mukata'alı olan arsasının ağaçlarından hâsıl olan meyveleri, kendisine hergün	İmamların menkûlün vakfıyla ilgili görüşleri zikredildikten sonra mekûl vakfının sahîh ve lâzım	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Kâriu'l-hidâye

	- Bostânizâde Ali Bahâr Efendi ibn-i Abdullah Zührî - Reyhanzâde Hâfiz Nu‘man Efendi ibn-i Filan	Mahallesi	Yâsin-i şerîf okuması şartı ile câmi‘i şerîf İmâmı Nu‘man Efendi’ye vakfedip mütevellîye teslim ettikten sonra, menkûl vakfının caiz olmaması görüşüne dayanarak vakıftan rücû etmek istemesi hüccetidir.	olduğu söylenerek rücû talebinin reddi hükmü verilmiştir.	
5. Sûretü vakfiyye-i menkûl bi-tarîki’l-vasiyye	- Mehmed Azmi Bey Efendi - Osman Efendi ibn-i Filan	Mahmiye-i İstanbul’da Kabasakal Mahallesi	Kitaplarını vasiyet tarikiyle vakfeden Ali Paşazade Ahmed Resmi Bey Efendi’nin oğlunun, mütevellî tayin ederek kitapları teslim ettikten sonra mütevellî ile arasında çıkan düşmanlık sonrasında -Ebu Hanife’ye göre menkul vakfı caiz değildir görüşüne dayanarak- vakıftan rücû etmek istemesi hüccetidir.	İmamların ihtilafından haberdar olduğu, ancak müçtehidlerin kitapların vakfını sahîh ve lâzım görmeleri sebebiyle rücûnun mümkün olmadığına hüküm verilmiştir.	- et-Ta‘rîfât - Fetâvâ-yı Ali Efendi - Kâdîhân - Dürer Gurer - Hulâsa

<p>6. Sûretü vakfiyye-i akâr</p>	<p>- Afife Hatun ibnetü Filan - el-Hâc Mehmed Ağa ibn-i Filan</p>	<p>Mahmiye-i İstanbul'da Kasap İlyas Mahallesi</p>	<p>Kasap İlyas Mahallesi'nden Afife Hatun'un mülkiyeti kendisinde kalmak üzere bir evi azadlı kölesine ve onun ailesine vakfederek, vakf-ı mütevellîye tesliminden sonra İmamların vakfın sıhhati ve lüzumu hakkındaki ihtilaflarını ileri sürerek vakıftan rücû etmek istemesi hüccetidir.</p>	<p>İmamların ihtilafından haberdar olduğu ancak Ebu Yusuf'a göre sadece "vakfettim" sözüyle, İmam Muhammed'e göre de mütevellîye teslimle vakfın lâzım olması sebebiyle rücû talebinin reddi hükmü verilmiştir.</p>	<p>- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Fethu'l-Kadîr</p>
<p>7. Sûret-i vakfiyye-i akâr-ı kefere</p>	<p>- Sofya bint-i Mihalaki - Yani veled-i Cani</p>	<p>Mahmiye-i İstanbul'da Abdi Subaşı Mahallesi</p>	<p>Sofya isimli hristiyan kadının Abdi Subaşı Mahallesi'ndeki evini zimmîlere vakfedip mütevellîye teslim ettikten sonra imamların bu konudaki ihtilaflarını ileri sürerek vakıftan rücû etmek</p>	<p>İmamların ihtilafından haberdar olduğu ancak Ebu Yusuf'a göre sadece "vakfettim" sözüyle, İmam Muhammed'e göre de mütevellîye teslimle vakfın lâzım olması sebebiyle rücû talebinin reddi hükmü</p>	<p>- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Kâriu'l-hidâye</p>

			istememesi hüccetidir.	verilmiştir.	
8. Sûretü vakfiyyeti akâr bi-tarîki'l-ihbâr	- Mevlânâ Filan Efendi - Mustafa Ağa ibn-i Abdullah	Mahmiye-i İstanbul'da Filan Mahallesi	Mevlânâ Filan Efendi'nin mülkiyeti kendisinde kalmak üzere icâr ettiği evinden hâsıl olan geliri Medîne-i Münevvere fukarâsına sarfolunması şartıyla vakfedip mütevellîye teslim ettikten sonra mütevellî ile arasında çıkan düşmanlık sonrasında -İmam-ı A'zam'ın vakfin sahîh olup lâzım olmadığı görüşünü ileri sürerek vakıftan rücû etmek istemesi hüccetidir.	İmamların ihtilafından haberdar olduğu ancak Ebu Yusuf'a göre sadece "vakfettim" sözüyle, İmâm Muhammed'e göre de mütevellîye teslimle vakfin lâzım olması sebebiyle rücû talebinin reddi hükmü verilmiştir.	- Mecmûayı tab' edenin bu vakfiyede tashîhi vardır. (Bu konuda tashîh yapılmıştır. Mecmûanın yazarının görüşüne iltifat edilmez.)
9. Sûret-i vakfiyye-i nukûd	- Arslanzâde Filan Efendi - Filan bin Filan	Mahmiye-i İstanbul'da Cibali kurbunda	Arslanzâde Filan Efendi'nin üç bin kuruş ve evi karşısında binâ eylediği	İmamların ihtilafından haberdar olduğu, İmâm-ı A'zam ve İmam Züfer'e	- Mecmûayı tab' edenin bu vakfiyede

ve menkûl		Seferikoz Mahallesi	çeşmenin kanavatını, mütevellîye vakfedip teslim ettikten iki ay sonra imamların görüşlerine göre vakfın menfaatinin kendisine ait olmasının sahîh olmadığını ileri sürerek vakıftan rücû etmek istemesi hüccetidir.	göre vakfın lâzım olmadığı ancak Ebu Yusuf'a göre sadece "vakfettim" sözüyle, İmam Muhammed'e göre de mütevellîye teslimle vakfın lâzım olması sebebiyle rücû talebinin reddi hükmü verilmiştir.	tashîhi vardır.
10. Sûret-i vakfiyyet-i akâr ve menkul	- Süleyman Ağa ibn-i Filan - Abdullah Ağa ibn-i Filan	Mahmiye-i İstanbul'da Filan Mahallesi	Süleyman Ağa'nın bir ev ve isimlerini zikrettiği kitaplarını vakfederek, teslim ettikten sonra mütevellî ile arasında çıkan düşmanlık sonrasında - imamların vâkıfın menfaat-ı vakfı kendi nefesine şart etmesiyle vakfın sahîh olmaması- görüşünü ileri sürerek vakıftan rücû etmek	İmamların ihtilafından haberdar olduğu ancak Ebu Yusuf'un "vakfettim" sözüyle vakfın sahîh ve lâzım olacağı görüşü, ayrıca hayrın yok edilmesinden sakınılması sebebiyle rücû talebinin reddi hükmü verilmiştir.	- Kâdîhân - Dürer Gurer - Hulâsa

			istememesi hüccetidir.		
11. Sûret-i vakfiyye-i akâr ve menkûl ve nukûd	- Muhammed İzzet Efendi ibni'l-merhûm Filan - Lütfullah Ağa ibn-i Filan	Dâru'l-Hilâfeti'l-aliyye mahallâtından Filan Mahallesi	Muhammed İzzet Efendi'nin bir ev, vakfa mukata'alı olan arsa içinde bulunan ev ve üzerinde bulunan ağaçları, kitaplarını ve üç bin kuruşu vakfederek, teslim ettikten sonra mütevellî ile arasında çıkan düşmanlık sonrasında İmâm-ı Ebu Hanife'nin vakfın sıhhati ve lüzumu hakkındaki görüşünü ileri sürerek vakıftan rücû etmek istemesi hüccetidir.	İmamların ihtilafından haberdar olduğu ancak arsa-i mevkufa üzerinde olan ebniyyenin cihet-i uhrâya vakfının bazı ulemâca sahîh olması, Ebu Yusuf'a göre sadece "vakfettim" sözüyle, İmam Muhammed'e göre de mütevellîye teslimle vakfın lâzım olması sebebiyle rücû talebinin reddi hükmü verilmiştir.	- Şerhu's-Siyeru'l-Kebir - Şerhü'l-Münâvî - Fetâvâ-yı Ali Efendi - Kâriu'l-hidâye - Minahu'l-ğaffâr
12. Hâmiş-i vakfiyeye tahrîr olunan zamm ve	- İsmail Efendi ibn-i Halil - İbrahim Ağa ibn-i Abdülkerim	İstanbul'da Eski İmâret Mahallesi	İsmail Efendi'nin mukata'alı arsasının üzerinde mülkiyeti kendine ait olan evini de şartlarla vakfederek	Evvelen menzil-i mezkûrun sıhhat-i vakfiyyetine ve sâniyen lüzumuna hüküm	- Ahterî

ilhâk sûreti			mütevellîye teslim ettiğini bildiren hüccettir.	verilmiştir.	
13. Vakfiyye kenârına tahrîr olunan tağyir-i şürût sûreti	Dava kişileri bilgisi verilmemiştir.	Ali Paşa Câmî'î	Vâkıfın vakfı değiştirme imkânının kendi elinde olması Şartıyla kendi ruhuna üç kişinin birer cüz okuması karşılığında g¼nl¼k ikişer akçe ile vazifelendirmesi, daha sonra bu vakıftan r¼c¼ ederek Fazlullah Efendi ibn-i İdris'in haftanın üç g¼n¼ tefsir ve hadis dersi yaptıktan sonra hayır duada bulunması üzere g¼nl¼k altı akçe ile vakfını değiştirdiği hüccettir.	Vâkıfın değişiklik talebi - tekrar değiştirme hakkı kendisinde kalmak suretiyle- vakfiyye kaydedilmiştir.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - Surratü'l-fetâvâ
14. Hâmiş-i	- el-Hâc Ahmed bin	Dava yeri bilgisi	el-Hâc Ahmed Efendi'nin	Vakfin sahih ve lâzım	"İşbu zamm ve

vakfiyeye tahrîr olunan zamm ve ilhâk-ı nukûd ve bazı şurût sûreti	Musa - Süleyman bin İbrahim	verilmemiştir.	vakfı değiştirme imkanının kendi elinde olması şartıyla, vakfettiği bin kuruş vakfın üzerine beş yüz kuruş daha ilâve ederek akâr sağlayacak mülk satın alınması ve icârâtının aynı yerlere sarf olunması üzere mütevellîye teslim ettiğini ancak daha sonra bu vakıftan rücû etmek istiğini mütevellînin ise reddettiğini bildiren hüccettir.	olduğu hükmü verilmiştir.	vakfiye sûret-i sakiyye dahi sehv üzerine tahrîr olunmuştur. Debbağzâde merhûmun tecemmuâtından değildir” diye bir not var. Nukûl bilgisi yoktur.
15. Sûretü mâ yüktebü fî istibdâli'l-vakıf	- Zülfikar Ağa ibn-i Filan - Abdulęafur Efendi ibn-i Filan	Mahmiye-i İstanbul'da Lütfi Paşa kurbunda Şeyh Resmî Mahallesi	Abdulęafur Efendi'nin kendi mülkündeki -kıymet olarak daha fazla olan- evini vakfa ait bir ev ile mübâdele edip mütevellîye hâkimin hükmü ile teslim etmesinden sonra vakıfta istibdâlin şart	İstibdâl olunacak akarın daha kıymetli olması durumunda vâkıfın şartının gerekmediği gerekçesiyle vakfiyyetin sıhhatine hükmolunmuştur.	- Fetâvâ-yı Ali Efendi - el-Eşbâh ve'n-nezâir

			edilmediği gerekçesiyle vakfın mütevellîsinin karardan rücû etmek istemesi ve Abdulğafur Efendi'den aldığı vakıf evini geri istemesi hüccetidir.		
16. Def'a istibdâl-i vakf sureti	- Mehmed Ağa ibn-i Abdullah - Hüseyin Efendi ibn-i Ali	Mahrûse-i Selânik mahallâtından el-Hâc İsmail Mahallesi	Fâtıma Hatun'un vakfının mütevellîsi olan Mehmed Ağa'nın, vakfolan evi Hüseyin Efendi'nin vekîl olduğu bir ev ile mübâdele edip mütevellîye teslim ettikten sonra -mütevellînin istibdâli şart etmediklerini ileri sürerek- istibdâlden rücu etmek istemesi, vekîl Hüseyin Efendi'den vakfın teslimini talep ettiği hüccettir.	İstibdâl olunacak akarın daha kıymetli olması durumunda vâkıfın şartının gerekmediği gerekçesiyle vakfiyyetin sıhhatine hükmolunmuştur.	- Dürrü'l-muhtâr - Fetâvâ-yı Ali Efendi

Ek 5: Tuhfetü's-Sukûk'un Nükûllerinde Atıf Yapılan Eserler ve Müellifleri ile Kaynakların Kullanım Yoğunluğuna İlişkin Tablo

Sıra No	Eserin Adı	Müellifin Adı	
1.	Fetâvâ-yı Ali Efendi	Şeyhülislâm Çatalcalı Ali Efendi (ö. 1103/1692)	100
2.	Dürer Gurer (Dürer-ül Hükkam fi Şerhi Gureril Ahkâm)	Muhammed b. Ferâmuz b. Ali er-Rûmî-Molla Hüsrev (885/1480)	37
3.	Ahterî	Muslihuddin Mustafa b. Şemseddin el-Karahisarı (ö. 968/1560-61)	33
4.	Kâdihân (Fetâvâ-yı Kâdihân)	Ebü'l-Mehâsin Fahrüddîn Hasen b. Mansûr b. Mahmûd el-Özcendî el-Fergânî (ö. 592/1196)	30
5.	Surratü'l-fetâvâ	Sadık Mehmed b. Ali es-Sakızı er-Rûmî (ö. 1099/1688)	27
6.	Behcetü'l-Fetâvâ	Yenişehirli Abdullah Efendi (ö. 1156/1743)	27
7.	Ta'rîfât li's-Seyyid eş-Şerîf	Ebü'l-Hasen Alî b. Muhammed b. Alî es-Seyyid eş-Şerîf el-Cürcânî el-Hanefî (ö. 816/1413)	25
8.	Fetâvâ-yı Feyziyye	Şeyhülislâm Seyyid Feyzullah Efendi (ö. 1115/1703)	19
9.	el-Eşbâh ve'n-Nezâir	Zeynüddin İbn Nuceym (ö. 970/1563)	17

10.	Fusûleyn (Câmi‘u’l-Fusûleyn)	Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Mahmud (ö. 823/1420)	16
11.	el-Mülteka’l-Ebhur	İbrâhim b. Muhammed el- Halebî (ö. 956/1549)	15
12.	Bezzâziyye (el-Fetâva’l- Bezzâziyye)	Hâfızüddîn Muhammed b. Muhammed b. Şihâb el- Kerderî el-Hârizmî el-Bezzâzî (ö. 827/1424)	12
13.	Kudûri (el-Muhtasar)	Ebü’l-Hüseyn Ahmed b. Ebî Bekr Muhammed b. Ahmed el- Kudûrî (ö. 428/1037)	10
14.	Fetâvâ-yı Ankaravî	Şeyhülislâm Ankaravî Mehmed Emin Efendi (ö. 1098/1687)	9
15.	Tâtârhâniyye (el-Fetâva’t- Tatarhâniyye)	Âlim b. Alâ (ö. 786/1384)	8
16.	Hulâsa (Hulâsatü’l-Fetâvâ)	İftihârüddîn Tâhir b. Ahmed b. Abdirreşîd el-Buhârî (ö. 542/1147)	8
17.	el-Hidâye	Ebü’l-Hasen Burhânüddîn Alî b. Ebî Bekr b. Abdilcelîl el- Fergânî el-Mergînânî (ö. 593/1197)	8
18.	Hizâne ¹⁷⁵		6

¹⁷⁵ Müellifin kullandığı kaynakları bildirdiği listede “Hizânetü’l-fikh”, “Hizânetü’l-müftîn” ve “Hizânetü’l-fetâvâ” adında üç eser zikredilmiş ancak bazı nüsküllerde yalnız “Hizâne”

19.	Minehu'l-Ğaffâr (Minehu'l-ğaffâr şerhu Tenvîri'l- ebsâr)	Şihâbüddîn (Şemsüddîn) Muhammed b. Abdillâh b. Ahmed el-Ömerî et-Timurtâşî el-Gazzî (ö. 1006/1598)	5
20.	Kâriü'l-Hidâye	Ebû Hafs Sirâcüddîn Ömer b. Alî b. Fâris el-Kinânî el-Mısrî (ö. 829/1426)	5
21.	Hızânetü'l-fetâvâ	İftihârüddîn Tâhir b. Ahmed b. Abdirreşîd el-Buhârî (ö. 542/1147)	5
22.	Bahru'r-Râik (el-Bahru'r-Râik Şerh-u Kenzü'd- Dekaik)	Zeyn b. İbrâhim b. Muhammed b. Muhammed İbn Nuceym (ö. 970/1563)	5
23.	Tenvîru'l-Ebsâr (Tenvîrü'l-Ebsâr ve Câmi'ü'l-Bihâr)	Şihâbüddîn (Şemsüddîn) Muhammed b. Abdillâh b. Ahmed el-Ömerî et-Timurtâşî el-Gazzî (ö. 1006/1598)	5
24.	Fetâvâ-yı Atâiyye (Fetâvâ-yı Atâullah)	Şeyhülislâm Atâullah Mehmed Efendî (1760-1811)	4
25.	Bidâye (Bidâyetü'l- Mübtedî)	Ebü'l-Hasen Burhânüddîn Alî b. Ebî Bekr b. Abdilcelîl el- Fergânî el-Mergînânî (ö. 593/1197)	4
26.	Hudûd-i Musannifek (el-Hudûd ve'l- Ahkâm)	Alâüddîn Alî b. Muhammed b. Mes'ûd el-Bistâmî eş-Şahrûdî (ö. 875/1470)	4

yazması hasebiyle bunlardan hangisi olduğu konusunda ayırım yapılamamıştır. Tam olarak tespit için zikrettiğimiz “Hizâne” kitaplarına bakmak gerekmektedir.

27.	Bahru'l-fetâvâ	Muhammed Arif b. Muhammed Kadızâde el-Erzurumî (1173/1759)	4
28.	Bedâyi' (Fusûlü'l-bedâyi' fi usûli's-şerâi)	Şemseddin Muhammed b. Hamza Fenârî (ö. 834/1431)	4
29.	Kenz (Kenzü'd-Dekâik)	Ebü'l-Berekât en-Nesefî (ö. 710/1310)	4
30.	İs'âf (el-İs'âf fi ahkâmi'l-evkâf)	Burhânüddîn İbrâhîm b. Mûsâ b. Ebî Bekr b. Alî et-Trablusî ed-Dimaşkî (ö. 922/1516)	3
31.	'Îmâdiye (el-Fusûlü'l-Îmâdiyye)	Ebü'l-Feth Zeynüddin Abdurrahim b. Ebubekr İmâdüddin b. Ali el-Mergînânî (ö. 670/1271)	3
32.	Fevâidü'z-Zeyniyye li-İbni Nüceym	Zeynüddîn b. İbrâhîm b. Muhammed el-Mısırî (ö. 970/1563)	3
33.	Fethu'l-Kadîr (Fethu'l-kadîr li'l-'âcizi'l-fakîr)	Kemâlüddîn Muhammed b. Abdilvâhid b. Abdilhamîd es-Sivâsî el-İskenderî (ö. 861/1457)	3
34.	Kuhistânî	Şemsüddîn Muhammed b. Hüsâmiddîn el-Horasânî el-Kuhistânî (ö. 962/1555)	3
35.	Mecma'u'l-fetâvâ (Fetâvâ-yı Müeyyedzâde)	Müeyyedzâde Abdurrahman b. Ali el-Amâsî (ö. 922/1516)	3
36.	Sadru's-Şerî'a (Tenkîhu'l-usûl)	Sadrüşşerîa es-Sânî Ubeydullâh b. Mes'ûd b. Tâcişşerîa Ömer b. Sadrişşerîa	3

		el-Evvel Ubeydillâh b. Mahmûd el-Mahbûbî el-Buhârî (ö. 747/1346)	
37.	Nihâye (en-Nihâye fî şerhi'l-Hidâye)	Hüsâmüddîn Hüseyin b. Alî b. Haccâc el-Buhârî es-Siğnâkî (ö. 714/1314)	3
38.	Lisânü'l-Hükkâm (Lisânü'l-hükkâm fî ma'rifeti'l-ahkâm)	Ebü'l-Velîd Lisânüddîn Ahmed b. Muhammed b. Muhammed es-Sekafî el-Halebî (ö. 882/1477)	2
39.	Kunye (el-Kunyetü'l-Münye li tetmîmi'l-Kunye)	Ebü'r-Recâ Necmüddîn Muhtâr b. Mahmud b. Muhammed ez-Zâhidî el-Ğazminî (ö. 658/1260)	2
40.	Fetâvâ-yı Zahîriyye (el-Fetâva'z-Zahîriyye)	Zahîrüddîn Ebû Bekr Muhammed b. Ahmed b. Ömer (ö. 619/1222)	2
41.	Câmi'u'r-Rumûz	Şemsüddîn Muhammed b. Hüsâmüddîn el-Horasânî el-Kuhistânî (ö. 962/1555)	2
42.	Ahkâm-ı Sığâr (Câmi'u Ahkâmî's-sığâr)	Ebü'l-Feth Mecdüddîn Muhammed b. Mahmûd b. el-Hüseyin b. Ahmed el-Üsrüşenî (ö. 637/1240'tan sonra)	2
43.	Vikâye (Vikâyetü'r-rivâye fî mesâ'ili'l-Hidâye)	Burhânüşşerîa Mahmûd b. Sadrüşşerîa el-Evvel Ubeydullah el-Mahbûbî el-Buhârî (673/1274)	2
44.	Zeyla'î (Tebyînü'l-hakâ'ik)	Ebü Muhammed Fahrüddîn Osmân b. Alî b. Mihcen b. Yûnus es-Sûfî el-Bârîî ez-Zeylaî (ö. 743/1343)	2

45.	Mebşût (el-Mebşût)	Ebû Bekr Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed es-Serahsî (ö. 483/1090)	2
46.	Fetâvâ-yı Zekeriyâ Efendi (Fetâvâ-yı Yahyâ Efendi)	Şeyhülislâm Zekeriyâyâde Yahyâ Efendi (ö. 1053/1644)	2
47.	Enfe'ü'l-Vesâil ("Enfa'ü'l-Vesâ'il ilâ Tahrîri'l-Mesâ'il", "el-Fetâva't- Tarsûsiyye")	Ebû İshâk Necmüddîn İbrâhîm b. Alî b. Ahmed et-Tarsûsî (ö. 758/1357)	1
48.	Edebü'l-Evsiyâ (Âdâbü'l-evsiyâ)	Alâüddîn Ali bin Ahmed b. Muhammed el-Cemâlî el- Hanefî er-Rûmî (ö. 932/1526)	1
49.	el-Câmi'ü's-Sağîr fi'l-Fıkh (Zâhirü'r-rivâye)	Ebû Abdillâh Muhammed b. el-Hasen b. Ferkad eş-Şeybânî (ö. 189/805)	1
50.	Ferâidü Şerh-i Mültekâ (Ferâ'idü Mülteka'l- Ebhur)	Ebû'l-Berekât İsmâil b. Sinân Sîvâsî (ö. 1047/1637)	1
51.	Fetâvâ li-Hayreddîn er-Remlî (el-Fetâva'l- Hayriyye)	Hayruddîn b. Ahmed b. Alî el- Eyyübî el-Uleymî el-Fârûkî er- Remlî (ö. 1081/1671)	1
52.	Fetâvâ-yı Ebu's- Suûd	Şeyhülislâm Ebüssuûd Efendi (ö. 982/1574)	1
53.	Füsûl-i Üstrûşenî (el-Fusûl fi'l- mu'âmelât)	Ebû'l-Feth Mecdüddîn Muhammed b. Mahmûd b. el- Hüseyn b. Ahmed el-Üsrûşenî	1

		(ö. 637/1240'tan sonra)	
54.	Hassâf (Edebi'l-Kadî)	Ebû Bekr Ahmed b. Ömer (Amr) b. Müheyr el-Hassâf eş- Şeybânî (ö. 261/875)	1
55.	Hâvî (el-Havi'l-kebir hüve Şerhu Muhtasari'l- Müzeni)	Ebü'l-Hasen Alî b. Muhammed b. Habîb el-Basrî Mâverdî (ö. 450/1058)	1
56.	Hizânetü'l-Müftîn	Hüseyin b. Muhammed Semenkânî (es-Sem'ânî) (ö. 8./14. asır)	1
57.	Hizânetü'l-Fıkh	Ebü'l-Leys İmâmü'l-hüdâ Nasr b. Muhammed b. Ahmed b. İbrâhîm es-Semerkindî (ö. 373/983)	1
58.	Muhît-ı Radavî (“el-Muhît”, “el- Muhît bi'l-fikh [fî'l- fikh]”, “el-Muhîtü'r- Radavî”, “Muhîtü's- Serahsî”)	Ebü Abdillâh Radiyyüddîn Burhânü'l-İslâm Muhammed b. Muhammed es-Serahsî et- Tûsânî (ö. 571/1176)	1
59.	Münyetü'l-Müftî	Yûsuf b. Ebû Said Ahmed es- Sicistânî (ö. 638/1240'tan sonra)	1
60.	Nükâye (en-Nükâye Muhtasaru'l-Vikâye)	Sadrüşşerîa es-Sânî Ubeydullâh b. Mes'ûd b. Tâcişşerîa Ömer b. Sadrişşerîa el-Evvel Ubeydillâh b. Mahmûd el-Mahbûbî el-Buhârî (ö. 747/1346)	1
61.	Şerhu's-Siyer li's- Serahsî	Ebü Bekr Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed es-Serahsî	1

		(ö. 483/1090 [?])	
62.	Tercîhu'l-Beyyinât li-Ġanâimi'l- Baġdâdi (Melceu'l-Kudât 'inde Te'ârûzi'l- Beyyinât)	Ebû Muhammed Ġıyâsüddîn Ġânim b. Muhammed el- Baġdâdi (ö. 1032/1623 [?])	1
63.	Vâkı'ât-ı Hüsâmiyye (el-Vâkı'ât)	Ebû Hafs (Ebû Muhammed) Hüsâmüddîn es-Sadrü's-şehîd Ömer b. Abdilazîz b. Ömer b. Mâze el-Buhârî (ö. 536/1141)	1
64.	Vecîzü'l-fetâvâ ("Vecîzü'l-Muhît", "Kitâbü'l-Vecîz", "Fetâva'l-Vecîz fi'l- fikh")	Ebû Abdillâh Radıyyüddîn Burhânü'l-İslâm Muhammed b. Muhammed es-Serahsî et- Tûsânî (ö. 571/1176)	1
65.	Zübdetü'l-fetâvâ	Pir Mehmed b. Yusuf el- Karamânî (ö. 866/1462 [?])	1